

LIBRARY EDITION.

— శ్రీ జ్ఞాన ప్రసూనమాలిక — ప్రథమ ప్రసూనము. —

శ్రీరస్తు.

శ్రీమన్మహావిధూర్జతిచే

రచియింపబడిన

శ్రీకాళహస్తిమాహాత్మ్యము.

కొత్తపల్లి - అన్నపూర్ణమ్మచే

ప్రకటింపబడినది.

పేరుడు. — “ * * మణి గొనువాని వెతక ”

దానిని గొనువాడె రత్నము వదయు గాదా? ”

Printed:

PRINTED AT THE VAIJAYANTI PRESS,

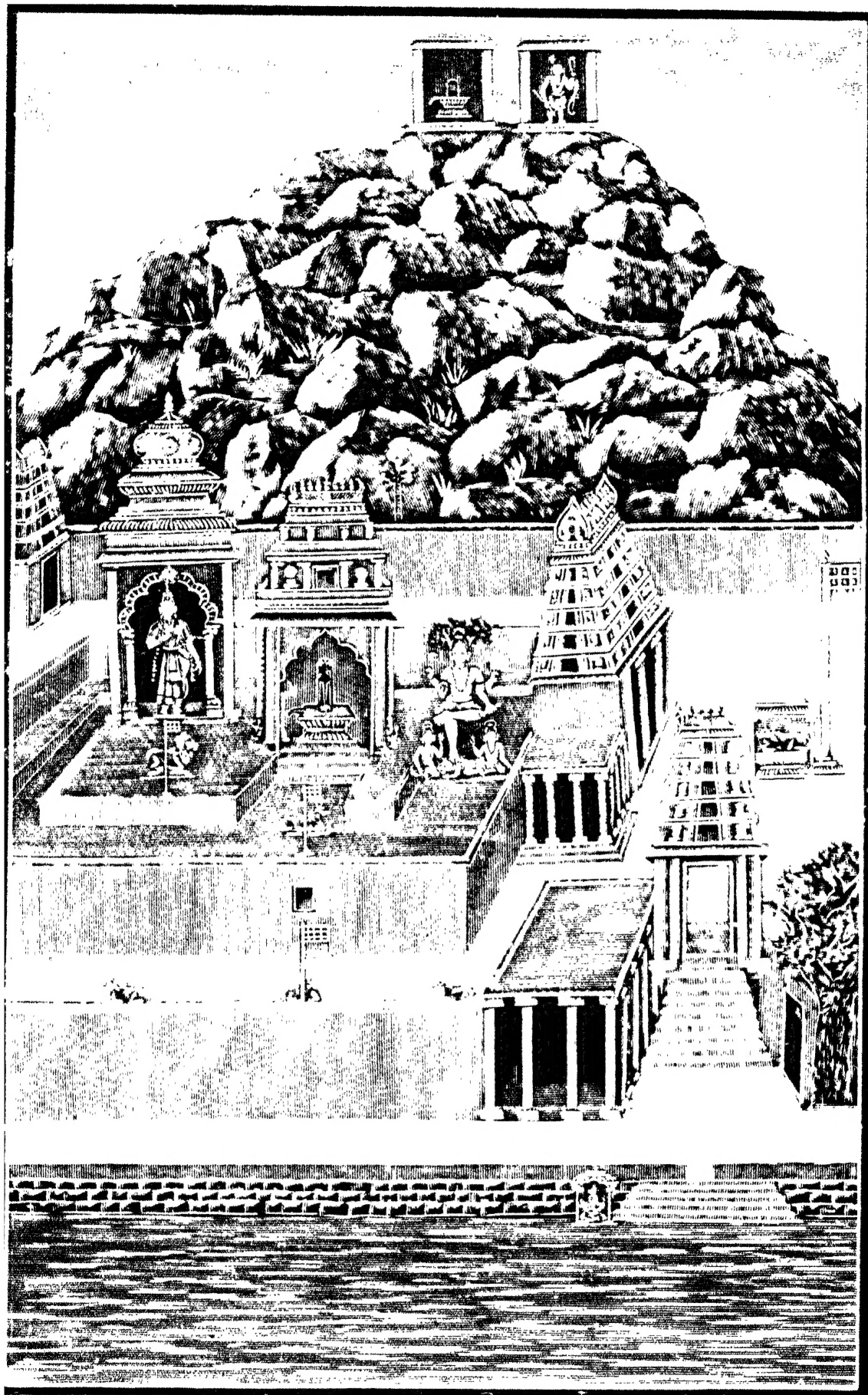
32, Mount Road.

1914.

(Copyright-Registered.)

క్రొత్తపల్లి - వేంకట సద్యనాథ శాస్త్రిలు.

శ్రీరామ.

తాళదళగహవంబున రోసిద్రవ్యి యీ గ్రంథరత్నము వెలికి దీసినవారు బ్రహ్మశ్రీ క్రొత్తపల్లి - వేంకటపద్మనాభ శాస్త్రిలవారు. వీరు దీని విషయమై వడిన పాటంతం తనిచెప్ప సాధ్యపడదు. వీరెట్టెట్టో గ్రంథముల సంపాదించి మ-రా-రా-శ్రీ, ఆర్. వేంకట సుబ్బయ్యగారి తోడ్పాటుచే దొలుత నీ గ్రంథము ముద్రించి ధూర్జటికవి నామము లోకమున శాశ్వతమొనర్చి బుధజనాహ్లాదము గావించిరి. దొరకిన తాటియాకు పుస్తకము లనమగ్రములుగా నుండుటచే దొలుతటికూర్పున దోషములు మెండుగా నుండఁ గారణమయ్యె. పద్మనాభ శాస్త్రిలవారు దీనిని సంస్కరించి మరల ముద్రింపఁబూనిరి గాని గ్రంథము సంతముగ ముద్రితమగుట కన్నులారఁ జూచు భాగ్యములేనివారై నిజస్వామిభక్తి, శైశ్విరభక్తి, సత్యవ్రతాది సద్గుణములచే జయించిన పుణ్యలోకముల సుఖ మనుభవించఁజనిరి. తరువాతఁ బద్మనాభ శాస్త్రిలవారిపత్ని అన్నపూర్ణమ్మ గారు నన్నఁ జేరఁబలిచి “తండ్రీ! నాభర్తకు నీవు ప్రాణమిత్రుడవు. నాకుఁ దండ్రీ నంటి వాడవు. కావునఁ జెప్పకొనుచున్న దానను. శ్రీకాళహస్తిమాహాత్మ్యము ముద్రింప నాభర్త యెంత యుత్సాహము వహించి యుండెనో యాయనకుఁ జేదోడు వాదోడుగా నుండిన నీకుఁ దెలియని విషయముగాదు. కావున నాయన కోర్కె వ్యర్థ పఱువక నీ వాకార్యమునకుఁ బూని దానిని సంతమొనర్చి నాభర్తవేరు లోకమున శాశ్వతముగ నిలువఁజేయుము” అని చెప్పిన నేను నీయకొనితిని. దీనిని సంస్కరించుటయం దాంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు వారు సేకరించిన యొక కాళహస్తిమాహాత్మ్య పుస్తకము జ్యేష్ఠము ససమగ్ర మయ్య నాకు మిక్కిలి యుపయుక్తమయ్యె. గావున వారికిఁ గృతజ్ఞతచే నమస్కరించు చున్నాఁడను. పద్మనాభ శాస్త్రిలవారు కోరినట్లు నేను వ్రాసియుచ్చిన లఘుఁగీతయు దీనికిఁ జేర్చితిని. అన్నపూర్ణమ్మగారి కోరికచొప్పున నాభర్తపటమును, సేతత్కార్యార్థముగఁ జిత్రలేఖకుని గాళహస్తికినంపి వ్రాసింది సిద్ధము చేయించిన కాళహస్తిపటమును, దిన్నఁడు శివలింగపూజచేయు పటమును నిందుఁ గూర్చితిని. శ్రీ కాళహస్తిశ్వరుఁడు పద్మనాభ శాస్త్రిలవారి కవ్యమానందిమును, ఆయన కుమారున కాయరా రోగైశ్వర్యములును బ్రసాదించును గాత.

వావిలికొలను సుబ్బరావు.

శ్రీరామ.

ఈ గ్రంథమును దొలుత ముద్రించి ప్రకటించిన క్రొ॥ పద్మనాభ శాస్త్రిగారు నామేమగారు. ఆకారణముచే నీ గ్రంథరత్నమునకు విపులముగ విమర్శనము వ్రాయఁ దలంపు గలిగియు గ్రంథవిస్తరభీతిని విరామములేమిని విరమింపవలసి వచ్చెను. ఇది యుత్తమ కావ్యము. మహాకావ్యమున కుండవలసిన లక్షణములన్నియు నిందుఁగలవు. శైలి యం దందుఁ దత్తద్రసముల పోషించునదియై యుండును. ద్రాక్షపాకమే విశేషముగఁ గాన

నచ్చును. ఇది భక్తిరస ప్రధానము. కవీయో రాజయోగియని చెప్పుట కనేక నిదర్శనములు కలవు. కావున సనేకోపమానములు యోగశాస్త్రమునుండి గ్రహింపబడినవి. ఇది యెంతయు నముచితము. శ్రీ కాళహస్తి దక్షిణ కైలాసముని చెప్పిచో నందలి పదార్థములు కైలాసమున నులకువానితోఁ బోల్చుట సమంజసము గదా. కావుననే కాళహస్తియందలి వేశ్యలను వర్ణించునపుడును సారి కన్ను ముక్కు, కాలు వర్ణింపక “కామినీ జనులు పొల్తురు యోగిజనంబు పోలిక” అని కవి వర్ణించెను. ఈ ప్రకార మే యనేక స్థలములందు నాచిత్యము పోషించి వర్ణించియున్నాడు.

నేటి కాలమునఁ గవితావృద్ధినసమం దభిలాషగలవారు చక్కని కవిత్యము చెప్ప నేర్చుకొనఁదగిన విషయము లిందుఁ బెక్కులు గలవు. చేతి కడియములు మెడకును, మెడలోని హారములు పాదములకును దగిలించి తమ్మిపూల మాటు తుమ్మపూల నలంకరించికవితాకన్యకకు నలంకారమున నూతన పథకము కల్పించుచున్నామనుకొను వారును, గ్రామ్య ముపయోగించినఁగాని గ్రాంథికభాష సుబోధము గాదనువారును, సంస్కృతపద భూయిష్ఠమైనఁగాని గ్రంథమునకు గౌరవమురా దనుకొనునారును, బూత్రోచిత భాషయను భ్రాంతినిసస్యభాషాపదములు స్వేచ్ఛగాఁ బ్రయోగించినియ మసేతుప్రదించువారును, నలంకారములు ఘోరముని భయపడువారును, బూతులు వ్రాసినఁగాని శృంగారరస ముత్పన్నము గాదనువారును, నేర్చుకొనఁదగిన విషయము లంద దుఁగలవు. గుణరత్నాకరమైననిట్టిగ్రంథముచే గ్రామ్యవాదులు తమ పక్షమును బలపఱచికొనఁ జూచుట యెంతయు శోచనీయము. ఖోడశికిళా పూర్ణుడైన చంద్రు నందు మచ్చవలె నీ గ్రంథమునఁ జ్యుతసంస్కార దోషములు గండుమూడు గాన వచ్చుచున్నవి. ప్రమాదపఠితములు గాని యజ్ఞానకృతములు గాని ప్రమాణములు గాననియు నపవాదములు విధులుగాననియు నెఱుంగక ధూర్జటి యంతటివాఁ డొకటి రెం డసాధుప్రయోగము లేకారణముచేతనో యుపయోగించఁ గావున మేము గ్రంథ యంతయు నపశబ్దములతోనే వ్రాసెదమను వారెట్టి బుద్ధిమంతులో! ఈ దోషములు కవి కృతములో లేఖక కృతములో యెవ్వఁడెఱుఁగును. ధర్మరాజునంతటి వాఁడొక యసత్య మాడెను గావున మేము బ్రతికినంతకాలము కల్లలతోనే కాలక్షేపము చేయుదుమనుట యెట్టి తెలివి? కొన్ని యశాషధముల నణుమాత్రము పాషాణము గలసెనని విషమే తినెద ననెను వాడు వివేకియా? ధూర్జటి కవీంద్రుని కవితయందుఁగల గుణమొక్కటి యైనఁ దమ వ్రాతల నుద్ధరించు శక్తి లవమైనను లేకదోషము మాత్రము ననుకరించెద మని చెప్పిన లోకులు నవ్వకుందురా యని యైనవారికి దోషదేమో. ఎట్టివాడు చేసి నను దోషము దోషమే. గుణబాహుళ్యముగలకృతి దోషలవకారణమున నీసడింపఁ బడక గ్రాహ్యమగునుగాని దోషము లనుకరణీయములు మాత్రము గావు. ఈ గ్రంథ ప్రకటనమందుఁ దోడ్పడిన మ-రా-రా-శ్రీ, వా|| సుబ్బరావుగారు నాకు వంద్యులు.

కొ|| కామశాస్త్రి బి. ఏ.

శ్రీ కాళహస్తిమాహాత్మ్యము

మొదటి కూర్పు.

ప్రీతి క.

“శ్రీజ్ఞానప్రసూనమాలిక” యనుపేరం బ్రకటింపబడు గ్రంథరాజుని మొదటిసారి యగు శ్రీకాళహస్తిమాహాత్మ్య మిపుడు సిద్ధమైనది. ఈగ్రంథరాజముఁ బ్రకటించు భాగ్యము మాకభిష్టంబు. శ్రీజ్ఞానప్రసూనాంబాసమేత ప్రమథగణనహిత శ్రీకాళహస్తిశ్వరుని కృపాతీతయమహిమయె యని యెన్ని యెంతయు నుబ్బుచున్నారము. దీని ప్రతిచిక్కుట యరుదు. బ్ర. శ్రీ. మ. రా. రా. శ్రీ. పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు నదయులై తమయొద్దనున్నప్రతి నొకటిని మా కొనంగిరి. దొరతనమువారి లిఖితపుస్తక భాండారంబునందు మెస్తరుబ్రాహ్మదొరగారిచే నేకరింపఁబడి కడుపొచ్చరికతో వ్రాయింపఁబడిన పత్రియొకండును మాకు దొరకె. ఇవి రెండును దోడుగా మఱియును రెండు సమగ్రగ్రంథములం బరిశీలించి యొకపత్రిని వ్రాసికొని దానిని ముద్రింపించి నారము. మాయదృష్టవశంబున నిట్టిగ్రంథతల్లజంబు దొరకేనది యట్లుండఁగా దాని కనువుగ నతిమనోహరంబుగ ముద్రాక్షరములం గూర్చు యంత్రీకాల దొరకేనదియు మాభాగ్యవశమ యగును.

ఈ గ్రంథమును రచియించినకవి ధూర్జటి. ఇతని కులగోత్రాదులం దెలుసఁ దగు సాధనములెవ్వియు నీగ్రంథమునం గానరావు. ఈతని పౌత్రుడగు వేంకటార్యకవి రచియించిన కృష్ణరాజవిజయంబునందలి యీపద్యముచే వానిఁ దెలియనగును:-

సీ. నను భరద్వాజగో • తుని సదాపస్తంబ-సూతుని బాంధవ • స్తోత్రపాతుని
బాకనాటార్యేల • వంశప్రసిద్ధుని-ధూర్జటిపాతుని బం • ధురచరితుని
నద్గురుకారుని • సంప్రప్తవిద్యావి-హారుని శ్రీకాళ • హస్తినిలయ
చిత్ప్రసూనాంబికా • శ్రీకరానుగ్రహ-సాదితకవితార • సజ్జహృదయు
సారచనాధురీణు గు • మారధూర్జ, టిప్రధానాగ్రగణ్యుఁ బ • టిరహీర
మహితనస్కీర్తిఁ గాళియా • మాత్యవుతుని, వేంకటార్యుని బిలిపించి • వేడ్కననియె.

ఈ కష్టరాజవిజయంబుననే:-

చ. స్తుతమతియైన యాంధ్రకవి • ధూర్జటి పల్కులకేల కల్గెనో
యతులితమాధురీమహిమ • నా మును మీపెదతాత చాల న
న్నుతిఁ గనె గృష్ణరాయల మ • నోజ్జనభ నిన్విను మీపు నట్ల మ
త్కృతబహుమానవైఖరుల • గీర్తివహింపుము ధాత్రీలోపల

అని తను నార్వీటి చివవేంకటాచార్యుని దానధర్మములను కవి వ్రాసియున్నాడు. ఇందుచే శ్రీకాళహస్తిమాహాత్మ్యము రచించిన ధూర్జటికవి కృష్ణదేవరాయల కాలము వాడగునని తెలియుచున్నది. కావునఁ గ్రీస్తుశకము 16 వ శతాబ్దాదిని అనగా నించుమించుగ 870 ఏండ్లక్రింద నీకవి బ్రతికియుండెనని చెప్పవచ్చును. కృష్ణదేవరాయల సభలో నష్టదిగ్గజములనఁ బ్రఖ్యాతిఁజెందిన కవులలో నీతఁడు నొకఁడు. కుమారధూర్జటినఁ బ్రశస్తిఁగొంది పైకనిన కృష్ణరాజవిజయమును గ్రంథంబును రచియించిన వేంకటాచార్యుడు తనగ్రంథమును శ్రీరామచంద్రుని కంకితమిచ్చినను దనయజమానునియందుఁ గృతజ్ఞతఁగలవాఁడై యార్వీటి చిన వేంకటాచార్యుని నానతిఁదానగ్రంథము న్రచియించినదిగా వ్రాయుచు నాతనిపేరును వ్యవ్యంతములలోనను గూర్చియున్నాడు. ఈచిన వేంకటాచార్యుని కాలముఁబట్టి చూచినను ధూర్జటి కాలము పైకనినట్లే 16-వ శతాబ్దాది నుండవలయు. నుటియు నీకుమారధూర్జటి పుత్రిఁడు లింగరాజకవియనునతఁడును శ్రీకాళహస్తి మాహాత్మ్య మనుకొండొక గ్రంథమును రచియించినాఁడు. దీనిని మామిత్తులోకరు మాకియ్యఁగాఁజదివి చూచి టిమి. అది యీ కాళహస్తిమాహాత్మ్యముకన్న గ్రంథబాహుళ్యంబున నాల్గింత లెక్కువయై 12 ఆశ్వాసములు కలదియై యుప్పుచున్నది. అదికాళహస్తిని బాలించుచుండిన యక్కరాజు వేంకటపతిగారి కంకితమిఁబడియున్నది. అందలి పద్యములు గొన్ని యీ క్రింద వ్రాసి వానివలనఁ బ్రస్తావగ్రంథకాలనిర్ణయాదుల కెంతమాత్రముపయోగపడునో విచారింపవలసియున్నది:—

సీ. శ్రీకాళహస్తిగో • రీనాథపదపద్మ-సద్భక్తియుక్తి నిశ్చలతఁగొంది
సారసుధాసార • సరసోక్తిగుంభనఁ-గాళహస్తిమహాత్మ్య • కథకౌనర్చి
కృష్ణరాయకీరట • కీలితమణిగణా-ర్చితపదాబ్జద్వయ • శ్రీ వహించి
యానేతుకాశీత • టావనీవిఖ్యాత-సత్కీర్తివిస్ఫూర్తిఁ • జాల వెలసి
ధరణిఁ జెలువొందె నేకవీశ్వరవతంస, రత్న మమ్మహానీయు ధూర్జటిసుధీంద్రుఁ
దలఁతు జలనిధివీచికా • కలకలాను, కారిభూరికవిత్వవా • కృటిమ గులుక.

అనుపద్యముచే ధూర్జటికవి కృష్ణరాయలసన్మానముఁ బొందినవాడనుట మొదలు గాఁ గలయంశములు దృఢపడియె.

సీ. శ్రీకాళహస్తిశ • నేననాన్వితచిత్త-చిత్తజాకార ల • క్షీ విహార
రమణీయశీల భా • రద్వాజగోత్రీ-విత్రీయావస్తంబ • సూత్రీమహిత
ధూర్జటివంశపా • ధోధివంద్రకుమార-ధూర్జటినామవి • స్ఫూర్తితాంక
స్తుతమతివేంకట • పతితనూభవలింగ-రాజకులేంద్రిధై • ర్యాచ లేంద్రి

అనుపద్యముచే నాకవియొక్క గోత్రాదులఁగూర్చినయాహ నిజమయ్యె.
క. వినుకాళహస్తిమహిమం, బసవమమై వెలయ మును వ • డధ్యాయకథక
దెనుగునఁ గావ్యముగ నొన, ర్చెను బెదధూర్జటికవీంద్రి • శేఖరుఁ డసఘా.

గీ. బహుపురాణమథితః • భవ్యార్థశివతత్త్వ, సారమెల్ల నైక్య • సరణిబాదలి
జగతి శివరహస్య • సంగ్రహమనునితి, హాసమొనరు విబుధు • లభినుతింప.

సీ. అయితిహాసంబు • నందలియు త్తర-భాగంబువందు భా • న్నన్నిరూఢిః
గాళహ స్తిమహాత్త్వ • కథనూటయిర్వది-యధ్యాయములజెలు • వమరుచుండు
దత్త-ధాదెనులగున • ద్రాక్షరసార్థికా-పరిపాకవిస్ఫూర్తి • బరిధవిల్లః
గృతియొనర్చుముమదం • కితముగశబ్దచ-మత్కృతిఃబండితు • ల్పది గణింప.

అనుపద్యములచే నీ రెండు గ్రంథంబులకు నాదిగ్రంథంబులు సూచింపఁబడియె.
సత్కిరునిచరిత్రము లింగరాజకవికృత గ్రంథంబునఁ గానరాదు. తక్కిన వసిష్ఠాదులచరి
తలు భేదముగఁ గన్పట్టుచున్నవి.

సంస్కృతము 50 దొకకాళహ స్తిమాహాత్మ్య మున్నది. అది వేంకటగిరిలో
నుండు శ్రీమత్సహారాజరాజశ్రీ రాజా వెలుగోటిముద్దుకృష్ణయ్యచేంద్ర బహదర్వారిచే
ముద్రింపింపఁబడియున్నది. అందలికథలు నీలింగరాజకవికృత కాళహ స్తిమాహా
త్మ్యమునందలికథలు నోకతీరున నున్నయవి.

ధూర్జటికవితయందు లక్షావై పరీత్య మెచటను గానరాదు. ఇత్యసంధియుఁ,
గాచక, చేసుక, ఇత్యాదిప్రయోగములు నీకవికి సమృతములు. “కాపు” శబ్దమును
బ్రాసస్థానమున లఘురేఫముగఁ బ్రయోగించియున్నాఁడు. ఒకవేళ లఘుప్రళఘురేఫము
లకు యతిప్రాసములయందు మైత్రిఃసూర్పుట యీతని మత మనుకొందమనిన నట్టి
ప్రయోగము లీగ్రంథమునందొండుకడం గానరాకున్నయవి. కావునఁ గరవు అని
ప్రాయుటయె యీయన కిష్టము కాఁబోలు. “కౌకారాక్షరమంత్ర” మర్తమున
కాద్యంబైన వర్ణంబుతో నేకగ్రీవమునేసి పల్కెడుతురంగేంద్రంబు” “శ్రీపులంగొట్టు
రట్టున కొడిగట్టువేలుపుగట్టివాయిదెన వెండిగట్టు” ఇత్యాదిప్రయోగములీయనకు
మంచినీళ్ల ప్రియముగ నున్నయవి. శైలి చదువఁజదువఁ జవులొలుకుచుండును. ప్రతి
పద్యము నొకరసముగలదియై మెలఁగునీ గ్రంథంబున నీయీపద్యములు మేలని చెప్పఁ
బాలమైన నిట మేముసూచించు పద్యములఁ బ్రత్యేకముగఁ జదివి వానియందలి సారస్య
ముం గ్రహింపఁ జదువరులం బ్రార్థింతుము.

1 ఆ. 23, 25, 26, 63, 83,	3 ఆ. 30, 41, 65, 69, 110, 165, 169, 208,
2 ఆ. 84, 96, 120, 127,	4 ఆ. 40, 43, 63, 91, 112, 116,

ఈకవి శివభక్తాగ్రేసరుండు. కాళహ స్తిపురవాసియయ్యుఁ గృష్ణ దేవరాయల
యా స్థానమునందు గౌరవమువహించియుండె. ఇతనినంతలివారికిఁ గాళహ స్తిని గౌర
వము కలిగెను. ఇప్పటికిని గాళహ స్తిరాజగారి దర్బారులో ధూర్జటివారిదని యొక
యాసనము కవిస్థానములలో నేర్పడియున్నది.

కృష్ణరాయలవంటిప్రభువు కాలమునను దనగ్రంథమును నరాంకితము నేయ
నోపని యిమ్ముహాత్ముని భక్తి యెట్టిదై యుండవచ్చు. ఇట్లుండఁగొందఱు

చ. “స్తుతమతియైనయాంధ్రకవి • ధూర్జటిపల్కుల కేలకల్లెనో
యతులితచాతురీమహిమ”

అనికృష్ణరాయ లడుగఁగాఁ దత్సభాసదులలోనొకరు,

“హాతెలిసెకభవనైకమోహనో

ద్ధతసుకుమారవారవని • తాజనతాఘనతాపహరిసంత

తతమధురాధరోపితసు • ధారసధారలు గ్రోలుటంజమి”

అని దానిం బూర్తిచేసిరినియుఁ బల్కుచు దానిచే నీతఁడు వేశ్యారతుఁడై యుండెనని యూహించెదరు.

ధూర్జటి నిజముగనో యబద్ధముగనో యాయపయశస్సు వచ్చియుండవచ్చు గాని యిక్కావ్యంబుఁ జదివిన వారి తనిభక్తివైచిత్ర్యంబు దెల్లంబుగాకుండదు. అటు గాక యావద్యమందలి ప్రతీసదంబును బ్రమాణంబుగ గ్రహింతుమేని యసమానకవితా ధోరణి కల్లుటకు వారకాంక్షల యుచ్చిష్ట మా సాధనంబు !! అదియునుగాక యిట్లీసమ స్యం బూర్తిగావించిన కవితాకాలపుఁ బ్రతివీశ్వరునియందు నేదోదోషమారో పించి నప్పుగలుగఁ జేయు హాస్యకాండని విందుముగాన దీనికల్లనే ధూర్జటి నిజమైన భక్తుఁడుకాఁడనియు గాఘ్యాచిహ్నములచే భక్తాగ్రేసరుఁడని పొగడ్డగాంచిన మేఘ ధారిఁడునియు నెన్నఁజాలము. “ఉమేత కయఁదిని సేపిస” కవిత్యమునకు గౌరవము తగ్గెనా? హాస్యకానిమాటాకేమి? అందుఁగల్పితములెన్ని? కుమారధూర్జటికృష్ణరాయ విజయమునందుఁ జై సమస్య నుదాహరించియుండుటచేనది కల్పితమని తోసవే గుటకు వీలులేదు. సమస్యాపూరణ ము క్తిరీతిం గావింపఁబడియుండునాయనుట సంశయంబు విద్యుదగ్రేసరుండ మన కృష్ణదేవరాయలు తామెచ్చినకవిపట్టున నిట్టియసంబంధాంశమున కేడమిచ్చియుండునా? కుమారధూర్జటియు లింగ రాజకవియునీతఁడుగృష్ణరాయుని సభయందుఁ గడుగౌరవముఁ జెందినవాఁడని వస్తాపించియున్నారు. ఇట్టివార్తానికి యుండిన నదిగౌరవావహమెట్లుగు? విద్యచే మించినవాఁడును దనగ్రంథము నేమనుజు నకు సంకతమీయని ఘనుఁడునైన యీకవి దానికోర్చి యొకనిముసమైన నచటనుండి యుండునా?

వేంకటగిరిస్థానములోఁ గారూఁగు, ధూర్జటిఅమ్మసాళెము, అనుగ్రామములున్నవి. కారూగులో ధూర్జటివారినియింటిపేరుఁ గలవారిప్పటికిని నున్నారు-వారియొద్దఁగొన్ని శాసనములేవోయున్నవట. వానినెల్లఁబరిశీలించి సాధ్యమైనంత యీకవియొక్క చరిత్రమును సాధించి క్రమంబుగఁ బ్రకటింతుము. దొరతనము వారిపుస్తకభాండారము నందే కాళహస్తిశతకమొక్కటి ధూర్జటికృతమని వ్రాయఁబడియున్నదిగాని దానిం జదివిచూడఁగా నదియీధూర్జటిచేరచియింపఁ బడియుండుననుమాహాబుట్టించు సంశయము లెవ్వియుఁగానరావయ్యె.

కొ. పద్మనాభ శాస్త్రి

1895.

ర. వేంకట నుబ్బయ్య.

విషయసూచిక.

పుట.

విషయములు.

- 1 ఇష్టదేవనుని. ప్రథమాశ్వాసము.
- 2 షష్ఠ్యంతములు.
- 3 శ్రీకాహస్తిపుగవర్ణనము.
- 4 మామూజంగమస్వరూపము.
- 5 కపటజంగమరూపి యైనశివు డొకదానియింట విడియుట.
- 6 దానిని రాజు శిక్షించుట.
- 7 శిక్షఁజెందినదానికి శివు డనుగ్రహ మొనఁగుట.
- 8 మాయాజంగమును మానవరాజు దర్శించుట.
- 9 శివుడు రూద్రవరాజునకుఁగాలిహస్తి మాహాత్మ్యం బుగ్గడించుట.
- 10 వసిష్ఠునకుఁ బరమేశ్వరుడు ప్రసన్నుఁడగుట.
- 11 సువర్ణముఖరీజనప్రకారము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- 23 బ్రహ్మకు సర్వస్వోపలబ్ధి గమము లుద్భవిల్లుట.
- 25 బ్రహ్మకొడుకులద్రుష్టచేష్టలు.
- 27 బ్రహ్మకు నుగ్రుడను కొడుకు కలుగుట.
- 27 బ్రహ్మపంపున నుగ్రుడు తనయన్న లగురక్కనులఁ జంపుట.
- 31 బ్రహ్మ పుత్రహత్యాదిదోషపరిహారార్థము తపంబు సేయుట.
- 32 ఈశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై బ్రహ్మకు వర మిచ్చుట.
- 33 ఋభువునిజననము.
- 34 చెలఁచివురుగు శివైశ్వర్యముఁ బొందుట.
- 36 కాలపర్వము నేనుఁగును శివనాయుజ్యము నొందుట.

తృతీయాశ్వాసము.

- 44 కన్నప్ప యనుతిన్నని జన్మభూమివర్ణనము.
- 46 తిన్ననిజననము.
- 48 తిన్నడు విలువిద్య నభ్యసించుట.
- 50 తిన్నడు పరిజనంబులతోడఁగూడి వేటకు వెడలుట.
- 51 స్వప్నముచేతను వేట విషను నీశ్వరుడు తిన్ననివశక్రతుంజేసికొనుట.
- 52 తిన్నడు శివలింగమునకు సేవఁజేయుట.
- 53 తిన్నని గని బోయలు దుఃఖించుట.
- 54 తిన్నడు శివుని కనుదినంబు నాహారం బొసంగుట.
- 55 శివబ్రాహ్మణుడాలయ మందలిరోతలఁగని చింతించుట.
- 56 శివుడు తిన్ననిభక్తిని శివబ్రాహ్మణునకుఁ జూపుట.

పుట.

విషయములు.

- 56 తిన్నెను పరమేశ్వరు నేత్రరోగమునకుఁ జికిత్సఁ జేయుట.
- 57 శివుఁడు తిన్నెనిఁ బ్రత్యక్ష మగుట.
- 58 సత్యీరుని కథ - మధురాపువర్ణనము.
- 59 శంఖఫలము పుట్టివక్రముము.
- 60 దుర్భిక్షవర్ణనము.
- 61 ఈశ్వరుని పద్యముఁగొని చనిన హర్షదాసుని సత్యీరుఁడు నూలనాడుట.
- 62 ఖన్నుడైన బ్రాహ్మణుని శివుఁడూరార్చన సత్యీరునితో వాదనకఁగడంగుట.
- 62 శివుఁడు సత్యీరుని శనియించుట.
- 62 శివుఁడిచ్చిన శాపమునకు సత్యీరుఁడు దుఃఖించుట.
- 63 సత్యీరుని తీర్థయాత్ర.
- 65 సత్యీరుఁ డొకభూతమునకుఁ జిక్కుట.
- 66 సత్యీరుని సుబ్రహ్మణ్యస్వామి రక్షించుట.
- 67 సత్యీరుఁడు సాయుజ్యము పడయుట.
- చతుర్థా శ్వాసము.
- 69 మధురాపువర్ణనము. [పెంచుట
- 70 మాణిక్యనల్లియను వారినిత శివభక్తులచేతలగు కూతులు నిర్మలంగని
- 71 గాఢకూతులచేష్టలు.
- 72 వేశ్యమాత కూతుఁకు వాఁధర్మ ముపదేశించుట.
- 73 వేశ్య లిద్వరును వారిధర్మము రోయుట.
- 74 కూతులచిరక్షింప వేశ్యమాత చింతించుట.
- 75 ఈశ్వరుఁడు తోనలో వేశ్యలఁ గాపాడుట.
- 76 వేశ్య లిద్వరును గాళవాస్తీకి బయనంబగుట.
- 77 దొంగలయత్నంబుల నెల్లఁ బరమశివుఁడు వారించుట.
- 77 వాలిపూజించిన శివలింగకథ.
- 79 సూర్యాస్తమయాది వర్ణనము.
- 80 దొంగలు విఫలమహారథులై వెళ్లుట.
- 81 ఇద్దఱు స్త్రీలును సాయుజ్యంబు పడయుట.
- 83 వారకన్యలు ముక్తిపందిన వార్త నశరీరి ప్రకటించుట.
- 87 చెలఁదిపూర్వజన్మ వృత్తాంతము
- 88 కాళంబు పూర్వజన్మకథ.
- 90 హస్తీపూర్వజన్మకథ.
- 91 తిన్నెనిపూర్వజన్మ వృత్తాంతము.

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

శ్రీమహాగణపతయే నమః.

శ్రీజ్ఞానప్రసూనాంబా నమేత ప్రమథగణ నమిత

శ్రీకాళహస్తీశ్వరాయ నమః.

శ్రీకాళహస్తీమాహాత్మ్యము.

ప్రథమాశ్వాసము.

విద్యానిధి యై మహామహిమచేఁ • జెన్నై వసిష్ఠాజ లూ
తా వాతాశన సామజాటవిక గో • త్రాదేవ నత్కిర గా
జీవాక్షీయుగ యాదవాధిపులకు • స్వేయస్కరం బైనయా
ర్యావామాంగము దివ్యలింగము మదీ • యాభీష్టము ల్పల్వెశన్.

- సీ. హిమధరాధరమండఁ లేశ్వరకులపాలి, కామణితనువల్లి • కాప్రసూన
యసితకంధరసింధు • రాజనాంబర ఘోర, గంధబంధనకర • గంధలహరి
సంతతశివభక్తి • సామరస్యజ్ఞాన, సారమరందని • వ్యందధార
పరమహంసోత్తంస • భావభృంగవ్రాత, తన్మయావస్థప్ర • దానకేళి
- తే. నిఖిలవిద్యారహస్యవాఁశీవరాగ, పాలికాపూరితాఖండ • పద్మజాండ
పేటి యై యొప్పుచంద్రార్ధ • జూటకోటి, జోటిఁ గొల్పెద జ్ఞానప్ర • సూనకలిక. 2
- శా. వ్యాకీర్ణస్థితి నాలకించి నకులీ • వారాహు లూటాడఁగా
నాకారాక్షర మంత్రమర్మమున కా • ద్యం బైన వర్ణంబుతో
నేకగ్రీవము సేసి వల్కెమతురం • గేంద్రంబుపై నెక్కువి
ద్యాకల్పం బ్రణుతెంతు ధైరవుని లీ • లాహర్యలీలాలయున్. 3
- సీ. కానరాసురరాజ • కంఠనిర్గతరక్త, పంకంబు శ్రీపాద • పద్మలాక్ష
చండముండాహవ • సంభ్రమస్తనజాత, ఘర్తవాఃకణరాజి • కంఠమాల
రక్తబీజాదిమర్దనసమయాట్టహా • సము మోమునకు లోధ్ర • సుమరజంబు
శుంభనిశుంభర • ట్తోవీరసంహార, వేళఁ గప్పిన ధూళి • మేలుముసుగు
- తే. గాఁగ నేదేవి వీరశృంగారమూర్తి, యగుచు శోభిల్లు నట్టిదు • ర్గాంఁఁ గొలుతుఁ
గనకముఖరీసమాఖ్యగం • గాప్రతీర, హటకాచలతుంగశృంగ • గాగ్రగేహ. 4

- శా. సర్గస్థిత్యపహరకర్మనవదీక్షావేళ బ్రహ్మస్వభూ
భగ్గు ల్విఘ్నములేక సాగుటకు నై + ప్రార్థింపఁగాఁ దత్కియా
దార్శత్యంబు నడల్పి సం స్థరణమా + త్రంబ్రాహ్మి గావించు దృ
శ్శీర్షచ్ఛత్కరుణాకదంబుఁ గొలుతు + న్నిత్యంబు హేరంబునిన్. 5
- క. ఈరీతి నిష్ట దేవన, మారాధన మాచరించి + యు స్థత్కృతిక
న్యాయత్నమునకు విద్యా, పారంగతుడైన వరునిఁ + బరికించి మదిన్. 6
- శా. వాగర్థంబులు శ్రోతృనక్తలు జగదవ్యంద్యుఁడు నడై వ్రవి
ద్యాగోష్ఠి వివరింప నీశ్వరుడ కాదా మత్ప్రబంధాధిప
త్యాగణ్యార్థుఁడు వేటొకండు గుండే + యూమాట వేలంచుఁ జే
తోగము్యం డగు కాళహస్తిపతి నాఁడుంగా సమర్థించితిన్. 7
- ఉ. ఈశుభ కావ్యరత్నమున + కీశు నధీశునిఁ జేసికన్ మహా
దేశిక స్వారథౌముఁడు మఁ + ఁ మ్రమదంబు నహించి ధూర్జటి !
సీశివధత్తి కావ్యసరఁజిం గుం ధవ్యశం బొంద నన్యథా
పాశతథానిగుంధనర + సస్థి నొప్ప దుర్బల జెప్పమి. 8
- క. అని గురుఁ డనుమకరుణా, వనధి యనుగ్రహమునేయ + వరచూనిమగో
వనజవనరాజహంసము, సనుభవగోచరుఁ గృతీశు + సభివర్ణితున్ 9
- మ. తనయిల్లా లఖలైకమాత, తననం, తానంబు భూతప్రసం,
బనులాపంబులు వేదము, ల్లవిహారాగారిము ల్లానిపా
న్వనజంబు, ల్లనవేవకు ల్లమలహాతక్రీడకు, ల్లా జెలం
గిన దేవోత్తము నమ్మహాత్ము డనమే + త్తింపగా నేరికిన్ ? 10

— ❦ వ ష్యం త ము లు. ❦ —

- క. ఏతత్కల్యాణగుణో, వేతున కఖలప్రపంచభిన్నాభిన్న
జ్యోతికిని నాదిబిందుక, లాతీతేశునకుఁ గాళహస్తిశునకున్. 11
- క. బహుముసువణముఖరీ, లహరీశీతాశిలాతఃస్థితమునిహృ
ద్బహిరబహిఃపరిపూర్ణున, కహరహరుదితునకుఁ గాళహస్తిశునకున్. 12
- క. పంచేంద్రియమత్తద్విప, పంచాస్యకళోరముచకు + భవభణిగరా
ల్పంచూకోటికి నదియదృ, గంచలనటనునకుఁ గాళహస్తిశునకున్. 13
- క. జ్ఞానప్రసూనకలికా, వీనకుచగుళుచ్ఛమత్తభృంగమునకు సం
ధ్యానటనపటువిహారమ, హానటహంసునకుఁ గాళహస్తిశునకున్. 14
- క. సతతత్రైగుణ్యవశా, చ్యుత కేళిజగన్మహుర్ముహుర్నిర్మాణ
స్థితిభంజనకరఃపనకును, హతభవపాశుచకుఁ గాళహస్తిశునకున్. 15

వ. నమర్చితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన శ్రీమత్కాశహస్తి మాహాత్మ్యంబను మహా ప్రబంధంబునందుఁ దదీయ కథాసంవిధానంబునకుఁ బ్రధానస్థానంబైన మహాపురం బెట్టి దనిన.

— శ్రీకాశహస్తిపుర వర్ణన —

సీ. సంసారపారదోఁచాటనానలకీల, కలుషసంచయతామగ్నిఁగంధకంబు
కామలతామూలఁకందకుద్దాలంబు, సంకల్పసామాణఁటంకముఖము
రాగశాలివనాంకుఁరకడంగరీయంబు, శంకాశంకభుఁజంగనకులి
నవమకోగోరాజఁ నాసికారజ్ఞు, కోపనేక్షణవిశిఁఖోపంబు
తే. దివ్యదేశికహృదయఁ దిష్టమూర్తి, నిర్గుణధ్యానసంధానఁ నిద్రపరూష
సౌఖ్యసంపన్నసాధకఁ జననివాస, సుమృతలింగాకరము కాశఁహస్తిపురము. 17

శా. ఆడం జిత్రము వాడవాడ ఘనకుండ్యస్వర్గరత్నద్యుతుల్
చూడం జూడఁగ ముఖభరణతేజోరూఢి చిత్రేక్షణ
క్రీడాదుస్తరమార్గసౌఖ్యరసవాఙ్మయిం దేల్పుఁ దత్పట్టన
కోడక్షోణి నటన్న నున్న పురముల్ గొండాట కర్ణంబులే? 18

మ. అతులై శ్వర్గపరంపరామిసితం బైసట్టి తత్పట్టన
ప్రతిబింబం బనఁ జంద్రకాంతరచితఁ ప్రాకార మొప్పారు న
ద్యుతమాయాబహువిభ్రమభ్రమితవఁ స్తువాత్రలోకోదయ
స్థితి లోఁగొన్న శీవుం డనంగ హృదయాఁచింత్యప్రభావంబునన్. 19

మ. జనలోకోన్నత మైన తత్పురము తూఁ చా తస్పకుండంగ వ
ర్ణన నేయక వశమానె? గీటమునకై నం జిత్రకై నక మదాం
ధునకై నక బహుజీవహంతకయినకఁ దూర్వాసనం బాసి మో
క్షవిధిం గొల్ల గొనంగవచ్చునట పై జూడ నివ్విలోకించినన్. 20

మ. ఎలదోట ల్వనము, ల్వధూకుచము లఁద్రొంద్రంబు, లాకంటికి
స్థలము ల్వాతెర, లంగజాగమకళాఁబంధంబు లిచ్చాననం
బులు, కోపంబునఁబాయుటల్ తపము, సంభోగంబు కైవల్యమం
దుల లీలారతి నుండు మానవుల కెందుం గాన మీచిత్రముల్. 21

చ. అమితములైన జంతువులఁ కక్కడ నుత్తమ మధ్య మాధమ
త్వము లరయంగఁ గాన మపవర్గరమాసతిఁ బెండ్లియాడుచో
నమతయెకాని తత్పురముఁసాటిగ నన్యపురంబు లెన్నఁగా
నమరు నటన్న హస్తిమశఁకాంతర మింతియ వాసి చూచినన్. 22

సీ. నై జంబులగు నిత్యఁనైమిత్తికంబులు, నదువుచో బ్రహ్మర్షిఁ గంబు సేసి
సంగరహితబుద్ధిఁ శాంతనవస్ఫూర్తి, వైరివర్గంబు సంహారమాడి

- ప్రబలమహర్థప్రభాసమానస్థితి, కోశంబు లుండెనుకొలదు లరసి
యాతప శీత వాఁ తాడుల సమముగా, నాత్మప్రయత్నంబులందుఁ దలచి
తే. సంచరింతురు బ్రాహ్మణఁ డత్ర వైశ్య, శూద్రులవ్వీట సంతతఁ ఁ భద్రహృదయ
నిరుపమానందవిహరణోన్నిద్రులగుచు, రాజయోగైకసామాజ్యరతులభంగి. 23
- చ. పరిచితబుధవైపుణి, సఁపారకభానుభవప్రసక్తి, నా
దరసవివేకసంపద, సఁదాశుకవాక్యసుధానుభూతి, మో
హరహితవృత్తి, బ్రహ్మసృరదఁసంగరహస్యవిచారబుద్ధి, స
మృగమునఁ గామినీజనులుఁ పొల్తురు యోగిజనంబుపాలికన్. 24
- మ. అరగంటం గనుగొంట మందగతిఁ బూర్ణాహంకృతిం బౌర్థనా
కరభుక్తిస్థితి ముక్తలోకభయశంకాన్వృత్తి నున్మత్తన
వ్యరతి సన్తృప్త్యనమగ్రత స్మృదితపఁ ఁ ద్వాభ్యున్నతి స్సంధమం
ధరదంతావళకోటి యొప్పు సవధూఁ తప్రక్రియం దత్పురిన్. 25
- క. ఆపురితేజుల వేగ, న్యాపారము గెలువ నోసఁ మనుసిద్ధితిబో
చాపలవిరహితసౌఖ్యం, బాపాదించుకొను మానఁవావళిమనముల్. 26
- వ. ఆవృరంబున కధీశ్వరుండు. 27
- సీ. తనయాజ్ఞజంగమఁ స్థావరజంతుసం, తాన మెన్నఁడు జవఁదాట వెఱవఁ
దన తేజమున నర్జునదన్యర్జుదోషర్జు, భాగ్యచంద్రములై సఁ నడఁగిపోవఁ
దనదు శక్తిత్రయంబున సమస్తప్రసం, చంబుల కభివృద్ధిఁ సంభవిల్లఁ
దన మహాప్రకృతిపెఁ దల చిత్తవృత్తికి, నగణితాశ్చర్యంబుఁ నావహింకఁ
- తే. జెంగ విశ్వేశ్వరుండు రాజఁ శేఖరుండు, కమత శత కిటి పరివృథఁ కరటికుధర
విషధరాధీశ హరిముఖఁ వివిధభువన, భారవహులకుఁ బ్రాణంబుఁ ప్రాణ మగుచు.
- క. శ్రీకాళహస్తి నాయకుఁ, డీక్షై వడి జగము లెల్లఁ నేలుచు నొకనాఁ
డాకస్మికంబ యాదవ, భూకాంతుని భక్తిఁ దెలియఁ బూని కడంకన్. 29

— మాయాజంగమస్వరూపము. —

- సీ. అడుగునెత్తమ్ములఁ నపరంజిపావాలు, కరమునఁ గేదారఁకంకణంబు
బంగారుప్రాయఁ బెఁ అంగులగోణము, గళమున రుద్రాక్షఁకంఠమాల
యొకకేల భసితభఁ స్త్రికతోడిబెత్తంబు, సందిగట్టిన తరుఁకేందుధరుండు
మాణిక్యరుచులయొడ్డఁణంబు భూతిపైఁ, బెట్టినకస్తూరిఁ బిల్లబాట్టు
- తే. సార్వకాలిక తాంబూలఁచర్వణార్ద్ర, రాగసౌభాగ్యమునఁ బద్మఁరాగమణులఁ
దృఢముగాఁజూచుదంతపంక్తియునుగలిగి, యంగజారాతియొకమిండఁజంగమగుచు.
- క. ఆరాజు నిజపురం బగు, నారాయణవనముఁజేరిఁ నానాజనముల్
గారవమునఁ గనుగొన నొయ్యారంబున రాజవీధిఁయందుఁ జరింపన్. 31

మ. తన సౌందర్యముఁ జూచి కామశరణంఁ తాపంబును బొందకుం
డినకాంతామణి, బాల్మీకీదూలని వధూఁటిని, గొగిలించు దలం
పని శంపాలలితాంగి, పోటులకుఁ జెప్పింబోని మంకేరుహఁ
ననఁ, గీర్తింపని లేమ, మందునకునై నం గాన మూహింపఁగన్.

32

—❖ కవటజంగమరూపియైన శివుఁ డొకదానియింట విడియుట. ❖—

శా. ఆవేశం బురపల్లవప్రకరనేఁ త్రానందబాష్పంబుధా
రావిర్భూతమచంచలఁజాతికడుఁ ర్వాప్రసూనాన్త'తే
జోవై శ్వాసరసాగుధేనిరశనాఁ నూత్రస్థితస్వర్ణవే
టివిన్యస్తకమ్మీ ' క్కకలకఁ తీరత్న మేతెంచుచున్

33

చ. కవటకుమారజంగమవిఁ కారమునం జనుదెంచు శైలబా
ధిపుఁ గని భక్తిపూర్వకమఁతి స్ఫుగార్థి యొనర్చి యొక్కచే
బ్రవదము లంటి తన్మృదులఁ పాణిసంగోగుహదత్తభూతి ని
ద్దపునుదుటం ధరించి ప్రమఁదానుణి యిట్లనియెం బ్రయంబునన్.

34

సీ. విజమాడుదేవునిఁ నిజకృపాచృష్టిఁ జెన్నారనానుల్లు బిఁదాగు మీకు
నాకు మీపాదార్చనము నేయ నడలింగ, మూర్తి చేకుటె వచ్చిఁ మూర్తమాడి
యొడయ చిత్రేశ నాఁయునికిని మజ్జనం, బాడి శివార్చనఁ పూడిబేకు
విచ్చేయుఁడు విభూతిఁ వీడియంబ దుకో, సంగిచుస్వామి నాఁ నదినమునకు

తే. నోగిరంబులు మందిమేఁ లోగిరములు, నావటిం నెడఁ బడఁడు మీఁ రారగింపఁ
బ్రతిదినంబును సంగిమాఁర్చనము లేక, తనివునడకొల్ల విజితకంఁదర్ప యనుచు.

శా. సంతోషించి మహాత్మురా లిది శివాఁచార్ద్రైక సంశీల, య
శ్రాంతాపాదిశజంగమార్చనకళాఁ సాయర్థ్య, కంపర్పశు
ద్ధాంతశ్రీపరిహాసకృన్నిఖలలోఁ కాతీతసౌందర్య, యి
క్మాంతారత్నము, దీనిభక్తి మనఃకంజంబు రంఁదైడిన్.

35

క. అని కాంతా! నీయింటకే, జనుదెంచెద నీదు గుబ్బుఁ చనుగొండలనం
దునఁ దెరు వెఱుంగక తిరిగెడి, మనసనుతెరువరికి దప్పిఁ మాన్పంగలవే?

37

క. అనవుడు నొడయని కిట్లును, వనజానన నీదు మనసుఁ వచ్చినరీతిం
బనివినియెద మాటల కిక్క, బనిలే దీతలవు నాదుఁభాగ్యముగాదే?

38

ఉ. నావును సంతస్థిలైన మఁనంబున జంగమలింగమూర్తి పా
రావతకంఠి కోకిలవిఁ రావయు ముందరఁ బోవఁ జంద్రికా
శ్రీ వెనువెంట నేగునలఁ శీతమయూఖునిరేఖఁ బోలి నా
నావిధభోగ్యవస్తుకలఁనం దగు తన్నిలయంబుఁ జేరుచున్.

39

- క. అజలజేషానేసిక, పూజలు గైకొనుచు మెఱుంగుఁబోగి న్వదనాం
భోజమునం జీనునగవులు, రాల్లంగ నన్న నేసి రతి కెలయింపన్. 40
- క. అంతకు మునుపే పరువిగి, కుంతంబులఁ జిక్కువడ్డఁ గోమలి మిగుల
సంతోషమంది యొకయే, కాంతగృహములోని కరిగి యలరూల సెజ్జన్. 41
- ఉ. తానుఁ గుమారజంగమనుఁ ధాకరమాలియుఁ గూడిమాడి యిం
పై సరశిప్రసంగములఁ నర్థనిమిలిననేత్రపద్మముల్
మాననిచుంబనంబులును ఁ మాటలచొక్కులు వీడివీడిపో
నీనికవుంగిలింతలు నఁ నేకవిలాసములు జెలంగఁగన్. 42
- ఉ. ఎక్కడఁ బట్టినం గళలఁయిక్కువ, లెక్కననోరుసోఁగిన
జక్కెర లప్ప, లేమనిన ఁ సారసుధారన, మెట్టులుండిన
జక్కెదనంబు విన్నిధులు ఁ సంధమ మొప్పుఁగ నేమిసేసిన
మక్కువచెయ్యులై మెఱయు ఁ మన్మథకేళి యొనర్చునంతిన్. 43

—❦— దాసిని రాజు శిక్షించుట. —❦—

- క. అనీలవేణి యాదవ, భూనాయకుఁ డారగి పఁ బోయెడువేళ
దాసియవల్లె మిడియెడు, దానఁ గదా యనక తపసిఁతగులున నుండెన్. 44
- క. భూపాలరత్న మంతటఁ, గోపంబునఁ బల్లెరింపఁగోమలిఁ బిలువ
బోపొండు పట్టి తెండన, నాపడఁతుకకడకు వేత్రఁహస్తాలు కడఁగెన్. 45
- ఆ. ఒకరిఁ బట్టఁ బలువు ఁ సుధతి నేతెంచి, పిలువ నదరిపమచుఁ బదరి లేచి
భయము రాజుకడకుఁ రయమునఁదివియంగఁ, దగులు తపసికడకుఁ మగుడఁదివియ. 46
- సీ. వడికొల్పి యొకకేళిఁ ముడిచినకొమ్ముడి, గొబ్బునఁ గటిఁ జుట్టుఁకొన్నచే
మొండొంటఁబెనఁగొని ఁ యున్న హఠంబులు, నిద్రదేక్షమనేతిఁ సీరిజములు
నాడఁబాటినతీగఁ వంటిచక్కనిమేను, చిన్ని కెంపులఁబోడి ఁ చిగురుమోవి
పిలుఁదుభారంబున ఁ బెణఁకెడు పదములు, చనుఁగవప్రేగున ఁ జడియుకొను
- తే. కలిగి కలఁగని మనముఁకోఁ గాళహస్తి, విభుని దలఁచుచు దిక్కునీ వేయటంచు
సరగ నేతెంచి యూర్పులు ఁ నందడింప, రాజముందర నిలిచె నంభోజవదన. 47
- చ. నిలిచినఁ జూచి మండి ధరఁణీపతి నిష్కరభాష లాడి వే
ల్పుల భ్రమయించు నీచిగురుఁబోడిమనోహరమూర్తిరేఖకు
వెలితి యగుం గదా యనక ఁ వేగమ నిర్దయచిత్తవృత్తిమై
దల గొఱిగింపఁ బంచె; నొకఁతప్పును గావరుగా నృపాలకుల్. 48
- క. పంచిన జలదమువాసిన, చంచల యనఁ జంచరీకఁ సంబంధవిహీ
నాంచితలత యన లజ్జా, చంచలగతి నేగి తపసిఁచరిణంబులపై. 49

చ. పడి బిగువైనవీనకుచు భారమువంక ధరిత్రి మోవకుం
డెదుతనువల్లితోఁ గటికిఁడెందముభూపతి దూఱుచు వడి
వెడలుదృగంబుపూరములు • వెల్లిగొనం బలవించె దైవము
దడవుచు బంచమధ్యనులఁ తానము నీనుపి కాంగనాగశివ్.

50

— శిశీతదాసిని శివుఁ డనుగ్రహించుట. —

సీ. ఓయనురోదనం • బోంకారమనువుగాఁ, గరుగవనీరు మఃజ్జనము గాఁగ
నిడువాలుఁగన్నులు • నీలోత్పలములుగా, నెమ్మోము గ్రొత్తనెత్తమ్మిగాఁగ
గమ్మని నిట్టూర్పుగామ్మధూమంబుగా, దంతకాంతులు దీపతతులుగాఁగ
నధరోష్ఠమమ్మలోపఃపఠంబుగాఁ బదాబ్జంబులఁ బడుట దంశంబుగాఁగ

తే. నవధరించెనొ కాక లోకై కివిభుఁడు, భక్తజనముల ముంగిటిఁపారిజాత
మేలయేడ్చెదు మానవేఁచాబు ననుచు, హస్తమస్తకసంయోగఁమాచరించి

51

ఉ. ఎత్తిన నింద్రజాలగురుఁ • డెత్తిన బర్హమనంగ మస్తభుం
డెత్తినపువ్వువంటిమనఁమెత్తినతుమ్మెదపిడునారి నాఁ
జిత్తజరాజ్యలక్ష్మీ కభిఁషేకముసేయ శివుండు కాంతికై
యెత్తిననీలకుంభరుచిఁహిండనమోయన సద్భుతంబుగన్.

52

క. నెఱిమిగులఁ గలిగి నలుపై, తఱుపై మదన ప్రతాపఁదావాగ్ని శిఖల్
మెఱయు నవధూమ మనఁగాఁ, డెఱవకుఁ గచధరము వచ్చె • దేవునికిరుణన్.

53

సీ. వచ్చిన నానందఁవారిధిలోఁ దేలి, జంగమయ్య పదాంబుఁజముల కెరఁగి
యతని యానతిమీఁదఁ • జతురలంకారంబు, లాచరించి మహేశ్వఁదార్పణంబుఁ
జేసి యెప్పటియట్లు • చిత్తజాతునిఁ బాసి, చనుదెంచు రతియన • మనుజవిభుని
నన్నిధికేతెంచి • సముచితస్థితి మ్రొక్కి, లేచిన వెరఁగంది • చూచి విభుఁడు

తే. ఆజ్ఞ వెట్టించి చేతడి • యార దివును, దీని కెబ్బంగి మోహనం • బైనవేణి
గలిగె నీమాయ మంగలి • కతనగాడ, నానిఁ దెమ్మన్నఁగ్రమ్మఱఁవనిత మ్రొక్కి.

54

ఉ. విన్నప మాదరింపు పృథివీవర ! మంగలి మాయ లేవియుం
బన్నఁడు, మీమహాజ్ఞకొకఁభంగము గల్గునె సర్వమంగళా
సన్నమనోహరాంగ మొకఁజంగమలింగము నాగృహంబులో
నిన్నటినుండియుం గరుణ • నివృటిలఁ వసియించి యుండుటన్.

55

ఉ. నీకృపలేక భంగవడి • నేఁ జని యాతని దివ్యపాదనా
శీకయుగంబులం బడి ఫలించె మదీయ తపంబటంచు బా
హ్మకులసేత్రనై పాగుల • నాకరుణాంబుధి నాశిరంబుపై
శ్రీకరపల్లవం బిడినఁ • జిత్రముగాఁ జనుదెంచె వెండ్రుకల్.

56

—* మాయాజంగమును యాదవరాజు దర్శించుట. *

వ. అనవుడు గనుంగొనలఁ గొనలుసాఁగుకనలున కనుకూలంబైనహృదయంబు సదయంబుగా నొనరించి చతురుదధి వలయిత ధీతివతి కతివయ హితవునోహిత సచివనహితంబుగా నమృచ్ఛేకంటి యింటికిం జని జంగమలింగంబు వదాంభోజంబులఁ గరాంభోజముఖాంభోజములం బూజించి వినయవినమితోత్తమాంగుండై యిట్లనియె. 57

శా. అయ్యా! యెక్కడనుండి యిక్కడికి లీలాస్థంబు విచ్చేసినా?
రియ్యజ్ఞాననమీఁద నింతదయ మీఁ కెట్లయ్యె? నేఁ డెద్ది నేఁ
జెయ్యంగాఁ గల యూశిగం బని ప్రశంసంపక ఫణిగ్రామణీ
శయ్యాస్త్రిండు ప్రసన్నమూర్తియయి రాజన్య నిర్విలోకించుచున్. 58

ఉ. జంగమనామ ధేయము నిజంబుగ నిచ్చు జరించి కాళహ
స్తిం గల చోద్యము ల్బుధులు సెప్పఁగ వచ్చి కనుంగొన న్నహా
లింగనివాస మేమియును లేమికి జొక్కి 'నమశ్శివాయ' నే
యం గల కార్య మెద్దియొకొ యంచు విచారముఁ జేసి యాత్మచోన్. 59

ఉ. నీకెనయైన భక్తవరునిం బాడగానను గాన నీకు నే
నీకథఁ జెప్పనచ్చి జలజేతూణ భక్తికి మెచ్చి పాయఁగా
లేక నిను న్నహాళపటఁ నీల వశీకృతుఁ జేసినాడ రా
జు! కల ధౌతశైలిఖిరాలయ గేహముఁ గట్ట బంపవే. 60

చ. అనవుడు భూవరుండు వినయంబున నిట్లను మీగ లాసతి
చ్చినగతిఁ గాళహస్తి శశి శేఖరు దివ్యనివాసంక్తి మో
హనముగఁ గట్టబంచెదఁ దదాదిపురాణకథాద్రవంగముల్
వినవలతుం గృపాంబుధి! న విస్తరవైఖరిఁ జెప్పవే యనన్. 61

—* శివుఁడు యాదవరాజునకుఁ గాళహస్తిమాహాత్మ్యం బుగ్గడించుట. *

మ. అగుఁగాకంచుఁ బ్రపంచభర్త యనుకోపాలింగితస్వాంతుండై
జగతీనాథునితోడ నిట్లనియెఁ దచ్చారిత్ర మాలింప నిం
పగునేని నిను మమృహత్త్వము పురాణాబ్ధి న్నధింపంగఁ బూ
ర్ణగతిం బుట్టిన మోక్షలక్ష్మీకి విహారస్థానమై యొప్పుగున్. 62

చ. జముదెన వెండికొండ ఘనసాల మగన్త్యధరాత్మజాలలా
మము, పరిఖాల్చి, రాజ్యగరిమం బపవర్గసుఖంబు, రాజర
త్నము పరమేశ్వరుండు, వటునాథుడ కావలికాఁడు, తన్నహ
త్త్వముఁ గొనియాడఁగా హరిపితామహ శేషుల కైన శక్యమే? 63

మ. శమనాశారజతాద్రి మేను శిర మాశంభుండు దుర్గాద్రి నీ
లమహాద్రు ల్బునుదోయి పొన్తుఖిరి లీలావేణి బాహంఘ్రిలి

ద్రమయూరాఖ్యసహస్రలింగపదభారద్వాజ తీర్థంబులై
యమరుక ముక్తిసధూటి కన్నగరమాహాత్మ్యంబు సామాన్యమే ? 64

ఉ. అక్కడఁ దొల్లి సింహశరభాదిమృగాకులమై పునఃపునః
సక్కణనిక్వోశ్రవణంబు ధుర మై శబరీకిరారస
మృక్కృతమన్నభశ్రమవిహారమహాఖరభీకుడుంగమై
వాక్కబలీకృతేతరదవజ్వలనోగ్రవనంబు చెల్వగున్. 65

ఉ. వారణకుంభము ల్బుబరఁవల్లభు లమ్ముల ప్రక్కలించి ర
క్తారుణమాక్తికానళి గుఁచాంతువీధు లలంకిరించి నీ
శేదహస్తప్రసేత్తుకఁ బ్రీతి యొసర్తురు తీక్షణ నింక వ
త్సోదహసామృగర్వ మిభకుంభయుగంబుల కించు నచ్చటన్. 66

వ. అవ్వనాభిధానంబు గజకాననం, బందుఁదొల్లి వసిష్ఠునకుం బరమేశ్వరుండు ప్రసన్నుం
డైనవిధంబుఁ జెప్పద వినుము. 67

—❖— వసిష్ఠునకుఁ బరమేశ్వరుండు ప్రసన్నుఁడగుట. —❖—

చ. తనయులు గాధినంసనుకఁతంబున నూర్వరుఁ జచ్చినకా మనం
బునఁ గడలేని నుఁఖమును బొంది వసిష్ఠుండు గొండ యెక్కి కూ
లిసఁ బడకుండఁగాఁ బుడమిఁలేచు కిరంబునఁ గండుకంబుఁ బ
ట్టినగతిఁ బట్టి నిల్చి మునిఁడెందము గుం దెవలింప నిట్లనున్. 68

శా. ఓవెట్టి సుతు లందఱుం దెగిన నఁయ్యోదుఁఖవై యీగతిక
జానం బుట్టువుదీఁతునే? మునుములోనంసారముక రోసిన్
దేవోత్తంసునిఁ బావ్యతీసుణు భక్తిం గొల్వమీ చేకుఱుక
డవన్నుక్తి యటంచు ధాత్రి యుపదేశంసం బ్రమోదంబునన్. 69

క. నానాముఖవాసనలకుఁ, దానక మగుచున్న హృదయఁతామరస ముమా
జానికి నర్పించి తపో, నీచుండై యతండు బ్రహ్మఁతేజము మెఱయన్. 70

సీ. శ్రీగురుపాదరాజీవయుగాతపత్రచ్ఛాయ వెండకుఁ దల్లడిలక
తరుణేంద్రభూషణఁ ధ్యానసుధాధార, ఘోరసుధాబాధఁ గుటిలపడక
సకలాంగభసితకంచుకమున విషపుచ్చ, విషధరాదుల భీతిఁ వెగడు వడక
ఘనభక్తిగర్త నిర్ఘాతచిత్తస్థంభ,తను శేహమునఁ గాలిఁ దలఁతులేక

తే. బహువిధోపాయములఁ జక్కుఁనడక తిరుగు, ప్రకటనంసారమోహజంబుకముఁబట్టి
యద్దవిడిఁ జంపుటకు రాజఁయోగజాల, మానవడి చేసె నత్యుగ్రఁ మైనతపము. 71

శా. దావానేకపము ల్గరాపహృతపాఁథఃపూరము లైచ్చి యి
చ్ఛాప్రతిం జలకంబు లార్చు జనురీజాలంబు వాలంబులక

వీవం గ్రోతులు పండ్లు గానుకలు గాఁవింపం గిరాతాంగనల్
నీవ లేయఁ జెలంగె నమ్ముని తపఃస్పింహననాసీనుడై .

72

శా. శుండాలార్చకమండగండతలఖమ్మూభర్తనోపార్జు నా
ఖండగ్రావము చండకుండలివిశంకవ్యాప్తి కేంపైన ప్ర
ఖండస్థానువు శారికాశుకవిహంగనాతపుండ్రేక్షుకో
దండక్రీడకు నీడమై తప మతిఃస్థైర్యంబునం జేయఁగన్.

73

ఉ. వాకిటఁ గాచియున్నహరిఁవారిజసంభవముఖ్యదేవతా
నీకమునుం దలంప కవఃనీధరజాదరహాసలోలతం
బోక సమీపవద్దు లగుఁపుత్రులఁ జూడక భక్తిభక్తిక
న్యాకరవంకజగ్రహాఁనైష్ఠికుడై కడుసంభ్రామంబునఁ

74

వ. మనోదృష్టిదురభివేశ నిరస కాశీకృత దశదిశాప్రదేశంబగు దివ్యప్రకాశంబునఁ బం
చభూత పంచేంద్రియ పంచవిషయ పంచక్షేత్ర పంచకోశాది పంచవర్గప్రాయ ప్ర
పంచంబుఁ బంచుకొని భక్తింపం బాలువడినపంచముఖంబులతోడి ముక్తకంచుకా
కారంబునఁ బంచశరభంజనుండు పరమశివలింగరూపంబునఁ బశ్చిమాభిముఖంబుఁ
బ్రసన్నుడై

మ. మునిచూడామణి ! నీతపంబునకు నఁ మోదంబునం బొందినాఁ
డ, ననుక వేడుము నీమనంబునకు నిఃప్రపంచ నే నిత్తు న
న్న నిజస్వాంత విచింత్యమానగిరిజానాధస్వరూపంబు వ
ల్కినయల్లెన భయాంబు భక్తియుఁ బిసాళింపం బ్రహర్షంబునన్.

75

ఉ. కన్నులు విచ్చి చూచి పురఃసుస్మరు దిక్పరిపూర్ణదీప్తిసం
పన్నతకుఁ భయాకులితవద్యనిరీక్షుడై నడంకు పై
కొన్న శరీర మంతయు గఁగుర్పొడువంగఁ బ్రమోదసంభ్రామ
స్విన్నలలాటభాగమునఁ జేతులు చేర్చి మునీంద్రుఁ డిట్లనున్.

77

క. విశ్వపతి విశ్వకల్పక, విశ్వాత్మక విశ్వసాక్షి • విశ్వంభర యో
విశ్వజనిస్థితిలయకర, విశ్వాధిక యనఁగ నిన్ను • విందు మహేశా.

78

క. ఇరువదినాలుగుతత్త్వము, లరయఁగ నీయఁద పుట్టి • యఁగఁగె నన జగ
త్పరిపూర్ణుడ వన దృశ్యే, తరమూర్తి వనంగ విందు • దత్తవజ్రులచేన్.

79

క. స్వానుభవంబునఁ దథ్యము, గానంబడుఁగాని మీయఁఖండాదైవత
జ్ఞానమయాకృతి బహుభా, మానై పుణిఁ దెలియునది యశక్యమట శివా

80

క. ఇటువంటి మిమ్ముఁ దెలిసిన,పటుబుద్ధికి భవపయోధి • వశుఖరజనితా
వటమాత్రంబట యిల్లా,లట ముక్తిప్రమద యిది మఃపభిమత మభవా.

81

- జే. భక్తవత్సల కాలనంభవములగుచు, గాలభక్తంబు లయ్యెడికమలబాది
పదవు లే నొల్లఁ గాలంబుఁ బట్టిమింగ, నోపు మీచిన్మయాకృతిఁబావుమిశ.
- ఉ. ఆదిగృహస్థశేఖరుడఁ బై ననిమిత్త భవతాపనక్షుధా
వేదనచే దపకుతపఃవేశఁ గనుంగొనఁ గల్గె, బ్రహ్మని
ద్యాధనభిక్ష నామహృదయం బనుచాత్రమునందుఁ బెట్టవే
యానర మొప్పఁగాఁ బునరాయాచితృత్తి సుఖంతు నీశ్వరా. 83
- క. మన్ననతో నా కిచటఁ బ్రసన్నుడవైనట్ల ఘోరఁ సంసారగదా
పన్నాపఘటముటికానుహి, మోహజ్ఞానవయ్యఁ యుగముల నెల్లన్. 84
- క. ఈరెండును నామదీపం, గోనం దగినయని నేత్రకోణములఁ గృపా
పూరంబు దొరంగ నీవే, బోరున నన భక్తకల్పభూరుహ మగుటన్. 85
- సీ. తన్నులోనుగఁజూట్టుఁ కొన్నవటచ్చాయ, నిజదీప్తి మొగులుగాఁ నింగిఁ బర్వ
బ్రహ్మసంహననామఁద్రుపట్లవశిఖా, చ్ఛటలునాఁ గుఱుచకెంజడలు దనర
నీశ్వరోపామ్మనుఁ నీరహస్యముదెబ్బు, మురువున సుజ్ఞానముద్ర మెఱయ
మనము చిద్రసములోఁమునిగిన మాటాడ, నెఱుంగఁజోయనమానఁ మెనక మెనఁగ
తే. నమ్మహలింగ మధ్యంబుఁ నందునుంక, దక్షిణామూర్తిహవంబుఁదాల్చిశివుఁడు
యావనశ్రీసమేతుఁడై యవతరింప, శక్తితండ్రయు నత్యంతభక్తితోడ.
- క. పానాపువ్యవ్రణాశివి, భానుండై మ్రోలనిలువఁ దడయక కారు
ణ్యానూనాపాంగుండై, మానిఖలేశుఁడు భవార్థి యడఁచెడుకొఱకై 87
- శా. చింతాంతస్థలమై ప్రకాశితజగచ్చిత్తక్రియాభోగమై
భ్రాంతిప్రాశితజీవితప్రథితమై పద్మప్రసూతాదికీ
హంతవ్యాపకమై మగోవిషయదూరానందమై సంహృతా
న్యంతం బైనరహస్యముం దెలిపి పాశాసకముం గోయచున్. 88
- ప. ఆక్షణంబ దక్షిణామూర్తియు నంతర్హితుం డయ్యె. ననీష్ఠుండును నిజప్రతిష్ఠితదివ్య
లింగోపకంఠంబున నకుంతితానందంబున నందేనియుం దిరుగుచుండు. పరమేశ్వరి
యుఁ బరమేశ్వరచిరవిరహభారంబు నహింపఁజాలక 89
- ఉ. ప్రమథు ల్లాంచనదండము ల్లాని దశుఁర్భాగంబులం గొల్పఁ ద
ద్రమణుల్ దగ్గఱి నేవఁ జేసి నమవకఁ బ్రహ్మచ్యుతుల్ దేవబృం
దముతో దూరమునందు ముందటఁ బిఱుంఁదకొ నందడింపంగ వ
చ్చె మహాదేవి విమాన మెక్కి విభునికఁ నేవింప నచ్చొటికిన్. 90
- మ. శంబరసూదనాహితుని శాసనముం దల మోచి పచ్చిలో
కాంబ తదీయసన్నిధిఁ బ్రయంబున నిల్చె సమస్తభక్తభృం

- గంబులఁ జన్మరందరసఁగాఢసుఖాత్ములఁ జేసి జ్ఞానసూ
నాంబ యనంగఁ గీర్తిఁ గని • యవ్యయభూభువనైకవాసనన్. 91
- క. ఆదిమదంపతు నీగతి, నాదరత వసిష్ఠతాపఁసాశ్రమవసనీ
లోదవసితు లగుటయు సవి, మానసాన్వితమున రజతశైలం బంతన్. 92
- క. జననీజనకులఁ బాసిన, తనయునిగతి నొంటినుండఁ • దగవగునె జగ
జ్జననీజనకుఁ హిమగిరి, తనయేళులఁ బాసి దీనఁతామతి ననుచున్ 93
- ళా. కైలాసం బగజేతులం గొలువ రాఁగా భక్తితో దేవతా
శైలంబుం జనుదెంచె గూడి ధనదాశం బుట్టి జోడై యమా
ళాలీలాగమనంబున శశిదినఁస్వాముల్ వియద్వీధి రాఁ
గాలం బిట్లగు టేళాకో యనుచు లోకం బద్భుతం బండఁగన్. 94
- క. ఆదంపతులకుఁ బూర్వది, శాదేశంబున విహారఁనదనం బగుచు
దాదక్షిణకైలాసము, నాదేవప్రమదనేవఁసప్రథ నిలిచెన్. 95
- క. ఆగిరివరునకు నుత్తర, భాగంబునఁ బసిడికొండ • భైరవ దుర్గా
నాగ ముఖ రక్షితం బై, యోగిజనాకీర్ణవైభవోన్నతీఁ దనఁగన్. 96
- మ. అగిమాదిప్రదమై పురాణకథితంబై మోక్షదంబైన ద
క్షిణకైలాసముమీఁదికూరిమి విలంకింపఁ శివాజానికీ
గణనాతీత మనంగ నేల? గిరిజాకర్ణోత్పలధ్వంసితో
ల్పణగండస్థలఘర్తవారియయి తత్ప్రాంతంబునం దిమ్మరున్. 97
- నీ. విహరించు నొకవేళ • విపినామృపల్లవ, చ్ఛాయల గిరిజానాహాయుఁ డగుచుఁ
గ్రీడించు నొకవేళ • గిరిదరీ నిర్భర, భారాపనీతనిదాఘుఁ డగుచుఁ
జరియించు నొకవేళ • శబరవేషవిశేష, మృగయావిహార సమీహుఁ డగుచు
విచ్చేయు నొకవేళ • విభురితరతిపరి, శ్రమించుదిక్రొవృత్తోత్సంగుఁ డగుచు
- తే. మందరాచల హిమనగాఁ నందవిసిన, రజతగిరి నీలకంఠాదినిజనివాన
భవోన్నతి మఱచి దేవతలలోడ, హరుడు వక్షిణకైలాసఁధరమునందు. 98
- చ. తన కెటువంటివేడుకయొ • తద్గిరిమీఁద వినోదకేళి స
ల్పునపుడు పార్వతీచరణపుష్కరము ల్లినాశ్మఘట్టనం
బునఁ గనుగొందకుండ నవఁభూరుహపల్లవరాజి మెత్తఁగా
ధనదసఖుండు దేవవనిఁ తాతతిచే బఱపించు ముందటన్. 99
- మ. అలరుందీఁగలు పువ్వుగుత్తులు కురంఁగాలోకము ల్బల్లవం
బులు వంచానసమధ్యము ల్లధుకరంబు ల్పింబముల్లాడిమీ
ఫలబీజాదులు నద్రిజావయవసౌభాగ్యంబుతో నీడురాఁ
గలవో లేవో యటంచుఁజూచుగతి నాఁగొనంబునం దిమ్మరున్. 100

సీ. శిష్టనీవారముఃప్రింపచాశ్రమముల, మెలగు నయమిగృహః మేధియగుచు
గాంతారమధ్యసంక్కణవిహారంబుల, జలువుఁ గిరాతనంఃసారి యగుచు
సంతతాంతర్యాగఃసాధకస్థలముల, నలరారు సిద్ధగృహస్థుఁ డగుచు
లలితచతుర్విధాఃలంకారములఁదాల్చు, ననభోగరతిగృహఃనాథుఁ డగుచు
తే. మంచుగుబ్బలిరాజుకుఁమారి గూడి, వేలుపుల పెద్ద జముదనఁ జెంకికొండఁ
దన్నుఁదెలిసిన వారికిఁనన్ని దెనల, దాన యగురీతి బహువేషఁ ధారి యగుచు. 101

ఉ. అసగణేశవాస మగుఁనగిరి నలైన నామచక్ర యమ
గ్రాసమహార్గ దేహులకుఁ గాలము నేరువయైన దీర్ఘని
శ్వాసము పఠిస్తాఁత్రమణిఁ చక్షుః మూయుట యోగనిద్ర, మూ
ర్ఖాసమయంబు దత్తరవఃశత్రవుము, సచ్చుట మోక్షమహా దుదిక్. 102

చ. జడలు ధరింప, రంగజునిఁ జంపరు, పూమరు బూఁపూత, మై
నడుగరు భిక్ష, కట్ట రజఃనాంబరము, ల్పరియింపఁబోరు నే
రడవుల, నగ్గిరింద్రమహిఁమాతీశయం, బిరక నేమి సెప్పదు
బడయుదు రూరకుండియునుఁ బొగ్గులు చిత్రముగా శీనత్వమున్. 103

మ. భవదావాగ్ని విదాహముం జెలుచు నాపై బాడ నేతెంచిన
బవమానంబులు నిర్దురోభయతఃపాలుబృహత్కాటవీ
నవమల్లీ నవమాలికా పకుళ పున్నాగామగిహంపేయ గా
లవనీవ ప్రసవాద గంధలహరీఁలక్ష్మీమదహోద్ధతి. 104

చ. అమరమనుష్యుడై త్యభజఁగారులు గూడి చరింతు రగ్గిరి
ద్రోమున నఖండసౌఖ్యరసఁదాయకమైన శివాగమప్రభా
వముఁదమలోనఁ దాము సరిఁ వచ్చెఁగదా యని శంక దీర భా
వముల మధించి చూచి తరువాత సమాధిమీలితాక్షులై. 105

ఉ. వేలుపుఁగొమ్మ లందుఁ జలఁవృక్షములఁ వివరింపలేక యు
య్యాలలు గట్టియాడ నవిఁయల్లన దవ్వగఁ బోయిన మహం
దోళనమంది మున్నదమఁతోడనే కొప్పలనుండి చాలుగా
రాలిన దివ్యపుష్ప నికరంబుల చొప్పున వత్తు రిండ్లకున్. 106

స. తదనంతరంబ నువర్ణముఖరీజనసప్రకారంబు సెప్పెద వినుము. 107

— సువర్ణముఖరీజనన ప్రకారము. —

సీ. తనపెండ్లిఁ జూడంగఁ దక్షిణదిక్పరా, చరభూతములు హిమశైలమునకుఁ
జనుదేర నుత్తరాశాభూమి గ్రుంకి డ, తక్షిణభూమి కడునొడ్డఁగెడవు గాఁగ
నగసిన నిది మాన్పునీవైన నేనైన, గాని సమర్థులఁ గాన మెందుఁ
బొమ్మన్న ఘటసూతఁ భూతేశ్వరుని యాజ్ఞ, దలమోచి యిల్లాలుఁదానుగదలి

- తే. వింధ్యపర్వత గర్వంబుఁవిలుగఁ దొక్కి, గొతమీ కృష్ణ వేణ్యుఁడఁ గాహనములు
సేసి శ్రీకైలనాథుఁడఁ బొంది జ్యోతి, సిద్ధవటనాథుఁడొల్పి విచ్చేయునపుడు. 108
- మ. పగిలెను లేయచుఁ గాంచె కుంభజను లోఁపాముద్రతోఁ గూడి ద
క్షిణకై లాసము, నందికావరకృతఁ శ్రీపాదుకాన్యాసమున్
మణిమంత్రోషణ వాసమున్, భవిష్యహామూనూవిపర్యాసమున్,
గణనాతీతనటీవిలాసము, సమఁగి శ్రీ సముల్లాసమున్. 109
- క. కాంచి మునీంద్రుఁడు జలనిధి, కాంచీవలయప్రసిద్ధఁ కాశీమధురా
కాంచీముఖపురలక్ష్మీ, కాంచీమణి యామ్యభాగఁకై లాసగిరిన్. 110
- క. దగ్గటి పెనఁగొను దురితపుఁ, బగ్గంబులఁ దెంచివైచిఁ పగిమదాశుతతుల్
దృగ్గోళంబులఁ దొరఁగఁగ, దగ్గుత్తికతోడఁ దనదుఁదయితయుఁ దానున్. 111
- శా. కాంచె వంచితపాంచభౌతిక సుఖఁకారాంగమున్, జన్మదీ
సంచారాంచితరంగమున్, మునిమనఃస్వస్యకృష్ణంగమున్
బంచాస్త్రాసుమరుద్యుజంగము, కృపాపాణింధమాపాంగమున్,
బాంచన్దుక్తికళితసంగము, ఫణారాజన్తహాలింగమున్. 112
- క. కాంచి పథూయుతుఁడై పుల, కాంచిత దేహమునఁ బగిలెనుఁడై భ్యానించె
గించినుకుళితనయనయు, గాంచలుఁడై మాని దర్శనానందముతోన్. 113
- సీ. అర్పించె నేవుని సహస్రనామంబుల, వివిధవాక్యార్థిఁ గావించె నుతులు
సేసె నెక్కులు ప్రదక్షిణములు జపయించె, బంచాక్షరంబు సప్రణామముగను
ధ్యాన నిష్ఠాబుద్ధిఁ మానముద్ర వహించె, నానందపరనకుం ఁడియ్యె బిదపఁ
దలగి పోజాలకఁ నిలిచిచూచుచు నుండె, దలయూచి నెరఁగించె దనకుఁదాన
- తే. కాళికానాథ విప్రయోగవ్యభావి, దూరం దగుచు వసిస్తతిఁ పొంమాను
భావ మాత్మ వధూటితోఁబ్రణుతిఁ జేసె, మునిశిఖామణి దక్షిణఁ మూర్తిగొలిచె
నగ్గర. పంచాశద్వర్ణమూర్తిం బరశివరమణిం బంచభూతాత్మ పీఠం
బంచ క్లేశప్రణాశఁ ప్రఘటనచతురం బంచవిద్యాస్వరూపం
బంచాశతోక్తిపృథ్వీ భరణచణమహఁ భాగ్యలక్ష్మీప్రదాత్రి
సంచారాగారయోగీ శ్వరజనహృదయఁ జ్ఞానపుష్పాంబు గొల్పెన్. 115
- తే. ఎక్కె మర్గాంబకొండ మునీశ్వరుండు, మ్రొక్కె దత్పాదనీరేజఁములకుభక్తి
జొక్కె దద్దివ్యనావంబుఁ జూచినపుడ, నెక్కెనతనికి ముక్తితాఁటంకవతియు.
- ప. మణియు సమ్మనీశ్వరుండు గణేశ్వర భైరవాదులఁ గొల్పి మునీశ్వరులనన్నిధిని నిల్పి
చంద్రికాశంకభీలంబుగాని నిందుఁజందురుచందంబున మందాకినీ సుందరంబగు పుణ్య
నదీప్రవాహంబు లేనికితంబున నిమ్మహాస్థలంబు దుఃఖంబు నాపహించుచున్న

యది. పరమేశ్వరు నుద్దేశించి తనం బొనర్చి యిక్కడ నొక్కనదిఁ బ్రవహించు
జేయవలయు నని యాసంకల్పంబు నిర్విఘ్నంబుగా ననుగ్రహింపుఁడని వారలచే
ననిపించుకొని దక్షిణైశ్వర్యం గోత్రంబునకుం జనుకొని జనమోజనమాత్రంబున రాత్రి
చరదిశాభాగంబున నొక్కనుహశైలంబు గని 117

ఉ. చేరఁగఁ బోయి యాత్మనఁ నీరుహలోచనకేలు నట్టి న
క్షోరుహకుంభభారమున • సూక్ష్మవలగ్నము నేడఁ బొందఁ బొం
పారయువృత్తి నమ్మనుచు • నాదనగాంబునఁ దోమకొంచు విం
ధ్యారి తదగ్రభాగమున • కల్లన నెక్కి యురాంబుధారలన్. 118

క. స్నానంబునెసినీని, ర్హనుష్ఠానంబు దీర్చి • యభిమతపుష్క
స్థానమునఁ దపము నేయఁగ, బూనియభాసనవృత్తిత్వమునఁ గూర్చుండెన్. 119

చ. తప మొనరింతుఁ గాక హిమః ధామకిరీటునిఁగూర్చి తన్మహా
కృపఁ బ్రవహించుఁ గాక భసికిల్చిషవిర్విషదభాసింధు నీ
విపుల జనంబుతెల్లఁ గను • వేడుకఁబొందఁగ నంచుఁ బట్టి చ
త్తపసి కభీష్టసూచనవిఃఖాయకవాక్యము నభివాణియున్. 120

శా. శంకాతంకమునూని మానియు సహార్షస్వాంతంజ్ఞై చంద్రమౌ
లంకారున్, సగదేకనాయకు, మహా • శ్లోఘావరస్థాను, మీ
నాంకధ్వంసకు, నీశ్వరున్, హృదయవీఠాసీనుఁ గావించి హ
యంకాలానలమూర్తియై తనిమునేయం బొచ్చె ధైర్యంబుచన్. 121

సీ. దూరీకృతస్తనః భారకంచుకవహూ, జనము మానవకరాం • చద్యోజనము
గంధసారాచలః గంధవాహరినంసు, జన్య ముష్టికృతః శ్వాసచయము
విక్షిప్తజలనమా • విహృతబాష్పభూ, తల మస్వగామాన • దాయకంబు
ప్రాజేశ్వరీవరీ • రంభావ్రత్యూహ, కాది సురోదకో • ధ్గనునకర్త

తే. యంబరాంతరవిశ్వేంధః రాంబుపూర, సంచరిష్టుపరస్పర • స్థలవిహార
సమభిలాషప్రవర్ధిష్టుః చటులతాప, మంత నేతెంచె దాసుశో • ఘాగమంబు. 122

ఉ. ఎండఁ గొలంకుతెల్లను, మఃసీఘరముల్ దనవహ్నికీలలన్
మండె, ధరాతలం బిరుసః సుంగలముంబలె నుండఁ గాలి, యా
యెండల నేమి సెప్పఁ బరః మేశ్వర యావరగాంబురాశిలే
కుండిన నాఁడె పొక్కినడ • కుంకుమ వర్షభవాండభాండముల్. 123

సీ. దేవతాచక్రవర్తిత్వంబునొందిన, సహుషుఁ గోపించె బంష్టగముగాఁగి
నూర్ధ్వాండకర్పరం • బారము వింధ్యాద్రిక్కు, టంబులు నేను • ట్టంబు సేసె
బడబాగ్ని వడికి లోపడని పాథోరాశి, భోగనఁ గొనియె నా • పోశనముగ
ఖలుల వాతాపి ని • ల్యుని లోకై కదు, ర్దులనురహమన్న • మనుచుఁగొనియె

తే. నిరసి తెరు వేలహా నని • యినుడు వెఱచి, తన్నుఁజెనకఁదొ యాతపఁ స్తంభనంబు
నేర్చెనో కాని యమ్ముని • నిష్కళంక, చిత్తుఁడై నిండువేసవిఁజేసెదవము. 124

శా. ఆతీవ్రాతపవేళఁ బంచశిఖ మధ్యక్షోణి గూర్చుండి ఖ
ద్యోతనస్య స్థనిరీక్షణుం డగుచుఁ దద్ద్యోతప్రతాపప్రభా
స్థితుండై తప మాచరింపఁగ దిశాబృందారకాధీశ్వరుల్
భీతిం బొందిరి స్వాధికారగరిమల్ • వేడెత్తునం చాత్మలోక్. 125

శా. అంతం బూర్వ పువైరముం దలఁచి వింధ్యగ్రావకూటంబు ల
భ్రాంతం బంతయుఁ గప్పెనో, జలధి యాత్మారాతిపైఁ బోయి ని
ర్జితుం గాకని యెత్తివచ్చెనో, తనుం • జెండాడు భాస్వంతు మా
యింతుం గాకని నిల్చెనో యిరులు, నా • నేతెంచె గాలాభిముల్. 126

తే. మొగులు మొగులున మెఱుంగులు • నిగుడఁ దొడఁగె
మెఱుంగుమెఱుంగున నుఱుములు • మెండుకొనియె
నుఱును నుఱునుంగఁ బిడుగులు • నుప్పళిల్లె
నింతకంఁబెను వర్షంబు • నెక్కుడయ్యె. 127

సీ. ప్రళయవేళానముద్భవ పుష్కలావర్త, కాది సయోదవఁష్టాంబు వనఁగ
నూర్ధ్వాండకర్పరం • బుఱుములుచే వ్రక్క, లై కాఱు నావఁజాంభ మనఁగఁ
జండాంశుకరములు • జలహాపమైధరా, భువనంబు నొక్కటఁ • బొదివె ననఁగ
ధరణిపైఁ బాఱఁగ • సురలు దీర్చిన యభి, గంగాప్రవాహంపుఁగాల్వ లనఁగ
తే. వాయువును మిన్ను తేజంబువసుమతియును, జీవనాకారముగను వర్షింపఁదొడఁగె
నీరు నేలయు మెఱుంగును • నింగి గాప్పు, దానయైముని యోడఁతపమునేసె.

మ. తెలుపుం దేజము సంత సంతటఁ దటిఁజ్జీవప్రభావుంజమై
తలచూపుం ధర మేదినిధరఁఖి • దంభంబునో, గర్జగా
నెఱుంగిచ్చు గగనంబు, వర్షసఖుడై • యేలెంచు గాడ్పు, దముం
జలదాసార మణంచెనో యని జను • ల్పంకింపకుండ స్పదిన్. 129

ఉ. ఆతరువాత జంతునివహంబు వడంక నణంకువేది యో
పాతతి ప్రాణవల్లభుల • సంతతముం బరిరంభణంబుల
బ్రీతులఁ జేయ సూర్యశశి • వింబ మటంచుఁ జకోరదంపతుల్
భీతిఁ దొఱంగ వచ్చె నతిభీకరశైత్యము శీతకాలముల్. 130

ఉ. నిండుమనంబుతో విజితఁనీరధి గుత్తుకబంటిసీటిలో
నుండి తదుగ్రైత్యమున • కోర్చి తపం బొసరింప నంత నా
ఖండలముఖ్యు లవిధికి • గ్రక్కునఁ జెప్పిరి, వారిఁ గూడి యా
తండును బోయి శంకరు సదాశివు సోముని గాంచె భక్తితోన్. 131

శా. శ్రోదాకారముఁ దాల్చి పోత్రమున వైఁకుంకుండు భూభేదన
 శ్రీదాలంపటుఁ డయ్యు మీపదము వీక్షింపంగ లేడయ్యె, నే
 జూడంగంటి, ఫలించె నాతప మటంచుఁ (మొక్కి కన్నీరు దో
 డ్దోడకఁ జెప్పలఁ జప్పిలంగఁ బునరుక్తుల్ గాఁగఁ బ్రార్థించుచున్. 182

శా. ఓదేవోత్తమ ! భక్తవత్సల! యగఃస్త్వం మగ్నివృత్తిం దపం
 భేదేవాధిపతిత్వముం బడయనో యేకాంబియై చేయ నిం
 ద్రాదుల్ నా కెఱిగింప విన్నవము సేయఁ నచ్చితిఁ, మాకుఁ జిం
 తాదుఃఖంబులు నీతి నమ్మునికే శేతఃప్రీతిఁ గావింపవే. 183

చ. అనవుడు శంకగురీడు దశహాసము సోమున సంకురింప న
 వ్వనజభవాదిదేవతలఁవంకఁ గనుంగొని మీకు భీకఁ బొం
 దను బనిజే, దగ న్త్యముని నక్షిణరావ్యధరాధరఁబుదా
 వున నది లేనిదుఃఖమునఁ బూనె మహాతప మాచరింపఁగన్. 184

క. ఇది నే నెఱుంగుదు నమ్ముని, మది నుండినయట్ల నాదుఁచునమన నుండుఁ
 తదలే అనిపెన నీబడి, నది యాతని కొనఁగి మరలు మంబుజగర్భా! 185

ఉ. ఏమిటి కింతమాత్రమున కేననుగఁ జని నీవు సంయమి
 గ్రామణిఁడోడ నే ననునఁగార జనుదెంచితి నంచుఁ బల్కి త
 త్కామితవస్తు విమ్ము చిరకాలకృత్యోగ్రతపస్వమాధి
 స్థామితభేద మెల్ల నిమిత్తార్థములో నుడివోవ గ్రక్కునన్. 186

చ. అని కృపాసతరంగితాంతరంగుండై మహాదేవుం డనుపుటయును. 187

సీ. దేవతాపతి శవీరదేవిఁ గూడఁ జలించి, హవ్య మాహరింప కన్నగోరె
 జముఁడు ధర్మాధర్మఁ నరణి విచారించె, నరభోజనాపేక్షఁ బొరలె నమర
 దేశకాలము తెన్నఁ దివిరె సంభోధర్త, కరువలి తనయిచ్చఁ దిరుగఁ దొడఁగె
 ధనపతి సంతతత్యాగ మీఁదలపెట్టె, నీశానుఁ డీశభూతి కేన యనియె

తే. నఖిలలోకైకనాథుని యాజ్ఞ నలన, నిరుపమానంద విహరణగరిమ మెఱయ
 వారియుల్లాసమునకుభావమునఁబొంగి, యజుడగన్త్యునియెగుటఁ బ్రత్యక్షమగుచు

ఉ. ఏ నజుడక మునీంద్ర! పరమేశుఁడు నీకు నభీప్సితంబు స
 న్ని నియమించి పంచె, వరమెయ్యది వేఁచు మటన్న నభిగం
 గానదిఁ దెచ్చి యిచ్చట నఖండగతిం బ్రవహింపఁ జేయవే
 దాన మనోరథంబు ఫలితం బగు నాకుఁ బయోజనంభవా 189

ఉ. నావుడు డమ్మిమాలి గగనంబుఁ గనుంగొనఁగా సువర్ణశో
 భావిభవంబుతో బహుళభంగ మహామఖరత్న సంపదక

దేవనదీర్పురంబు ననుఁజెంచినఁ గాంచి విరించి తద్గుణ
శ్రీ వెలయన్ సువర్ణముఖఃరీప్రథ దానికిఁ గల్గజేయుచున్.

140

శా. అంతర్ధానము సేసె; సంయమికులఁ ధ్యక్షుండు సంతోషిత
స్వాంతం డయ్యె; పహించె నగ్గిరి యగఁ స్త్యగ్రావవిఖ్యాతి; నా
శాంతంబుల్ పగులంగ మ్రోయుచు నభంఁ బాద్యంతముఁ శీకరా
క్రాంతంబై మెఱయన్ సువర్ణముఖఃరీఁగంఁగానదీర్పుమున్

141

వ. పవనాశనధవనభవనం బొరయుచుం బ్రవహింపం దొడంగె; నప్పుడు పారినభరముఖ
వినిర్మళిత కుంభికుంభగిళిత ముక్తాఘంబులు నిజగర్భ శుక్తిముక్తముక్తాఘంబులు
గాలవరిపక్వ సమాగతమగణచమరీమృగా నీలవాంబులు నైవాంబులు నశేష
చామరజాలంబులు సింహిరికాధవళితకల్లోలంబులు గురుమశరపరితాప పరవశవశా
నిమిత్త మత్తవేదంధిధండన క్షీణాంజిత దండకాండంబులు బినకాండంబులు
బ్రహ్మహవేగంబునం గూలి తేలు పుష్పితనసాలసాలశాఖాకణంబును గాదం
బాడంబరంబునుం గలిగి కరిగిరివజ్రచాతమహానినదంబునం నెకలిపప కొండల
చప్పుళ్లకు నప్పటప్పటికిఁ బెనరి యుప్పురం బెగయు జలపశ్చుల పక్షవిక్షేపంబులం
బరంగు తుంపరిపరంపరి నిలింపదంపతులకు రతిలంపటంబున మోములు చెను
రింపకుండ నింపుసేసి పూర్వదుర్వాసనానక్తులై ముక్తులుగాక లోకంబులవారు
రాలోయని చీరుతెఱంగున సభంగభంగ పరంపరాఘోషంబున నుద్రేకించి యరుణ
ధరణీభాగ యోగంబున శోణధ్రదాకారంబును శ్వేతభూతల సమేత ప్రోతంబుల
వలన క్షీరతరంగిణీ శృంగారంబును నీలక్షోణితల ప్రవాహప్రేణివలనఁ గృష్ణవేణీ
విలాసంబును నడ్డంబుగ నుండుకొండలఁ దాకి తిరిగితిరిగి యరుగుదెంచుటంజేసి
పునఃపునః ప్రవాహమోహనంబునుం దనరఁ దనయందు నిమిమొదలయిన తీర్థం
బులు గలవని యవసీదనంబులకుఁ దెలుపు మెలపున వెలుంగుచు యోగీశ్వరభావ
స్వభావంబునుంబోలె యమంద బిందుసముదయంబును నిరంతర నాదప్రసాద మేదుర
హృదయంబును సంసారవారాకర తరణకారణకళాక్ర కాశంబును లంఘితాలంఘ్య
విషయప్రదేశంబును యథేచ్ఛవ్యాపార జీవనంబును లోకైకపావనంబును నై
వాసుదేవ లీలావిలాసంబునుంబోలె మత్స్యకచ్ఛపాద్యవతారవిహారంబును శంఖ
చక్రశోభితాకారంబును బర్వతోత్పాటన పాటవాటోపంబును వివిర్మూలితపలాశ
కలాపంబును నపారగోరక్షణ హేతుభూతంబును విదళితనరకసంజ్ఞాశుభదన
సన్నిపాతంబును నై మహాదేవ విభ్రమవిహారంబునుంబోలె నిరవశేషీకృతార్జున
శరనమూహంబును మథితమన్మథ సముత్సాహంబును గగనతరంగిణీ సంగతన
ముత్తుంగ పురభంగురప్రభావంబును నిజాశ్లేషనిమగ్న శివాభాగంబునునై భిల్లవల్ల
భులవల్లియలపై నెల్లివాడిచినం దల్లడపడివెడలునెడ నిటువేదనదుములకు నెడరు

మౌడమునను వసువునఁ బుడమి నడుగిడ నోడుపడంతుల వెఱపుమవు నెవంబున
నువనాభులెత్తుకొని గుత్తంపుంజనుగుబ్బల యొత్తునఁ నత్తంబులు చిత్తజాయత్తం
బులై తత్తొవడఁ గొండనెత్తంబుల కెక్కిన మక్కువలం గలసి మెలసి వినోదించు
టకు నిధానంబగుచు రాజనాంస రథాంగ సంకులంబునకుఁ బ్రతిఘటించు నుభయ
తటాటవిరిఘట బృంహితంబు లనహ్యంబు లగుటయు గవ్వారంబులనుండి
మ్రోయు సింహనాదంబులం బ్రోకపేయు తరంగతరంగ గళగళారావంబు నొం
డొండ రోదనీకుహరంబులు నిండం జండతరంబులైన దురితంబులపై నంతుపెడలు
చందంబునఁ గనుపట్టుచు వేంకటాచలాలంకారంబై పరశురామేశ్వర క్రీడారంగం
బునకు రంగమ్మై కాళహస్తిపుర లక్ష్మీబాలికామణికి మణిమాలికయై యోం
కారపుటభేదన భాగ్యదేవతాలలామంబై పరస్పరపీఠికరోల్లి ప్తశీకరమాక్తి కాక్షత
జాలంబుల వారాకరవయం బరిణయంబయ్యె. ఘటసూత్రయఁ నత్తొనీతటంబుల
శివలింగప్రతిష్ఠలు సేయుచు దక్షిణైలాసంబుఁ జేరం జనుదంచి

142

శా. లోపాముద్రయుఁ గాను పేమముఖిః బోలోర్మిహోలాంతర
వ్యాపారంబులఁ దేని భూలియును రుద్రాక్షంబులుం బూని వి
ద్యాపుంసూపములో యనంగ నశిశాం తాకారులై దివ్యలిం
గోపాంతంబున నిల్చి తాపనజనం బోహూ యనన్ భక్తితోన్.

143

క. పంచేంద్రియపథముల నెత్తించుమనోధ్వగుని శివునిఁ తెఱపునఁ బో బో
ధించిరి వంచించిరి ప్రాచంచకసౌఖ్యములఁ బరమపరవశులగుచున్.

144

తే. ఎట్టకేలకుఁ జూపు బహిర్గతంబు, గాఢ నిట్లని వినుతించెఁ గలశభవుడు
దేహ ముప్పొంగ వాక్యప్రవాహసరణి, దివ్యమును లెల్ల నిది యుపదేశ మనఁగ.

దండనము. శ్రీమన్మహాదేవ! దేవాదిదేవా! నిన్ను కృతాబంధభాండప్రకాశా! మహా
శా! మహాయోగిపుంయోగ సిద్రాసమున్నదితానందినూపా! భవాగ్లోనిధానాం
తరాపన్నరత్నాంతరీపా! జగదీప! నిర్దేవ! బ్రహ్మాండసింహాంస బాహ్యంతరాళంబులం
బూర్ణమై సూక్ష్మసూక్ష్మార్థమై స్వార్థమై యున్న నిన్ను మహామాయచే
శివుని జేసి మహాదితత్వాత్మకంబైన దేహంబు గేహంబుగా నిల్పిత్రైగుణ్యము
గణ్యము బుద్ధ్యహంకారచిత్తంబులు జ్ఞానకర్మేంద్రియంబుల్ మడంతర్వి
రోధుల్ ఘనక్షేళముల్ పాశముల్ కోశముల్ జన్మనాశాద్యవస్థల్ వృథా నీకుఁ
గల్పించి సత్కర్మ దుష్కర్మబంధంబులం క్రితా మైహికామస్మికానందదుఃఖం
బులం బొంది నిన్నాత్మ భావించుచో నిన్నియులేమి యూహింపఁగా లేక
లోకుల్ దమోంధీకృతాలోకులై పోవఁ బోవం గృహమూర్తిపై కాలదిగ్భాగ
క్షైలాస శైలంబున దివ్యలింగాకృతి భూమిఁ బ్రత్యక్షమై వేదవేదాంత
విద్యాదితర్కోక్తులం గంత శోవంబుగా వాదముల్ సేయుచు బుద్ధిపై దగ్ధినే

దర్శనం బిచ్చకున్ వచ్చు దానిం బ్రతిష్ఠించుచున్ మంత్రశాస్త్రార్థ చింతాపరి
 శ్రాంతిమై గొంతకాలంబు నానావిధారాధనల్ నేయుచున్ సిద్ధ నీరేజకూర్తాసనా
 భ్యాన నాడినదాశోధనా యాసముంబొంది యాధాగజాలంధరోడ్డిన బంధంబులం
 బట్టుచుం గుండలీశక్తివక్త్రం బవక్రంబుగాఁజేసి పట్టుక్రికావీధి జేతన్సమేత బుగా
 వాయువు గోలుచుం, దన్తనోగంధవాహంబుల బ్రహ్మరం ద్రోపరివ్యాపకం
 జైనసంవిన్నయాకాశదేశాంతరోద్యత్పర బ్రహ్మచంద్రోదయజ్యోత్స్నఁ దాదాత్మ్య
 ముం బొందఁగాఁజేయుచుంబుత్రపుత్రీకళత్రంబుల శత్రుమిత్రంబుల శీతవాతా
 తపాది న్యవస్థాదిభేదంబు భేదంబు మోదంబు కృత్యం బకృత్యంబుహేయం బహే
 యంబునున్ లేక లోకంబు తెల్లం బరబ్రహ్మరూపంబుగాఁ జూచుచున్ స్వేచ్ఛఁ
 గ్రీడించువారల్ దుదింబొందు లాభంబు నీవై హరిబ్రహ్మఁ గొంతడంతువృజంబుల్
 వినోదంబుగా మిమ్ము దర్శించినన్ ముక్తులంజేయుచున్ సత్యమై నిత్యమై జ్ఞానమై
 జ్ఞేయమై జ్ఞాతవై యున్ననిన్నుం బ్రశంసించ నేనెంతవాడో మనీయాపరాధంబు
 లేపట్టునన్ బట్టకే పూర్ణ కాదుణ్యదృష్టి న్నునుం జూడవే భక్తవత్సానుగచ్ఛన్తురు
 నైచికి! భక్తలీలావనీకల్పకా! భక్తసంతానదంతామశీ! భక్తసంహోషవారాశి
 చంద్రోదయా! భక్తకోటివిషద్గోత్రప్రబ్రాయుధా! భక్తసందోహసంతాపహా!
 భక్తసంకల్పసంసిద్ధిరూపా! నమస్తే నమస్తే నమః!

145

మ. అని కీర్తించి తపస్వికేసరి యఖండానందదుగ్ధార్ణవం
 బునఁ గ్రీడించుచు ఫాలభాగమున మోఃఃపుంగేలు గీలించి యం
 గనయుం దాను బ్రదక్షిణంబులు నమఃస్కారంబులుం జెక్కు సీ
 శునకుం జేసి సువర్ణపర్వతధనుఃశృద్ధాంతకాంతామణిన

147

క. జ్ఞానప్రసూనకలికా, మానస మత్యంతభక్తిః మిగ్నంబుగఁ గ
 న్నోనల బాహ్వాదకములు, సోనలుగాఁ గురియఁ గుంభఃజూడు దర్శించెన్.

148

క. అపిమ్ము నక్కడఁ గల, తాపసబృందంబుతోడఁ నంపను లాశై
 లోపాంత హేమముఖిరీ, ద్వీపవతీతటశీలాప్రదేశమునందున్.

149

క. కూర్చుండి మునుల కభవునిఁ గూర్చి తపం బొచరింపఁ గోరిక లవుజీ
 జేచ్చిన విధంబు వీనులఁ జేర్చి వినఁగ వినయగరిమఁ జెప్పఁగవారున్.

150

సీ. నీ వీశుమహిమంబుఁ నిశ్చయింపఁగ నిశ్చయించు నీమహిమ మీఁహేమవర్ణ
 నీవు శంకరపాదః సీరేజములఁ గొల్పఁ, గొలుచు నీపదము లీఁ కులవధూటి
 నీవు సరేశ్వరుఁ నిత్యంబు భావింప, భావించు నిన్ను నీఁపరమసాధ్వీ
 నీవు శివైక్యంబు నిర్వహింపఁగ నిర్వహించు నీయైక్య మీఁయిందువదన

తే. శైవచూడామణివి నీవుఁ నీవెలంది, ప్రథమగణనీయ యగుఁ బతిఁవ్రతలలోనఁ
 గాన మీకు నసాధ్యముఁ ల్లల వె జగతి, మావశంబయ్య మీయనుభావ మెన్ను.

- క. నీతపము కల్పధరణీ, బాతము తత్ఫలము నీదుఃసాధ్యేవిలస
త్యాతివ్రత్యము లోక, వ్రాతమునకు మిమ్ము బాగఁడ వశమే మాకున్ ? 152
- క. శితికంఠుఁ డద్రుకన్యా, పతియై సుఖ యన్యై భువనః భవనంబులఁ ద
త్ప్రీతిగా లోపాముద్రా, పతివై సుఖవైతి వీవు • పరమమునీంద్రా. 153
- క. మీకిరువురకే దొరియుం, గాక భవత్పద్మశు తన్నఁగల రే నానా
లోకంబుల? మీమహిమము, మీకేతెలియు స్వశంభెఁమిమ్ముం బాగడన్. 154
- చ. అన విని కుంభజంకు విసఁయంబున నిట్లను మీ రనుగ్రహిం
చినఁ దృణమై నీ వేరువగుఁ • జిత్తము వేటొకగిది నున్న న
య్యనిమిషశైలమైనఁ దృణఁ మా నటుగాన ఫలించె నాతిపం
బనఘచరిత్రులార! నను • నాదరణంబున మీరు గర్హింపన్. 155
- క. అది యట్లుండఁగ నెంద్రి, నదియిక్కడ నుత్తరంబుఁనకు సభిముఖమై
నదియును శివునకుఁ గృపామై, నదియుం దలపోయ నిదియఁ యవిముక్తంబున్. 156
- క. నీటం బయినను నీనది, నీటం బొరఁగుటయుఁ గాలఁనియతి మృతంతై
మాటవికాధిపు పుక్కిటి, నీటం దోచును బురాణఁ నిశ్చయ మెందున్. 157
- ఉ. ఏమని చెప్ప నిచ్చటియఁహీనమహత్త్వము దోమ చచ్చినన్
సామజపూజఁ గాంచు, మఱి సామజ మిల్లిన సామజార్థమై
సేమముఁబొందు, గాముకుఁడుఁ చల్వకుఁగా మరుచేతఁ జచ్చినన్
గామునిఁ జంపుఁ దా మగుడఁ • గామినిత్రో నొడఁగూడి యుండియున్. 158
- క. ఇటువంటిచోట నెప్పుడు, నుటజంబుల నధివసించియుండెడు మీయు
త్కటభాగ్యం బేమని చెప్పట దేవుం డెటుఁగు మానిఁపుంగవులారా! 159
- తే. పోయి వచ్చెద దక్షిణఁ పుష్కరీర్థ, రాజములు చూడ న న్ననుఁగ్రహము సేసి
యనువుఁ డనుటయువారలుఁననుపదపసి, యిందుపదనయుఁదానునిఁ జీచ్ఛఁజనియె.
- మ. అసఁగా వీరస్మసింహ యాదవుఁడు మాఁ యాజంగమాకారభ
ర్గునకుం గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి భక్తనిధి! నాకుం జెప్పవే విశ్వనా
థునియారాధనసేసి యగ్గిరిని జం • తుశ్రేణిలో మున్నుగో
రినయర్థంబులు గాంచి నెవ్వరస గా • రీనాథుఁడు రాజుతోన్. 161
- శా. పాశక్లేశగుణేషణేంద్రియ తనుఁ ప్రత్యర్థితాపోర్తి కా
కోశాదివ్యతిరిక్తమూర్తి! త్రిజగఁ త్కూలంకషాకార! మా
యాశృంగారవతీవిలాసవిభవఁ వ్యావిధముగ్ధాంత వే
ళాశర్వావహ! తారకాక్షరమహఁ లాపోపదేశప్రదా. 162

క. శాంతాకార యిదంతా, హంతాచింతావిదూర • యపవర్గరమా
కాంతాకాంత దిగంతా, భ్రాంతాభ్రాంతాంత తాండవాభినయకరా.

163

పంచచామరము. అపారతా గభీరతా మృతాదిహేతుభూతతా
తపస్విసంగృహీతతా విభాతృముఖ్య దేవతా
ధిస ప్రమథ్యమానతా సదీమహానుజీవన
ప్రపాతజాతమగ్న తాభిరామచిత్ప్రయోనిధి.

164

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాళహస్తిశ్లోక చరణకమల సేవాపరాయణ

సింగమరమానారాయణ జక్కియ నారాయణ తనూ

భవ భవపరాజ్ముఖ ధూర్జటి ప్రశీతంబైన

శ్రీ కాళహస్తిమాహాత్మ్యంబునందుఁ

బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రామార్పణమస్తు.

శ్రీకాళహస్తిమాహాత్మ్యము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

ఖండాచలమాయక

లేఖాస్పర్శాది విషయ శిఖాస్పద్వి

ద్యాఖని మునిజనకల్పక

శాఖ శ్రీకాళహస్తిసదన మహేశా!

ఆ. అవధరింపుఁ డిట్లు • భవదీయకథ విన్న,నింతు భక్తజనుల •వీను లలర
మీరు యాదవునకుఁ • గారుణ్యగ్రసపూరి, తేజుఁముల నానఁతిచ్చినట్లు. 2

—* బ్రహ్మకు సరస్వతినలసఁ గుమారు లుద్భవిల్లుట. *

వ. తదనంతరంబు యొక్కనాఁడు 3

సీ. అఖలవిద్యారహఃస్యముఖంకలు దీర్చ, సరస నుండెడు మునీశ్వరుఁలు నొగడ
స్వస్తికహస్తులై •నమ్ముఖంబున బరా, బరిగాఁగ సర్వసుఁపద్య లుండఁ
గరతలయుగళి వః క్త్రిములు గప్పక విన్న,పంబులకొఱకు దిక్పతులు సేరఁ
బూర్వదేవతలు కింతుర్వాణులై తన, కనునన్న వలసిన •వనులు సేయ

తే. గరుడ గంధర్వభుజగ కిన్నర పిశాచ, భటులు చానడి ముంగటిఁబట్టబయలుఁ
జటులతరవృత్తిఁ గోటులఁసంఖ్య లెనఁగ,నబ్బగర్భండు గొలుపున్న •యవసరమున. 4

మ. నవలావణ్య రసాలయంబు గుణరత్నస్థాన మాన్యతాపా
భవబింబోదయ మున్నతస్తనగిరింఁద్రస్యక్తి వాచాసుధా
భవదేశంబు వశీతరంగము తనూభద్రప్రభా ఛేదనీ
ప్తివిలాసం బగుతత్కళితము సుధాభింబోలి సద్భక్తితోన్. 5

మ. చెలికత్తె ల్లయిదండఁ బట్టఁగ సురస్త్రీ లెందఱైన న్గలం
కుల సేవింపఁగ వజ్రనిర్మితతూటాఁకొటిద్వయంబున్ ఝళం
ఝళనాదంబుల నీవ మానికవుఁగెంబాయ ల్లువాళించు పా
వలు పాదంబుల మెట్టి ప్రాణవిభుఁ గొల్పం గొల్పుమోసాలకున్ 6

- సీ. బ్రహ్మకుఁ బట్టంపుఁరాణివాసం బయ్యు, రాజనక్రీడాభిరతులఁ బోక
జగదేశసాందర్యఁసౌభాగ్య యయ్యును, నలుమాత్రమును గర్వఁగుణము లేక
సంపూర్ణ యశావసంపద గలిగియు, మదవికారస్ఫూర్తిఁపొదలనీక
వ్యాపరిసింహాసనాసూత్ర యయ్యును, బహువిధవ్యావృత్తిఁబ్రాధానక
తే. మగనిముందఁజ దన మహామహిమ లెల్లఁ, గానలుచుండ నడకువఁగలిగి కింది
దవనతాననయై పోలుఁపారఁ గన్ను, గండుమీలకు నింకడఁ గజపి కదియ. 7
- క. ఏతెంచునపుడు పాదుక, లాతలికఁజ్ఞాంతరమునఁ నలు విడిచి కరా
నీత వివంసీ మదశుక, పోత స్ఫటికాక్షసూత్రఁ పుస్తక యగుచున్. 8
- క. పరిజనుల ననిపి నాధుని, పరిసరమున కేగి యతనిఁపంపున మణిపిం
జరిత ధగద్ధగితం బగు, సరిగద్దయ నుండునట్టిఁననుయమునందున్. 9
- సీ. మోముపున్న మచందఁమామ వెన్నెలఁ గాయ, జెందంపుఁగెంపిమ్మిఁగ్రిందువమనో
వాలుఁజూసనియెడుఁవేలుపు జేని కై, దువచాయగట్టుగఁట్టవెనుబడునో
కొప్పునుచీఱటిఁగుంపు గిన్నకొనంగఁ, దలపు తెన్నరిఁజోవఁనప్పి పమనో
రాయంచనడపులఁ గాయడి చాల్కితా, మరతూడు దుమురుగాఁ మరలఁబడునో
- తే. నలువ తనుఁగొల్వ వచ్చినఁపలుకుఁజెలువ, చెలువమరయుచువలరాజుఁచిలుకుములికి
దలఁకిమిన్నకయొకకొంతఁతడవునిలిచి, మునులుదనుతమమొగములుఁగనుఁగొనంగ
- తే. అగియుఁ దాఁగాంచి సభ్యులాఁస్తానమందఁ, దగవుఁ దలపోసి చిత్తంబుఁబిగియఁబట్టి
స్వస్వగూఁప వికారైకఁసౌఖ్యవృష్టి, మునుల వెట్టుచు నొకకొన్నిఁమాలలాడి. 11
- తే. సరస నల్లాపములఁబ్రొద్దుఁచాలఁబోయె, ననుచు వేల్పుల మునుల నెయ్యమున ననిపి
తాను వాణియు లోని సౌధంబుమీఁది, కరిగి యచ్చట నిల్లని యానతిచ్చె. 12
- శా. వాచాగోచర మప్రతర్క్యము వినిఁర్వంద్వం బసాధారణం
గావోద్యం బసితోక ముచ్చితమనఁగ్యాయంబు వర్ణింపఁగా
నీచెల్వం బిది నిక్క మట్లయినఁ గానీ నాకు నీవంక వా
ఛాచాపల్యము దీరనేరదు మనోఽక్షిడలం గోమనీ. 13
- క. నాకోరిక నీడరంగఁ, గైకొనవలె నీవు పరమవఁగౌరవకృతభా
సాకృతులు నూటి నటువలె, గైకొంటివయేని చెప్పఁగలదేమనినన్. 14
- క. తనపాతివ్రాత్యమునకు, ననుకూలముగాఁగ మగనిఁయాజ్ఞకు లోనై
కనువట్టి వాణి శతీవా, గ్వనజానన లగుచు నలువఁవడి దేరంగన్. 15
- ఉ. అందున కెంతయుఁ బ్ర మదఁమందుచుఁ బుష్పితవల్లులందు నిం
దిందిరశాబకంబు పుపుఁదేనియఁ గ్రోలెడు రీతి నూర్వరక
బొంది సుధాధరగ్రహణఁభూరి సుఖంబుల నొందుచున్ శతా
నందుఁ డనంగ నొప్పినగెఁ నాడు మొదల కథల నిర్వధాతయున్. 16

శా. ఆరామంబులఁ గేలికై లముల సాధాగ్రంబులఁ న్వర్తడి
 తీరోపాంత నికుంజ పుంజములలో • దేశంబుఁ గాలంబు నా
 చారంబు నివరింపఁగా మఱచి హృజ్జాతాంధకారాంధుడై
 నీరేజాననుఁ డిచ్చ నుండె శతవాణిభోగ నిర్మగ్నతన్.

17

సీ. మ్రొక్కిన నొకలేమఁ మోమెట్టుఁగాఁజేయుఁ, దిట్టుఁ గూరిమి నొక్క • తీగఁబోడి
 తలనట్టుకొను నొక్క • తరుణిలలామంబు, హుమ్మని యవలించు • నొక్కయింతి
 పట్టుకు మని యానఁ పెట్టు నొక్క వధూటి, యేమచు నొక్క పూర్ణేందువదన
 ముసుంగు వెట్టుచు నొక్క • ముద్దియ పనభించు, సిగ్గులేదను నీకుఁ జెలువ యొకతె
 తే. మఱియుఁ గోపించి వలసిన • మాడ్కి నుండు, వారిబాతులఁ నగినట్లు • గారవింది
 రతిసుఖంబులఁ గ్కనోరంతప్రాద్దు, నజును మన్మథ రాజ్యసింహాసనమున.

18

క. తరుణిశతకము బింబాధరమాధుర్యంబు లానుఁతటిఁ దమలోనఁ
 బరమేష్ఠి నాల్గుమోములు, వరుసలు వెట్టుకొనుఁ జెప్ప • వశమే కూర్చిన్.

19

సీ. అధరవల్లన మానఁ నంగంబు మఱచు దం, తేజతంబునఁ గొంత • తలఁపు గలుగు
 బరిరంభణంబునఁ • బరవశుడగు నఖంబులు నాటఁ జెనకినఁ • దెలివినొందు
 బహుబంధరతికి లోపకిచ్చొక్క గళరన, శ్రవణంబుచేత నె • చ్చరికనొందు
 సురతాంత సుఖమునఁసోలుఁ దాంబూలంబు, నేయింప నించుక • నేదదేలు

తే. జలకమానుని దివ్యవఁ స్త్రీములు గట్టు, నివ్యగంధంబు లలడును • నివ్యపుష్ప
 మాలికలు దాల్చు నమృతంబుఁగ్రోలు మగుడ, బాలికానంగ సౌఖ్యాభిఁ నోలలాడు.

ఉ. తోరపుఁగోరిక, ల్నగేవు • తోడి మొగంబుచు జిక్కునడ్డ శృం
 గారపుఁ గొప్ప, క్రొంతెమట • గాతెమ గండము, నందడించు ని
 ట్టూరుపు గొడ్డు, వేడుకల • నుబ్బెమ దేహము, సోలఁ జాపు, నొ
 ప్పారుట గాని నల్ప కొక • యప్పుడు సూరట లేదు కూటమిన్.

21

క. ఈమాడ్కి నిదియ పనిగాఁ, గామాంధుం డగుచు నున్న • కార్యము లెల్లఁ
 బోమొత్తి పుణ్యపాపము, లేమియుఁ దలఁపక సుఖించు • నెడ వారలకున్.

22

శా. క్రూరు ల్భూర్తులు దోషకారులు జగఁ ద్రోవలు ల్కహాభీషగా
 కారు ల్ధర్మవిరోధు లన్యరమణీ • కామాంధకారాంధు లా
 చారభ్రష్టులు లోకకంటకులు శ • స్త్రీవ్యగ్రబాహు ల్కృపా
 దూరు ల్బువ్విదివేల రక్కసులు దోడ్తొర • బుట్టుచుం దండ్రితోన్.

23

—* బ్రహ్మకొడుకులదుప్తచేష్టలు. *

సీ. చెఱపట్టి తెత్తుమో • శ్రీనుహలక్ష్మీని, బిండి గావించుమో • వెండికొండ
 మ్రింగుచుమో పట్టి • మిహిరమండలమును, ద్రావుదుమో నముండంబు లెల్లఁ

బన్నగకులసార్వభౌము నాడింతుమో, పెరిలింతుమో ధాత్రిఁ బెరిపడఁగఁ
దన్నదుమో మృత్యుఁదంష్ట్రలు విటుగంగ, సరగునఁ జెలుతుమో • జమునిలజ్జ
నే. నేమకొండలుఁ బెరికి వేఁటాడి కడిమి, గగనమండల మొరయంగ • నెగరవైచి
బంతులాడి చరింతుమో • పనుపుమమ్ము, దండి! వలసిన పనికన్న • వమ్మిమాలి.

వ. నెమ్మనంబున నుమ్మలించి కమ్మవిత్తుని యలరమ్ములం జిమ్మచీరట్లు గ్రమ్మటంజేసి దుర్మ
దులుఁ గ్రూరకర్మలగు కొడుకులంగంటినే యని కటకటంబడి భువనంబులకు వెక్కి
సులగు రక్కసుల దిక్కుఁ గనుంగొని గగనకర్పర పరివేధి తుంగ శృంగ శృంగాటకం
బును నుదీచ్యవాచీ ప్రాచీప్రతీచీ సమీచీన పరిభిభూత గంగా గౌతమీ సముద్ర
ముదిత దుర్గంబును నిర్దళ శానామృగ సంకులమధ్యంబును నగు వింధ్యంబునకుం
బొండని నియమించిన.

25

ఉ. మించిన వేడ్క రక్కసులు • మీనలు దీటుచు, దిక్కుమంగముల్
చించుక పాట నార్పుచు మఃషీమలినాంగ వినిలిమ చ్ఛటా
వంచిత భానులై కయిదు • వల్లభిపించుచు లోకమెల్ల భ
క్షించెద మంచు వింధ్యగిరిఁ • జేరఁగ వచ్చిరి దండ్రీ పంపునన్.

26

ఉ. అందొక దుర్గమస్థలమునందు నివాసముఁ జేసి జంతుగా
శిం దెగటార్చి మ్రింగుచు ఋషిప్రమదావళిఁ బట్టుకొంచు సం
క్రందనముఖ్య జేవనగఁగంబులఁ గాల్పుచు నాత్మభోధ ని
ష్ఠం దపమాచరించుమునిఁ సంహతి డెందము గండఁజేయుచున్.

27

మ. పురుషుం డన్న నధించి, కాంత యనినఁ నోగించి, యర్థంబులఁ
సరగం జేకొని, మత్తచిత్తు లగుచుకొనరవంబు నేకంబు సే
సిరి వర్ణాశ్రమ ధర్మము, ల్పుధుల గాఁసింబెట్టి చార్వాకమా
ర్గరతుల్యై శరీరసౌఖ్యపరతం • బ్రత్యక్షసిద్ధాంతు లై.

28

మ. కులశీలంబులు జాతిభీతులు ననుఁక్రోశత్రపాహేయశం
కలు దూరంబులు సేసి యిచ్చల నమఁగ్రస్ఫూర్తి నర్తించువా
రల యై పోయిరి కాని రక్కసు లసాఁరక్రూరసంసారమో
హలతాబద్ధులు గాకయున్న నపవర్ణానందముం జెందరే.

29

శా. భాండాగారము లెల్ల నన్యధనము • ల్బండిగృహప్రాపితా
చండాలావధికాంత లాత్తకులయోఁసారత్తుముల్, సత్క్రియల్
చండక్రీడలు, సర్వజంతువులు భోజ్యశ్రేణి, కాదంబరీ
భాండవ్రాతము పేయమై, దనరఁ • బావస్వాంతులై త్రిమృతన్.

30

శా. అబాధల్పవదలేక భూరమణి శోకాక్రాంతయై ముఁగ్ధువీ
ధీబద్ధారుణసాణిపద్మములతో • దేవా! జగం బెల్ల ర

తాబుద్ధిక వివరింపు నీమతులచే • గాలెంజమి యంచు భా
పాబద్ధం డగు బ్రహ్మదేవుని విజ్ఞాపించె ఘోషించుచున్.

31

క. ఆయా ర్తనాదమునకుం, దోయజగద్భండు కరుణతో భూదేవి
జాయంగఁ బిలిచి యోడకుమి యీనిమిషమున నీకు • మెచ్చొనరింతున్.

32

—❖— బ్రహ్మకు నుగ్రుండునుకొనుకు కలుగుట. —❖—

క. అని కొడుకులపైఁ బుట్టిన,కినుక సహింపంగలేక • కెనిలినఁ గోపం
బున నుగ్రుండునుతనయుడు, జనియించె సనుస్తభూతఁజాలము బెగడన్.

33

చ. అతనికి నుగ్రసింహరథ • మస్త్రోచయంబును వజ్రకంచుకా
న్వితముగ నిచ్చి ఘోషుతులు • నీనహజన్తు లటంచుఁ బాడకు
ద్ధతగతి నంనటంబునిమి • దైవతకోటులు నింగి బొంగ భూ
నతికిఁ బ్రయం బొనర్చు మని • సారసగద్భండు పంప నాతడెన్.

34

—❖— బ్రహ్మపంపున నుగ్రుండు తనయన్నలగురక్కనులఁ జంపుట. —❖—

ఉ. కోవన నార్చినం దెనలఁగుంజరము ల్పెదరెం, ధనుర్దణా
రావమునం గలంగె బలఁరాజి, వడంకె రథాంగతీవ్రసం
రావమునం గులక్ష్మీతిథఁగంబులు,రథ్య మృగేంద్ర సాంద్ర హే
పావలి ప్రక్కలయ్యె హరిఁదంతము, లేమని చెప్ప నత్తఱిన్.

35

తే. తన్ను ధనఃకి బామ్మన్న • ధాత నోటి,మాట నోరనె యుండ భూఁమండలంబు
జేరఁ జనుదెంచె సింగంపుఁ దేరిజోను, వింధ్యగిరినున్న రాక్షసఁవిలతిమీఁద.

36

శా. ఆఘోరాసుగు లంతయుం దెలిసి గంఁధానేకపానేకవా
హాసు స్వందన బృందము ల్లోలువఁ జిత్తాయ త్తమై, కాట్లుకా
మోఘాస్త్రంబులు దాల్చి హేమరథము • ల్లోదంబుతో నెక్కగం
గొఘం బెత్తిన ధూళిచే నడుసుగా • నత్యంత గి రావ్పంధులై

37

క. బలములు దీర్చిరి నడిచిరి, బలవంతుం డైన యుగ్రుండు నేచి బలా
బలచింత లేక రాక్షస, బలములు రఘురాము మీఁదఁబై కొనుగీటిన్.

38

క. ముందటఁ గాలుబలంబు పిఱుందం దురగంబు లాపిఁఱుందం గరుణ
స్వందనము లందుపిఱుందం, గ్రంధుకొనగ నిలిపి నడువఁగా వెఱుగయ్యెన్.

39

మ. గరళంబుద్ధతి నారగింపఁ జనునుఁగ్రవ్యగ్రవిస్ఫూర్తి, సా
గర మాహాశస మెత్తుకుంభజుని రేఖాధ్యారతసంతానను
స్థితం దీర్చు దినేంద్రు చందమున, నాఁసేసం గసుంగొంచు భీ
కర వేగంబునఁ దాఁకె నుగ్రుండువుడుగ్రం బైన హంబునన్.

40

- క. చదివెం గాబుబలంబుల, గదిమెన్ గుట్టంపు పాణి • గగ్గలకాడై
చెదరంగ గంధగజముల, మదమడుచెం బండవీర • మండలి దాకెన్. 41
- క. విడువక పట్టిన మునుమున్, గడదేటిచి బలము రెండు • గా నొనరించెన్
వడి నా రెంటికి నమమన, వెడలెన్ మతిపోమసూర్య • వీధులుగాగన్ 42
- క. చెదరిన సేనల నన్నిటి, గుదురుకొనం దొలి చుట్టు • కొని వడి నేసెన్
మదకరుల హరుల భటులను, గననంబున మడిసి చాప • కట్టుగఁ గూలన్. 43
- శా. ఆయోధ్యాగణితేత నిట్లు తమపై • న్యంబు ల్బొగవంచలై
సాయలవాటియు నేటుపోటుల భయ • భ్రాంశంబు లయ్యున్ సమి
ద్యాయుక్తాంగములయ్యున్ దమ్ము శరణం • బు త్వేడియుం దూలగా
సాయంసూర్య సమాన నక్త్రములతో • సక్రోధులై రక్కసుల్. 44
- క. విడిగిపటచు పై న్యంబుల, వెలుపల్లను దీర్చి చూల • విక్రమగరిమల్
వెలుయంగ నుగ్రు దాటిరి, యురవడి నార్పులును జొబ్బ • బులుముల దగడన్. 45
- క. ఆ తుములమునకుఁ దెమరిక, భూతలము దలంక నలువ • పుత్రుం దెమ్మై
యాతెఱఁగున ననుగులు సి, ధృతసదృశ శరణం • పరులు వడి గురియన్. 46
- క. ఏసిన శరములు దుమురుగఁ, జేసి యరణ్యంబు దావ • శిఖ నొదివినయ
ట్లాసుర పై న్యము వీరా, గ్రేసరుఁ డుగ్రుండు విశిఖ • కీలం బొగినెన్. 47
- క. తా నేసిన శరములు దా, వాసలమునఁ బడ్డమిమత • లట్లు శరనిధి
సోనలుగా నర్పించిన, వాసలక్రియ వారిమీద • వమ్మై పోనన్. 48
- శా. శ్రోధాగ్ని ప్రభవిత శోణరుచి దృ • శోణంబులం బిందఁగా
వేధోండంబు గలంగ నార్చి శరము • త్వేవేగ కోదండవి
ద్యాధౌరేయత మీఱ నేసె మనుజు • హరాసుదేహస్త్రధా
రాధాతక్షితిఘాతపాళిగ మృగేం • ద్రస్యందను దుద్ధతిన్. 49
- క. కోణపవరు లవ్వరుని, బాణవరంపరల నొప్పి • బడరైరి కుల
క్షోణీధరములు కుంభ • ద్రోణాసారమునఁ గలగి • తొలగని భంగిన్. 50
- న. మతియును.
- శా. దిక్కు-ల్లిక్కదలంగఁ జక్రగుణసం • దీప్తధ్వను ల్మీఱగా
రెక్కల్వచ్చిన కాలనర్పముల పే • ర్పింగంకపత్రంబులన్
జొక్కంబైన నిశాతబాణముల నా • ణో జేసె బేతాళముల్
గ్రుక్కిల్లింగఁగఁ గ్రొత్తనెత్తురు • వాఁగు ల్పాటఁ గ్రవ్యాదులున్. 51
- ఉ. ఏసిన సేనువుట్టి యను • రేశ్వరు లన్నియు నుగ్గునేసి య
బాసనుపుత్రుఁ డొది భువ • నావళి నొన్నఁడు నిన్నుఁ గాన మ

న్నా! నమరంబు సేయుటకు నై నియమించినవార లేవ్వరో
దోషముగాదు రాఁ దొలగఁ • ద్రోయుచు బోదనదంచు నుక్కునన్.

52

శా. అవ్వీరాగణి బాసాతముల మాంసాహారవీరు ల్పయిం
బువ్వుల్ చల్లిన యట్లుగాఁ నలచి యాఁద్యుల్ నింగిముట్టంగ నీ
క్రొవ్విట్లే యడగింతు మంచు నడి నుగ్రుందాణి రున్మత్తులై
గువ్వ డైగ నెదిర్చి వేర్చినగతిం • గోఁహలం బొప్పగన్.

53

క. ఒక్క మొగి ననురు లందఱు, బెక్కు తెఱంగులు నిశాతభీరిరణిరముల్
గ్రక్కితీయనేయ నెత్తుల, నక్కంతీరవరిధాంగమంతముఁ దోఁగన్.

54

ఉ. అప్పుడు నేల పల్లగిల • నార్చి మహాగ్ర నిరీక్షణంబులన్
నివ్వలు రాలఁ గోపమున • నిమరశాతశిశిముఖావళిన్
ముప్పదివేల రక్కసుల • ముంచె విరించితనాజుఁ డీశ్వరుం
డవ్వరడై త్యవీరనివహముక్తరమ్ములఁ గ్రుమ్ముకై నడిన్.

55

ఉ. కప్పిన యంపవాసలకుఁ • గంపమునొందక నూనవాశముల్
ముప్పిరిగొన్న రోషమున • మోమునఁ గింఠమునన్ భుజమ్ములన్
జిప్పిలి వేడి నెత్తురులు • తేగులు తేలులు కొండనుండి బా
తొప్పనఁ గాఱ వీరనివ • మొల్కెడు చందము దోప నుగ్రుడ్డ.

56

శా. చెక్కల్నేసె రథంబు, అశ్వముఁ గూర్చిన్, భుజభుజంబులై
కుక్కెంబు ల్పడనేసె, తన్న నుయకోఁబీరంబులుం దూణముల్
నెక్కల్లా నొనరించె, ధూళిఁ గలఁ • స్వర్కంబులన్, సూతులన్
నెక్కడెం, దునుమాడె విండ్ల, ననుచుల్ • సంక్షోభముం బొందగినన్.

57

క. అరదములు విడిచి రక్కసు, అరిగలుఁ బట్టెములుఁ గొనుచు • నాకనమునకుఁ
బారిఁబారి నెగయుచుఁ గల్పిం, చిరి కాటుక ప్రోవువంటి • చీకటి సంతనన్.

58

శా. ఆమాయాతిమిరంబులోవల నదృశ్యాకారులై పోరు ర
క్షోమాతంగముల నృత్యగేంద్రరథుఁడుగ్రుం బోలి శాతాంధకా
రామిత్రాంబక మేసి చీకటులఁ బొయం దోలి యీ కాశఘం
టామార్గంబున నుండకుండఁ గడికంఁడల్లాగఁ బెల్లెసినన్.

59

శా. తూలంబాతియు నీరువోక సురనాఁకు లేవమీఱన్ సమి
త్కేళిలోలతఁ గాల మేఘములమాడ్కిం జూడ్కుకిన్ శిలా
జాలాసారముఁ బై పయిం గురియ రోషసావ్యంతుడై తీవ్రవా
తూలాస్త్రంబున నందఱన్ గెడపి శాంతుండయ్యె నవ్వీరుడున్.

60

చ. నరులకు గుండెగూడు దిగె • నాగకులంబులు నిద్రవోయె, ని
ర్జనులును మిన్నుదన్నిరి, ధరామరకోటియుఁ దృప్తిఁ బొందె, ను

స్థిరత పహించె ధాత్రియు, ఋషివ్రజమిచ్చు జరించె, రాక్షసా
త్కరము రణంబున హరిరథవదరాహాశితేతఁ గూలినన్.

61

వ. అమృహారణస్థలంబున వారణంబులయట్టలు కట్టలు వడుటంజేసి తొట్టిన నెత్తురు
మడుపులం దెట్టువలు గట్టిన యంపకట్టియలం దెప్పలుగట్టుకొని యాడం దలపెట్టు
బిడ్డల యెడ్డతనంబునకు మరంబున ఘనంబగు వేడుక వాడమఁ బెద్దయుంబ్రాద్దు
ముద్దాడు శాకినీ ధాకినుల కలకలంబును విస్ఫలవిడిం బచ్చిపాలనుఁ దిని వెగటగుటం
జేసి తొడవులనెడలి పడిన పద్మరాగంపుఁ గుప్పలు నిప్పులనుచుఁ గండలు బరికట్టి
యల న్గుట్టి కలుకుట్లుగాలువం బాలువడి తిరుగు భూత జేతాల బాలికాకులకోలా
హలంబును మిట్టకోలల గులగుల్లైన కిరీటంబులనుండి రాలిన వజ్ర మాక్తిక
రజోగుణంబు లవణంబు చవి మరగి ముఱుగకుండ నుప్పుకండలుపెట్టఁ జూచు పిశాచ
మందగామినుల క్రందును బడచునం బొదవిన మెదడునుం బ్రదరంబులం జదిసి కది
సిన మాంసంబును బ్రేవుప్రోవులు మొదలుకాఁ గూడఁబెట్టి కట్టులుగట్టి యేనుఁగు
తుండంబులం దూము లనురించి చెమరించిన మోములతోడం జెఱువులు గట్టుకాడ
నిట్టవొడిచిన రక్తంబుల నట్టనడుమ వేసినఁ జెలంగు కూశ్మాండ కుమారోద్దండ
హననవ్యసనంబును గాకఘూకజంబున ననశునకంబులు స్రచ్చి వందఱలాడి యవ్వ
లవ్వలికి వెడలినచ్చు నేనుఁగు పీనుఁగుల డొక్కలలో మక్కి-డాగిలిముచ్చలాడు
దమ్యంపుఁదోయ్యలుల నయ్యాటంపుఁదయ్యంబును, వీరరసావేశంబున విజయా
శాపరవశత్వంబును జేసి మునుపడిప్రోవుదప్పక ధరణిం బడియున్న మానవాహార
హరిశాబక కళేబరంబులం జూచి సజీవశంకాతంకంబునం గొంకి వెనుకపదంబులం
గ్రమ్ముకొనం జమ్మిన నుమ్మనఁ గదలకుండినఁ జెండ పండువునేయు గోమాయు
పరంపరారావంబును, విగతవీరులైన తేరులును, జర్ఘణరితాంగంబులైన తురంగం
బులును, శరీరప్రోతశరవాతులైన సూతులును, ఖండఖండంబులైన కోదండం
బులును, రంధ్రనికేతనంబులైన కేతనంబులును, విదళిత సూత్రంబులైన తను
త్రంబులును, రజోజాలంబులైన శూలంబులును, విదారితకూటంబులైన కిరీటంబు
లును, ఖండితవేణుశలాకంబులైన పుండరీకంబులును, విధ్వంసితముఖంబులైన
శిలీముఖంబులును, భంగభంగంబులైన మాతంగంబులును, రుధిరసమాకాంతుల
యిన మావంతులును, యమకింకరాయత్తులయిన రాహుత్తులును, గల కలనిఁ
గనుంగొని చని వీరాగ్రేసరుండగు నుగ్రుండు పితామహగ్రభాగంబున నిలిచి గెలి
చినవిధంబు విన్నవించిన విని విరించి పుత్రవధవిధాకర్షణ గ్రథితశోకానలదండవ్యా
మానమానసుండై మండిపడుచుం జూచిన నతండునుం భస్మంబైన బుత్ర
హత్యాదిదోషంబును బుత్రవిహీనత్వంబును బ్రాప్తంబయ్యెనే యని విచారించి రి

—* బ్రహ్మ పుత్రహత్యాదిదోషపరిహారార్థము తపంబు నేయుట. *

ఉ. ఇంతట దేవదేవుఁ గరుణేక్షులు దక్షిణకౌప్యశైలశృం
గాంతరవాసు భక్తజనతామరభూజము నద్రక్షవ్యకా
కాంతునిఁ గొల్వకున్న సుతః సుస్మరతా సుతహీనతాఘమ
ద్ధాంతపయోధిపాతమునఁ • దప్పిమనంబు సుఖంబుకొందునే? 63

వ. అని వితర్కించుచు 64

ఉ. అంచలుగట్టిసట్టి రథ • మాతృనధూటియుఁ దాను నెక్కి చిం
తించినయంతలోఁ గదలి • తీవ్రత దక్షిణకౌప్యశైలముఁ
గాంచె విరించి ముక్తికలఁకంతవధూపదవీరసాలముఁ
బంపముఖానుకూలవ • విఘ్నవిఘ్నోగ్రహవాగ్నికీలమున్. 65

తే. కాంది కాంచనమాణిక్యభుజితమైన, యంచకొదమఁ బూన్చిన • యరదము దీగి
దేవియును దాను మొగతేటఁ దీర్థమాసి, యధవుదర్శించి జ్ఞానపుష్పాంబుఁగొలిచి.

వ. దక్షిణకైలాసగోత్రంబునఁ గూర్చుండి కమలాసనుండు కమలాసనన్ధుండై హృదయక
మలంబునఁ బరమేశ్వరు చరణకమలంబులు నిలిపి వంచేంద్రియసౌఖ్యంబుల వంచించి

సీ. కందమూలాదిభక్షణములఁ గొన్నిది, నంబులు ఘోరతపం బొనర్చి
యంబుకణంబు లాహారంబుగాఁ గొన్ని, నెలలు దప్పక భక్తి • నిర్వహించి
పవనాశనంబునఁ • బరితృప్తుడైకొన్ని, ఋతువుల నద్భుతవ్రతము నలిపి
సతతోపవాసవిష్ణుపరాయణబుద్ధిఁ, గొంతకాలము తపోదాంది నెరపి

తే. భువనభవనభయంకర • పవనవర్ష, శిశిర తీవ్రతర వ్యథఁ • జెనరసక
హృదయధైర్యంబుమిక్కిలి • పరిపటిచి, నలువయిబృంగి బక్తేంద్లునలి నెదవము.

సీ. గాంగేయముఖి తిరంగనంగతనదా, గతియహగ్రీష్ణముఁభయము హరింప
నతతవాచంయమీ • శ్వరకృతకృతుహరి, ర్జ్వలదగ్నికీలలు • చలి నడంప
నికటద్రుమస్థితఁ నీలకంఠంబులు, పురులోడ్డి వానలఁబిలుసు మాన్ప
నాగంబు లాభోగఁభోగంబు లడ్డంబు, పట్టి ఘుంఘూనిలఁపంక్తి నుడువ

తే. నఖలభూతాత్మమూర్తియై • యతిశయిల్లు, కొడుకుఁబడయంగన శ్వేతుఁగూర్చితనము
నేనె నటుకానఁ బవనాగ్ని • శిఖిఫణేంద్రు, లాదిగాఁ గూడి విధికి సహాయు లైరి.

సీ. తల్లిగానని లేడిఁపిల్లకుఁ జన్నిచ్చి, పెంచు బెబ్బలి తనఁబిడ్డయట్ల
డై వికంబున గూడుఁదప్పి నేలను బడ్డ, రాచిల్లబోదలఁ • బ్రోచుచిల్లి
యెండచేఁ గ్రాగిన • కొండకొయ్యఁ దెచ్చి, యెలమావినీడల • నిలువుఁ గ్రోత
యెడఁబాసి పోయిన • విశియేనుగులగూర్చి, కరివిరహంబు కేసరి హరించు

తే. స్తనితములకెగవడి వచ్చు • శరభములను, బట్టి యొయ్యన ప్రాతిపైఁ • బెట్టికాచు
గండభేరుండపక్షులుఁగలిగి యజని, యాశ్రమముశాంతరసహపఁనుయ్యెనవుడు.

ఉ. అడవిభాతకుం బదువులమ్మ సదా పనిపాట వేయఁ జే
తోడుగఁ జెంచెతల్పలుకుతోడుగ రాజశుకీకదంబమున్
గూడి చరింపఁగా నదియుఁగొంత వినోదము గాఁ దపస్విని
క్రీడ వహించె నాత్మపతిఁగీ మదిగోర్కి ఫలించు నంతకున్. 71

తే. భారతీదేవియును దానుఁ బద్మభవుఁడు, భువనములకెల్ల జోద్యంబుఁపుట్టునట్లు
లాత్మవిద్యాధురంధరుఁడైనకొడుకు, బడయఁగాఁ గోరిఘోరతఁపంబొనర్చె. 72

మ. కరుణాధారలు నేత్రకోణములవంశం జింద నానందబం
ధురమై మానస ముబ్బుఁగాఁ బ్రమథపంక్తుల్లోల్ప గోరాజునె
క్కిరటన్తంగళవాద్యముల్ సెలఁగ లక్ష్మీనాథముఖ్యామరుల్
పరివేష్టించి భజింపఁ బద్మజనకుం బ్రత్యక్షమై యీశుఁడన్. 73

— ఈశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై బ్రహ్మకు వరమిచ్చుట —

శా. ఏ నీకేమి యొనర్తుఁ జెప్పుము సురఃజ్యేష్ఠా! యనన్ భక్తి భా
షానాథుండు ధర్మిణి జాగిల నమఃస్కారంబు లర్పించుచున్
నానాతీతుల నన్నుతించి నిటలఁనన్యస్తాంజలిత్వంబునన్
మేనఁ గంపము రోమహర్షణము సమ్మిశ్రింబుగా నిట్లనున్. 75

తే. దేవ నీవంటి దేవుండుఁవివృతీర్థ, రాజములలోన దక్షిణఃపడతశిఖరి
వంటి క్షేత్రంబు నానంటిఁవాంఛితార్థ, సిద్ధుఁడు నరుడు ధర విమర్శించి చూడ.

శా. కాన న్వచ్చియుఁ జూడరాదు భవదాకారంబులో నొక్కమే
నైనం బారముముట్ట నింకెటులు లోకాతీతమై దృష్టికిఁ
లోనై యుండని మీచిదాకృతి నుపశ్లోకింపఁగా నేర్చెనన్
నానాభంగుల నూరకుండుటయ భాన్యత్వంబు నాబుద్ధికిన్. 76

స్తీ. భారతీదేవితోఁ బాయక కాలధర్మము విచారింపకఁమదనకేళి
దేలంగ ముప్పది పేలరక్కను బుడ, యించి వింధ్యాద్రికి పేగి వారు
ప్రజలఁ బీడింప నర్హంసహదేవత, చెప్పిన నేను రోషించినపుడు
పుట్టెనుగ్రుండును పుత్రుండు వానిచే, నందఱు జంపించి యతనిఁ జంపు

తే. కొంటి నజ్ఞానమునఁ గట్టుకొంటిఁ బుత్ర, హత్య నంతానహీనుండ పైతి దేవ!
రెండుదోషంబులనుమాన్చిఁనిండువేడ్క, నన్ను రక్షింపునునుఁబ్రానన్నుఁడగుచు.

వ. దక్షిణకై లాసగోత్ర వీక్షణనూత్రంబునంబుత్రహత్యాది దోషంబులువాసె మాఖ
మానంబున మఖానక్షత్రంబున నుమఃకాలంబున నువణఃముఖిరీస్నానం బాచ
రించి మానంబున నీ మహాలింగంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబులుఁ బ్రణామంబులుఁ బం
చాక్షరీసుత్రజపంబును నూటయెనిమిది నేసి ప్రతిమఖానక్షత్రంబున నివ్వధంబున

నొక్కసంవత్సరంబు నడిపిన నువుత్రుండు గలుగు నీవేకా వెవ్వరీప్రేతంబు నడిపిన నిట్ల యా నని యానతిచ్చి నర్వేశ్వరుం డంతర్ధానంబు నొందె నరవిందనందనంబు నట్లు నేయం దొడంగిన.

78

— ❧ — ఋభువునిజననము. ❧ —

మ. నెలరెట్టె ల్లకుఁ జీరచిక్కెఁ బ్రజగఁన్నిర్భాయుల్లాలికఁ జెలఁగెం జిట్టుము, లంకురించె నగుచుల్ • చెక్కు ల్ప్రభాతేందుమం డలతేజంబున నొప్పె, గొను బలిసెఁ • డాసెం గుచాగ్రింబులఁ నలు, పానూసము దోచె నెన్నడ నభిన్నంబయ్యె నిట్టూర్పులున్.

79

తే. తెల్ల నగుమేను కుసుమితఁనల్లిగాఁగ, గురుకుచంబులు పుష్పమంజరులుగాఁగ నందునుండెడి నలుపు నిందిందిరములు, గాఁగఁ జెలువొందె వాగ్దేవిగర్భమహిమ.

తే. ఆత్మలోనున్న పుత్రహఃత్యాకళంక, మాత్మజాభావతాదోష • మాత్మరూప మైన పిండంబు గర్భస్థమైనబైట, వెడలె ననఁజన్న మొనలందుఁబొడమ నలుపు.

సీ. సౌఖ్యలేశములేనిఁ సంసారదేహాభిమానముల్ విడిచి త్రిమృగఁగఁ గోరు ముక్తిసామ్రాజ్యాభిషిక్తులై విహరించు, యోగసిద్ధులలోనఁ నుండఁ గోరు మానముద్రానక్తిమదికి నింపగు చోట, నేకాంతమున వసియింపఁ గోరు నస్పృహతప్రాప్తమగు పదార్థంబుల, దీపనాదివ్యథ • దీర్చు గోరు

తే. విష్ణుపవ్యావకంబు నఁవిస్తయంబు, నైవబ్రహ్మంబు పిండమై • యాత్మగర్భ గోళముననుండఁ దన్మహాగుఁములెల్లె, దెలుపు మెలపున సంతటఁబలుకు వెలది.

ఉ. భారతి గోరుకోర్కులకుఁ • బద్ధభవుం డనుకూలుడై మఖా తారకయందు సుప్రతముఁ • దప్పక నల్పఁగ నొక్కయేటిలో నీరజవైరి శేఖరుని • నిత్యకృపం గల పుత్రజన్మముం జేరువ యయ్యె దంపతుల • చిత్తమునం బ్రచుదం చిగుర్పఁగన్.

83

తే. వాఙ్మయంబైన వేదాంతవార్ధియందు, సర్థమయుడైన చిద్విధుం • డవతరింపఁ దన్నుమఱచిన తెలుగునఁదమ్మిమాలి, ప్రమదమునఁజొక్క వాణిగఁగర్భముననుండి.

మ. ఉదయించెం బరమార్థ రూపము మహాఃకౌశ్యరోత్తంస మీ శదయావర్ధితదివ్యతేజము నదాఃశాతస్వరూపంబు దుఃఖదసంసారవిదూరమానసము లోకం బుత్సరక్రీడలఁ బొడలంగా సుతరత్నమంత జననీపుణ్యప్రభావంబునన్.

85

క. పుత్రోదయ మగుటయు శత్రువ్రణఁ డానందలహరిఁ • బరవశుం డగుచుఁ స్తోత్రంబునేసె ముక్తిక, శత్రుని గారీశు నిర్మలప్రతిపత్తిన్.

86

వ. ఖండవరశుండును నఖండదయామంజితకటాక్షవీక్షణంబులఁ బ్రత్యక్షుండై కమలజత
నూభవునకు ఋభువనియెడునామంబొనరింపననుగ్రహించియవగ్రహరహితంబును
గలుపఁహితంబునునైన బ్రహ్మోపదేశంబు నేసి యంతర్హితండయ్యె నంత. 87

శా. శోరే నెంఁదియుఁ గన్నవాగలకు సంక్షోభింపకే మౌక్తికీయా
త్తరామత్వమునం జెలంగి యింక నేయర్థంబు వర్జింపఁగా
లే రాత్తజ్జలనంగ నాఋభువు దండ్లిదండ్రీ వీడ్కొంచుఁ బు
ణ్యారణ్యంబులఁ బూజితైలముల బ్రహ్మజ్ఞానియై తిమ్మరన్. 88

ఉ. వచ్చి నిదాఘుఁ డాఋభువువంకఁ బరావరవస్తుదర్శనం
బచ్చపడంగఁజేసి ననఁకాదుల కంతయుఁ జెప్పి చూప నా
సచ్చరితుల్ నమస్త మునిఁచంద్రులకుం గరుణార్ద్రచిత్తులై
యిచ్చిరి బ్రహ్మవిద్య, వెలఁయించిరి వారు జగంబు నిండగన్. 89

శా. ఈచందమునఁ దమ్మిచూలికథ గౌరీశుండు చెప్పంగ భా
త్రీచక్రేశుండు సొక్కి మ్రొక్కి యనియెఁ శ్రీకాళహస్తిశతా
ప్రాచుర్యంబు పురాణసిద్ధముగ నెప్పటన్ జగన్నాయకుం
డాచంద్రార్కముగా ధరించె నిది నా ఁకాద్యంతముం జెప్పవే. 90

క. అనవుడుఁ గుహనాజంగమ,తనువు ధరించిన సుధాంశుధరుఁ డిట్లనియెన్
మనుజేశ్వరుతోఁ గరుణావననిధియై విను మటంచు ఁవాచాప్రాధిన్. 91

క. తొలియుగమున శ్రీనామము, గలచెలఁదియుఁ ద్రేతయందుఁ గాళంబనుపా
ములజేడును దానికి నీ,తలియుగమున హస్తియుఁ ప్రాతంబునఁ గొల్వన్. 92

శా. గౌరీశుండు చెలందెఁ బాము గజముం ఁగైవల్యసామ్రాజ్యల
క్ష్మీనూపంబగు తన్నుఁగూర్చుకొనఁగా ఁశ్రీకాళహస్తిశ్వరుం
డై రాజ్యలై దదీయభక్తిగరిమం ఁబాద్యంతము న్నికు వి
స్తారప్రాధి వచింతు రాజ! వినుమా ఁదత్తావధానుండవై. 93

—* చెలఁదిపురుగు శివైశ్వము బొందుట. *

చ. శృతయుగవేశ మర్కటకఁకీటక మొక్కటి పూర్వవాసనా
గతమతి దేవదేవు గరఁకంధరుఁ గొల్వఁ దలంచి కుంభజ
క్షితిధర కన్యకాంబు పరిఁషిక్త శరీరముతోడ నాత్మని
ర్గత బహుతంతుపంక్తి గృహఁకల్పన శిల్పకళాపరీక్షితన్. 94

సీ. పాకారములు గోవురమ్ములు కొలువుకూటములు సర్తనమందిరములు కోశ
గేహము ల్పండిత్యుఁ ఁ కేళీనివాసంబు,లంతావదక్షిణాయతనవీధి
యుపహరిభోగమంబులపము గర్భగృహంబు,పరిణయ హేమవై ఁభవనిశాంత
మంతఃపురంబు కఁక్ష్యాంతరంబులు జాల,కంబులు మేడలుఁ గరుణతోడ

తే. నిభముఖానలజాతచంఃశిశవుండ, రీకలోచన మాతృకాలోకనయన
 దక్షిణామూర్తి వటుకాశిఃదైవతముల, నిలయములు గట్టినత్యంతఃనిష్ఠతోడ. 95

శా. ప్రాతఃకాలతుపారశీకరచయః ప్రాప్తిః లనశ్శాక్తికో
 పేతాగరములట్లు చెల్వనగుతఃద్భిందుచ్చహితఖ
 ద్యోతచ్ఛాయలః గొంతనేవు బహుకః తోడ్పడ్డకేహంబులై
 లూతాకల్పితతంతసద్దములు వాః లుప్త జెప్ప జితంబులై. 96

క. తీరుగ నీగతి నిందులు, తీరగఁ గట్టియును గాలిఁ బ్రెవ్విసపోగుల్
 జాతిన పోగులు నడుకిం, దీరువనే కాని నిలువఁ దీరక దినమున్. 97

శా. నేవింపంగఁ జెల్లందీనేగుముః బరీక్షింప న్నలాటాక్షుఁ డా
 త్తావాసంబుంనున్న ప్రవశిఖిః లాభీలతీప్రభా
 వ్యావిధాంబరమై తగుగొని తదీయాగారముల్ ధూమమై
 పోనం జేసిన లేచి కీటకము హృః ద్యూశివ్యథాక్రోధమై. 98

శి. ఇది క్షేమములు పట్టెన్, సదనంబులు గట్ట నాకుఁ శంభునికొఱకు
 దుడిగుమ్మరి కొకయేడును, గుడ కొక పెట్టన్న మాటకున్ నకివచ్చెన్. 99

చ. కలుకట నే బ్రయానమునఁ గట్టిన యిండ్లను గాల్చె దీప మిం
 తటఁ బడి గీచి మ్రొంగకి నృథా వసియించినఁ గోపమాటునే
 యటమటమైన శవనమునందలి మోహము చాలునంచు ను
 త్కటగతి కిపికానలశిఃఖావిసరి బులఁ ద్రావఁ బోవఁగన్. 100

శా. దేవోత్తంసుఁడు భక్తివత్సానుఁడు చిః త్రైశస్వభావుండు గా
 రీవామాంగుఁడు శంకగుండు దయ మూఁ రింబోవఁ గెంగెలునఁ
 జావ స్వచ్చిన పుష్ప బట్టి తగునీఁ సద్భక్తికిఁ మెచ్చితిన్
 నీ వేయర్థము నన్న వేడెదవు వానిం జెప్పమా నావుడన్. 101

క. పలఁదియు నాతప మింతట, ఫలియించె చటంచుఁ బ్రమథఃపతికిఁ బ్రణామ
 బులు పెక్కు నేసి సంభ్రమ, కలితహృదయమగుచు భక్తిగడఁబుకొనఁ గన్. 102

శా. దేవా! నిన్ను నుతింపలే, సధమబుద్ధి, వేదశాస్త్రంబులుఁ
 రా వేపాటియు, వచ్చినఁ గ్రతులుశాస్త్రంబుల్లిముం జెప్పఁగా
 లే వాద్యంతము లన్న ద్విధులకుం లెక్కింఁగా శక్యమే
 సేవాధర్మము మేలు గాకనుచు మీ శ్రీపాదము ల్లోల్చితిన్. 103

క. నా కీభవదుఖంబులు, లేక మహాజ్ఞానరసవిఃసీనుఁడ నగుచున్
 లోకం బెన్నఁడు నెఱుంగని, యాశైవల్యమై యభీష్ట మని ప్రార్థింపన్. 104

చ. అనిమిషకోటి తా మహాఃపాంబునొనర్చు శివార్చన ల్లనం
 బున నిరసింప, మానులు తపోవిధవంబులు రోయ, యోగవా

ననబడి పొద్దువారు తమఃజన్మముః జెట్టుకొనంగ, నన్యద
ర్యసరతు లెల్ల మానమయఃసంగతి చాలునటంచు, నెంచగన్.

105

ఉ. ఎక్కడఁ జూచినన్ సురముః నీశ్వరదానవమానవాహివుల్
మొక్కుచు నన్నుతించు రవఃముల్ ధ్రువమండలవీధి నిండఁగా
దిక్కులు ముంచుకొన్న తనఃతేజములోపల నున్న నాభముఁ
గ్రక్కునఁ గూర్చి దన్తయముః గా శివలింగము భక్తిలోలనన్.

106

క. లూతాధీశ్వరు కథ యిది, వాతాశన హస్తికథలుః వాక్రుత్తు మహా
పాతకధాతీధాని, ధ్వాతములై యమృత మొల్కుఁ గా వీనులకున్.

107

—*— కాలసర్పము నేనుఁగును శివసాయుజ్యము నొందుట. —*—

శా. త్రేతాంతంబున నొక్కకాలఫణి భక్తిక్తి దివ్యమాణిక్యముల్
పాతాళంబున నుండి తెచ్చి దినముంః జాలేందుమాడార్చనల్
ప్రాతర్వేళలఁ జేయు ద్వాపరయుగఃప్రారంభమైన న్నగా
తీర్తు శంకరుఁ గొల్వ వచ్చె నొకహఃస్తిశేష మహ్నోటకన్.

108

నీ. వచ్చి కేతకనదిః వారిలోపల దోగి, కాలులు గొలుకులుః కలయఁ దిరిగి
మాలూరశాఖలుః నాళీకశిఖర, కుముదపుష్పంబులుః గోపితెచ్చి
ఫణి సమర్పించినః మణులెల్లఁ బోద్రోచి, తొండనఁ గ్రోలినః తోయములను
దక్షిణైకైలాసః ధరణీధరావాసు, సద్భక్తితోడి మః జ్ఞనమునేసి

తే. పూజలొనరించి యేనుఁగుః పోవుటయును, భవునిదర్శింప మఱునాఁడుః పావతేఁడు
నిజఫణాగ్రనమగ్రమాఃణిర్విదీప్తి, తనునకుఁ దో మహాకాలఃతమముఁ జెఱుప.

109

ఉ. డగ్గటి యెవ్వఁడో కటకఃటా శివలింగముమీఁదిరత్నముల్
గగ్గులకాటఁ గప్పి ములుఃకంపలు తీవలు నెట్ట నేను, నా
కెగ్గొనరించి పోయె, నితః నేనుననేర్తు మనీయ భాగ్య మి
టగ్గిబడంగఁ జేసినమఃదాంధుని నంచ విషాదచిత్తుడై

110

క. అల్లన యేనుఁగు వెట్టిన, వెల్లం బోద్రోచి యెడఁదః నీనును భక్తి
మల్లాడ మణుల గౌరీ, వల్లభుఁ బూజించి చనియెః వాతాశనమున్.

111

ఉ. అంతటఁ గొంత నేవునకుః సగ్గజరాజును నచ్చి రన్ననం
క్రాంతశరీరు నీశ్వరునిఁ గన్గొని యెవ్వఁడో నేనునజ్జతా
సంతమనంబు గప్పియెకఃసక్తి-పుఃపూజ లొనర్చె గాక యే
భ్రాంతులు పెక్కువర్ణములుః జాలు కపర్దికిఁ బెట్టఁ జాతురే.

112

క. అని చింతించుచు నెప్పటి, యనువున శివపూజఁ జేసిః యడవికిఁ జనియె
దనయిచ్చి దంతి పామున్, బనివడి మఱునాఁడు దాఁ బ్రభాతమునందున్.

113

మ. శివుఁ బూజింపంగ నచ్చి బిల్వవిటపఁ శ్రేణీననాకాబ్జభే
దవిలీనాంగము దివ్యలింగము నభేదస్వాంతిమై చూచి నా
ది పృథాజన్తము గాదె! నాతపము భక్తిం బాపగా కున్న యే
ల విచారింపంగ నెల్లియుఁ ప్రతము కొల్లంబోయినం జూచెదన్. 114

ఉ. ఎక్కడి దుర్మదుండొ తనఁ కేనొనరించినరత్నపూజనల్
దిక్కులఁ బాఱు జగఁ తీరుచు శాఖలుఁ నమ్మికాండలుక
బెక్కులు గొందునచ్చి పయిఁ బెట్టిన నూకయుండ శంకరుం
డక్కట యేమి సెప్ప నహఁహ పగవారినిఁ గూడె దైవమున్. 115

ఉ. కంటక మెట్లునాక భ్రముఁభిత్వము నొందితి వయ్య సార్వభౌ
కంటకితాంగ బాహులతిఁ కాయుగసంగతఁ బోలె దుఃఖిత్వ
త్కంటకబిల్వికాశమలఁ కాండము తట్టిన మోచిమోచి ము
క్కంటి! యెఱుంగవే గొనలిఁ కంటిమహత్త్వము నీకుఁ గల్గుటన్. 116

మ. లని దుఃఖించుచు నెట్లకేలకు దృఢంబైచిత్త మా త్తేకు న
ర్చనసేయం దలపోయ దంతిక్పతపూజల్ గ్రోచి పైదుమ్ము భు
స్సునఁ బోనూచి యనర్ఘ్యరత్నములఁ జఁ తుశ్శోత్ర మర్చించి యా
ర్చనవాసంబు తదంతరాయజనితో న్నాదంబునం దూఱుచున్. 117

సీ. భోగవతీర్ధురంబునఁ జొచ్చి బోటులతోడ నాడెను జలఁద్రవ లుడిగి
పువ్వుఁబోలులుఁ గానుఁ బొత్తుల భుజించు, మధుగసుధాహారివిధిఁ దొఱంగి
బహువిధ తానసంపన్న గానంబుల, నిక్కి చొక్కెను తనఁ నేర్పు వదలి
ప్రాణనాయకతోడఁ బర్యంక సీమల, మనకానఁ జనఁగనంభ్రమము విడిచి

తే. నిద్రవోయెను సుఖమెల్లఁ నేలఁగలిపి, ప్రతిదినంబును దాఁ జేయుఁరత్నపూజ
శివునిపై నుండకుండినఁ బంతనొంది, రాత్రి శివరాత్రిగా జగఁరమ్ముఁ జేసె. 118

శా. తా నర్చించి తొలంగినట్టి తరువాఁశక శంభుఁ బూజింపగా
దానానేకప మేగుడెంచి శివుఁమూఁదక నిన్న మొన్నంబతక
నానారత్నముఁ లుండఁ జూచి కడుఁజన్మంబోయి నాశోఁ జలం
బో నే డీశిల విశ్వనాయకునిపైఁ బొందించినాఁ డెవ్వఁడో. 119

ఉ. అచ్చపునీలనర్క దృవఁ దావళి నల్లని కల్వలే? కడుం
బచ్చనిరాలు బిల్వనవఁప్రతములే? యగుచాశ్మధంగముల్
విచ్చిన మెట్టదామరలె? విశ్వసతీ! విరసోపలంబు లె
ట్లచ్చుడలయ్యె? నీకు నవిఁయందునె గంధ మృదుత్వ శైశ్వముల్? 120

చ. ఉనికి శిలోచ్చయంబు, నిజఁయోవ శిలోచ్చయరాజపుత్రి, నీ
ధనువు శిలోచ్చయంబు, పురఁదాహ! రథోత్తరత్నగర్భ! నీ

మనమన శిలాశకలముండన మెట్లు ప్రియంబు జేసె? నే
మనగలవాడ నిన్ను వ్రతహానియొనగ్గు మరాత్తుఁడుండగన్.

121

శా. పోసి నేటికి నాయె బోయె గడుమఁబృథ్వి విచారింప నే
లా నిత్యంబును నీశ్వరుం గొలుచు వేళంగాక రేపాడి రా
గా నర్చావ్రతహంతఁ గన్న నదిభాగ్యంబే వివేకింప వా
డ నేనా నొకబాడఁ బోయెదము లేదా జీవ మింకేటికిన్.

122

ఉ. పొగము లిచ్చువాడ నితఃభర్తన కెల్లియుఁ బూజవోయి పా
పాణము లున్న నింధునకుఁ నందియమేల విచార మేటికి
బ్రాణముమీఁదఁ దీవుగలఁ పొగలులకుఁ బిరుదుఁ వ్రతంబు క
ల్యాణకరంబులే యనుచుఁ నర్చనసేసి మదేభ రాజమున్.

123

సీ. పిడియెరుగుల వెంటఁ బడిపోక యునుగని, వెడవిల్లు వేడిమి విడుపుఁ బావఁ
గరమున నుదకంబుకడఁ జల్లుకొనకున్న, దెమలని మిహిరదాహము దొలంగ
నరసునఁ జొచ్చి తామరతూండ్లు మెనఁగక, మానని యాశటిమంట లేక
సింహపోతములు ఘోషింపఁ బుట్టినభయా,తంకాగ్ని తహతహఁ గ్రుంకఁ బాట

తే. కెట్టి వెట్టలుఁ ననమీఁదఁ నెక్క లేక, పంచబంగళమై పోవఁ బొగిలంగ
పూజనావిఘ్నమునయందుఁ బుట్టినట్టి, చింతయ వేకి దనలోనుఁ చేసికొనియె.

తే. ఏమిసేయుదు ననియాత్మఁ సీనుమునకు, బోయి తనలోనఁదలపోతఁ బుంగుడయ్య
నపును పడచుటికొండపై నెక్కుభానుఁ, డెప్పుడుదయించునేబోదుఁ నెప్పుడనుచు.

వ. అయ్యవనరంబున.

126

సీ. పొగ్గధూమణి చిమ్మఁ బశ్చిమదిక్కాంత, పట్టిన చెంగలవ్విబంతి యనఁగఁ
గాలవిఘ్నం దంధఁకారదైత్యుని వ్రేయఁ, జరమాద్రీ బడిపోవుచక్ర మనఁగ
దినమహీరుహమునఁ దేజోమయంబుగా, బుడిరాలినపెద్ద పం దనంగ
దివినుండి దేవదానవయుద్ధరక్తార్ద్ర, మై నేలఁ గూలురఁ థాంగ మనఁగ

తే. బద్మినీసంగమశ్రాంతిఁ బరిహరింప, నపరజలనిధి జలకంబు లాడఁబోవు
కరణి నెఱసంజచుదురుఁ గావిపచ్చ, డంబు ధరు బెట్టి భానుబింబంబు గ్రుంకె. 127

శా. తారాలోకమునం బ్రకాశ మొకచందంబై ప్రసాదింప నం
ధ్యారాగావృతమై తమఃపటల సం తానంబు గప్పంగ నం
భోరేఖల్ గళదశ్రుధారలగతిం బొల్పారఁగాఁ బోయె గ
ష్టరవారాతము నవ్వ లోకనయనం బంధీకృతపాణియై.

128

చ. తిమిరపుగాలసర్పవితఃకా గుహ లీగి చనంగఁ దొలి య
భ్రము వడి నెక్కి చూచి దిగి పన్నగలోకముఁజొచ్చి పోవున

ట్లమర బలంగ జేవుఁ దవఁరాంబుధిఁ గుంకెఁ దదీయనేన తు
త్తుముఱుగఁ బోరియున్ మగుడఁ దోడనెఱాత్రినిఁగూడముట్టంగన్.

129

మ. వివుల వాలమునిండి శైలగుహలఁ వేళ్వాటి శాఖల్ దిగం
తపదమ్ముల్ పొదువన్ వియ తలముమీఁదఁ మించి యొప్పగు ద
ట్లవుఁ బెంజేకటిచెట్టుఁ జుట్టుకొనియుండుం బొల్పు దార ల్బడి
యఫలాశాంతరదర్శితోర్ధ్వభవనోన్మద్దీప్తిఖండక్రియన్.

130

మ. సకలాపూర్ణుడు నీలవర్ణుఁ డనుటల్ సత్యంబుగాఁ దెల్పుపా
ల్కికఁ బెంజేకటి నిండఁ దారకలు వొల్పున్ నిర్జరాగీశ్వరా
దికు లర్పించిన పుష్పల ట్లభవుఁ డఁ దేవుండు భేదంబుగా
మిఁకఁ దెల్లంబుగ నెల్పు దెల్పుగ ధర్మ మింకె శశాంకాకృతిన్.

131

మ. ఉదయగావము పానవట్ట మభిషేకోదప్రవాహంబు వా
ర్ధి. ధరధ్వాంతము గూసధూమము, జ్వలదీప్తప్రభా రాజి కం
ముది, తారానివహంబు లర్పితసుమంబుల్ గాఁ దమోదూరిపా
ఖ్యదమై శీతగభ స్తిబింబశివలింగం బొప్పు బాచీదీశన్.

132

మ. గగనాహార్యమృగేంద్రశాబకము సక్షత్రాంబుజారణ్య ము
ధ్వగహంసంబు నిశావధూకరతలోద్భవస్మల్లికాగుచ్ఛ ము
ధ్వగబాధావహచిత్తభూటకయాత్రామాక్తికచ్ఛత్ర మొ
ప్పగతిం జంద్రుండు దోచె దంపతుల కింపుల్ మీఱఁగాఁ దొల్లెనన్.

133

మ. గగుడానీతసుధాఘటంబు గొని పోఁగా నిర్జరశ్రేణి వెం
ట రయం బారంగఁ బొలు నాగముల చూడారత్న సందోహ మం
బరవీధిం బరగింపఁ జంద్రుఁ డుదయింపం, దోచెఁ దోడ్తో నుమా
త్కరముం జిందమ్మతంబుబిందువులశంకం గ్రమ్మఁగం జేయుచున్.

134

చ. కుముదవనాళికా బలుపు కోకములాటకు నిల్పు, దిగ్విధా
సమితికిఁ బూత, మేత నవశాబచకోరకరాజి, కిందుకాం
తములకు ద్రావకం, బగుచుఁదర్పక శాస్త్రనిహపితౌషధ
క్రమములఁ బండు వెన్నెలలు గాసె ధరాస్థలి మోహసంబుగన్.

135

ఉ. అప్పుడు పాము నేనుఁగు మహావ్రతవిఘ్న విషాద వేదన
ముపిర్పిగొన్న చింతఁ గనుమూయ నెఱుంగక నెమ్మనంబులో
నెప్పుడు తెల్లవాఱును సహింపఁగరాని విరోధవహ్ని నే
చొప్పున నార్తుమొక్క యనుచుం దమలోఁ దలపోయుచుండఁగన్.

136

సీ. నిర్నిద్ర పూర్వాద్రిఃసీవప్రసూనాభి, రామాంబురాశి తరంగ మనఁగ
భానుభిల్లగభ స్తిభల్లభగ్న తమోచ్చ, భల్లనిర్విద్ర క్తపంక మనఁగ

రజనీసుధాకర • రణవియోగనిధాన, కామప్రతాపాగ్ని • ధామ మనగఁ
సంధ్యాధిదేవతా • చారువీరవ్రాత, పద్మరాగప్రభా • వటలఁ మనగఁ

తే. గాలరసవాది బ్రహ్మాండ • గోళమెల్లఁ, జిత్రబుద్ధి సువర్ణంబు • సేయఁ దలంచి
ద్యుమణిశిఖిమీదఁ జల్లుసిం • దూరరాజి, యనగ నొప్పారె నరుణశో • గాంతురాజి.

ఆ. పన్నగంబు గజము • బలమునఁ జలమునఁ, బోరుబెల్లొ శివునిఁ • బొందుబెల్లొ
చూడవలయు ననుచు • వేడుకతో వచ్చు, కరణి వంతఁ దోచెఁగర్మసాక్షి. 138

వ. అంత. 139

ఉ. భానుఁడు పూర్వపర్వతము • వై నువయింపక మున్నె లేచి కుం
భీననవల్లభుండు మనిఁ • బేర్చిన రోషభరంబున నిజ
స్థానము నిర్గమించి పగఁ • జంపఁగ నచ్చు కటారుకాని చం
దాన మహేశ్వరుం గదిసి • తానొనరించిన పూజ లేమికిన్. 140

క. కటకటఁబడి యిక నెటువలె, నటుకానీ వానిఁ దీర్తు • నటు కాదేనిక
నిటలాక్షున కర్పింతుం, జటులగణిం బ్రాణములు ని • కంబుగ ననుచున్. 141

ఆ. పిన్నగూఢ మగుచు • బిల్వశాఖాంబుజ, నాశమధ్యసీమఁ • గాళనాగ
నుడఁగియుండ దంబి • యతివేగమున వచ్చి, శివునిపూజ జూచి • చిత్త మలర. 142

ఉ. ఈనక లేశ్వరుండు కరు • శేక్షుఁడయ్యెనొ విఘ్నకర్త సం
త్రాసము నొందెనో వ్రతము • ధన్యతఁ బొందెనొ పూర్వజన్మ వే
ళానుకృతంబు పండెనొ క • లానిధి శేఖరమాళి నేడు నే
జేసినపూజ నిల్చె నని • శీఘ్రమున న్ముదమంది క్రమ్యుఁడన్. 143

ఆ. డాఁగియున్న పాము • డాయక పోయెఁగా, దాయ యనుచు రోష • దహనశిఖలు
కన్న గొనలఁ గ్రాలఁగా నుండ నాకీడు, గాన కిభవసుండు • గాన కేగి.

వ. నీరేరుహ మాలూర దళభరంబులు కరంబునఁ జుట్టి పట్టుకొని సమీరంబున జడియు
నడలచప్పు డప్పు డినుమడింపఁ గంపించి గుంపు విచ్చిమృగంబులు మొగంబు
లెత్తుకొని పాఱు గారుణ్యరసతరంగం బగు శివలింగంబుఁ జేరం జనుదెంచి డించి
పాపహృదయశల్యం బగు నిర్మాల్యంబుఁ దుడువం దలంచి 145

శా. శుండాంబు కరంబు సావ ఫణిరా • జ న్మెచ్చి నాపూజ భ
ర్గం డీవేళ ననుగ్రహించె నని ముక్కుం • గ్రోళ్లలో నెక్కి యు
ద్దండక్రీడఁ దదీయకుంభకుపార • స్థానంబునం ద్రిమృరక
గొండ ల్లూలఁగ నెత్తి మొత్తుకొని ది • క్కు ల్కుట్ట గీఁపెట్టుచున్. 146

సీ. మొగలేటి మనుగునఁమునిగి తుండమ్మున, నుదక మాకర్షించి • యూచి యూచి
కడుగ పాలము దాడి • కలుగంగఁ జక్కఁగా, జేసాచి జిట్టునఁ • జేదించిది

యిలమిందఁ దలవాఁడనీప్రక్కనాప్రక్కఁ, బెడమయ్యగాఁ బొడఁ పెట్టిపెట్టి
యుసివోని వేదనఁ నున్నచో నుండక, పనిలేనిపదువులు • పాటిపాటి

తే. పెద్దమాఁడులతోఁ గుంభఁ పీతయుగము, దోముకొనుచును జెట్టులుఁ దూఱితూఱి
పాము నేసిన దుఃఖంబు • సామజంబు, దీర్చు కొనువెర వెఱుంగక • ధీరబుద్ధి.

శా. ఏనా చచ్చుట తప్పనిప్పుడు నుమాఁ ధీశోపకంఠంబునక

దానుం జావక చంపనోప దుఃగేంద్రం బెక్కు డీదుఃఖమే

లా నాకున్ సరి చంటి చచ్చుట జనాఁహ్లాదంబు గాదా యవా

చీనస్థానగంబె వధ్యశిలగా • సేవింతు గా కింతటన్.

148

మ. అని మత్తేభము చిత్తఁ హితుని దిక్తైక్య మ్రొక్కి యిక్కాళ మే

కనుచుం బోవునో యంచుఁ దుండ మిఱియంఁ గాఁ జుట్టి వక్త్రస్థలం

బునఁ గీలించి పిఱిందీసిం జని శిరంబు న్వంచి యక్కొండ భ

గ్గునఁ దాఁకె న్వడిఁ గుంభము ల్వగుఁ దఁ తూటంబు లూటాడఁగన్.

149

ఆ. కొండకొండతోడఁ గుండులుఁ గూలంగ, దాఁడినట్లు దోఁచె • దళితగుంభ

సీమచున్న పాము • చిదిసె నేనుంగును, బడియె నెత్తురచటఁ • బడియె గట్టి

150

న. తదీయ మరణస్థానంబు సవాచీనకైలాసనికటంబును సువర్ణ ముఖరీతటంబు సగుటంజేసి
కాప్రవేయ భద్రగజంబులు రుద్రగణా గారంబులుదాల్చిరి. అమృతాలింగమధ్యంబునం
దుంకికొండల తేనికూరిమిక్కుఁ తుతోడంగూడి చంద్రమాదామణి వృషభవాహనా
గూఢుడై హృషీకేశ పితామహ ప్రముఖ బర్హిద్యుఃఖులు గొల్వంబ్రత్యక్షంబై మిఠ
భీష్టులు లెయ్యవి యని యానోచ్చటయు సాష్టాంగ నందప్రణామంబులు గావించి
యిట్లని నన్ను తిందిరి.

రగడ జయజయ కలశీసుతగిరికన్యా, శై వలినీతట కల్పమహీరుహ

జయజయ దక్షిణ రజత క్షీతిధర, సంయమి సేవిత పాదసరోరుహ

జయజయ పీన జ్ఞానప్రసవా, చలకన్యాకుచ దృఢ పరిరంభణ

జయజయ కృత మర్గాధరణీధర, సాను వినోద విహార విజృంభణ

జయజయ భారద్వాజాశ్రమ వన, సరసిజ కేళీ వన పరిశోపిత

జయజయ నీలక్షృధర పుణ్య, స్థలకాపాలిక భాషితభూషిత

జయజయ మోహన తీర్థాలోకన, సంభ్రమరత భవబంధ విమోచన

జయజయ శిఖితీర్థాశ్రిత యోగీ, శ్వరమానస సంవిత్సుఖ సూచక

జయజయ సహస్రలింగాలయ ద, ర్చనమాత్రస్థిత మోదాపాదక

జయజయ ఘనమార్కండేయమునీ, శ్వరతీర్థనిష్ఠి క్తవిపచ్చేదక

జయజయ నిర్జరనాయక తీర్థ, స్నాతక జనకలుషేంధన పావక

జయజయ కనుజేతూ రక్షితనిజ, చరుణారుణ పంకేరుహ సేవక

దేవానిను వర్ణింప రమావా, గ్రేవీ వల్లభు లైనను శక్తులై!
 నీవిధ మెఱుంగక నిఖలాగమముల, నేర్పరు లైనను జీవన్ముక్తులై!
 కొందఱు సోహమ్మని యద్వైతా, కుంతితబుద్ధి న్నిను భావించురు
 కొందఱు దాసోహమ్మనిభక్తిని, గుణవంతుని గా నిను సేవించురు
 కొందఱు మంత్రరహస్యము వని నిను, గోరి సదా జపనియతి నుతించురు
 కొందఱు హఠయోగార్థాకృతివని, కుండలిచే మారతము ధరించురు
 తుని నందఱు దమయిచ్చల నేయే, త్రోవలఁ బోయిన చిద్రూపమ్మును
 గదియక గతిలేకుండుట నిజముగఁ, గని చాలించురు మది సంతాపము
 నిను సేవించిన కృతకృత్యుడు మఱి, నేరఁడు తక్కిన నీమలఁ గొల్వఁగ
 నిను శరణం బని నిలిచిన ధీరుఁడు, నేరఁడు తక్కిన చోటుల నిల్వఁగ
 నీ వనియెడునిధిఁ గాంచిన ధన్యుఁడు, నేరఁడు తక్కినయర్థము గోరఁగ
 నీవే గతియని యుండెడు పుణ్యుఁడు, నేరఁడు తక్కిన వారలఁ జేరఁగఁ
 భవదుర్వాసన పాయదు మీపద, పంకజముల హృదయము వాసింపక
 చవులకుఁ గలఁగవు సక లేంద్రియములు, సతతమ్మును మిమ్ము నుపాసింపక
 జనన మరణములు ధరలో మిమ్మును, సమ్మతితో సేవింపక పాయవు
 మనమునకును మీ చిన్మయరూపము, మరగింపక యణిమాదులు దాయవు
 మీచుహాత్మ్యము మేమింతంతని, మితిచేయఁగ మని నెంతటివారము
 మామీఁదను గృవ గల్గి మహేశ్వర, మన్నింపుము మీకు నమస్కారము. 152

శా. ఈనంసారపయోధిలోనఁ బడి మేఁమీఁదీది దేహంబుపై
 నాన ల్మానక తేలుచు న్మనుఁగుచుం బ్రాణప్రయాణోన్ముఖా
 యాసంబుల్ శతసంఖ్య లోర్చితిమి దేవా మమ్ము రక్షించి మి
 థ్యాసౌఖ్యంబులు చాలు నిత్యసుఖ మిమ్మా యంచుఁ బ్రార్థించినన్. 153

శా. దాయం టిల్చుచు వారి నిద్దఱ సఖిండ్లజ్ఞానరూపంబునన్
 వ్యాయామంబు నదృశ్యవస్తువు నమాఁయాకారముం బుష్కర
 ప్రాయంబున్ విమలంబునైన తనఁ సర్వవ్యాపకజ్యోతిలో
 సాముజ్యం బొనగూర్చె దేవతల కాశ్చర్యంబు సంధిల్లఁగన్. 154

క. ఆలిం గూడుచుఁ గ్రమ్మఱ, నాలింగమునంచుఁ గలసె • సదిమొదలుగఁ జం
 ద్రాలంకారుఁడు జగతీ, పాలక శ్రీకాళహస్తిఁవతి యనఁ బరఁగెన్. 155

క. నావుడు విని యాదవ ధరఁబీఠుఁడిఁక నెవ్వ రందు • నీలగ్రీవుఁ
 సేవించి ముక్తికాంతా, జీవేశ్వరు లై రలున్లు • శివుఁ డిట్లనియెన్. 156

శా. కామ క్రోధ యదాంధకార పటలాఁఖండప్రచండార్క వే
 ధో ముష్కతయ తాండవ భ్రమణిఁద్ధూతప్రపంచా పుర

శ్రీమాహాత్మ్యహర ప్రభావ దశదిశ్చేలప్రభేద స్ఫుర
ద్దామా కాలజయేందిరా మదవతీదాంపత్య నిత్యోదయా

157

క. టుంటీకృతాఘముక్తిచిరంటి గాఢోవగూఢఃరత చిద్విద్యా
ఘంటాపథచర తారకఃఘంటారవ హృతమనోమృగవ్యాభేశా.

158

పంచచామరము. దివానికోదయావసాన • నిగ్విహీనఖండితా
జవంజవాంధకారసత్యఃసంవిదభ్రామండితా
దివాకరాదిక గ్రహణగ్రాహిణి ప్రసాద వా
ద్భ్రాండభాసకాదితత్త్వఃతారకక్షపాధవా.

159

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాళహస చరణకమల సేవాపరాయణ సింగిముమా
నారాయణ జక్తయనారాయణ తనూభవ భవపరాజ్ఞుభి.

ధూర్జటిప్రణీతం బైనశ్రీకాళహస్తిమాహా

త్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రామా ర్పణ మస్తు.

శ్రీకాళహస్తిమాహాత్మ్యము.

తృతీయాశ్వాసము.

ధరనయనాబ్జసమా

రాధితదివ్యాంస్రిశోణరాజీవ! మనో

బాధానహనంసార

వ్యాధివజ్రవైద్య! కాళహస్తిశ! శివా!

ఆ. అనధరింపుఁ డిట్లు భవదీయకథ విన్న, పింతు భక్త జనుల విసులలర
మీను యాదవునకుఁ గారుణ్యరసపూరి, తేజఃముల నానఁతిచ్చినట్లు.

2

—* కన్నప్పయను తిన్ననిజన్మభూమివర్ణనము. *

ఉ. సాత్తపినాటిలో విషినఁ భూమిఁ గిరాతుల కాటవట్టు లో
కోత్తరవన్యవస్తువుడు మూరను పక్కఁ జొచ్చి, దద్రమో
దాత్తమహాత్మ్యమన్భుతరసావహ మూహ యొనర్ప మేదిసి
భృత్తల నిర్దిరాంబురుహఁబృంద సుగంధ సగంధనాహమై.

3

సీ. స్తబ్ధరోమవిసాణఁలబ్ధమాక్లికముల, బొటెంపుదురు రేగుఁపండ్ల పాటి
ముక్తకంచుకమస్తఃముక్తాఫలంబుల, మంచలెంతయు కురుఁవిందలట్లు
నమద సామజకుంభఁజములైనముత్తయంబుల జూతు రుసిరికాఁయల విధమున
వేణుజాతములైన యాణిపూసల నెంత, రూడుగపండ్లకు నీడుగాఁగ

తే. గంధసారాసుద్రుమ • కావ్యఖండ, చయము దమయింటి వంటకట్టియలుగాఁగఁ
జేయుదురు కాపురంబులు సేయునపుడు, చెంచెతలు చెంచులను గూడిఁచిత్రలీల.

ఉ. సంకుమదంబునుం బునుఁగూ • జూదును గస్తురియుం ఘటంబులం
బంకముఁజేసి యిండ్లలికి • ప్రత్యహము న్నెలివైవ మార్గకూ
లంకవ గోమయప్రతతులం బుడించుచుఁ నుండు గుప్పలై
యింకఁ దదీయభూతి నిదఁమిత్త మటంచు నుతింప శక్యమే?

5

సీ. పట్టుచీరలఁ గట్ట • భాగ్యంబు గల్గియు, బాబుటాకులఁ గట్ట • భార మనరు
రాజాన్నభోజనఁ పాధివశ్రీ గల్గియును వన్యభాన్యంబు • నొల్ల మనరు
మాణిక్యభూపాసఁమాజంబు గల్గియు, నెఱ్ఱని కురువింద • లేటి కనరు
మంచిమెచ్చులతూగుఁ మంచము ల్గల్గియు, జాలు బూదీగయుఁ య్యాల లగురు

తే. ఎంత సంవద గల్గియుఁ నెట్టివారు, దమ కులాగత ధర్మకర్మములు విడువఁ
జాల రటుకానఁ దత్పురీః శబరసతులు, మహిమ గలిగియు మానదుఁ సహజవృత్తి. 6

మ. అగుదుత్మోరుహ కాష్ఠఖండముల సఃశ్వాంగంబులం జేసి మై
మృగనాభి స్మసిఁ బూసి, చామగము ధఃమిల్లంబుగాఁ జాట్టి, యే
నుగుకుంభమ్ములలోని ముత్యములఁగఁ నుగ్గిడ్డు ల్వినిర్మించి, భి
ల్లగజేంద్రు లెవ్వాబొమ్మలం దవిదచేఁబం జేయుదున్ గావుగన్.

క. ఏనుగుల తలలు కొమ్ముల, తో నారబములకు దృష్టిఁ దోషము వాయం
గా నెత్తుదు రెఱుకులు దమ, చేనికిఁ బసరంబుతలలఁ చెలువం పెనఁగన్. 8

క. కొండలలోఁ జేసిన భ్రమ, పండినచేలకు నరాహః పంక్తులు కోరరా
కుండం దెల్లని చాఁచి, ఖండంబులు ప్రోగుఁ నాగ్గిఁగట్టుదు రెఱుకుల్. 9

ఉ. మంచెల మీద నెక్కి కటిఁ మండలిఁ జాట్టిన పాఱుఁ గు లిం
చించుక చంచలించి మరుఁ నిల్లు బయల్పడఁ జేయఁ బిట్టలన్
జెంచెత లాన్ని వ్రేయుదుకుఁ చిత్రముగా నొడిసిల్ల బాహుమూ
లాంచిత దీధికు ల్పిఱుతఁ యైనచనుంగవమీఁదఁ బర్వఁగన్ 10

మ. మదపుంస్కోకిల మాతృజాతికృతసఃమృత్యాద శంకామర్క
పదరంగా నలవేటఁ జెఱుకుగోఁ వాళుల్ ప్రసూనాశుగ
ప్రవర వ్రేరిత చిత్తవృత్తులగుచుం ఁ శాంతిమ్ములం ద్రిమ్ముగ
బెదరం దోలుదు రార్చి వక్షి వితతిఁ ఁ భిల్లాంగసల్ చేలోన్. 11

తే. శబరకాంతా ఘన స్తనః శాతకుంభ, కుంభ యుగములఁ గరకరి ఁ కొనలు సాఁగె
మానుషఁగ వచ్చునే చంపఁరాని పగయు, నన్న నమ్ముల పోరాట ఁ మజానై స. 12

క. గుబ్బచనుంగవ తేనియ, బుబ్బెడు మోచియు మెఱుంగు ఁ భూచి కెడుమేనుల్
నిబ్బరపుంగబరీధర, మబ్బరపు గొను చంచఁలాక్షుల కొప్పన్. 13

క. తేనియలు గోలి పిదప, మానవతుల యధరమాని ఁ మఱుతురు శబరల్
తేనియ తియ్యఁదనంబు స, మానం బనఁ దగునె యధరఁ మధురిమ కెందున్. 14

సీ. కఱకుజాఱువెండుఁ కలకొప్ప గాధత, రంబుగా నెమలి పిఁఁ ఛంబుఁ జాట్టి
తట్టుపున్నన వన్నెఁ పట్టినట్టి లలాట, పట్టిక జేఁకుఁబొట్టు నెట్టి
కురువింద పేర్లకుం ఁ దెరువీని పాలిండ్లఁ, బొలుటాకులు గూర్చిఁపైఁటఁ దీర్చి
జమలి యుడ్డాణంబుఁ సందున నితీయంగ, బర్హంబరముఁ గటిఁ ఁ బదిలపఱిచి

ఆ. వీకఁగల కుఱుచగనుపులఁ వెదకువంట, జాఁగవురిఁ దాల్చి నారిగాఁ సంతరించి
గసికకోలలు గొని భిల్లఁ బినరుహక్షు, లడవిదిరుగుదు రాత్మనాఁ యకులఁ గూడి. 15

మ. తమ యిల్లాండ మనోహ రావయవ సౌఁసర్యంబుతో సామ్యవ
ర్గము పాటెంపఁగనో కి రాతులు నిజఁ గారంబులం గట్టి సిం

హ మయూరీ హరిశేభ శాబముల నాఁహ! పెంతు రాశంకఁ ద
ద్రమణీ మధ్య కచేక్షణ స్తనము లుఁత్పానింపఁ గాకుండునే. 16

ప. ఇట్లుఖల విభవాభిరామంబున కాలవాలంబగు నప్పక్కణంబున కధీశ్వరుండు 17

సీ. తన విక్రమక్రమఁదర్పంబు హర్యక్ష, శిక్షావిచక్షణాఁక్షీణగరిమ
తన బాహుబలము కాంఁ తారదంతావళి, దయితా నవీన వైఁధవ్యకరము
తన జనంబు కురంగఁదంపతిపుంజాజ, వంజవ భంజనాఁఖంజయశము
తన ప్రతాపము మృగాఁదనసార్వభౌమము, ర్వార గర్వావహఁదారుణంబు

తే. గాఁగ నానా మృగప్రాణఁగంధవాహ, దందశూకేంద్ర నారాచఁబృందవర్ష
కంధరోద్దండకోదండఁకరుండు మించె, నాథనాథుం డరణ్యభూఁనాథుఁ డగుచు.

తే. ఎఱుకుఁజేడైన సర్వలోకేశుఁ గూడి, చెంచుపూఁబోడియై సంచఁరించుగౌరి
చందమున నాథనాథపుఁలిందవిభుఁ, మందగామిని చెలువొండఁ దందె యనగ

—❦— తిన్న నిజననము. —❦—

క. ఆనాథనాథకానన, భూనాథుండు తందెచిగురుఁబోడియు సురతే
చ్చానందము గిరికంధర, సానుచనీనిర్ఘరముల ఁ సలుపఁగఁ బ్రీతినే. 20

క. తందెకు మందస్మితవత, మందకుఁ బ్రాణేశ్వరోపఁగూహనరచితా
పందకు వచనామృతని, వ్యందకు నెల మసలె శైలఁజాధిపుకరుణాన్. 21

సీ. భసితాంగరాగశోభావిలాసంబుతోఁ, బ్రతివచ్చు నాననఁపాండుగరిమ
కంతహాలాహలఁకాళిమచ్చవితోడ, నెనవచ్చు గుబ్బచఁన్మౌనలనలుపు
పరశివాకృతితోడ ఁ సరివచ్చు నణుతరం, బనఁజాలి ఘనతరం ఁ బై ననదుము
స్వస్వరూపవిచారఁసంప్రాప్తశాంతితో, మూర్పడుఁ జిత్రేధఁమానజడిమ

తే. సరథసానంగసంక్రేడఁ జరుగనీక, దాహృదము గర్భముననున్నఁతనయుఁ డీశుఁ
డై ప్రకాశింపఁ గలఁ డనిఁయపుడు తెలుపు, కరణి బెంపొందె నమ్మందఁగామినికిని.

తే. గంధగజకుంభ కాతన్యఁగర్భరేఖ, చారుమృగరాజ మధ్యఁశృంగారగరిమ
చెఱుపఁగలఁ డల్లశిశు వనిఁచెప్పనట్లు, సుదతిచన్నులు నడుమును ఁ సొబగు దప్పె.

సీ. పంచాననానేకఁపవ్యాఘ్రు కోలాది, మృగములఁ జంపఁ గాఁమించె లేమ
శైలోపకంఠనిర్ఘ్నరపై కతస్థలి, శివుని దర్శింపఁ గాఁక్షించె నబల
ఖండేందుశేఖరు ఁ గందూషితాంబుధా, రల మజ్జనము సేయఁ దలఁచె నింతి
చవియైన ఘోషమాంసమ్ము దొప్పలఁ బెట్టి, యభవున కర్చింప ఁ సతివ గోరి

తే. నేత్ర నీలోత్పలంబులఁనీలగళుని, యర్చనము సేయఁ జింతించె ఁ నంబుజాక్షి
గర్భగోళమునందున్న ఁ యర్చకునకుఁ, గలగుణంబులఁ దెలిపెనుఁకరణి నపుడు.

- ఉ. ప్రాద్దులు చొచ్చె సంత పువుఁబోడికిఁ జెంపుడుచిల్లపిల్లకుఁ
నుద్దులు చెప్ప, వస్త్రములుఁసాములు చాల్చు, నిజేశుపాన్పుపై
నొద్దిక నుండ, నిత్యము గృహాచితకృత్యము లాచరింప, మై
బెద్దయు శ్రాంతి గాఁ దొడఁగె • బిడ్డఁగనన్ సమయ బు గావునన్. 25
- చ. చెలువకు బిడ్డకుట్లు విలసిల్లఁగ భిల్లపురంద్రు లంతలోఁ
బిలువరె మంత్రసానిఁ దలఁపెట్టరె కాయముఁగూర్చ లేమకుఁ
జలకముఁ గావరే కొలను • చమ్యనఁ ద్రవ్వరె మందఁగామినిఁ
నిలువఁగనీకురే యనుచుఁనేర్పరులై కడు సంభ్రమింపఁగన్. 26
- సీ. శుభముహూర్తంబుఁ • నిభరాజిగామిని, శివభక్తి మునుపై నశిశువుఁ గనియె
సంసారమోహపాఠముఁ గోసినటువలె, బొడ్డు గోసిరి పిన్న • బిడ్డనికిని
సర్వేశు భక్తిలక్షణముఁ దెల్పెడు రీతిఁ, బెట్టిరి భూతిలోఁ బెట్టివట్టిఁ
బాపకదంబదం • బాలంబుఁ గడిగెను, పగిది నీళ్ళార్చిరి • పాపనికిని
- తే. యంతరంగమలాసహం • బైనచిత్సు, ధారసము వోనిదిట్టాముఁ దంబు దెచ్చి
బాలకు కడుపువకుఁబెట్టివదన్ ముఖులు, పవ్వళింపఁగఁజేసిరి • పాన్పుమీఁద. 27
- క. జ్ఞానప్రసూనకళికా, జాని సదధ్యాసపరమఁసాఖ్యసుమంతం
డైనగతిఁ గన్ను దెఱచం, గా నేరకయుండి కొన్నిఁ సుప్రసంబులనున్. 28
- క. ఈలోకవ్యాపారం, బేలాగో యుచుఁ జూడఁనింపై నగతిఁ
బాలకుఁడు దెఱచెఁగన్నులు, లాలితముగఁ దల్లినంఘ్రంబులకు ముద మొనవన్. 29
- సీ. శివభక్తిరహితమైఁ చెడియె జగం బని, నవ్విసట్టామ్యున • నవ్వసాగె
ధృతి మోహబంధంబుఁ దెగఁ దన్ను గతి ముద్దు, టుగుగులెత్తి విదుబ్బుఁ కాడఁజొచ్చె
భవవరాజుఖండై నఁపగిది సత్త్వముఁగూడి, పొత్తులపాన్పుపైఁ బొరలుఁ బడియె
శ్రేయోమహారాజ్యఁ సింహాసనంబున, నుండుచందమునఁ గూఁ ర్చుండఁదొడఁగె
- తే. దడవియాడె నసుంధరాఁస్థలమునందు, విశ్వవతి తత్త్వ మనుమణిఁ బెదకురీతి
దర్పకారి జగత్పూర్ణుఁ దాఁచుభీతి, నడుగు వెట్టెడుగతిఁ దప్పఁటుగువెట్టె. 30
- వ. ఇట్లు ప్రతిదిన ప్రవర్ధమానంబులగునతనిగుణంబులకు శివభక్తిలక్షణోపమానంబులు
సమానంబులై చెలువొందఁ దందెయుఁ బులిందబృందారకుండును నందను తిన్న
దనంబున కానందకందళితహృదయారవిందులై తిన్నఁడనిపేరు వెట్టిన సప్పడవ్యక్త
మధురకల్యంబగు బాల్యంబున. 31
- మ. జలకంబొచ్చి, విభూతిఁబెట్టి, కటిగుంఁజాబీజసంకీర్ణమే
ఖల బంధించి మయూరపక్షులతికాఁ కాండంబులం జేసి సం
దులదండ ల్గువరించి కన్నుఁగవకాంతు ల్కాటుకందీర్చి మం
దులతామెత్తులు గట్టినన్ శబరపుత్రుల్ గూడి యాడం బురిన్. 32

సీ. చిట్టబొట్ట కాదుఁగిరిసింగణావత్తి, గుడుగుడుగుంచాలుఁ కుండవగుడి
దాగిలిముచ్చలాఁటలు గ్రచ్చకాయలు, వెన్నెలకుప్పలుఁతన్ను బిల్ల
తూరనతుంకాలుఁగీరనగింజలు, పిల్లదీపాలంకిఁబిల్లగోడు
చిడుగుడువ్వలపోటిఁ చెందుగట్టినబోడి, యల్లియుప్పనబట్టెఁలప్పళాలు

తే. చిక్కనాబిల్లలోటిల్లుఁచిందతాది, యైన శైశవప్రదావిఁపఱనరణి
శెంచుకొమగుఁతోడ నుద్దించుకాదు, దిన్నఁడభినవబాల్యనంపన్నుడగుచు. 33

— శిన్నుడు విలువిద్య నభ్యసించుట. —

ఉ. కొంచెవువెంటిబ్రద్ద బరిఁగోలలు గైకొని చావవిద్య సా
ధించునెడఁ నలంఘనగతిం జను లేడిని సింగి నిచ్చ వ
ర్తించు ఖగంబు నేయఁగనిఁ శిన్నుడు దేవునిపాలుగాక సి
ద్ధించునె తల్లిదండ్రులకుఁదృష్టిగఁగంబున సంధ్రులుబ్ధకుల్.

34

తే. విల్లుపట్టిన నెలపదిఁనాళ్ళలోన, వీణ కలిగిన తడవిల్లుఁవెదురువిల్లు
నెలనువిల్లును మొదలైన నఁచే గవిండ్లు, చులుకగాఁదీసి శబరేంద్రఁనూనుఁడేయు. 35

వ. అసమయంబున నవయావసం బాసన్నం బగుటయుఁ దిన్ననికి బహువిధమృగయా
విహారంబుల తేటం గెఱుకపఱుపవలయునని వనచరు లెఱుకు తేనికే విన్నవింప
నింపెనలార నాతం డాటవిక పుటభేదనంబునం గాటి తేనిజాతరకుంబాటం బనుపనను
పమేంద్రీనీలనీలకుటిలకుంతలజాలపాలపట్టికలఁజగురుఁబోండ్లు మంజరీమంజుళ స్తనభా
రంబులు, బినకాండమండితదోర్దండంబులు, నెమలిపురిదండలు, కర్ణంబుల నవతంసీ
భూత మయూరవర్ణంబులు, ఘనంబులగుజఘనంబుల మీఁదఁబాఱుటాకుఁ చీరలు,
కొప్పలఁ గురువకప్రసవగుఁబుచ్చంబులు, నచ్చంబులైన యరుణచరణకమలపక్షభా
గంబుల లాఠూరనంబులును, సాటువలేని లేడిచూపులం దుటారించు కటారిమీటారి
చూపులుగల కనుఁడమ్ముల మరునమ్ములం జమరుబాసటంబువోని కాటుక యుఁబునుఁ
గును బచ్చికిస్తూరియు జవ్వాదియు వాసించి పరిమళించు నడవిపనువు నునుఁ బూత
యుం దనర వనచరవనరుహనయనలు తిరుగం జాటిన మఱుసటి మంగళవారంబున
నివ్వరిబియ్యంబునఁ బువ్వులవలె నుండ వండివార్చిన యుపహారిభాండంబులుచమరీ
మృగంబులపాలకు ననుకూలంబైనగునుకుంబాలపాయసంబులకుండలుకీచకతండులం
బులం బిండిగొట్టికొట్రఁజోసి యప్పి గొప్పలుగాఁ జేసి యావించినకుడుముల బాసలు
కాళింగభంగనంగతలశునవాసనాశీతంబులగు పిండికూరలచట్లునుబచ్చగండనీక పరి
పాకంబులుచేసిన వనీశాకంబుల వెనల్లును నానావిధమాంసంబులయటికలు గుడాగు
డగుడపుష్పతాలహింతాలతండులజనితానవకలశంబులును గంపలను గావిల్లనుబెట్టి
బలివెట్టుటకై వనక్రోడ తామ్రీచూడ మహిషాజావికప్రముఖాటవికమృగంబులం
బట్టుకొని బంతికట్టుకొని కాట్రీనిగుడికి నడుచునప్పుడు తప్పెటలచప్పుల్లును వెట్టి

సారకాయల బుట్టులంగట్టిన సరకట్లకిన్న రలు మెఱయ మొరయించు ప్లేచ్చులపాటల
తానమానంబులును గుమ్మెటలచటులరవమును గొమ్ముల నిమ్మును జెలంగె నయ్య
వనరంబున. 36

తే. ఒక్కప్రాద్దుండి సెలయేటఁనుదకమాడి, నాథనాథుండు తండెయుఁ నై జమైన
చతురలంకారములు దాల్చిఁనహజభక్తి, నాత్మజునిజూచ్చి కే నేయుఁ వన్న నతఁడు 37
మ. జలకం బాడివిధూతిపెట్టుకొని రఁతామూలికామాలికా
వలయంబుల్తోడి దట్టిగట్టుక శిరోఁవర్ధిష్ఠనీలాలకం
బుల లేదేగనుజుట్టి కేల విలునఁమ్ము లూర్చిని కాఁగినిపూ
జలు సేయఁ జేసెం గుమారుడు పితృఁసావంతంబు లుప్పొంగఁగన్. 38

చ. చని మృగయాధిదై వతముఁనన్నిధి బాణశరాసనాదిసా
ధనములు నిల్పి యెఱ్ఱవిరిఁదండల నిర్వృత్రాల రక్తచం
దనమున గుగ్గిలంపుఁబాగఁదట్టువునుంగున నెత్తుజోతులఁ
ఘనవివిధోపచారములఁ గానుకలఁ శబదాభి గొల్పఁగన్. 39

తే. తల్లి నంద్రులుఁ దాను నడ్డైవమునకుఁ బ్రణతు లొనరించి వేలులుఁపట్టి పిదపఁ
బక్కణములోని శిబరదంఁపతులతోడ, నన్న పానాదు లొనరించుఁనననరమున. 40

సీ. మాటబాడఁదలంచిఁమఱచిపోయెడువాను, నడవఁబోవుచుఁ దొట్టిఁపడెడువారు
సారకుంఁడెదమని యుండఁసోపనివారు, లేచెదమని లేనఁ లేనివారు
బనిలేని పనిబట్టఁబయలుదెట్టెనువారు, బాడనేరకయును బాడువారు
నదురైనవారికి నెల్ల మొక్కెఱుచువారు, వీడ్చివిహీనులై యాడువారు

తే. జాలఁద్రావియునుగుడఁజేసాచువారు, దొడరియుపదంశభాంపిముల్మొడుకువారు
నైరిమృగయాధిదై వతఁయూత్యయందుఁ, బానములు చేసి శిబరదంఁపతులు రతుల

ఉ. నాతియొక్కర్తు చిత్త ముపఁనాథునిపై నిడి సారెసారె మో
హతిశయానఁ బోలె నధికానవ మిచ్చి నిజేశుఁ గూర్చి య
ల్లాతని నాథుపేరనె ప్రియంబునఁ బిల్చుచుఁ గొంగిలించి హ
లాతురతాత్మికాగతి విఁలాసము చూపుచుఁ గూడె వేడుకన్. 42

చ. పుడిసెడు గానిలే దిపుడుఁపుచ్చుక త్రాగిన మద్య మింతలో
నొడఁ లెఱుంగం డటంచు నొకఁయుగ్మలి నాథునిఁ దిట్టి యన్యునిఁ
జడియఁచు చూడు మంచు సరఁనంబున మెచ్చులెఱంగు దోచ న
వ్వుడు బిగికొగిటం గఠినఁపుంజనుగుబ్బల నొత్తై మక్కువన్. 43

ఉ. ఉత్తమనాథుఁ డీతఁ డెదురు తరమిఁ దొకనాఁ డదేమొకో
యిత్తటి రేగిరేగి తనఁయిచ్చకువచ్చిన వెల్ల నాడెడిక

గ్రోత్తులుగావె యీమధువుఁకుండల మాటలు నూటిపోసి రో
యత్త యటంచు నొక్కశబఁరాంగన వల్లభు దూత సాక్షున్.

44

ఉ. మంకెనవువ్వులో విడిసిఁ మత్తిలియుండెను తేటిగీతి మీ
నాంకనరోజరాగకలితాధరజాంతురసీలనీల హ
లాంకురితారుణచ్చవినఁమందిత లోచన తారకద్యతుల్
చింకముఁ జూపఁ బానములఁ పెక్కువఁ జొక్కిరి భిల్లదంపతుల్.

45

—❧ తిన్నఁడు పరిజనంబులతోడఁ గూడి వేటకు వెడలుట. ❧—

వ. ఇప్పిధంబున మధుక మధురసాస్వాదనామూల మేమర వినోదంబులం గేలినలిపి
నిపాదమిధునంబులు సననంబులకుం జనునప్పు డమ్యూటవికాధిఃతనయం డాభేటకం
బునకుం గాటితేనిపాటియగుంగాక! యని యొనరించు దీననలుల్లసిల్లఁ బల్లియంబ్రవే
శించి చెంచుతేడు మఱునాఁడు రేపకడఁ గొడుకుం గూర్చఁదగిన వారలంఘాద్వి. వే
జకుం జను మనవుడుఁ దెచ్చీగకట్టలు ప్రోగుచుట్టలు దొడ్డివల లేటివల కుం దేటివల పం
దివల సవదండవల ముకరివల మెలికవల మొదలుగా వలయు వలలును, సివ్వంగులుఁ
గుక్కలుఁగృష్ణకురంగంబులు ముంగినలు నెద్దులు మొవలుగా వేటకు దిద్దిన జంతు
పులు, నోరణంబులు పెరికట్టెలు సాళునంబులు గిద్దులు వేసడంబులు మున్నుగా విడివే
టకు నెన్నందగిన విహంగంబులును, బూరేడు కారుకోడి కేరజంబు కొంజ కక్కెర
చింద లాదిగాఁగల పాదివేటకుం బ్రోది చేసిన పతంగంబులు, నునులు నురిగోలులు
బోనులుఁ జిక్కంబులు జిగురుఁగండలుఁ దీవుఁద్రాప్పి నొడిత్రాప్పి దలముచ్చును
గొని శరశ రాసనప్రభృతిసాధనంబులతోడ నడవి కేతెంచి నిశ్శంక సకలమృగసంకుల
సంకలితంబగు వేంకటాచలంబువంకం డెంకి వెట్టుకొని.

46

సీ. ఒకనాఁడుతెరవేట • నుగ్రసత్త్వంబులఁ బుడమిపైఁ బడఁ గాల్చిఁపడ వధించి
యొకసారి సారమేఁ యోధతి నుద్ధర, స్తబ్ధరోమంబుల • సంహరించి
యొకమరి దీనుంబు • లొడ్డి పాదులుదీర్చి, బహువిహంగంబులఁ • బట్టితెచ్చి
యొకవేళ డేగవేటకు జని యెగజోపి, నానాండజముల పాఁఁగములు గడపి

తే. ముంగివేటే నువేట సిఁవంగివేట, యిట్టివేటయు గంబవేట • పెద్దవేట
మొదలుగాఁగల వేటలఁ యదనెఱింగి, తిన్నఁడొక్కొక్కతూకువ • ర్తింపఁ దొడఁగె.

చ. పులులు కురంగము ల్కరటిఁపాతము లేదులు మన్ను బిల్లు దు
ప్పలు కణఁతు ల్కిటు లెచ్చులఁపాతులు కొర్నవగండ్లు భల్లుకం
బులు చమరీమృగంబు లెనుఁపాతులు కస్తురిపిల్లు లాదిగా
గలమృగరాజుఁ బెక్కువిహంగంబులఁ గానుక లంపెఁ దండ్రకిన్.

48

ఆ. మునుపు వడిన మెకముఁగొనివచ్చిమిడిగుడ్లు, పొడిచి నీట శిరముఁదడిపి తోడఁ
గోసి ధూప మిచ్చి మీనంబుఁ బెకలించి, కానుకీచ్చి కాటిఁ తేనిఁ గొలిచి.

ఉ. క్రొవ్వివ యేకలంబులను • గొన్నిటిఁ గూల్చి కమర్చి పెంచులం
జివ్వచు నెఱ్ఱమ న్నలఁది • చివ్వున నీరివురంగ నేర్చి నో
క్లువ్విఘ్నలూరఁ బ్రేల్చి చమురుట్టిపడం గఱుకుట్లు గాల్చి క
ల్లువ్వులనీడ నొక్క పరిశుద్ధ శిలాతల భూమి నందఱున్. 50

క. అట్లు కఱుకుట్లు గాల్చిన, పట్టు నింజెట్ల నుఱియు • బెర తేనియలం
బెట్టుక మెనఁగుచు నాఘని, పట్టికి నింపినఁగ నిట్లు • ప్రతిదివనంబున్ 51

ఉ. ఆననవీధిలోఁ గలమృగవళిఁ బఱుల సంహరించి పూ
ర్వావనిభృత్తటాటవుల • నాటవికల్ మృగయావిహారిముల్
చేవ దలిర్పఁ జేయుటకు • శీఘ్రమ పాళియ మెత్తి కుంభజ
గ్రావను తాఁతీరి గెరి • కాననమధ్యమున న్వసించుచున్. 52

ఆ. అంజినాటికొండఁలందు సదాశివుఁడొండ జమునిదిక్కు • నెండికొండఁ
జండ సత్త్వ చండఁనంహరి తాండనం, బాడఁ గోరి వేటఁలాడు నపుడు. 53

క. ఒకవేళఁ దిన్నఁ డాభేటక భేలా వ్యసన రతుల • డస్సినవాడై
వికచప్రసూనవకుళి, ప్రకరంబుల నీడ నొంటిఁ • బడి నిద్రింపన్. 54

— ❦ న్వన్న ముచేతను వేటమిషను నీశ్వరుఁడు తిన్ననివశీకృతుండేసికొనుట. ❦ —

మ. బడలం దెల్ల విభూతిపూత పులితో • బొడ్డాణ మల్లాడు కెం
జడ లాఁతైకవిచార నిశ్చలదృగఁ బాశంబు లచ్చైన క
చ్చడ మంసంబున రుండమాల గళదేశిస్థాణువుం గ్రాలఁగా
నొడయం దొక్కఁగు డక్కుచూచుకలలో • నుద్యత్కృపామూర్తియై. 55

క. బాలక! యిచట శిలాపట, మూలంబునఁ గొండనండ • మొగలేటి దరికా
తైలమతాపతి భక్తుల, పాలిటి పెన్నిధి వసించు • భక్తిం గొలుమి. 56

క. అని యంతర్ధానము నే, సినఁ దిన్నం డనరిపడుచు • శీఘ్రంబున మే
ల్కని నలుదిక్కులు వెదకుచు, మనమున నాశ్చర్యరసనిఁనుగ్నుం డగుచున్. 57

శా. ఈల ల్పికెలు దిక్కులం జెలఁగఁ దా • మెచ్చో మృగశ్రేణిపై
గాలిం బోవక నన్న నప్పటయు రొక్కాఁక్కొక్కముల్ దిట్టి శా
ర్దూలక్రోడ మృగాదుల న్వలకుం • దొలంగఁ దిన్నండు త
త్కేళిలోల రవంబు దన్నపుడు బోధింపంగ నేతెంచినన్. 58

మ. వలకుం జేరక ప్రోగులుం దెరలు ద్రెవ్వం ద్రొక్కి యాభేటక
స్థల ముల్లంఘన నేసి లుబ్ధకుల యత్నంబెల్ల వారింది ది
క్కులు దధుర్దుర ఘుర్దుర ధ్వనులచే • ఘూర్ణిల్లుఁగా నొక్క యే
కల మేగం గని తిన్నఁ డచ్చడు ధనుఁకాండోల్లసత్పాణియై. 59

మ. జవ మొప్ప న్నెను వెంట నంటి తఱుమక • సంవర్ధితక్రాంతి ను
ద్దవిడిం బాఱగలేని చందమునఁ జెంతం జేరఁగా నిల్చి యే
య విచారించిన దూటి దాటుకొని తన్నాశాశలం ద్రిప్పి పా
శవిముక్తుం డగు యోగిభావన యన్యఃచ్ఛావృత్తి వర్తించుచున్. 60

క. అలయించుచుఁ దిన్నఁడు దన, కలలోఁపలుఁ గన్న శివునిఁ • గనుఁగొనుదాఁక
జలమునఁ గొని చని య య్యే, కల మప్పు డదృశ్యమైనఁ • గడుఁజోద్యమునన్. 61

క. కలలోఁ జెప్పిన యొడయం, జలయించుక వచ్చినట్టి యేకలము హిమా
చలతనయాధిపమాయా, విలసనములు గాఁగ నపుడు • వివరించి మదిన్. 62

శా. సంతోషంబునఁ గాంచె దిన్నఁడు సరుఁ నైవ్యాపకానంత వే
దాంత స్థాపిత చిన్మయాంగము నవిద్యాధావృంత సంతాన సం
క్రాంత స్వాంత నిశాంత జంతు మఖమాన్దప్రాపకాథంగరు
క్కాంతాపాంగము దివ్యలింగము వివిక్తధ్యేయ నిర్లింగమున్.

తే. కాంచి రోమాంచకంచకోదంచితాంగుఁ, డగుచునానందబాష్పంబులతిశయిల్లు
నమ్మహాలింగమునకు సాష్టాంగనతులు, నేసి ముకుళితహస్తృడై • చేరఁబోయి. 64

— ❦ — తిన్నఁడు శివలింగమునకు నేవఁజేయుట. — ❦ —

శా. ఓసామీ! యిటువంటి కొండదరిలో • నొంటిం బులుల్ సింగముల్
గాసిం బెట్టెడు కుట్రనట్టడవిలోఁ • గట్టువ్విక్రీణిడ నే
యానం గట్టిలి వేటిగడ్డ నిలు! నీ! నాఁకొన్నచోఁ గూడు నీ
శ్లేనుట్టంబులు దెచ్చి పెట్టెదరు! నీ • కిం దేటికే లింగమా? 65

ఉ. కొండలఁ గానలం దిరిగి • క్రొవ్వి న పండుల లేళ్ళ దుప్పలక
జెండినఁ బెక్కుచందములఁ • జిన్నక పెద్దక గారుకమ్మగొ
వండుదు రట్ల పిట్టలను • వండుదు రిచ్చట నుండనే! నా
కొండొక టానతీక యుడుఁ మూరికి రాగదవ మ్యు లింగమా! 66

క. ఓలింగమ! విను నివ్వరి, ప్రాలును నొడిపిళ్లు గునుకుఁ బ్రాలును వెదురుం
ప్రాలును సవరపుమెకమ్మా, పాలును గల వచట నీకుఁ • బాయసమునకున్. 67

తే. పుట్టతేనియ పెతేనే • పుట్టజన్ను, తొట్టతేనియ గలవండుఁ దోచితోచి
కాలి దులమలనై పిండిఁ పోలెరాలు, నట్టి నింజెట్లు గలవు నీ • కారగింప. 68

స్తీ. నేరేడుపండులు • నెలయూటిపండులు, గొండమామిడిపండ్లు • దొండపండ్లు
బాలపండులు నెమ్మిపండులు బరివంక, పండులుఁ జిటిముటిపండ్లు గలివె
పండులు దొడి పెండపండ్లు దుమ్మికిపండ్లు, జానపండులు గంగఁ రేనుపండ్లు
వెలగపండులు పుల్ల • వెలగపండులు మోవి, పండ్లు నంకెనపండ్లు బలునుపండ్లు

తే. బీరపండ్లును బిచ్చుక బీరపండ్లు, గొమ్మినం స్త్రీతపండ్లును గొంజపండ్లు
మేడిపండ్లును మొదలుగాఁగూడినూడి, చెంచెతలు దెత్తు నిత్తువిచ్చేయవయ్య
శా. ఇల్లో ముంగిలియో యనుంగుజెలులో • యీదైన చుట్టంబులో
యిల్లాలో కొడుకో తరింపవశమే • యేపోడుము స్త్రీక ! మా
పల్లెం గోరిన వెల్లనుం గలవు తెప్ప ల్లాగ నీకిచ్చెదన్
జెల్లంబో యిట నొంటినుండ కటు విచ్చేయంగదే లింగమా ! 70

తే. చుటుకుజూపునఁ గాలినఁకొఱత నుటుకు, నుటుకుజూపులఁబుట్టించు • నెటుకువారి
యిటుకువలిగుబ్బపాల్పిండ్ల • యిగురుఁబోండ్ల, సేవకిచ్చెద నీకు విచ్చేయవయ్య. 71

మ. నను మన్నించెదవో వివుడు రా • నావెంట, రాకుంకినన్
నిను నే బాసి చనంగ నోప,నిచట • న్నితోడినే లోఁమై
మనువాడం, గనువాడ నీకరుణ, నీమానంబు చిత్తంబు న
చ్చినవో మానుదుగాని నిన్నివుడు క • స్తింబెట్ట నాకేటికిన్. 72

వ. అని యమ్మహాదేవు నుడుమూరికి రమ్మనుచుం బ్రార్థించినం బలుకకుండినందదీయభ
క్తిపరవశుండై సంపదగతావి బ్రుంగిన భృంగంబుతెఱంగున నున్న యవసరంబునం
దిన్నం డొంటిపంది వెంటందగిలి యొంటి నెక్కడఁ బోయెనో యని బోయెను చొ
ప్పరయం దివిరి యడుగుల వెంబడిం బడితప్పక చనుదెంచి కాంచి యిట్లనిరి. 73

—❖ తిన్ననిఁ గని బోయలు దుఃఖించుట. ❖—

శా. అన్నా! సిన్నలయించి తెచ్చిన వరాహం బెందు బోయె? స్త్రమున్
గన్న స్తన్ననఁ జూడవేటికి? నడిగిగన్నగు గాఱంగ నే
మన్నన్ బల్క వదేమి కారణమొ? వేటాడంగ నేతెంచి యి
ట్లున్నం దల్లియుఁ దండ్రీయు స్త్రులుగరే • యుల్లంబులో నక్కటా ? 74

తే. నీదు గాలికిఁ బసివట్టి నిట్టనీల్లి, పట్టెడల బిగఁబట్టిన మట్టుపడక
నిలువకేతెంచి వేటకుక్కలు ఈమార, చుట్టుక గునిసియూడంగఁ • జూడవేమి.

సీ. వలలును దెరలుఁ బ్రోఁగులఁ జుట్టగా లేదు, పోటుకో లొకటియుఁబుచ్చలేదు
తెగిన మెకంబులఁ • దేలేదు విడివేట, పిట్టలకును మేలఁపెట్టలేదు
చెంచు లేరికి నేమి • నేద దేఱగలేదు, చెడికుండ మెకములఁ జేయలేదు
కుక్క లిట్టులు నివంగులు మేవుగొనలేదు, బలివెట్టి కాట్రేనిఁగొలువలేదు

తే. వేటలాడంగ వచ్చినవేడుకెల్ల, నక్కటా తండ్రీ కెఱిగింప నంపలేదు
మ్రానుపడియుండ నేటికిమేనుమఱచి, యేల మాజాలి మాన్సవేయెటుకపఱిచి.

శా. ఓతండ్రీ! నిను డించి పో మనసు మా • కొక్కింత గానేర్చునే ?
మీ తోఁబుట్టులు దల్లిదండ్రులు చెలు • ల్లిరెల్ల నేతేరగా

- మాతిన్నం డివు డెందు బోయె సనిన • న్నాపాణము లోవ్వె ? రా
వే తిట్టించక పల్లెలోన మము, దేవే వన్నె యు న్వాసియున్. 77
- తే. ఎంత యలమటబడిన మఃప్తలచూడ, వింతయు నెఱుకుతేనికి • నెఱుకపఱువఁ
బోయెదము చెప్పవలసినబుద్ధి చెప్పి, యనుభుమని పాదములు నట్టు • కొనిన సతఁడు.
- వ. ఎట్టకేలకు శివలింగసంగతాభంగురహృదయాంతరంగుడగుశబరపుంగవుండు కృపా
పాంగుండై చిటునవ్వు నవ్వి యవ్వనచరుల కిట్లనియె. 79
- క. ఈలింగములోఁ బ్రాణము, కాలముగడదాడ నోడఁ • గట్టినదూలం
బై లంకె నుండఁ జేసితి, నేలా తుందుడుకు? పల్లె • కేగుండు మీరల్. 80
- క. నావెంట నితఁడు వచ్చిన, నేవచ్చెద మిమ్ముఁ గూడి • యిప్పుడు లేదా
యేవంక నభవుఁ డుండిన, నావంక నె తోడునీడ • యై వసియింతున్. 81
- శా. నాకుం జుట్టముఁ దల్లిదండ్రులుఁ జెలు • ల్నాథుండు నీడై వమే
మీ కిచ్చో బనిలేదు కన్తిపడఁగా • మీవల్లెకుం బొందు, కా
రాకూరంబులు చేసినం గదలి నేరా, నిచ్చటం ప్రాణముల్
పోకాట్టుం దుది నాదువేలువునకై • బొంక న్నిజం నింతయున్. 82
- క. లని శివుఁ గ్రమ్మఱు దిన్నఁడు, మనమున నిలుపుకొని తనువు • మఱచిన బుద్ధి
మునుపటి తెఱఁగున నుండిన, వనరుడు వనచరులు చనిరి • వలసిన రీతీన్. 83
- వ. తదనంతరంబ. 84
- *— తిన్నఁడు శివుని కనుదినంబు నాహారం బొసంగుట. —*—
- క. ఎన్నేండ్లనుండియో ప, స్తున్నాఁ డీయడవిలోన • నొంటి మహేశుం
డిన్నెగులు మాన్పు వలదా, కన్నారం గనినబంటు • గలఘట ముచుచున్. 85
- శా. తిన్నం డంతట దేవదేవునకు భక్తిం దృష్టిఁ గావింప నా
నన్నఁగ్రావ మహాటవు ద్విరిగి నంఃస్థాటంక కోటి పుట
చ్చిన్న త్కౌజ వరాహము న్లడపి కాత్మై న్వాత్మైఁ బ్రేత్మైఁ జివి
జెన్నై యుండెను మాంసఖండముల నిచ్చెం దొప్పలం జొప్పడన్. 86
- ఉ. విల్లొకచంక నంపబొది • వీవున దొప్పలు కేలుదోయి పు
క్కిళ్ల పవిత్ర కాంచనము • భజల మొప్పుగ వచ్చి భక్తిరా
జ్యుఁ దదంబునుజ్జనము • నేయుచు దొప్పలనంజు డదీరా
జల్లుని నారగింపు మన • నాపరమేశ్వరుఁ దూరకుండినన్. 87
- క. కాలవొ క్రొవ్వవొ మాఁడం, గాలెనొ చవిగావొ • కమ్మగావొ నీకు
జాలవొ యలవడవో తిన, వేలా కఱుకుట్లు పార్వతీశ్వర! చెవుమా? 88
- క. ఆకలిగాదో భక్తిం, దేకువ గలవాడఁగానొ • తినవేల కృప
సాఁకఁగదే నన్ని పు డ, జ్ఞాఁకలఁ బెట్టక పలాశ • నానక్తుడనై. 89

క. నెవ మొకటి గలదె నాపై, నుపవాసముతోడ బడలియుండగ? నీకే
యపరాధము నేయంగదె, కృపతోఁ గలుకుట్టు లారఁగింపల గదవే. 90

క. నీ వారగింపకుండిన, జీవన మేమిటికి నాకుఁజివ! నీ పదరా
జీవముల మీఁదఁ బ్రాణము, వే విడుతు నటంచు వ్రాలియేవ్వం డొడఁగెన్. 91

క. తిన్నని భక్తికి శివుఁడు ప్రసన్నుండై యేమ పుడిపి • సరగునఁ గలుకు
ట్లన్నా! తినియెద లేలె, మృన్న న్ముదమంది లేచి • యవధానమునన్ 92

క. అందియ్య శివుఁడు తగ నానందించుచు నారగించిన న్ముదమున మి
న్నంది పుళిందేంద్రుఁడు కానం దిరుగుచు నిట్లు దినదినమును గొల్వన్. 93

— శివబ్రాహ్మణుల డాలయమందలి రోతలఁ గని చింతించుట. —

సీ. పంచాక్షరీ పూతఁభసిత త్రిపుండ్రాంకి, తాంకభాగములు స్నానార్చనశిఖయుఁ
గ్రమకృతగ్రంథిసూత్రప్రవాత రుద్రాక్షభూషణంబులు శైవభాషణములు
నాగుల్ఫలంబమానాంబుకొండంబైన, తోత్రంబు నుపసేతఁసూత్రములును
గంగ్యహీతాభిషేకక్షీరసంపూర్ణభాషణంబుఁ బుష్పకఁగండకంబుఁ

తే. గుండబాజ్జయు నొకపాటిఁగుజ్జూరూపు, నుత్తరీయంబుఁ దనరంగ • యోగిహృదయ
గోచరుని గొల్వ శివచిహ్నఁగోచరాంకుఁడొకఁడువచ్చె శివబ్రాహ్మఁగోత్తముండు.

తే. వచ్చి గుడిచొచ్చి యీశ్వరేశ్వరుని నిర్మలాంగ మేటికిఁ జాతీకలయ్యె సకట
యిచటి కెంగిలి పుల్లియఁలేల వచ్చె, నొక్కొ యీదుఁఖ మెటువలెఁనోర్పువాడ.

మ. కులదైవం బని యల్కి పూసి • గుడి మ్రుగ్గు లెట్టి కై నేయ లో
పలి కిట్లెంగిలి మంగలంబులగు దొప్పల్రాఁ గతం జేమి? ని
ర్మల తోయ న్నపనం బొనర్చిన శరీరంబేటికి న్నీరువ
ట్టులు గట్టెం భవదాత్మశుద్ధి కిది గూఁడుంగా మహాహేయముల్. 96

క. దేవా! యీశసుమాలము, దేవెడు కేల్లోయి నీదుఁదేహం బంట
గా వెఱపయ్యెడు నెంగిలి, కీ వెట్లొర్చితివి పార్వతీశ్వర చెవుమా? 97

క. నేడేడు దినములయ్యెన్, బోడిమి చెడసాగి నీదుఁబూటకమో యె
వ్వొడ్డినను జేసెనొ యిది, వేడెద సత్యంబుఁ జెప్పవే కరుణాభీ. 98

ఉ. నీసఖుడో సుతుండో తగుఁజీమణియో నిజసేవకుండో నీ
వో సకలేశ శుద్ధమగుఁచున్న నిజాలయసీమ రోతఁగాఁ
జేసిన వారు నీకెఱుక నేయక • నేయ సమర్థులెవ్వ రీ
దోనముఁ జెప్పవే కరుణతో మది దుందుడుకెల్లఁ దీజగన్. 99

ఉ. ప్రాతలు మీఁదఁగప్పినఁ గృపామతి నోర్చితి, నీచుపొత్తునన్
బ్రాతి మెనంగి తీపు, మనుభక్తుఁడు కుంఠెనఁ బంపఁ బోతి, మై

పూత యొసర్చుకొంటి శవః భూతిః, గపాలమునం భుజించి నీ
రోతలు పెక్కులుండ నిటః రోయుదునే యిశ భక్తవత్సలా. 100

క. నీకీప్తం బిదిగానీ, నా కాపాపాత్ముఁ జెప్పినం బదిలక్షల్
లేకున్న విడుతుఁ బొగము, నీకై కూడుగ్గబట్టిః నీలగ్రీవా. 101

క. జని తా నూరక యుండెనఁ, గని తారాధిపకభాశిఃఖామణి చేత
జనితాదరమున నతనికి, విని తాత్పర్యంబు సంభవించఁగ ననియెన్. 102

—❖ శివుఁడు తిన్ననిభక్తిని శివబ్రాహ్మణునకుఁ జూపుట. ❖—

క. తవతవపద నేటికి మది, శివగోచర! నీకు నన్నుఁ జెంచొకఁడు శ్రుతి
వ్యవహారేతరమతమునఁ, దవిలి మహాభక్తిఁగొలువఁ దయ పుట్టుటయున్. 103

తే. ఆకీరాతుని పూజ సంగీకరించి, నాడఁ దద్భక్తి నీవునుఁ నేడు మాతు
గాని నా వెన్నదిక్కునఁ గానకుండ, నడఁగియుండుము తడయకఁ యతఁడువచ్చు.

మ. అన మోదించి హృద్విజృంభంబు దొడుగఁ జెంఁ చవ్వేళ నేతెంచి పా
వననిర్మల్యముఁ జెప్పఁ గాలఁ గొని పోవఁద్రోచి గండూషిత
వనసేకం బూసరించి సత్తిరిడి త్రోవ ల్గాచి తా నేసి కా
ల్పిన కోలామిషఖండముల్ దనకు భక్షింపంగ నందిచ్చినన్. 105

క. తినకున్న నేనుగో యని, యనుమానము బొంద నభవుఁ డంతటిలోనఁ
గనుదమ్మి గ్రమ్మి పొటపొటఁ, జనికె న్నన్నీరు శబరుఁచిత్తం బరయన్. 106

క. బకమరి కొకమరి కించి, స్వకచారుణపద్మ పత్రఁ వీధివిగళ
వృకరంద భారగతిఁ దన, ముకుళిత నేత్రమున బొప్పుములు ఘనమైనన్. 107

క. అందునకుఁ దండెనందనుఁ, డాందోళము నొంది కంటిఁనంటిన నొప్పి
బందికలుకుట్లు దిసఁడిక, సందియ మేమిటికి మందుఁ సమకూర్పఁదగుకే. 108

వ. అని తిన్నం డెన్నఁడులేని హానిం బూనినవాని తెఱంగున సంతరంగంబునం దరంగం
బులైన దుఃఖంబునం గరంగుచు. 109

—❖ తిన్నఁడు పరమేశ్వరు నేత్రరోగమునకుఁ జకిత్సలం జేయుట. ❖—

నీ. కోకపొట్లం బావిఁ గొననూదియొత్తుచుఁ, గిషణోష్ణ కరభభాగమునఁ గాచి
నత్తితంగేడకుఁమెత్తి రేచక నివృవంటిపుల్లున నూతిఁ పట్టువెట్టి
తెల్ల దింటనపువ్వుఁ దెచ్చి తద్రసమిడి, కలివెపువ్వులు గోసినిలిచి పిడిచి
వేదిన నెయివెట్టిఁ పెరుగువత్తులువైచి, చనుబాలతో రాచిఁ సంగు చుమిరి

తే. విన్నమందులు తానడికన్నమందు, లడిగి తెచ్చిన మందులు నడవిమందు
లన్ని చేసిన మాసకిఁ యిందుమాళి, కన్నుతొడిఁబడి నెత్తురుఁగాలుటయును.

తే. మాటిమాటికి జేసిన • మందులెల్ల, జెల్లెబో వెల్లిగలిపిన • చింతపండు
నీటవాసిన వాల్లునై • నెరయవడద, బోవురాకేమి నెత్తును • పుట్టనేల. 111

క. వట్టపుదేవి హిమగిరిపట్టి న్నాయమ్మ జూచి • పదరినకళవల్
నెట్టవిసెనా? నేనుందుల, మట్టెలుగనా? కంటికిం బ్రమాదం బొడవెన్. 112

క. కాముని జంపి మనంబున, నేమోహము లేని వేల్పు • నిటువలె నన్నన్
స్వామిదోహము గాదే, యేమిటి కిట్లంటికె గంటి • కింక నెటువలెనో. 113

అ. వేడివెచ్చయ్యెన • వెచ్చనిమందుల, గొడె మూను నట్లు • గంటి కింక
గంటికంటె మందుగ్గ జేముక్కంటికె, గంటి ననుచు బోయ • గరియబోయి. 114

ఉ. పాగొమువోవునో తలుపు • నింగముకొందునా నాక తూణికా
బాణము జిట్టునం గొచి • భల్లముగ్రాము రిక్తివన్ని దృ
క్కోణము జేర్చి గ్రుచ్చి యొక • గుడ్డు వడిం బెకలించి బోణిత
దోణియైన దైవతశిరోమణికిం • నమస్సే సంతటన్. 115

ఉ. మున్నిటికంటికంటె గడు • మోహసమై తనకన్ను వచ్చినన్
మన్నున జూచి పొచ్చక యు • నూపతి రెండవ కంటి శోణిత
క్లిన్నతం జూపిన న్నగి • మంజులందు నీకృపచేసి గన్ననుం
దున్న నీనికి న్వేణవ • నొక్కటి నాన్రప మిం శంకరా! 116

క. లాగుబోచనంబున, గీలాము దొరగనేరి • కేరళభక్తిన్
గీలించి మనోహృష్టికి, మూలంబగు నామప్రాణ • ములు నీ కిత్తున్. 117

క. అని చెప్పగాల నిటూ, తునికన్గొనె • నన్నిపట్టి • సునిశితబాణం
బున దనరెండవ కనుగ్రు, ధ్వును బెకలింపంగ • బూను • మను సదయుండై 118

అ. కన్ను దివియ బూను • కన్నప్పతీచిత, కన్న మున్నుగాంగ • ఖండపరశు
వాళుగంటు జేత • సంతంగ బట్టుక, నిలుపు చిలుపు మనె • నెలుగుతోడ. 119

— శివుడు లేన్నునికి బ్రత్యక్షమగుట. —

చ. హరి యగవినసూతి మును • లప్తవిశాపతు బాదిగా వియ
చ్చరు లిరువంకల న్గొలువ • సత్వరత నిజసింగ సిర్గలాం
తరముననుండి శీతవసు • ధాధరకన్యక ముద్దుగేలు దా
మర కడవేలు వట్టుకొని • మన్నన దిన్ననికిం బ్రసన్నుడై. 120

క. శివగోచర! యీభక్తుని, యవిరళతరభక్తిమహిమ • గూర్ధ్వంతము గం
టివి గద సద్భక్తుం డితర, డవుగద నీమనసువచ్చు • నా యిక ననుచున్. 121

క. దరహాసము నెరవుచు దన, పరిసరమున కాటవికుని • గ్రాహ్మణభక్తున్
గర్భణం బిల్చుక మీ కే, వర మింపన వారు శృత్తి • వాసునితోడన్. 122

- శా. మీపూర్ణం బగు దివ్యతేజము జగన్మిత్రాత్మకత్వ ప్రతి
 స్థాపారీణతః జాపి మమ్ము బాదవం • జాంచల్యదూరంబులై
 చూపుం జిత్తము మిన్నకున్న యవి యి • చోచ్చె బాసె దేహంబుపైఁ
 దీవుం జీతటి యింతకంటె వరమే • దీ యిట్లు మన్నింపవే. 123
- చ. జగములు సంతరాత్తయును • సాక్షియు నీ వనుచు నిజంబుగా
 నిగమము లాడఁగా వినియు • నేఁ డితరంబుగ మాకభీష్పితం
 బగువర మెట్లు వేడఁగలమయ్య • భవన్మయమైన పూర్ణచి
 ద్దగనములో మముం గలిపి • క్రమము బుట్టెను బాధ మాన్పవే. 124
- క. ఇతఁడు కిరాతుం దేదుర్మతి మమ్మడిగియె మహేశ • మన్నించి ప్రస
 న్నతః జాపితి శీతేఱుగున, హితలీల భవప్రయాస • మెడలింపఁగదే. 125
- క. మీతలఁపుకన్న నధికమె, మాతలఁ పిట్లమగ నేల • మము మీచిత్తం
 జేతేఱుగున వెలుఁగొందెను, నానెఱుగున నుండఁజేయు • మదిగాక శివా. 126
- క. అనందామృతవారిని, ధానంబున మనము మగ్న • తం బొందె వరం
 చీనమరినఁ దాదాత్మ్యం, బో నిరుపాధికదయాస • ముజ్జ్వల! యీవే. 127
- మ. అని శైవద్విజ్ఞానం గిరాతుఁడును సా • హంగ ప్రణామంబు నీ
 శునకుం బెక్కు జూనర్చి తద్విమలతే • జోధ్యాననిర్మగ్నభా
 వనులై యుండఁ బ్రవంచబుద్ధి మగుడ • న్వర్తింపఁగా నీక వా
 రి ననంతం బగునాత్మసూపమునఁ గూ • ర్చెం దీర్చె బంధంబులన్. 128
- శా. ఓహో! వీరలు భక్తిఁ గన్న యపవర్గోదగ్రభాగ్యంబు లా
 హా! హాలాహలభక్తభోక్త నిజభక్తాగణ్యాకారుణ్య మం
 చాహారంబు సితాంబుజాంబక విగ్రా • త్రాశాప యోగీశ హ
 హాహూహూప్రభృతు ల్నుతింప నభవుం • డంతర్ధి నొందె న్వడిన్. 129
- క. అనవుడు యాదవ భూపతి, పునరభివానసముఁ జేసి • భూతేశు కృపక
 గని వెవ్వ రింక మోక్షం, బనఘా! యచ్చోట నన్న • నతఁడిట్లనియెన్. 130

— ❦ సత్కీరునికథ, మధురాపురవర్ణన. ❦ —

- సీ. కపటచతుష్పత్తి • గతుల నాడిన వాల, వాయిచొక్కే శుని • వాసభూమి
 యతని పట్టపుదేవి • యైన మీనేక్షణ, ధరతనాభవకుఁ బ్ర • ధానగృహము
 ద్రవిడభాషావీత • తలశంఖఫలకంబు, గల కనకాబ్జపుష్కరిణి కిరపు
 దక్షిణాంబుధి వధూ • తామ్రవర్ణి నది, సవతు వై ఘకు నెన్న • జాలు నునికి
 తే. నిజదృగ్బ్రహ్మజిత • నీలకంఠ, కూడలభముయ వై కుంఠ • కుంతితాఘ
 నిఖిల సంపత్సంపరా • నిహితకింప, చామతాపంబు మధురాభి • ధానపురము. 131

- తే. ఏపురంబునఁ బెంపొందు • నిందుభద్రుఁడు, పాండ్యభూపాలు నల్లుడై • ప్రజలకెల్ల
నుల్లములలోన నుల్లాసముల్లసిల్లి, నట్టి మధురకు సరియె యే • పట్టనంబు. 132
- క. గంగాధరుని మహాగ్రా, పాంగము రతి విధవఁజేసె • నాలోపల మా
యంగయకన్యాంబ కృపా, పాంగం బంగజునిదేవి • నైదువఁ జేసెన్. 133
- సీ. మాణిక్యనల్లియు • నురకతనల్లియు, నానందనల్లియు • నమృతనల్లి
కర్పూరనల్లియు • గల్పకనల్లియు, సంగయకన్య య • సంగ నాది
యైననామంబుల • ననుకూల మగుమోహ, నాకారసౌందర్య • మణిశయిల్లు
బొత్తామరనియెడు • నెత్తమ్మికోలనిప, శ్చిమతటనికటకూ • లముననుండి
- తే. లోకమాతృక పాండ్యభూ • త్రీకళత్ర, పుత్రీకామణి యునతి సం • పూర్ణచంద్ర
వదన రక్షింప సంపదం • బొదలుమధుర, కీతర పురములు సరిసేయ • నెల్లువచ్చు.
- కం. ఇట్టిమహత్త్వంబునఁ గను, పట్టెను తల్లిఁ గల ప్రజల • భాగ్యం బిల నే
పట్టున నున్నది పురముల, నెట్టు నుతంపంగ నచ్చు • నిందున కెనగాన్. 135
- క. తన వేష్టం దనసేవయు, వనదుప్రసాదంబు నొసఁగి • నయ సంగయక
న్య యగజ పెంపగఁ బురి మను, వనితల వైభవముఁ బొగడ • వళి మీ ననుభవ.
- శా. ఏమే కల్పకనల్లి రావమృతనల్లి పోవ కర్పూరన
ల్లి మాణిక్యలతా యిదో నురకతం • బెందుండు నానందవ
ల్లి మినాక్షులు రండలంచుఁ నమలో • లేమ ల్పివాభోగవే
శా మంజు-క్తులఁ బిల్చు సలభమ మనఁల్పం బెప్పుడుం దిప్పురిన్. 137
- ఉ. ఆపుర మేలు భూవిభుఁ డఁసంతపరాక్రముఁ డప్రతర్క్యభా
త్రీవరిపాలనప్రథితఁధీనిధి వై రిన్మప్రతాపసం
జ్ఞావతి వాసవాధిపయః శస్సముగీర్ణః దుగీర్ణదానవి
ద్యాపరకర్ణః డర్శనసః మగ్రగభీరుఁ దుదారుఁ డంతయున్. 138
- చ. అశకుయ చోక్కనాథశివుఁ డల్లుడు మూర్తి హిమప్రభాసము
జ్వలఘనకీర్తి ధైర్యమును • శౌర్యము భూభరణప్రభావముం
దలఁప నశక్యమై వెలయుఁ • దత్పురి పాండ్యసృపాలుఁ డేలు ని
చ్చలు మిహికామహీధరము • చందమునం గులగోత్రపాత్రుడై. 139
- వ. తదనంతరంబ. 140

— శంఖఫలకముపుట్టిన క్రమము. —

- సీ. మలయాచలంబునఁ • గలశతనూజుండు, ద్రావిడశబ్దశాస్త్రము నిఘంటు
వయ్యలంకారంబు • నందుఁ గవిత్వంబు, జెప్పడు లక్షణస్థితియు మొదల
సృష్టింపఁ దలపోసి • యష్టాదశాక్షర, మాతృక వ్రాసి నిర్మలిన శంఖ
ఫలకంబుఁ గొనివచ్చి • పాండ్యభూవతి కిచ్చి, వినుమిది ద్రవిడకవిత్వసరణి

- తే. భారతీదేవి కెనయైనవార లెంద, తైన జోటిచ్చు కొక్కరుండైన నతని
కిచ్చు దగినట్లు కూర్చుండఁ నెడము దీని, వరుస నర్పించి మనుడు మీఁతరతరంబు.
- క. అని కుంభజుఁ డిచ్చిన వెనుక ననేకులు పాండ్యనృపులుఁ గడచిన పిదప
జనియించె గలియుగంబున, జనవల్లభుఁ డొక్కఁ డతనిఁ నద్వంశమునన్. 142
- క. ఆరాజు పాండ్యధాత్రీ, ధౌరంధర్యప్రమోదితగ్రావహరి
ద్వారాభుజంగపతిభూ, దారకమతపరివృథప్రథానిధి యగుచున్. 143
- క. ద్రావిడభాషాదేవీ, గ్రీవేయక మనగ గీర్తిఁ గని తత్కవితా
శ్రీవిపుల శంఖఫలకము, పై వసియింపంగఁ దగు విభాసితమతులన్. 144
- శా. నత్కిరాది కవీంద్రులఁ దివిషదన్నప్రాయవాగ్గుంధనం
పత్కావ్య ప్రతిపాదక ప్రతిభులంబున్నద్దటన్ శైవసం
విత్కాసార మరాళరత్నములఁ దద్విద్యారసాపేక్ష భూ
భృత్కంఠీరవుఁ డుంచె సంపదలఁ దృప్తి బొందఁగొఁ జేయుచున్. 145
- క. ఆసథ మెచ్చు గవిత్యం, జేసరనుడు చెప్పిన సృహీనుం డిచ్చు
జేసిత న్మాడలువే, యేసి దెసలఁ గీర్తిలికఁ తలమి వహింపన్. 146
- చ. అడిగిన దిచ్చు నర్థులకుఁ నాపుల కిచ్చు మనంబుఁ, గూటమిం
బడఁతుల కిచ్చు సౌఖ్యములుఁ బంధుజనంబుల కిచ్చు సంపదల్,
పుడమి నమస్తజాతులకుఁ బొంకిమి నుత్సవ మిచ్చు, శత్రులఁ
బాడవడఁగించి సాధుజనపుంగవకోటికి నిచ్చు వేడుకల్. 147

—❖— దుర్భిక్ష నర్జనము. —❖—

- క. ఆధూవిభుఁ డిబ్బంగిని, భూభాగం బేలునపుడుఁ పుట్టె గ్రహవ
క్రాధద్రక్షామమహా, త్రోభంబు జగంబు వర్షఁ శూన్యము గాఁగన్. 148
- సీ. చనుడంచె శని మీనమునకుఁ దూర్పున, ధూమకేతువు దోచెఁజీమూతడంబ
రం బేచె మధ్యందిసంబుల రేపాడి, చినికె చుమారంబుఁ దినదినంబు
రాత్రుల మిన్ననిర్మలభావమును బొందె, వెలియెండగాసె గర్వలిదొరంగె
వర్షగర్భము నడవకపోయె విదియలఁ, గుముదా ప్తధారణకొమ్ము దటిగ
- తే. కన్య భిన్నింపదయ్యె మఃఖాప్రవేశ, కాలమున నులుమదయ్యె నఖండగర్జ
లెనఁగె జముదెనఁ దొలకరిఁ నేమిసెప్ప, నెల్లజనములమనములుఁ దల్లడిల్ల. 149
- వ. మఱియును. 150
- తే. గునుకు లూదర్లు బరపటల్ గోళ్ళగొండు, లల్లి బియ్యంబు వెదురుబిఁ య్యంబు గొట్టె
చెట్లు నింజెట్లు తుంగముఁ స్త్రీయలు నీత, గుంజ మొదలుగఁ దినదొరఁ కొనియెజనము
- క. అఱవడు గంటె తవించియ, లఱవది దినములకుఁ బండుఁ నని బ్రదుకానన్
దఱచుగ నేతా లెత్తగఁ, బఱిపఱియె యవియు మల్లెపడి చెడి పోయెన్. 251

ఉ. తోలును నెమ్ములు నిగిలిఁ ద్రోసినఁ దొంబడి చోట్లఁ గూలువా
రాలిని బిడ్డల నిడిచిఁ యాఁకటిచిచ్చున వెచ్చపోవువా
రేలికబంటువాసి యొకఁ యిందుక లేక కృశించువాడనై
తూలె జనంబు మీనశనిఁ దోషము దాడి నిరస్తనస్యమై 153

క. నవయుచు నుండియు నొక్కొక, దినసంబున నశన మబ్బుఁ దిని దగ మిగులకా
భువి నొరగి లేవ నోపక, శివశివ! జనకోటి విడుచుఁ జీవానిలముల్. 154

క. కటవంతంతకు నొత్తఁగఁ, గరవెరుక తిసంగ నోసఁగలుగక మనుజుల్
సురసుర స్రుక్కిరి స్కొరలు, పరదేశంబులకుఁ జనిరిఁ బ్రతుకులకొఱకున్. 155

క. మానిసి మానిసిఁ దినుకట, వైసం దరియింపలేకఁ యాపురిమూల
స్థానపారద్విజృఁ డొకఁ డెం, దేనియుఁ బోదలఁచిన న్నఁ హేళుడు కరుణన్. 156

— ❧ — ఈశ్వరునిపద్యముఁగొనిచనిన హరద్విజుని నత్కిరుండుతూలనాడుట. — ❧ —

స. అతనికిఁ బ్రసన్నుండై యన్నగరంబేలుమన్ను జేసిమీఁద సఱురబాసఁబద్యంబు
శృంగార రసానుబద్ధంబుగా నొకటి చెప్పియిచ్చి యిది చదివిన మెచ్చి వేయిమాడల
ముడు పిచ్చు వెచ్చంబునకొదవు నీవు నెవ్వగ న్నొవ్వక బ్రతుకంగలవాఁడ వంతటఁ
గఱపుం దీరు జగుంబునఁ గృతహర్షంబగు వర్షంబుఁ గురియంగలదు సస్యంబులు
పండు బండు జనంబులకవునని యనువుటయు సతండును నారాజ సమ్ముఖింబునకుం
జోయి శ్రీవరమేశ్వర ప్రణేత్రంబైన కవితాచమత్కారంబు వచించిన సంవలియర్థంబు
“సింధుర రాజగమనాధమ్నిల్ల బంధంబు సహజగంధం” బని యుండుటం జేసి 157

క. దానికి నవ్వుచు నృపసభ, లో నత్కిరుండు పలికెఁ లోకము నగదే
పూనుకొని సహజగంధము, వేసలికెం గలదటన్నఁ వేయు తెఱఁగులన్. 158

ఉ. తప్పిది, చెప్పరాదు, కవిఁ తాసమయంబున కొప్పగాదు, నీ
విప్పగది స్రచింపఁ దగుఁనే? యన విప్రుడు చిన్నవోయి నా
కప్పరమేశ్వరుండు వసుఁ ధాధిపు పై రచియించి యిచ్చినాఁ
డొప్పను దప్ప నే నెఱుంగఁ నుత్తములార! యటంచుఁ గ్రమ్మఱన్. 159

— ❧ — ఇన్నుండైన బ్రాహ్మణుని శివుఁడూరార్చి నత్కిరునితో వాడునకుఁ గడంగుట. — ❧ —

ఆ. వచ్చి పార్వతీశుఁవంకఁ గనుంగొని, యతని పద్య మతనిఁకప్పగించి
నిన్ను నమ్మి పోయిఁ నిండిన సభ సిగ్గు, చెడితి నున్నకథలుఁ చెప్పనేల. 160

క. సర్వజ్ఞత్వము బహుముఖ, నిర్వాహక శక్తి గుణముఁ నీకుఁ గలుగఁగా
శర్వ! నినునమ్మి పౌరుష, గర్వముఁ బోనాడుకొంటిఁ గడపట నభలోన్. 161

క. తా నెఱిగిన విద్య నృపా, స్థానములో నెరపఁ గీర్తిఁ సమకూరుం గా
కేసరునకుఁ బరవిద్యా, ధీనత భూపాల సభలఁ దేజము గలదే? 162

- క. నీచూట నచ్చి పోయిన, నామోసముఁ జెప్పనేలఁ నత్కిరునిచే
నేమాట పడ్డ దుఱిము, తోమన్యథ కొలఁదిగాదు • సద్భక్తనిధీ! 163
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 164
- శా.నాభాగ్యం బిటు లుండఁగాఁ దుది నిను • న్నత్కిరునిం దూఱఁగా
నేభావ్యం బిఁకఁజాలు; నిక్కటవుచే నిల్లెతి, నందైవఁగా
నీ భైతంబునఁ గుక్షిఁబోయెనొని దీనిం దీర్చి నేవత్తు, నే
వా! భద్రం బగు నీకు నన్న నుపవే • యన్నం గృహమూర్తియై. 165
- క. కటకట న న్నత్కిరుం, డెట కవితయుఁ దప్పవట్టెనట యటు పదిమీ
యెటువలెనో తెలిసెద నని, నిటఁబాక్షుఁడు వచ్చి కుంభిఁనీపతి సభలోన్. 166
- శా.ఈరాజన్యనిమిఁద నే గవిత సాహిత్యస్ఫురన్తాఘరీ
చారుప్రోఢిమఁ జెప్పి పంప విని మాత్సర్యంబు వాటించి న
త్కిరుం డూర కె తప్పవట్టెనట యేదీ లక్షణంబో యలం
కారంబో పదబద్ధమో రసమొ చఁక్కఁజెప్పఁడా తప్పనన్. 167
- క. అనవుడు నానత్కిరుఁడు, మునుపటిసలె దప్పటన్న • ముక్కంటియు నా
తని కనియె నిరితనయా,ఘనకచభారంబు సహజఁగంధం బనుచున్. 168
- క. అగజకుసై నం దగు నిల, మగువలకుం దగదు • మాను మత్సర మింకఁ
గగనవసీనానవాదము, జగతిం బ్రత్యక్షమునకు • సరియనఁ దగునే. 169
- క. లూలామాలపు మాటలు, చాలు ననిన సలిగి తననిజం బగు మాపం
బాలోనఁ దెలుప వలెనని, నీలగ్రీవుండు నిటలఁనేత్రముఁ జూపన్. 170
- క. తలచుట్టువాఁడ గన్నులు, గలిగినఁ బద్యంబు దప్పఁగాదన వశమే?
వల దిచ్చట నీమాయా,విలసనములు పనికిరావు విడుపు మటన్నన్. 171

—❖ శివుఁడు నత్కిరుని శపియించుట. ❖—

- క. శపియించెం బ్రతిభావలఁ, గుపితుండై రుద్రుఁ డతఁడ • గుప్తవ్యాధిం
దపియింపు మనుచు దానికి, నపరిమిత భయంబు నొంది • యతఁడిట్లనియెన్. 172
- శా.స్వామీ! ద్రోహముఁ జేసితిం, దెలుపవే • శాపాంత ముద్యత్కృపా
భామా! నాకనుచుం బదాబ్జముల మీఁదం బడ్డ నాభక్త
తోమందారుఁడు శాంతిఁబొంది యనియెం • గైలానశైలంబుఁ గం
టే మానుం బదమన్న నందునకుఁ దాఁడెందంబునం గుందుచున్. 173

—❖ శివుఁ డిచ్చినశాపమునకు నత్కిరుఁడు దుఱియించుట. ❖—

- ఉ. ఈకవితాభిమానము వహించితి నేటికి శంఖపీఠిపై
నీకవు లున్నయట్లు వసియింపక దేవునితోడ నేల చా

ర్వాక మొసర్చితిం? గడుభంబగు కుష్మరుజావిషాదమే
నే కరణిం ధరింతు? నికం నెన్నయ చూచెద వెండిగుబ్బలిన్?

174

ఉ. ఎన్ని మహానదు, ల్వసములెన్ని, గిరింద్రములెన్ని, బోయవీ
ల్లెన్ని, మృగంబులెన్ని, జనహీనములైన పథంబులెన్ని, నే
నిన్ని యుఁ దాటి యేకరణినిశ్వరు శైలముఁ జూడఁ బోయెదన్?

175

మ. హరి శార్దూల మదేభ ఖడ్గ శరభఃవ్యాకర్ణము ల్లాక్షసో
త్కర సంచార నివాసముల్ హిమపయోఃధారావర్షంబులు
ద్భుర సంఘర్షణ ల్లాకోపలము లాఃత్రోపల్ సనక శక్యమే
కరుణాసాగర! భక్తవత్సల! శివా గౌరీశ! యెట్లో గదే.

176

సీ. తివిరి యంగమునఁగిమ్మి కెత్తకమున్న, యెడలెల్ల మచ్చలఁజెడకమున్న
దళమెక్కి గాత్రంబుఁచెలుపుదప్పకమున్న, బుసపులు మేన నేర్పడకమున్న
యలత విగ్రహమునఁనంకురింపకమున్న, కాయంబు వెడహాపుఁగాకమున్న
తనువునఁ జీమురఁ క్తములు గాఱకమున్న, దేహ మీఁగలు మాఁగిఁ తిలకమున్న

తే. భైక్షమడుగంగఁ బోయినఁపట్ల జనులు, చూడ రోయకమున్న కాఁలాడినపుడ
నడవనలెఁగాక శైలానఁనగముఁ జూడ, హరుని వాక్యంబు శక్యమేపరిహరింప. 177

— పత్కి గు ని తీర్థ యా త్ర. —

తే. అనుచుఁ శంతాపరంపరఁ లనెడు వర్ష, ముడిగి నత్కిగుండను మేఘుఁడు త్రగంబు
నడచెనంతోషమున దక్షిణమున నున్న, కవుల ముఖపంకజములు వికాస మొంద.

వ. కతిపయ ప్రయాణంబులు చనిచని ముందట 179

శా. చెవ్వందీశ్వరు నీశ్వరేశ్వరునిఁ గాంఁ చెఱభీషణాంహూలతల్
దెవ్వం దీప్రతరాంగసంభరశరఃశ్రేణీ విదాహవ్యభల్
వివ్వం దీరని భక్తితో హృదయ మా విర్భూతమోదంబునన్
నవ్వం దీగయుఁబోలె జూక్కులొడవఁ న్నత్కిరుఁడు త్రంతరే.

180

ఉ. చెంగట నుండఁ గాంచె గవిఁసింహము పోయి హిమాచలాత్మజో
త్తుంగకుచోపగూహనవిఁధూతమనోభవభూతిలేపన
ర్వాంగము, లోచనీకృతసుఁధాంశుకృశానువతంగము, నివి
ర్లింగము, జంబునాథశివఁ లింగము, భక్తమనోబ్జభృంగమున్.

181

చ. చని చని దాఁటె నంతఁ గవిఁచంద్రుఁడు ధన్యఁ గవేరకన్య, జీ
వనశితఖడ్గఖండితభవప్రభవాఘవిరోధిసైన్య, బా
వననిజనామసంస్థరణఁ వారితమానవదైన్య, నిత్యమ
జ్ఞనరతకోటిముక్తిపదఁసౌఖ్యవదాన్య, గృతాపగాహుడై.

182

వ. ఇట్లు త్తటిసీరత్నంబు నుత్తరించి యుత్తరాభిముఖుండై కొన్ని తీర్థంబులుదర్శించి. 183

చ. అనుగిరింద్రకూటము, గృతాఘకపోలచపేటము, నిరం
తరభవదావపావకవిదాహకృపీటము, పుణ్యకోశము
దిరవిలసత్కవాటము, బ్రహ్మపితము క్తివధూకీరీటము
బరిహృతసంతతభ్రమణ భారపదశ్రమభానుఘోటమున్. 184

క. ఉజ్జాముల జగదంబిక, నల్లాముల విశ్వనాథుఁ నారాధించె
మణ్ణాసయుఁబొన్నాసయు, బెణ్ణాసయు లేనివారిఁ పెన్నిధు లగుటన్. 185

క. తదనంతరంబ యక్కడ, కదలి నడిచి యెదుట విష్ణుఁ కాంచనగర్భుల్
మొనలైన దేవకోట్లం, జదివించినయొజ్జ గాంచెఁనజ్జనసురభిన్. 186

మ. తిరువత్తురి పురాధినాయకు మహాదేవుఁ శివున్తుక్తివా
దిరుహాగ్రీవతి నోడిపిచ్చ నయనాఁ గింగొల్చి యాపిమ్మట
బరశంభుం బరమార్థ మూర్తి గుణాఁపాథోనిధానంబు నే
కనసాలేశ్వరుఁ గాంచికారమగు లోకసాక్షి నర్పించుచున్. 187

వ. అనర్గళావచ్ఛరంబగు నప్పురంబు నిగమించి కొన్నివయసంబులు చని విక్రమసింహ
నగినానన్నయగు పున్నయు, దీర్ఘయాత్రాపరులకు సురతరువుకొమ్మయగు గుండ్ల
కమ్మయు, సుకృతిభూతపాతకశ్రేణీయగు కృష్ణవేణీయు, గమలాచలోత్తుంగసంగ
తతరంగయగు గౌతమగంగయు, గుక్కుఁ లేశ్వరపీఠంబగు పీఠికాపురంబును, సం
హారానుతంగసింహం బగు సింహాచలంబును, వినభితోభయకర్మం బగు శ్రీ
కూర్మంబును, గలుషానీక మండూకగోకర్ణంబగుగోకర్ణంబును, తీర్థోత్తమంబగు పురు
షోత్తమంబును, గృత్తివాసోనివాసం బగుకృత్తివాసంబును, ముక్తివధూచరణ
కటకం బగుకటకంబును, దుఃఖనాన జలేశ్వరంబగు జలేశ్వరంబును, గృతవందన
నందనేశ్వరంబగు నందనేశ్వరంబును, జద్దగనేశ్వరంబగు గగనేశ్వరంబును, బిత్తు
ముక్తినివాసంబగు గయాస్థానంబును, నేవించుచు నత్కిరుండు సనునప్పుడు
ముందట. 188

శా. కాంచె గాంచనపంకజాత విలసద్గంధాంధసారంగ, ఘే
నాంచత్తుంగతరంగ, వారినిధిఁతాగాంతరాధంగ, గో
మాంచ నేద్రజలాశ్రుపూరజనకాఁ త్మానందసంవన్మనో
మంచాగ్రస్థితవిశ్వనాథపదసమ్యక్సంగ, గంగానదిన్. 189

వ. కాంచి చేరం జనుడెంచి 190

శా. గంగా స్నానముచేసి విశ్వపతి మోక్షస్వామి దర్శించి పా
పాంగారవ్రజవృష్టినీశ్వరి విశాఁ లాక్షి శివం గొల్చి భ

- క్రిం గాలాంతకుఁ గాలభైరవపతింఁ గీర్తించి మండిద్విపా
న్యం గల్యాణగుణాలయుం దలచి యాఁత్రోత్సాహ మొప్పారగన్. 191
- క. కాశీనగరీ పంచ,క్రోశక్షేత్రంబు విడిచిఁ గుహ్యకనమా
డాశాగమనాభిముఖం, డై శంకరశైలవర్చనాశాబుద్ధిన్. 192
- సీ. ఒకకొన్ని వయసంబు • లొయ్యనొయ్యనఁజోయి, నడువ నోపిక లేక • నడుమనడుమ
నడుము బట్టుక నిల్వఁ బడియుఁగూర్చుండియు, దొంగిదోగియుఁగొన్ని • జంగలరిగి
పొడలు పెట్టుచుఁ దన • కడు గామడై యుండఁ, జీము నెత్తురు మేనఁజప్పిలంగ
నీగలు మూఁగియుఁగోగియు ఝుమ్మఝుమ్మ, మృనఁగ నుత్తాల శై • లాంతరంబు
- తే. నిర్మనుష్యంబు బహుత్వ • నిష్ఠురంబు, నైన కానన మధ్యంబు • నందుఁ జిక్కి
దిక్కుఁ గానక దీనతా • ధీనహృదయుఁ, డగుచు నత్కిర కవిచంద్రుఁ • డగ్రభూమి.
- ఉ. తమ్ములు కమ్మఁడెమ్మెరలఁ • దల్లడమందఁగ ఝుమ్మఝుమ్మనన్
మమ్మెద పిండు పుప్పొడుల • తో నెగయం బిసినీలతాంగి శే
శమ్ములు ధూపధూమముల • సౌరభము ల్లోలువంగ విచ్చిన
ట్లమ్మెయి నొప్పుఁ దమ్మికొల • నక్కడ నొక్కటిఁ గాంచె వేమకన్. 194
- తే. హంససంసదభీష్టవి • హంసహేతు, వై బహూదకహృద్యమై • యన్రతర్క్య
మగుచునన్వంద్యమైపంక • జాతరంబు, పొలిచెబ్రహ్మంబు తెఱఁగునఁ • బూర్ణ మగుచు.
- క. తమ్ముల రజోవికారము, గ్రమ్మెడు వాసనలు దళముఁగా నెనఁగెడుకో
శమ్ములు నూర్పులుఁ జెలఁగఁగ, దమ్మికొలను భవముఁబోలెఁ • దద్దయునొప్పెన్. 196
- చ. దళములలో రథాంగనిన • దంబు పరాగము రాజహంస సం
కులము శిలీముఖధ్రుణఁ • ఘోషము నవ్యకదంబము ల్పము
జ్వలతర పుండరీకములుఁ • జాలఁగఁ గల్గి మహాహవస్థితి
బాలుపు వహించు నక్కొలని • పాంతకు నొయ్యనఁ జేరి యచ్చటన్. 197

—••• నత్కిరుఁ డొక భూతమునకుఁ జిక్కుట. —•••

- సీ. తన వలాశశ్రేణి • ధర కంతటికి బచ్చ,పట్టుఁబుట్టంబు మే • ల్కట్టు గాఁగఁ
దనయూర్ధ్వశాఖావి • తానంబు సురలకు, మరకతరచితహ • ర్త్యములు గాఁగ
దనవ్రేలుఁగొమ్ములు • మునులకుఁ గల్పిత, పర్ణ శాలాకలా • పములు గాఁగ
దన దిశాంతభ్రాంత • ఘనవిటపచ్చాయ, వలయాద్రి హరిణశా • ద్వలము గాఁగ
- తే. వాలఖల్య మునీశ్వరా • వానమైన, రోహణము రీతి పితృము క్తి • దేహ మగుచు
గయఁ బ్రసిద్ధి వహించున • డ్దయవటంబు, చందమున నున్నయొక మఱ్ఱి • క్రింది కేగి.
- చ. తదీయ శాఖాశైత్యంబున కత్యంతసంతోషంబు నొంది కూర్చుండి తద్వటంబున
నుండి రాలిన వండుటాకులు బట్టబయటఁ బడినయవి విహంగంబులు జలంబులం
బడినయవి మీనంబులునై పోవ నందొక్క వలాశంబు బలాశయంబున సగమును

దటప్రదేశంబున నగంబును బడి మీనపక్షిత్వంబులఁ గైకొని లోపలికి న్వలపలికిం
దివియు చమత్కారంబు నత్కినుండు మాచి యద్భుతరస పరవశుండై
యుండె నంత.

199

ఉ. కూర నిరీక్షణ ప్రభలఁ గుడ్డులుఁ గోటలు నూర్వకేశముల్
నీరదనీల గాత్రమునుఁ నిమరవాక్యము లట్టహాసముల్
ఫేరన కంఠనిన్వనముఁ భీకర హేతియు మానవాస్థిహా
రారవము లెలంగ వికటాకృతితో నొకభూత మాతనిన్.

200

క. పట్టికొని తనదు గుహకుం, బెట్టిదముగఁ దెచ్చి మునుపుఁ పట్టిన మనుజుల్
పట్టిబడిన పురుగులగతి, నిట్టటువడంగ నునిదిఁ యెంతయు వేడ్కన్.

201

క. వారల నందఱ నేకాహారముగాఁ గొనఁదలంచి యయ్యదిబిల
ద్యౌరమున రాయి దోచి మహారయమునఁ గొలన నుడకఁ మాడఁగఁ బోవన్.

202

చ. మునుపున్న మనుష్యులు నత్కిరునిం గనుంగొని యిట్లనిరి.

203

ఆ. ఏమి నేమనచ్చుఁ నింతయు మామీఁదఁ గనుణ లేక కమలఁ గన్బుడిపుడు
నిచ్చుఁ దెచ్చిపెట్టెఁ నేడింక నందఱఁ, దిను నితండు వీనిఁ తెఱఁగు వినుము.

204

ఉ. నూలుక త్రాపు నీతఁడు కనుంగొనునంతటిలో మనుష్యులఁ
నూలుపురై నఁ గాని తనఁ నోటికి నాటదటంచుఁ గూర్పఁగా
నూలుపురైరి నేటికి మనుష్యులు నీవును గూడ, నింతటఁ
నూలును నిండె నిందఱ, కనుగ్రహ మీశ్వరుండేమి నేయునో.

205

క. అనవుడు నత్కిరుండును, మనమునఁ దలపోసి దీనిఁ మానుపఁ బుగభి
త్తనయుండు తారకదమనుండు, తనకుం గలుగంగ నింకఁ దలఁ కేలనుచున్.

206

—*— నత్కిరుని సుబ్రహ్మణ్యస్వామి రక్షించుట. —*

ఉ. తారకదైత్యభంజనుండుఁ దారుణశక్తిధరుండు పన్నగా
హారహాయుండు దీనజనఁతామరభూజము వల్లుఖాట్టహా
సారభటివిపాతితదిఁగంతకటాహను వీనిఁబట్టి నం
హార మొనర్చి యిందఱఁ గృపాంబుధియై బ్రతికించుఁ గావుతన్.

207

ఉ. భూతముఁ జంపు టేయగుదుఁ భోరనఁ దారకు మన్నిగొన్న వి
భ్యాతమహాప్రతాపునకుఁ నద్రిగుహలయ మేమిదొడ్డు ని
ర్భూతమునంటి శక్తిఁగొనిఁ కౌంచముఁ జించిన రాద్రమూర్తికి
భీతి దొఱంగఁజేయుటాకఁపెద్దయె వారితదేవతార్తికిన్.

208

చ. అని యనేక ప్రకారంబుల బ్రహ్మణ్యోక్తియుక్తంబుగా నిష్టదేవతావరేణ్యుండును
భక్తశరణ్యుండును నగు సుబ్రహ్మణ్య సన్నతింప ననుకంపాతరంగితాసాంగుండై
యతండు చండతగనేగంబునం బయింబడి భూతంబు భూతంబువయిం బడం బెడ

చేతనడిచి బిలద్వారంబునం దోచిన రాతిఁ దిగిచివైచి యందఱు వెడలుండని
యనుగ్రహించినం డెందంబుల నానందంబునం బొంగి యిందు శేఖరునందను
సందర్శించి వందనంబులు నందడించుచు వా రెందేనియుం జనిరి. నత్కిరుండును
బునఃప్రణామంబాచరించి నిలుచుటయుఁ బ్రసన్నతాంకురంబులు ముఖపంకేరువాం
బునం బ్రభవంప నీ వీయెడకు రాఁ గతంబేమి? యని యడుగుటయు నిట్లని
విన్నవించె.

209

క. ఓశరగాగతవత్స! కాశవనప్రథవ! దీనశక్తుక! మాప
న్నాశకర! దురితగిరికి, వేశనమం గరుణఁ జూడఁవే నుఖ నగుదున్. 210

ఉ. ఏ నొకతప్పుఁ జేసిన మఁ హేశుఁడు నన్ను శపించె గుప్తరో
గానుపమవ్యథం బడుమఁటంచును దానికి శాపమోక్ష మి
ట్లానతి యిచ్చె నాత్మనిలఁయంబగు రావ్యసంగంబుఁ జూచినఁ
మాను నటంచు నక్కుఁధరఁ మార్గము దుర్గమ మేమి నేయుదున్. 211

క. ఏలాగున దర్శింతుం, కైలాసం బెపుడుగానిఁకానఁ భదో
ల్లోలోర్తిరోగజలనిధి, వేల యనుచు విన్నవంప ఁ విని గుహుఁడు దయన్. 212

శా. కైలాసం బనఁ గాని యుత్తరదిశఁకైలాస మంచాడఁ దా
కాలగ్రీవుఁడు, నీవు దక్షిణదిశఁకైలాసముం జూచినఁ
జాలుం గుప్తము మాను నంచు మదిలోఁ జర్పించి యావర్వతం
బాలోకింపఁగ నశ్రమం బగు నుపాయం బాత్తఁ జెంటించుచున్. 213

తే. తనమహత్త్వమ్ము డాచి నెఁ త్తమ్మికోలని, మహిమ వలె నుండ నాకవిఁనుండలేంద్రు
నాడు మించునఁ గైలాసఁ మాడఁబోవు, తీర్థ మెదురై నరీతి సిద్ధించు ననును. 214

— సత్కిరుండు సాయుజ్యము వడయుట. —

శా. సేనాసేవచనామృతంబు చెవులం ఁ ఁందంగ డెందంబులో
నానందం బుదయింప నక్కొలనిలో ఁ నత్యంత నిష్ఠం గృత
స్నానండ్లై తలమెత్తఁగా నెదుటఁ గానన్వచ్చె నాలో నవా
చీనస్థానసంగంబు హేమముఖరీఁసింధుప్రతీరంబునన్. 215

శా. కుప్తవ్యాధియు మానె హేమముఖరీఁకూలన్ధకైలాసమున్
నిష్ఠాధీనమనస్కుడై కదిసి తఁన్నీరంధ్ర కల్లోలభూ
యిష్టాఘంబునఁ దీర్థమాడి గిరిజాధీశుఁ శివుఁ దేవతా
శ్రేష్ఠుఁ సంస్తుతి నూఱు పద్యములఁ జేసెఁ ద్రావిడోక్తిం దగన్. 216

క. ఆనూఱుపద్యములకుఁ, సేనాసేవనకుఁ దార్తఁచింతామణి వి
ద్యానిధి జ్ఞానప్రసవాం, బానాథుఁడు కాశహస్తీపతి వ్రీతుండై. 217

- శా. ప్రత్యక్షం బగుచు భవద్భవము సాఫల్యంబునుం బొందె సా
హిత్యశ్రీవర! నీకు నింపగు వరంబే నిచ్చెదన్ వేడు భీ
తిత్యాగం బొనరించినాడ నన నత్కిరుం మమాజానికన్
బ్రత్యక్షోతి! మృక్తి మృక్తి ప్రమదప్రాయాంతరంగంబుతోన్. 218
- క. నిటలంబున నంజలిపుట, ఘటనం బొనరించి ప్రమదగద్గదగళ ము
స్ఫుటవర్ణస్తుతి భాషా, ర్భటియును రోమోద్గమంబు పైపై బటంగన్. 219
- వ. ఇట్లని విన్నవించె. 220
- క. ఈసంసారము దుఃఖా, వాసానందంబు దీని దర్జింపంగా
నేనుఖము గల్గు దయ న, న్నానుఖమునఁ గూర్చివే కృతార్థుడ నగుదున్. 221
- మ. అని ప్రార్థింపఁగ భక్తకల్పక మవిద్యాసూత్రదాత్రంబు జే
వనభేదాంబరకర్తరీముఖము కైవల్యార్థదానామృతా
శనరత్నంబు తుమారశైలతినయాజాంవత్యసంవన్నపా
వనగార్హస్థ్యము కాళహస్తిపురదైవం బిచ్చె సాయుజ్యమున్. 222
- శా. ఊరీతి శివుఁ డానలీయ విని ధాత్రీశుండు భక్తి స్థును
స్కారస్తోత్రము లాచరించి పిదపఁ గౌరీశుఁ బూజించి యె
వ్వారిచ్చి నపవర్గమార్గమునఁ బోవం గాంచిరన్న న్నదిక
గారుణ్యం బుదయింప నిట్లనియె భక్తప్రీతి భూతేశుడున్. 223
- శా. యోగిస్వాంత శకుంతవాగురిక! సంగోపాధిశూన్యా! జగ
ద్యోగా యోగవిహీన! భూగగనవాయుక్షీరవహ్నియంతరా
త్కాగణ్యా! గణనీయ మూర్తి! పరమాధ్మాకార! స్వాభావతే
జోగంఘాషితపద్మజాంబభవచక్షుశ్శోత్రపక్షీశ్వరా. 224
- క. అష్టాపదిగిరిచాపా, యష్టాపదగర్భ కేశవార్చితచరణా
యష్టాపదముఖరీజని, తాష్టాపదకమలవాసనాధీనమనా. 225
- పంచచామరము. మునీంద్రమానముదికాసము క్తము క్తవాసనా
సనాతనాత్మ నేవకార్తి సారసావలీఘనా
ఘనాఘనా ఘనప్రకాశ కాయజాగ్నిజీవనా
వనాధినాథ నందనేశ వాగధీశ పావనా. 226
- గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాళహస్తిశర్వర చరణకమల నేవాపరాయణ సింగమరమా
నారాయణ జక్కయనారాయణతనూభవ భవపరాజ్ఞు భూర్జాతికవిప్రణీతంబైన
శ్రీకాళహస్తి మాహాత్మ్యంబునందు
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీకాళహస్తిమాహాత్యము.

—అంశము—

చతుర్థాశ్వాసము.

కంత కంతభూషిత,
కాకోదరవర వరాక • ఖండినుతన్వ్యా
ఖ్యాకోలాహలదూర చి,
దాకృతి త్రకాల కాళహస్తిశ శివా.

1

ఆ. అవధరింపుఁ డిట్లు • భవదీయ కథ నిన్న,వింతు భక్తజనుల • నీను లలర
మీరు యాదవునకుఁ • గారుణ్యరసపూరి,తేజఃముల నానఁతిచ్చినట్లు.

2

—మధురాపురవర్ణనము. ౩—

నీ. రాజులు వీరఘో • రాజులలో వల,రాజు లొదురు జయఁరతికి ననఁగఁ
గొమ్మలగమి కోటఁకొమ్మలెక్కి నిలింప,కుజముకొమ్మల విరుల్ • గోయు ననఁగ
నాగావళికిఁ జందఁనాగానిలాస్వాద,నాగమనద్రావర • మగడి తనఁగ
శతకోటిరుచిరత్న • సాధకోటివ్రభా,కోటి హేళికిఁ బ్రతిఁకోటి యనఁగఁ

తే. జారుజేన్న త్వనిమ్మ తా • భావిభూతి, జొక్కమై ప్రజ సంపదఁ • జొక్కి మెఱయ
హరుడు చొక్కే శ్వరుండుమీ • నాక్షిసతియుఁ, గాఁపురంబుండు నమ్మధు • రాపురంబు

ఉ. శ్రీవనజాక్షికిఁ జననఁసింధువు తత్పురి, బొమ్మరిండ్లు నా
నావనధంబు, లాత్తసఖు • లంబుజలోచన, లాటపట్టు ధా
త్రీవరమార్గముల్, రథహారిద్విరదాదులు బొమ్మ, లాడుని
చ్చానచనావళిల్ నిగమఁశాస్త్రము లై విలసిల్లు నెప్పుడున్.

4

చ. ధరణిఁ గంతభూషణము • తన్నగరంబు, తదీయమస్తకా
భరణము పార్థివాన్వయము • ప్రాణము దానికి రాజనందనో
త్కరము, తదాత్మకుఁ మదనఁదాహరసప్రదవైశ్యవీధి త
త్సరసిజలోచనల్ గుఱుతు • చక్కఁదనంబున వారిలోపలన్.

5

—* { మాణిక్యవల్లియను వారవనిత శివభక్తిపారవశ్యలగుకూతుల } *—
నిర్దురం గని పెంచుట.

క. గాణిక్యకలశజలనిధి, మాణిక్యం బగుచు మదనఃపుత్రముల కిగవై
మాణిక్యవల్లి యనగా, నేగాక్షి యొకర్తు వన్నె • కేకేను బురిలోన్. 6

శా. ఆ వామేక్షుడై పయోగమున గఃస్థాభానముం బొందినక
వేద్యయ్యె, సరోచికంబు వొడమె • వెల్లందనం బాస్యరా
జీనవ్యాపకమయ్యె, నోపమి జనించెం, జూపులుం గుడ్డియు
లావయ్యె, విటకోటిసంగసుఖ మల్పంబయ్యె నాపిమ్మటన్. 7

క. పొద్దులనెల చొచ్చిన నమ్మద్యయకు జనించి రవుకు • మోహనమూర్తుల్
ముద్దుమొగంబుల కన్యక, లిద్దలు శివభక్తి తనువు • లెత్తిన పగిదిన్. 8

క. రాజులకొడుకులు గణికా, రాజకుమారికలఁ గన్న • రాజిల్లు మనో
రాజీవము గావున నా, రాజవదన సమ్మదాంబుఁ గాశించేలెన్. 9

మ. తలఁ బంకించిన నూనె, పుక్కిట సదా • తాంబూలము, నేత్రక
జ్వలము, గంధరఁ గట్టుకొన్న వనపూ • సల్, గబ్బిపాలుబుగు
బ్బలు, నేకాంగులికార్చి తాలకలన • దృష్టంబు జిడ్డెనను
వ్వలువం, జెల్వగ బిడ్డకాన్పునడిసె • వామాక్షి బాలింతయై. 10

సీ. లలఁదు నలుంగు దేహమున వేణ్ణీళ్ళార్చు, దడియొత్తు మెత్తని • ధవళనన్త్ర
మునఁ గాలివేలి మ • న్నునబొట్టువెట్టుఁ గన్గనఁబెట్టుఁ గాటుక • కడుపునకును
బెట్టు బొత్తులమీఁదఁ • బెట్టు జన్నిచ్చు జో, కొట్టు జోలలు పాడు • మట్టెపటచు
దలయంటుఁ జిట్టము • దమున రత్నార్థంబు, ముసిడికోలలు మంచ • ముననమర్చు
తే. ద్రాట సులిగాయఁగూర్చి పా • దములఁగట్టు, నుప్పువేచాకు పైఁజల్లు • నిప్పు లతివ
దిప్పియిడు దృష్టిదోషంబు • దీర వీధి, బ్రేమ మీఱంగ బిడ్డలఁ • బెంచునవుడు.

చ. కనకపుఁబేరు సోయగము • గల్గినముతైపుఁ గ్రొత్త తొట్లలో
సునిచి యనర్థరత్నముల • నొప్పగు గుత్తులు మోల వేలఁ గ
ట్టిన వెఱఁగండి తెప్పలు సఁడిల్పక తారకయోగమార్గద
ర్శనరతులల్లఁ గన్గొనఁగ • సాగిరి కన్య లనన్యచిత్తలై. 12

ఉ. కోకిలవాణి పాడుఁ దన • కూరిమిబిడ్డలఁ దొట్లఁబెట్టి కొ
క్కోకకళావిలాసములకుం గల యర్థము జోలపాటగా
నా కమనీయతై శవము • నప్పటినుండియు వారధర్మ వి
ద్యాకుశలత్వ మాత్మజల • కచ్చుపడకవలె నంచు నిచ్చులున్. 13

సీ. రతినధూమదనులు • రంభాకుబేరపు, త్రకు లూర్వశీపుహారపులు మేన
కాకాశికులు గోపి • కాముకుందులు ధాన్యమాలినీరావణుల్ • మత్స్యలోన

- నర్మ్యశృంగులు దాశఃనలినేక్షణాపరా, శరులు తారానిశాకఃరులు గౌత
మాంగనాదేవేంద్రు • లరురవేశ్యాజయం, తులు ద్రావదీపాండవులు వృథాబ్జ
తే. హితులు నడిచిన గతులాత్మ • సుతలఁబెంచు, నింటి గోడలవ్రాముంచు • నిందువదన
వనితలకు నరనతకల్లి • వాని వరుస, లేమియును లేమి నాగుల • క్షౌక వటుప. 14
- క. వనిత చతుర్జాతి వయో, వనజాక్షులు బంధవైభవము భద్రుని ద
త్తుని గూచిమూరు బాంచా, లుని వాగ్మియంచె గృహంబు • లోపలిగోడన్. 15
- సీ. కూచిమూర మనోజః ఘోరికావుత్రాది, కానీత కామసిద్ధాంతములును
నిరుపను కలనాథ • పరివాదినీ వీణ, లాదిగాఁ గల గాన • యంత్రములును
గీర పారావత • శారకా సారస, హంసాదులైన విహంగములును
దత్తిల భరత మంతంగంజనేనుకా, హళ మత వ్రముఖ లా • స్వాగమములు
తే. సంతరించె గృహంబులో • జలజనేత్ర, రతులు జతురత గానధు • రంధరతలఁ
గలరసనిపుణతల నాట్య • కాశలముల, నిష్పవకుచుల బౌధల • జేయఁదలచి.
- తే. పెక్కు తెలుగుల నీరీతిఁబెంచి విసిరి, పంచకరపాట్ల బడ్డ నే • పాటియైనఁ
బణ్యధర్మంబు మదిలోనఁ • బట్టువడక, శై చధర్మంబె ధర్మంబుగా విధించి. 17

—❦— దాసికూతుల చేష్టలు. —❦—

- ఉ. ఆపసిబిడ్డ లేమిజనఃనాంతరవాసనయో కనుంగవం
జూపు లిగుర్చుచో శివునిఁ • జూడఁ దలంతురు, పల్క నేర్చుచో
దాపసమానసాంబుధిమఃధావకు శంకరు మాపవర్తనా
లాపములాడఁ బోదురు, కఃశానిధిశేఖర భక్తియుక్తలై. 18
- తే. తోడి నెలయాండ్రబిడ్డలఁతోడఁ గూడి, యూడఁబోదురుగాని పో • రాదుతల్లి
మనసురాఁ గోరి కన్యకా • మణులచిత్త, మామ నర్థేందుశేఖరు • నందు నెవుప.
- ఉ. కన్యకలెల్లఁ గూడి రతి • కాముల నోచఁగఁ దాము భూమిభృ
త్కన్యక నీశునిం దలచి • త త్తదలంకృతు లంబికాశివా
జాన్యఖిలాన్ననా విధుల • చందముగా వినరించి లోకసా
మాన్య వివాహగానము లు • మాగిరిశస్త్రుతి గాఁగఁ బాడుచున్. 20
- చ. కనకశలకలం దెగడుఁకన్యలు గట్టిన బొమ్మరిల్లు శం
భునిగుడి, బొమ్మ శంకరుఁడు • బోసము గుజ్జెనగూడు, వేడ్కఁజే
సినపను లన్నియున్ శివుని • నేన యొసర్పఁగఁ బడ్డ పాట్లుగా
మనమున నూహ నేయుదురు • మానునె తొల్లిటి జన్మవాసనల్. 21
- మ చదువం బెట్టినఁ బట్ట దాత్తలఁ గులా • చారప్రధానోల్లస
స్మదనామ్నాయతదంగశాస్త్రములలో • న న్లేశముం జిహ్వా

స్వదశై వాగమ మేకవారమే పతింఃపవ్యచ్చుః గన్యాద్వయం
బుదయంబైన ముహూర్త మెట్టివాళో ధన్యు లైచ్చుగా నిచ్చులున్. 22

సీ. శివపూజనానక్తిః • జిన్నిచన్నులపెక్కువయుఁ బ్రత్యహంబునుఁనయముఁ జూప
తై వాగమాంతరఃజ్ఞానంబుఁ దనులతా, ప్రభయు సంతంతకు • నభివవముగఁ
బార్యవీప్రాణేశఃభక్తియుఁ గూఁకట్లు, వెలసి నానాఁటికి • వృద్ధిఁ బొంద
వారకులాచారఃవాసనాబాల్యంబు, లొకపూట కొకపూట • కుడిగి పోవ

తే. శాంభవంబైన తేజంబు • శైశవాన,
గమవయోగణ్య లావణ్య • గౌరవంబు
హృదయమున సంగకంబుల • నుదయ మొదవఁ,
జదువఁజోవుదు రిరువురు • మదవతులును. 23

వ. ఆనమయంబున నియమంబున శ్రీకాళహస్తీశ్వరునకుఁ గవితాచమత్కారంబు మీఱ
నత్కిగుండు చెప్పిన నూలు పద్యంబులు చాతంబుచేసి నిత్యవ్రతంబుగాఁ బఠించుచుఁ
గతిన కనకకుచకుంభాలు శంభుండే తమకుఁ బరమపురుషుండని యుండఁ బుండ్రేక్షు
కోదండ విద్యారూఢ కాంతానుతల్లియగు తల్లి డగ్గఱ కే తెంచి యిట్లనియె. 24

—॥ వేశ్యమాత కూతులకు వారధర్మ ముపదేశించుట. ॥—

మ. వెలయాండ్రందలు నన్ను తించిరి నను • న్వేనోళ్ళఁ గాణాచికి
గలిగెఁ దిక్కని మీరు పుట్టినపుడే • గారాము నాకింక ని
ష్పలమై పోఁ గులధర్మముల్ వదలఁగా • భావ్యంబై యోయక్కలా
ర! లతాంతాస్త్రకళావిధిజ్ఞులగు వారస్త్రీలలో నక్కటా. 25

ఉ. ఎన్నఁడు నేర్తురో నదువ • నెన్నఁడు నేర్తురో మాటలాడఁగా
నెన్నఁడు నేర్తురో చదువ • నెన్నఁడు నేర్తురో యాడఁబాడఁగా
నెన్నఁడు నేర్తురో కళల • నింపుదలిర్ప విటాళిఁ గూడఁగాఁ
గన్నియ లంచుఁ బెంచిన నుఁజుం బిటు నేయఁగ మీకుఁ బాడియే? 26

క. కళలుఁ బ్రమాణంబులుఁ జూపులు జాతులు గతులు బంధంబులుఁ బరిరంభం
బులు సత్త్వంబు లవస్థలుఁ, దెలిసి విటులఁ గలిసి కులముఁ దెలుపఁగ వలదే 27

తే. జిడ్డు నాలుక, జలము రాఁజీవదళిము, నమసుఁ గుమ్మరిపురువు దేహంబు, గ్రచ్చ
కాయ బూడిద, పొరయనికరణివిటులఁ, గలిసియునుగలియకుండంగఁవలయులలన.

చ. జిగురునఁబడ్డ రాదిబుకఁ చెల్వున, సంపెగవువ్వు తావికిం
దగిలిన మిండతుమ్మెద విఁధంబునఁ, దేనియఁ జిక్కినట్టి యీ
గ గతి, విటుండు కూర్చి దనఁ కౌగిటి పొందునఁ జిక్కకున్న న
మ్మగువకు నేలయిచ్చు నసఁమానధనంబులు రిత్తమాటలన్? 29

సీ. మణిమంత్ర తంత్రముల్లందులు మాయలు, సరసభాషలునృథాః సంభ్రామములుఁ
దెచ్చుకోలేప్పులు • నిచ్చకంబులు వట్టియానలుఁ దక్కులు • నలసగతులు

నలుకలుఁ దరితీపుఁలానలుఁ బ్రియములు, సగవులు విగువులుఁ నయము భయము
బలిమియుఁ జెలిమియు • బాసలు ననువులుఁ, దిట్టులుఁ గొట్టులు • దిట్టతనముఁ

తే. జాయవాటులు నన్నలుఁ గాయకములు, మెచ్చలునుదచ్చనలుపొరఁ పొచ్చెములును
దగవులును వారకాంతావిఁ తానములకు, జలజలోచనలార! నైఁ సర్గకములు. 30

గ. ననువువిటునిఁ దక్కుచు నా, రనిచెలికానికిఁ బ్రియంబుఁ దగఁజెప్పిన న
వ్వనితపయి నిన్విఱుగ్గును మన, మనుమానములేదు ధనము • ననువుగఁ జేరున్. 31

తే. వేకువలయందు విటునిచే • వీక్షియఁబు, బుచ్చుకొనఁ దగ దింటికి • బుచ్చుకొన్న
నూరసూరంగఁదద్రవంఁబుమియ వలయు, నెలఁదులకు మందుఁ బెట్టెనుఁ వేళ గాన. 32

చ. కలహమునూపుచూపు దొలుఁ కాస మెఱుంగులు, తర్జనోక్తి గ
ర్జలు కపటాశ్రువృష్టి బలుఁ నాయల మేసుము లానిలాసిసీ
తలకము పల్లవావళి మఁదిం జనియించిన మోహశాలికం
దళములుఁ బోగి నేయక పృథా వసియించిన పద్ధ మబ్బునే. 33

చ. నుగల మనోనివాసములఁ మానిని దృఙ్మదనాప్రసావకుఁ
దగులు కొనక రిగిల్చి చిఱుఁచ వ్వనుగంధపుఁ గొండగాప్పచే
బాగ లెగయించి పల్కు నెఱుఁవోయుచు మండగ నూయకట్టచే
నెగసనఁ దోచి యార్పఁ దగు • నించుక యించుక కూర్చి తుంపరన్. 34

సీ. రసికులు మీగానఁరస మాన వచ్చిరి, పాడరే శివభక్తిఁ పాడుగాను
జాణలు మీవిలాఁసముఁ జూడ వచ్చిరి, చూడరే శివభక్తిఁ చూఱు వోను
పల్లవుల్ మీతోడఁ భాషింప వచ్చిరి, పలుకరే శివభక్తిఁ పాణి పోను
పార్థివుల్ సకలసంఘ పదోయ వచ్చిరి, నిలుచరే శివభక్తిఁ పెంపునడను

తే. ధనము గలిగిన జంగమాఁర్చనమొనర్చ, శివున కళలోపచారముల్ • నేయవచ్చు
వనజములులార! నాసరిఁవారిలోన, సిగుల మెఱయుచుఁ దలయెట్టి • తిరుగవచ్చు.

చ. అని యితైఱుంగున మెఱుంగుఁబోఁదులకు నెలయాండ్ర పోణిమిఁ దెలుపఁ దమశలం
పులకుఁ గొలుపకున్న వారును గన్నతల్లి కిట్లనిరి. 35

—❦ వేశ్య లిరువురును వారధర్మమును రోయుట. ❦—

క. శ్రీకాళహస్తిపతిపద, కోకనదారాధనంబె • కులధర్మము త
ల్లోకవ్యాపకచిద్వి, ద్యాకారస్మృతియె కాణఁయాచి మదంబా. 36

మ. మణిమంత్రోషధశక్తిచే విటులుఁ బ్రేమగ్రస్తులం జేసి త
న్నణిభూషామలు పుచ్చుకోఁ గొలుపదఁమ్మా బుద్ధి; రుద్రాక్షమే

మణి, పంచాక్షరి మంత్ర, మాషధము భంజనం, బాత్సనాథుండు ద
క్షిణైలాసవిభుండు, భక్తి దమకుఁ శ్రీ, వాద మింకేటికిన్.

38

సీ. శివు నపేక్షించినఁచి త్తంబు చిత్తజా,యత్తమై విటులపైఁ నానవడునె
పరశివ స్తుతికథాఁభావలు వినువీను, లానునే కుంటెనఁ లాకువలుకు
లీశ్వరేశ్వరమూర్తిఁ నీక్షింపఁగోరెడు, చూ వన్యహంబుఁ జూడఁ జను నె
ముక్తివల్లభు ననుభక్తి గూడఁ దలంచు, కాయంబు గూడునెఁ కాముకులను
తే. హరుని భవహరు శ్రీకాళహస్తినిలయు, వినుతే యొనరించు జహ్నికఁ మనుజులతిఁ
బ్రయముఁ జెప్పంగఁ బోవునఁ నయముమీఱ, వారధిరోపదేశంబుఁ వలచు తల్లి. 39

ఉ. బక్ష్మనిఁ దల్పుమూల మఱిఁ యొక్కనిఁ దల్లిగృహంబులోన వే
టొక్కని బోటిగేహమునఁ నొక్కనిఁ జెల్లెలియింటిలోన నొం
డొక్కనిఁ జుట్టముంబలె యథోచితచార్యరతిప్రసక్తిమై
నొక్కని నొక్కరుం డెఱుంగఁకుండ రమింపఁగ నమ్మ నేరమే ?

40

ఉ. దారువనీమునీంద్రకులఁదారభుజంగుడు, భక్తబల్లణ
త్కారమణాంగనామణిభుజంగుడు, ముక్తివధూభుజంగుఁ, డి
చ్చారచితాంగభూషణభుజంగుడు, మాకు భుజంగుడమ్మ ని
స్సారమనుష్యమాతుఁడు భుజంగుఁడు గాఁడిక మాట లేటికిన్.

41

క. మగువకు శరీర మొనఁగిన, మగఁడు చిదంగనకు మగఁడుఁ మామూనతికిన్
మగఁడు మగ వేల్పుఁకుఁ దగు, మగఁడు మగఁడుగాక మాకుఁ మనుజుఁడు మగఁడే.

42

చ. అమృతము గోలు జిహ్వా చవిఁయంచుఁ దలంచునె తేనె? నింటిలో
నమరమహీరుహం బుదయఁమైన నరుం డవనీశు వేడు నే?
యమిజనభాగ్యరూప మగుఁ నాదివతత్త్వము గాళహస్తిదై
వము భజించుమానసముఁ వారవధూమదసౌఖ్య మెంచునే?

43

వ. అని తన యుపదేశంబు కర్ణప్రవేశంబుగానీక యున్నఁ గన్నతల్లి చిన్నఁబోయి.

44

—కూతులవిరక్తికై వేశ్యమాత చింతించుట.—

శా. ఈకేళీనదనంబు లీమృగమదంఁ బీచంద్ర మీచందనం
బీకాశ్శీరము లీతులాంబరము లీహీరాది రత్నాంకితా
నేకాలంకృతు లీకరండనిచయంఁ బీతూఁగుమంచంబు లే
నీకన్యార్థముగా ఘటించితిని దాఁ రీక్షింప రింకెట్లాకో.

45

ఉ. కన్నులు చిత్తజాతుఁ డొకఁకాలము నేయని పుష్పబాణముల్
చన్నులు శృంఖలారహితఁ శంబరజన్మ దకుంభికుంభముల్
ప్రన్నని నవ్వు కాఱడవిఁబర్విన వెన్నల దేహకాంతిసం
పన్నత తప్తహేమరుచిఁ భామలు పల్లవభోగ్య లాదురే.

46

ఉ. ముట్టనిచిత్తజాతుశరఃముల్ దెలిగన్నులు, రాజశరముల్
ముట్టనిపక్షబింబములు • మోవులు, చన్నులు మిండతుమ్మెదల్
ముట్టని పుష్పమంజరులు • మోములు రాహువు దంష్ఠ్రీ కాగ్రముల్
ముట్టని చంద్రు, లింతు లులి • ముట్టని లింగము లొట చిత్రమే.

47

మ. పదకంబు ల్తొలనూర్పు బాహువురులు • బంగారు దంకంబు లం
గదముల్తుంగర లుంగరంబులు మణి • గైవేయముల్ దెచ్చి యి
చ్చెద మంచున్ సృపనందనుల్ చెలులచే • జెప్పించినం బల్కగీ
నుదతుల్ వారలతోడ వక్కుటకటా • శామెల్ల వస్తుయ్యేనే.

48

ఉ. ఏ నెఱజాగలై నఁ గమలేక్షణల న్నడిమంత్రతంత్ర వి
ద్యానవచాతురీయహిమ • నై నను మందులనై న నీశ్వర
జ్ఞానము మాన్చి కామసుఖ • సక్తుల జేసిరయ్యేని యిత్తుఁ గా
నైనను బుచ్చుకోక కమలాస్యల కన్నెఱికంబు వారికిన్.

49

—* ఈశ్వరుడు త్రోవలో వేశ్యలం గానాడుట. *

శా. ఈగీతిం గుమహోక్తులన్ జనని తఃస్త్రిండ్రింప నారాటమున్
బోరాటంబు ఘనంబులై నఁ బరశంభుం గాళహస్తిశ్వరున్
జేరబోవక మానదింక మఱిలో • జింతింప నివ్వట నె
వ్వారచోటికి నుమ్ము నెమ్మిఁ గొనిపోవన్ శక్తు లుద్యుక్తులై.

50

క. ఏధన్యులు మము హిమగిరి, జాధవునిం గాళహస్తి • నర్వేశ్వరునిన్
బోధమయున్ సంసారాం, బోధితరణిఁ గొలువఁ దొడుకఁబోయెద రసుచున్.

51

మ. తలపోయం దమపంచనిన్నియల మీఁదం జంగముల్ వోలె ని
చ్చలు దొంగుండెడు కన్న గాండ్రు విని రాజద్వారముల్ సాచ్చి కా
వలికాండ్రం గనుఁబ్రామి దొప్పడఁచి తో • నల్దప్పిపో నేల యిం
తుల నమ్మించినఁ గాళహస్తి కని వత్తున్ దక్కు దద్రవ్యముల్.

52

మ. అని యక్కన్యల జేరఁగాఁ బిలిచి యే • లా తల్లితో బోరఁగాఁ
బనిలే దాతిరు కాళహస్తిపతిఁ జూ • పన్ మాది భారంబు, మా
వెను వెంటం జనుదెండు, నమ్ముడు నిశా • వేశం బ్రయాణంబు రం
దన భక్తి శరణార్థిజేసి తమసో • హం బెల్ల జెల్లించుచున్.

53

సీ. కుట్టిన చెంగావి, గుడ్డలయొడికట్టు, బొంకపుఁదామ్రీతా • టంకములును
వివిధవస్త్రచ్చేద • విరచిత కంఠలు, బూత విభూతి త్రి • పుండ్రకములు
గరమూలముల వ్రేలు • కప్పెరల్ జోలెలు, భద్ర రుద్రాక్ష • నై పథ్యకములు
శివసూత్రబంధభా • సిత శంభులింగముల్, కుట్టిన కుటుమా • బుట్టములును

తే. జిగురు దాకేల భసిత భాస్తికలుఁ దనర, దొంగజంగము తెలయింపఁజంగమాంగ
నావిలాసఁబుఁ గైకొనిఁ నభినములులు, కాళహస్తి శు దర్శించుఁకాంక్షఁగదలి. 54

ఉ. ఇద్దఱు కింటిబిడ్డల నఁ నేకధనంబుల వారి చేతికిఁ
ముద్దియ లిచ్చి యాతపసి • ముచ్చిచ్చుల నచ్చి గృహంబు పాడుగా
నద్దమరేఁబుఁ బోయిరి శిశువా యని పుష్కలము నెడఁగఁగదలి
బొగ్గిద్దు పొబుక్కునం బాడువ • భూభరకూటము లెక్కి డిగుచున్. 55

—* వేశ్య లిర్వురును గాళహస్తికిఁ బయసంబగుట. *

తే. తప్పత్రోవల నీరీతిఁ • జూపు మార్చి, కుంభకోణంబునకు శాతఁకుంభకుంభ
ఘనవయోధరకుంభలు • గడచి చనిరి, భేశరేఖావతంసుఁ గుంభేశుఁ గొలువ.

ఉ. అక్కడనుండి వాగు సుఖ • మైన ప్రయాణమునం జిదంబునఁ
మొక్కులు యిక్క తాండవనఁముద్ధుఁడనిపాతీతాంగదుఁ
వాక్కమలేశమాననని • వానభవుఁ శివకామసుందరి
బ్రక్క ననారతంబుఁ బెడఁ బాయఁగ నీని జితాంగనంభవున్. 57

క. కలిధంజనదక్షుఁ బతం, జలిమాసి వ్యాఘ్రపాద • సంయమిపూజా
ఫలమూర్తిఁ గనకనభా, నిలయు మీయనటఁచులు • నిటలోఁగొట్టున్. 58

క. వచ్చి భజించి రచోచ్చ, నుచ్చరదంబుచరచంక్ర • మోగ్రస్వన మై
యచ్చావచవీచీపా, టచ్చరహృతవియదసితన • టలమగు నట్టిన్. 59

సీ. దరిదన్ని తిరిగెనుఁ తరఁగలు చనుదెంచు, తరఁగలు నొండొటిఁ దాఁడు రివము
గుములు గూడుక కంఠఁరము బాకనము డిగ్గి, నీరంబుఁ గ్రోలెడుఁ నిబిడరవము
మబ్బునఁ గన రెట్టి • యుచ్చి యంతంశకుఁ, బొరలంగఁ బడియెనుఁ భూరిరవము
ననుదినపూర్వాపఁ రాష్ట్ర వేళలఁ బోటు, పొడిచి విచ్చిననీటిఁ భోరు రివము

తే. దశదిశాభాగములఁ బ్రతిఁధ్వనులనీన, వలయ శైలాది గిరిగుహఁవాససింహ
శరభ శాస్త్రాల హృదయభీకరములగుచు, దనకు నై జంబులుగమించుఁవనధిరాజు.

క. భంగపాన్వరఘట్టన, భంగసముద్భూత బిందుఁపటలంబు మగు
త్పంగవులకుఁ దా నొనఁగు న, భంగుర మాక్తికవితానఁభంగిం దనరెన్. 61

క. రత్నము లిభరత్నముఁ దరు, రత్న వధూరత్న ధేనుఁరత్నంబులు గ్లా
రత్న మన్మతరత్నము వారి, రత్నమునుం గలిగి మెఱయుఁరత్నాకరమున్. 62

సీ. తనయందుఁ బవ్వళించిన నీలవర్ణుని, నీడ నీరం బెల్ల • నిండె ననఁగఁ
పేళికి నోడి తా • నెటకుఁ బాఱఁగ లేక, తనయందుఁ దిమిరంబు • దాఁగె ననఁగఁ
దనయందుఁ బడబొగ్గి • ఘనతరజ్వాలలు, మండఁగ నుదరంబు • మాడె ననఁగఁ
జంబూఫలద్యుతి • సంబరం బంతయుఁ, దనయందుఁ బ్రతిఫలించినది యనఁగ

- తే. నీరద్రవాత పురుషాత • నీలకజ్జ, లాతసీపుష్ప కస్తూరికాళిజాత
సన్నిభచ్ఛాయః గనుపట్నః • సాగరేంద్రుః, గాంచి రద్దేపు పూర్వభాగమునవారు
ఉ. అచ్చట మ్రుచ్చులు జలరుహాత్ములును బయనంబు జేసి వే
వచ్చిన నొప్పిఁ దీర్చుకొని • వర్ణమయి శివకామసుందరి
జచ్చుటకంటి కావలసిగఁ • జిత్తజుఁ జేసిన యొజ్జుఁ దాండవం
బిచ్చుల నింగి రచ్చ రచి • యించిననర్తకుని భజించుచున్. 64
- ప. మూడవనాఁ డాపురంబు రేపకడ పెడిలి యడివి నడుమ నడచునప్పుడు. 65

—♦ దొంగలయత్నంబు నెల్లఁ బరమశివుఁడు వారించుట. ♦—

- ఉ. ఇక్కడఁ గూయి చెప్పటకు • నెంతయు దూరపుజొప్ప మార్చిపో
నిక్కడ వైపు నట్టడవి • నిక్కడ జేరువ నూరు పల్లె లే
దిక్కడ నెవ్వయం దినుగ • రిక్కడ నేడిదె ప్రాద్దు దోచుకో
నిక్కడ వాట మంచు మది • నెంచగ వారికి నక్కడక్కడన్. 66
- ఉ. రాజును సేనయు, శబర • రాజు బుళింద భటాలియు, నణ
గ్రాజును వైశ్యులుం, దపసి • రాజును శిష్యులొం, గపాలభృ
ద్రాజును జోగిసింఁడు, బశురక్షకరాజును గొల్లవాండ్రు వై
రాజధరుండు దోచు నుడు • రాజముఖుని రక్షణార్థమై. 67
- శా. ఊరూరి నివిడిదిండ్లఁ జంపుటకు నుద్వేగింపఁగా జంగమా
కారం బొప్పుగ వచ్చి పూజగొని శ్రీకాళిద్వి సేతుండు యో
మారత్నంబు కాత్మవిద్య యుపదేశం బిచ్చు వ్యాజంబున
గారుణ్యంబున వారినిద్ర యునుగఁగఁ జేయు నక్తంబులన్. 68
- శా. అదొంగల్ దెగి యిట్లకృత్యములు సేయం జూడఁగా జేనతా
చూడారత్నము వారియత్నముల కెచ్చోఁ గూడకుండఁ నుఖ
క్రీడం గవ్యలఁ గొంచు బోగనిభిక్షి ముందర స్మందర
క్రీడాకృత్తిరుకాళశైలకృదజ • శ్రీభంగశృంగంబులన్. 69
- ప. కనుగొని యారణీతటిని • గారము దోచి తదీయ సైకతా
వని నభవు భజించి యపవర్గరమావిభు వాలిపూజసే
సిన శివలింగముం గొలిచి • సిద్ధుల కయ్యణిమాదిసిద్ధులి
చ్చిన వరభైరవు దలచి • చిత్తములోపల దస్మహత్త్వమున్. 70
- ప. తెలియఁగోరి యనుగుటయు నస్పరాణజ్ఞు లగుపౌరు లిట్లనిరి. 71

—♦ వాలిపూజించిన శివలింగకథ. ♦—

- ఉ. ఒక్కనరోవరం బిచట • నుండఁగ దొల్లి తదీయతీరమం
దక్కపిరాజు వాలి రచి • తాననుడై తనసజ్జలింగము

- న్నిక్కపు భక్తిఁ బీతమున • నిల్చి భజించుచు నుద్వసింపఁ బో
నక్కడ దేవుఁడుండఁ బ్రియ • మందుచుఁ జేతికి రాక తక్కినన్. 72
- క. ఒకచేతఁ బట్టి తివిన, నొకయింతయుఁ గదలకున్న • నొగి మోఁకారిం
చుక బలిమి రెండు చేతులఁ, బెకలింపఁగఁ బూనుటయును • భేదిలకున్నన్. 73
- ఉ. గ్రక్కున లేచి వాలమున • గాఢతరంబుగఁ జాట్టి పిక్కులు
కెక్కుగఁ ద్రొక్కి నిల్చి తను • వించుక వంచి కరంబు లూరు లఁ
నొక్కి ముఖాంబుజంబునఁ • గనుంగవఁ గెంపు జనింపఁ జేవమై
నిక్కగఁ గ్రుంగఁ బాదములు • నేలఁ జలింపకు లింగ మేమియున్. 74
- క. వాలముబిగువున నతది, క్వాలుని దేహంబు తలులు • వడుటయు భీతి
జాలిఁబడి వాలి నేలకు, వ్రాలి ప్రణామంబు లెన్ని • వలసినఁ జేసెన్. 75
- క. చేసి మహేశ్వర నీకే, జేసిన యపరాధ మెద్ది • చిత్తంబున నఁ
రోసియె భుజబల మెనఁగఁగఁ, దీసిన రావైతి వేసి • తెఱఁగిందులకున్? 76
- క. ఒకపూటయు మిము దర్శింపక యుండఁగ లేని నన్ను • భక్తమరున్నై
చికి నిమిషములో విడిచితి, వకటా నిష్కారణము కృపాంబుధివయ్యున్. 77
- సీ. నాపాలి మూలధానంబవు నాపాలి, భాగ్యదేవతవు నాపాలి నిధివి
నాపాలి దేవరత్నమవు నాపాలిక, ల్పకపాదపమవు నాపాలి మతివి
నాపాలియిహసాధ • నంబవు నాపాలి, పరసాధకుడవు నాపాలి గతివి
నాపాలి శుభకారణంబవు నాపాలి, పరమపుణ్యమవు నాపాలి సిరివి
- తే. దేవ నాపాలి దేవతా • ధేనుమణివి, శూలి! నాపాలితంకేటిఁజన్న పీవ
నిన్ను విడనాడఁ గలమెద్దిఁనతనిలింప! యేమి యపరాధ మొనరించిఁ తీశయనుడు.
- చ. పరశివలింగ మింద్రజాల గృహమయదృష్టిని జూచి యేటికిఁ
బొరలఁగఁ జత్త మీకొలని • పొంత వసింపఁగ వేడుకైన ను
స్థిరగతి నిల్చినాడ విరతి న్నినుఁ బాసిన వాడఁ గాను ద
త్పరత భజంపు మెప్పటివిధంబున నీ మదిలోన నుండెదన్. 79
- చ. అని తననజ్జలింగము దయాతీతయంబున నానతిచ్చిన
న్విని యిచట న్వసింతు నను • వేడుక దీటు సరోవరంబుఁ బూ
డ్చినఁ దనయంత శంకరుడు • చేతికి వచ్చునటంచు గోత్రధి
త్తనయుడు నిమ్మహానగము • దానివయి న్వడిఁ దెచ్చి వై చినన్. 80
- క. దశదిశలఁ దర్ఫరోవర, విశదపయఃపూర ముబ్బి • వెడలఁగఁ దొడఁగఁ
శశిధరునిదండ దక్షిణ, దిశ నిర్ధరజలము ధరణి • దేలుచుఁ బొడమెన్. 81
- మ. ఇది తీర్థోత్తమ మిందు నాగిన నరుం • డిహ్మారసంసారముః
ఖదవాగ్నివ్యథఁ బాయుఁ బంకరుహదృ • క్కంజాతగచ్ఛానిక

త్రిదశుల్ గూడి చరింతు రిందు నణిమాదిప్రాప్తియా భైరవా
స్పద మిక్కొండఁ జరించుచుండు నుమతో • సర్వేశ్వరుం డిమ్ములన్.

82

సీ. ఎఱుకు లీగిరి మీఁదఁ నిశ్చయ ద్రిమృత నయోమయసాధనములు హేమంబు లగును
శబరులు మృగములఁ జంపి యిమ్ముల డిగ్గి, వచ్చునాలో నజీవంబు లగును
వ్యాధు లీకొండపై • వన్యాశనంబులు, నేవింపఁగాఁ గాయఁ సిద్ధి యగును
జెంచు లీయద్రి నిఁద్రించి మేల్కొనువేళఁ, దమవధూటుల తల్పతలము లగును

తే. దృశ్యమగువారి కింకు నిఁధివజంబు, దృశ్యమగుఁ గూడితమతోడఁ దిరుగుజనము
విస్మయముఁ జెప్పన్ కొక్క • వేళ దీని, సానుభూముల మహిమాతిశయవిధంబు.

క. వానవసుతుఁ డాలింగము, బాసి చనఁగ లేక గాసిఁ బడియుం దనుఁ డా
రోసియుఁ బలునిట్టూర్పులు, నేసియు నాఁడెల్ల నుపనఁసించుచుఁ జనియెన్.

84

మ. ఇది యీ తీర్థమహాత్మ్య మీ మహిమ వాణిశ ద్విజహ్వాశులుం
దుదిముట్ట నివసతింప లేరు నరమా • త్రుల్ చెప్పఁగా శక్తులే?
నుదతీ రత్నములార! మీరు పరమేశుం గొల్చి యీప్రాద్దు నె
మ్మది నిచ్చోట వసించి పొండనఁగ రామల్ సంతనం బందుచున్.

85

ఉ. మజ్జన భోజనాదులకు • మాపు శయించుటకు వధూమణుల్
సజ్జన గేహమొక్కటి విఁచారము చేసి యొసర్చి వాలివఁ
సజ్జఁ దొఱంగి యచ్చటఁ బ్రసన్నత నిల్చిన లింగము భవా
వజ్జలరాశికుంభజని • భక్తి భజింపఁగ బోవునంతటన్.

86

—సూర్యాస్తమయాదివర్ణము.—

శా. సాయంకాలరఘుక్షీతీశ్వరుండు కెంజాయ న్ముఖం బొప్పుగా
డాయ న్వచ్చి తమిసతీవ్రతర కాండధ్వస్తపాదంబుగాఁ
జేయం జక్రవధూధరాసుతకు వి • శ్లేషవ్యథాపాదియై
మాయా హేమమృగంబునాఁ బడియె న • మూర్తాంకు డస్తాద్రిపై

87

క. పంకేరుహా వ్తబింబము, గ్రుంకఁగఁ దిమిరం బజాండఁగోళము నిండె
శంకాతమఃపరంపర, శంకరదిద్రహితమానసంబును బోలెన్.

88

తే. తపనుఁ దుదయింపఁ దద్బింబ • దర్శనమన, లోకపాతకపటలంబు • లోఁగిపఱిచి
యతఁడు గ్రుంకినఁ జనుదెంచె • ననఁగఁ బర్వి, యంధకారంబు జగమెల్ల నాక్రమించె

సీ. వామాంగభామినీ • శ్యామధామాలియు, గంఠహాలాహలఁ కాళిమంబు
నాకాశ కేశపా • శాసితచ్ఛాయయు, జూలికాసింధుశై • వాలరుచియుఁ
గరికృష్ణసారాగ్ని • ఘనధూమనీలిమ, శేషభూషణఫణా • నీమనలుపుఁ
గటితటకీలిత • కరటిచర్మద్యుతి, మేచకశూలశో • భాచయంబు

- తే. భువనలోచను పై నెత్తి • పోవునంధ, కారబృందంబునకుఁ దోడు • గాఁగఁగూర్చి
జెనుక నేతెంచుభూతేశు • విధముడనర, జంద్రుఁడుదయాద్రిపై నొప్పె • సాంద్రకాంతి.
- చ. తిమిరదినేంద్రజాలములఁ • దెచ్చి యజాండఘటంబునందుఁ బో
సి మరలఁ బశ్చిమాశ యను • చెల్వ నహించిన పద్మరాగకుం
భముగతి సూర్యుఁడుఁ జనియె • బాక్సతి వెన్నెల వేల్పుటేటి శో
యము వడఁ బోయు హేమకలఁశాకృతిఁ జంద్రుఁడు నొప్పె నయ్యెడన్. 91
- ఉ. కాముకహృద్దధిం గలఁచు • కవ్వము బువ్వము దేవకోకిణ,
వ్యోమపథంబు తేనె పెర • కొప్పెడు పర్వము మవ్వముత్పల
శ్రీమకోకి, జకోరమహి • షీనుధుపాలికిఁ బోచునన్నమై
యామవతీత బింబ మున • మాచల మెక్కెఁ బ్రభాళిపెక్కువన్. 92
- ఉ. వెన్నెలగుఱ్ఱ సంజుగొని • వెన్నెలప్రోవు భుజించి, నాలిక
వ్వెన్నెలగ్రోఱఁ జాలఁగొని • వెన్నెలతేటలఁ దాగివి వేడుక
వెన్నెలక్రాను జాఱుగొని • వీధులయందుఁ జకోరద్రవకుల్
మిన్నులుముట్టి వెన్నెలలు • మేపుచుఁ బిల్లలుఁ దాము నాడఁగన్. 93
- క. వాల్మీశ్వరభైరవులం, బాలికలు భజించి భూత • సతి సభవుని శ్రీ
కాళద్వీపేశు మదిలో, గీలించుచు విడిదియింటికిం జని పిదపన్. 94
- క. అజంగములును దారును, భోజన మొనరించి వాలి • పూజించినయా
రాజకళాధరచరితము, రాజముఖులు చనువుకొనుచు • రాజిల్లంగన్. 95
- శా.తారాప్రోమ్మలఁ గాలసూతుఁడు వియ • ద్వారాళి వేటూడి ప్రా
హ్లాదంధం బను బుట్టిఁ బట్టి నులివా • యం గుంజి యీదాఱఁ జె
న్నారన్ వైచిన జాలమోయనగ శో • భా కించనత్వంబునన్
దారానాయకమండలం బమరె న • న్నగ్రానకూటంబునన్. 96
- ఉ. చీకటికానచిచ్చు, భవు • చేలగుసుంధము, తూర్పుకొండకున్
గూఁకటి రత్న, మజ్జరమ • కూరిమిపంట, చకోర రాజపే
రాకటిమంట, శోణకిర • నావళిగంట, వధాంగ కేళికిం
దేదవపెంట, మింటఁ జను • దెంచె దినేంద్రుఁడు కాంఘంటయై. 97
- క. అంతట భక్తస్వాంతని, శాంతు నుమాకాంతు హరు ని • శాంతసపర్యన్
గాంతలు నేవించుచు నా, శాంతంబు నెండమొలక • లలరఁ బయనమై. 98

—♦— దొంగలు విఫలమనోరథులై చనుట. —♦—

- ఉ. నాఁ దొకవల్లె కేగి మఱు • నాఁ డుదయాచ్చన నేయఁ గోరి పూ
బోఁడులు భూరిన త్త్యకుల • భూత్కృతి భాంకృతి ఘుఘ్మరధ్వనల్

గాడి చెవుల్ పగుల్చు ఘనఃకాననమధ్యనరన్దటంబునఁ
మూడవకంటివేల్పుఁ దమఃముందరఁ బెట్టుక నిశ్చలస్థితిన్.

99

శా. ఆరాధింపఁగ దొంగజంగములు నేఁ డబ్బాన్యలం జంపి భూ
సారత్నాదిధనంబుఁ బుచ్చుకొని యిచ్చావృత్తిఁ బోవచ్చుఁ గాం
తారంబుల్ నడి నిర్గమించి యటుగాఁ దా మానసింపంచునఁ
జేరంబోదురు కాశహస్తీ కనుచుం • పంపింపఁగా సంతటన్.

100

శా. అప్పుపాత్తు లరిష్టసాధ్యనము నేయం జెల్లియల్ మెల్లనే
యప్ప! మామృత్యున్నఁ గన్నె నగి యోయమ్మా! పరా కేటికే
చెప్పం జూపఁగరాని లోకజనకుఁ శ్రీకాశహస్తీశు మా
యప్పయ్యక భజియుంప నేమయున నేమయ్యె న్నగిం జూడవే.

101

క. నావును దదేకినిష్టా, సావన భావననమాధిఁ • బరచకు లగుచుకొ
నేవింపఁగా సంతట, బూవుంబోమొను వేడ్కఁపుట్టం గరుణన్.

102

సీ. శ్రీకాశహస్తీగఁగీరితి స్తోత్రముల్, పెట్టిన నెలిబూదిఁ పండెకట్లు
గళములఁ గుఱుబోడఁ తలల నుద్రాగ్గముల్, గండచలత్తామ్రఁకుండలములు
భాతురాగాంగవఁ స్త్రీయులు గోచులు, నడమముంజేతులఁ నెనఁగునజ్జ
లును దీవ్రభావనంబునఁ బుట్టు నెమరులు, జెదరి పువ్వులు గోయఁగీఁగుగతులు

తే. గలుగు ప్రచుభులకోడ శ్రీకాశహస్తీశివుఁడు ననుదెంచె దనుఁబూజఁ నేయ వలచి
పత్రపుష్పఫలంబులుఁ భక్తిఁ దచ్చు, ద్రవిగింగమ వేషంబు • లవధరించి.

103

క. ఆకలకలమునఁ జిత్తం, బాకులతం బొంద దొంగ • లడవులపాలై
కాకుల తెఱఁగునఁ జనిరే, కాకు లగుచు నొకరి నొకరు • గానక భీతిన్.

104

— శ్రీకృష్ణునిస్త్రిలును సాయుజ్యంబు పడయుట. —

క. మదనారియు నాపిమ్మట, మదతులఁ గనియంగఁ బోయిఁ • చూపులఁ గరుణం
బొడలఁ గనుంగొని వారల, నిది యే మిచ్చోటనుండ • నిటువలె నన్నన్.

105

శా. ఆయయ్యక గని మొక్కి ధన్య లగుకఁ న్యల్ దమ్ము నమ్మించి య
మ్యాయాజంగము లిచ్చఁదెచ్చటయు నాత్మస్వర్థభూషాదు ల
న్యాయంబూని హరింపఁ బూనుటయుఁ దా • రచ్చోటి కాలోస వి
చ్చేయం గన్గొని దొంగ లేగినదియుం • జెప్పం గృపామూర్తియె.

106

క. మాయమ్మలార! కరుణా, తోయనిధిం గాశహస్తీఁతుహినాంశుధనుఁ
శ్రేయోనిధి నారాధన, నేయం గొనిపోయెదము ప్రచింత యుడుగుడి.

107

వ. అని యాదరించి తలోదరుల ముందరఁ బెట్టుక నెట్లుకొని జీవులంగొట్టరట్టునకొడి
గట్టువేయపుగట్టి వాయుదెస వెంకిగట్టు వాయులేక తోకొనిపోవఁ ద్రోవ నావనదేవ

తలు తనకు నర్చనలొనర్చు నేరు వేటుపడ నమీరకుమార్త వేరితకునుమితలతాగళితప్ర
సూనంబులుఁ బూఁ దేనియసోనలతానంబులు మధువవితానానూనతానమానంబు
లు నగురుగుగ్గులు వడిర తరువరస్పర కషణజనితానలధూపధూమంబులును గభీర నదీ
తీర నదారాధక నీనార ముష్టింపన కైవభారతీ పరిచయ ధురీణ కీర శారికా వ్యాహార
మంత్రంబులుఁ దృణీకృత గగనమణి దక్షిణరజతగిరి మణిగణ ఘృణి నీరాజనంబులును
సరభ సేభ సైరిభ శరభ హరిప్రభృతి మృగ విభు సభా గభీర నినద గిరి దరీభవ
ప్రతిరవఘుమఘుమాకార వాద్యంబులును బనసరసాల సాల హింతాల రంభా
జంబూ జంబీరకపిత్థ భూరుహ పతత్ఫలోపహారంబులును వలసిన యెడల నిరుగడల
నడుముఁ బెడగడలి కుంభసంభవ కుంభినీధర కన్యాంభోగుహకన్యారాది సౌరభంబు
లును గంగోత్తమాంగలింగాంగరాగీకృత గంధసార ఘనసార కుంకుమసంకుమద
మృగమదామోదంబును నారామసీమామాకండమందార కర్ణికార నమేరు దేవదా
రు మాలూర కేసరకుటజ నకుర మల్లికాది ప్రసూనవాసనారాశి నీసునం దమయం
దుఁ బెనఁగొనఁగొను శీతలవాతపోతంబులును యాతా యాత భూతేశ్వర పథిప్రయా
నంబు నవనయించుచుఁ జనుదెంచె. చందత్పంచాస్యంబును నటన్నీలకంఠంబును
విలసితశివంబును నాశ్రితలూతావాతాశమాతంగ కిరాతంబు నై యేవంకజూచిన
శంకరాకార స్మరణకారణంబై సమున్నత శిలావిలిఖిత ఖతలంబును జతుర్భుజచతు
ర్ముఖ శతమఖావధి నిర్జరలో చనాగోచరంబును మునిజన భాగధేయంబును ననపాయ
సుఖప్రదాయకంబును బురాణవాగ్మీపణితమహిమంబును గణనాతీత ప్రభావంబునై
యురులింగసమల్లాసంబు ననుకరించు దక్షిణకైలాసంబు కట్టెదుటం బొడగట్టె నట్టి
యెడఁ బడంతు లడవి వెడలి యెడపడని నంతోషంబున నొడయనిం గొనియాడిరి.
ద్రవిళజంగమపుంగవుండును సంగడిం జనుదెంచు జంగమలింగంబుతోడంగూడి ప్రస
న్నకాళహస్తి హిమగభస్తిచూడామణి పాంతకు నేతెంచునంత సంతర్ధానం
బవధరించిన.

108

మ. తమలోన నృధురాపురాంగనలు చోద్యం బంది శ్రీకాళహ

స్తిమహాదేవుడు జంగమాశృతివిభూతి భృత్యులం గూడి వ

చ్చి మదీయ వ్యథఁ దీర్చి యాత్మనగరీఃసీమోపకంఠంబుఁ జే

ర్చి మఱుం గొక్కటి పెట్టి పోయె నిక నేఁగితిం గనుంగొందు మో.

109

సీ. చింతింప లేమితి • మంతకాంతకుఁ డని, యెఱుంగమైతిమి పార్థఃతీశుఁ డనుచుఁ

దెలియమైతిమి మది • దేవదేవుం డని, పట్టమైతిమి ఖండఃపరశు వనుచుఁ

గానలేమితిమి • గంగాధరుం డని, భావింపమైతిమి • భర్గుఁ డనుచుఁ

దలచలేమితిమి • దర్పకాహితుఁడని, యెన్నమైతిమి జగఃదీశుఁ డనుచు

తే. నేమైతిమి శివుఁ డనినిశ్చయింప, మొక్క మైతిమి భవుఁడనిఁ మోక్షతింది
చూడమైతిమి హరుఁడనిఁచొక్కచొక్క, యింక నెన్నఁడు నరిసింతుఁ మిందుధరుని.

సీ. కట్టుఁగొయ్యకుఁ జేరి • కామధేనువు దప్పెఁ, గానవచ్చిన పెన్నిఁధాన మడఁగఁ
గరతలంబుననున్న • సురమణి పడిపోయె, బండినతపము నిఁమ్మలతఁబొందె
మోల వచ్చిన కల్పఁసాల ముప్పెనఁబోయె, వచ్చిన భాగ్యదేవత దొలంగఁ
బ్రాప్తమయ్యును సిద్ధఁరసము నీరసమయ్యె, దొరకీయు వృథయయ్యెఁ బరుసవేది

తే. యేమి నేయును మిట్లు విఁ శ్వేత్వరుండు, కాశహస్తీశ్వరుండు భవఁగహనదహన
దక్షుఁడవచ్చి విఁకుప్రపఁత్యక్షమయ్యె, దెలియకుండఁగ వెను వెంటఁ మెలఁగించియె

తే. ఫలముఁ గొమ్మని ముందఱఁ బట్టి యానఁ, గొలిపి శిశువులఁ జేరంగఁ, బిలిచినట్టు
తపసులకు డన్మఫలమైనఁ తనమహత్త్వ, మెఱుకవడనీక నశ్వేశుఁడేగ నకట. 112

శా. కానీ యాత్మనివాసదక్షిణాదిశాఁశ్చ లానముం జూపఁడే

తా నే డందఱు నద్దురాత్ము లడవిం, దాగఁ సవాత్సల్యపూ
ర్ణానుకోశమనీష శంక నతఁ డేలా తేలిపోఁ జూచు న
స్థైర్యం బాలవె యీపురికొ మనకుఁ దఁన్నర్పించు భాగ్యోన్నతుల్.

113

సీ. ఈమూర్తి కాశహస్తీశలింగాకృతి, యీగీలది కుమారఁ కాశహస్తీ
యీపాటి కేతకీఁదీప్రపవతీరూప, మీలాగు నీలాచఁ లేంద్రమహిమ
మీదారి దుర్గాధఁ నాధరాగమగోధ, యీతెఱంగుది సహఁ నీశతీర్థ
మీప్రభావనమగ్రఁ మంద్రతపస్థలం, బీరీతి సునము మఁయూరతీర్థ

తే. మిట్టి గతి మోహనక్షేత్రఁ మెన్నననుచు, జెప్ప విని కొల్వ సంకల్పఁ సిద్ధిగాఁగ
సభవుడిందాఁకమన వెంటఁ నరుగుదేడె, యిచటనేవింపనిక మోక్షఁ మేమియగుదు.

మ. శివభక్తాకృతినున్నవారు ప్రచుభుల్ • శ్రీకాశహస్తీశుఁడై

శివుఁ డున్నాఁ డిదె జ్ఞానపుష్పకలికాఁచిహ్నంబుతో నున్నదీ
శ విహారాద్రి యమాశ వెండిమలనా • సంజాలెమై యున్న దిం
క విచారింపఁగ నేల నేడె మనకుం • గైవల్య సౌఖ్యం బగున్.

115

శా. రుద్రాక్షస్రగలంకృతుల్ భసితభాఁరుల్ పంచవర్ణానుగో

న్నిద్రసావంతులు శాంతు లంగభవభిఁన్ని త్యార్చనాకృత్యలో
లద్రాఘిఘ్నలు మానముద్రితముఖు • లైవరాగ్యభాగ్యోదయుల్
భద్రాకారు లటంచుఁ జొరజనులఁ • భామల్ విహింపించుచున్.

116

సీ. సతత మేమొగలేట • జలకంబు లాడిన, బహుజన్మపాపజంబాల మెడలు

నల్ప మేజ్ఞానపుష్పంబు నేవించిన, బరశివజ్ఞాన సంపత్తి గలుగు
నన్న మేదుర్గాంబ • సందర్శనము నేయ, నప్తపాశ క్లేశ • మడఁగి పోవు

సులభ మే దక్షిణ • కలభౌతగిరి గన్ను, సంతతానందంబు • సంభవించు

తే. సుకర మే యాదిమధ్యాంతఃశూన్యమూర్తి, భావనాతీతు యోగీంద్రః భాగధేయుః
గాలసంహారకర్త శ్రీకాళహస్తి, శివునిఁ బూజింప మోక్షంబు • సిద్ధ మనుచు.

చ. ప్రమదలు కుంభసంభవధఃరాధనకస్యకః దీర్ఘమాః సి
క్షములగు వస్త్రముల్ విడిచి • ధౌతపటంబులఁ గట్టి కేశపా
శముఁ దడియొత్తికొంచుఁ గట్టి • సంధి నడింపఁగఁ గీలుగంటు లం
దముగ నమర్చి సై కతవిత్తర్జికలం గనులాసనవ్రతై . . 118

ఉ. అక్షరుఁ గాళహస్తిగిరిః బాధిపు మానసపీఠి నిల్చి పం
చాక్షర పూత భూతి విహితాంగములఁ ధరియించి భద్రుడు
దాక్షిణ్యభూషితావయవః తై శివపూజ యొసర్చి కర్మబం
ధక్షయకారణంబు లగు • తద్గుణార్థవస్తుల్ సరించుచున్. 119

క. ద్రవిళకవిరచితసుతిశత, మవిరళగతిఁ జదువుగొనుచు • సన్యవిచార
న్యవహారదూరు లగుచున్, భవధివనన్వారమునకు • భానులు గది చున్. 120

సీ. సగవు రాకుండియు • మొగమునెత్తెమ్ముల, సగ వంతురించు సో • ముగిము నిగుడ
మదము లేకుండియు • నుదితతాపశ్వాసం, సదమసం బుదయించు • నుదుటు దెలుప
మెఱుగు పెట్టకయును • మెఱయు నిద్దపుమేని, మెఱుగులుతగిగల్గె • తుఱగలింప
నడవు బిత్తరముగా • నడవనేరకయును, నడవ నాయ్యారంబు • ముడివడంగ

తే. నిర్వికార వికారాత్మః • బార్వతీశుఁ, గలయ నేతెంచెదరు గానఁ • గామినులకుఁ
గలుగకుండునె తద్గుణః గౌరవంబు, పతికి సరిగా కె హితవై స • భాగ్యవతులు. 121

చ. భయమను తొల్లికఁ విమలః భావవసుంధరఁ జెల్లగించి భ
క్తి యనెను విత్తుఁబెట్టి వ్రతః ధీనది సమ్మదవారిఁ జల్లఁగా
సయమున సంకురించుచు స • పల్ గొనలై యెలమిం జెలంగి త
న్నయముగఁ బ్రాకె నంచనఁగ • నారులమై పులకంబు లేర్పడెన్. 122

కి. పులకకళికావితానము, దిలకింపఁగఁ దొరఁగు పువ్వుఁ • దేవయల గతిఁ
లలనామణితనులతీకా, కలిత ప్రస్వేదవారిఁకణములు పొడమెన్. 123

క. ఆలతకుఁ గొనలుసాఁగు వి, శాలతకుం బొంత నీరు • చాల దనుగతిన్
బాలాచపలాంచితదృశ్నీలాంబుద మంబువృష్టి • నిలువక కురిసెన్. 124

క. ఆవానఁ దడిసి వడఁకెడు, కై వడిఁ గింపంబు నొడమెఁ • గామినులు మహా
దేవుని ముక్తివధూటీ, జీవితనాయకుని సేవ • సేయం గదియన్. 125

సీ. తనువు దుర్గతి తోవఁ • జనకుండఁ గట్టిన, కట్టుల గతిఁ బెండఃకట్టు లమర
వెనుకకు నొదిగి యొ • య్యనజాటు ఘనతమో, గ్రంథులగతిఁ గీలు • గంటు లమర
గారాను మీకుఁ గ • ర్తములార నిలుడని, పలికెడు గతి జప • భావతనఁగఁ
నమ మాత్మ చిన్మయాత్మ నుగూడఁబోఁజేప్త, లుడిగినగతి మన • సూరకుండఁ

- తే. బుండరీకభవాండకంబుండకుహర, బహిరబహిరహరహాపూర్ణః • భావనాది
కప్రకాశాంగు నిరుపాధి • కపిభావుఁగాభిహస్తీశు దర్శింపఁగిడియు నవును. 136
- క. జ్ఞానప్రసూనకళికయు, నానుం గన్మకల జన్మ • దైన్యం బుమనక
బూని యొకదేహమై నెంచు, పై నిల్చె శివుండు భాగ్య • నునిపో తలఁపన్. 127
- వ. అప్పు డప్పురమదంపతుల శిరోభాగంబుల మిన్నేటి నీలం బారలుపొసలై పొంలు
చుం దెరులెరులై యురలం బొడముమఁ దడబడ నెగసి తునుకలైన చినుకులు
హత్తిముత్తియొప్పు నేనల విలాసము నూపె. చూపులకుం దినినుసూపంబులై
యెడనుచెలంగునఁ దెలుగొప్పు చున్నకొప్పును నప్పయోనింబున మెఱచి మెఱచి
పోనెఱుంగని మెఱపు నొకపు నెఱపు కేతందళంబున దళంబగు వరిమళంబునం గూడి
జడియుపుప్పొడియు నెలవంకనంకసుధాలంబులుం దెలువంబులై పొనలె. చదలేటి
కదలికిలం నలుకెడు నిజకరంబు తుద లేటి వెడలుపాక చూపున వెఱపు తమకు
సరియనగలచాటి చుట్టటింబు వాటించి మానుపు నానుపుఁగొంపి రామాళి
వాలికచూపు నివాళికులునన . శంకరి నలునంక నుదటఁ బంకిజమిత్రగుండలంబు
శంకనంకురింపఁ జేయుఁ గుంకుమ పంకంబునఁ బట్టిన నట్టిచబ్బొత్త తనభాగంబున
నొక్కభాగం బడంగిన కతంబున పైకత నితంబల కామదుగితగహన దహనం
బొనర్చ నట దెఱచిన చుటుకుఁగంటి మంటవంటి కెంపున పొంపారె. నీలరోలంబ
జాల నీలిమయుఁ బొటల జటాజూట పాల్కుళ్ళంబును గలసిమెలసి దివసావసాన
నమయ సంశయంబుల హృదయంబుల నుద మంబుగాఁ జేయ భయంబునఁబ్రయుం
బొసి యుభయతనుప్రభావిభాకరతన మానభోసదీ సంభేద సముద్భవ విశేద కుముద
సముదయంబులలో దాగిప జక్కవలెల విమల దుకూలంబులో నున్న యున్నత
స్తనకలశంబు దొడగిపట్ట నాసపడు కడకేలుఁదానుర యను . అథంగురాలిం
గసంబున నిజాంగసకుఁ గొరెగు నానందకౌమ్మ బీదువులు గనుగొని తన తొడవు
లగు పాముల నిడునయూరుపులచలన వెడలు ఏచావలధూమంబులవలనం గావ
లయునని తదాభరణంబులు నడలింపఁ దలంచు శివుని విలోకించి యొనరించు
నగవునం దెలుపగు సగజమొగంబును దనమొగంబును నేఱుపఱుప రాని సొబగు
నం గనుపట్టె. వామతను నీమగిసీలమామయన్ను న నెన్నడుమున కెనగాక యోడు
పడి యున్న యన్నెలవున నమక మిన్నుం దునకలుసేయవలయు నని యెత్తిన
తెఱంగునఁ గెంగేలగండగొడ్డలి వెలిగె. అంగజభంగం బొనరించు చూపునం
దుదయంబైన చూపును గంతనాళి కాలకూటకాలిమయుఁ గంతసరాంతర పురందర
నీల నీలిమయును బ్రచండతాండవఖండిత బ్రహ్మాండపాదంబును యోగీశ్వరో
పాస్య లాస్యరహస్యవిలసిత పాదంబును బ్రమోదాపాదకంబు లయ్యె. జననీజనక
శక్తిరంబును విద్యాపురుషసామరస్య సుఖాకారంబును శృంగారశాంతరసమయం

బును బ్రత్యక్షభోగమోక్షప్రదనమయంబుమనై యొక్కమహాశేజం జెడుగుకల్లు
గన్నులకు మిటుమిట్లుగొన నిల్చినం దలంచిన తమతలంపీడేతనని వనిత లవసీతలం
బున సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి యెదుట నుడుట ముకుళిత కరవు
టంబు లిడుకొని మిన్నకున్నఁ గన్నియల కన్నెఱింగి తన్ను నేడఁబాయక సేవ
సేయం గాయంబునం సగం బొసంగ నని దాక్షాయణి సిగ్గుపడ సాయుజ్యం బిచ్చి
యంతర్నితం డయ్యె. అయ్యవసరంబునఁ గమలాస్యల రాక యాలస్యం బగుట
యు సొమ్ములయొద్దం దువాకిట నుండు నిరివిడ్డ లిద్దఱుం దమలోన 128

—* వారకన్యలు ముక్తివందిన వార్త నశరీరి ప్రకటించుట.

శా. దేవస్థానములోనికి జని పురంధ్రీరత్నముల్ రా రదే
మో విశ్వేశ్వరదర్శనానవసరంబో శ్రీమహాదేవ సే
వావాంఛాత్తనో మమ్ము సొమ్మును బహిర్ద్వారంబునం బెట్టి చే
తోవై కల్యము లేక యింతతడ వెందున్నిల్వ కెట్లో యనన్. 129

ఉ. స్థానమువారు వారి నొకఁజాడఁ జలింపకయుండఁ జేయుచున్
లోనికి బోను పంకరుహలోచనలక గుడియెల్లఁ జూచియున్
గానక సంభ్రమంబు పెరుఁగ న్నెఱుగండఁగ నందియంబు వో
నానతియిచ్చె దత్కథన • మంతయు నంబరవాణి గ్రక్కునన్. 130

క. వారు విని వారలలనా, సారాభవభక్తిమహిమ • భక్తులపై గౌ
రీరమణునకుం గలిగిన, కారుణ్యముఁ దెలియ నలవిఁగా దనుకొనుచున్. 131

క. గుడి వెడలివచ్చి తమయు, న్నెడకుం జేటికలఁ బిలిచి • యింతుల మమతా
జడదీజడధినిమగ్నతఁ, జెడకుండఁగ శివుడు మోక్షసింధువుఁ గలిపన్. 132

మ. శివగేహంబున జ్ఞానపుష్పకళికాసీమంబు విఘ్నేశభై
రవ నారాయణ వాసపుల్ శబరనఁమ్రా డ్దక్షిణామూర్తి తాం
డవమూర్తి ప్రియధామముల్ వెదకువోటం జెప్పె నాకాశవా
ణి వృషాంకుండు సరోజలోచనలకు • నిన్రశ్మేయసం బిచ్చుటల్. 133

ఉ. ఇందున కింక శంకవల • దింతయు సత్యము కాళహస్తి బా
లేందుకళాధరుం గొలువుఁ • డిక్కడ మీరు వసించి మోక్షముం
బొందిన వీరి భక్తి గృతఃపుణ్య లెఱుంగఁ బ్రతిష్ఠ నేయుఁ డీ
శుం దలఁకెల్ల మాని యనుచుం జని రందఱు వారు సంతటన్. 134

క. తమయేలిక సానులపేర మహేశ్వరలింగముల నిరంతరభక్తి
గ్రమమునఁ బ్రతిష్ఠఁ జేసిరి, యమదిక్కైలాసవతిగృహంగణభూమిన్. 135

ఉ. నావును భక్తితో విని మహాపరిణామముఁ బొంది యాదవ
త్కౌవరుడు మహేశునకుఁ • జాగిలి మ్రొక్కి మహానుభావ ! నా

భావములోన నందియము • పాటిలె నొక్కటి దీని నానతి
వే వివరంబుగా గరుణ • వేగమ నీకది విన్నవించెదన్.

136

సీ. నకలవేదామృతజలధి గంధూషించి, దప్పి నంగేక్షువుల్ • చప్పిచప్పి
నిగమార్థ ధన మాత్మజగతి నిక్షేపించి, న్యాయఫలములు • నమలినమలి
ధర్మశాస్త్రమహాషధములు నూలుకత్రావి, బహుళపురాణకూపములు ద్రవ్య
యోగార్థసాధనలుల్లం బుపాసించి, పరమత గాంగేయమొరసి చూచి

తే. తపము లొనరించి పుణ్యతీర్థములు దిరిగి, న్రతములన్నియు జేసినవారు శివుని
నెఱుంగ రీచెల్లెడి పామునిభము నెఱుకు, లేజిగి పూజించి ముక్తులై • రెట్లనంగ. 137

ఉ. జంగమలింగ మంగధవశత్రువు యాదవరాజుచిత్తవీ
ధిం గల సంశయం బెడలఁదీర్చు దొడంగి చెలఁది పాము మా
తంగము చెంచు పుట్టినవిధంబు నదాశివభక్తి తన్మతిం
బొంగిన హేతువు వి న సామూహ్యము లేరికి నంచు నిట్లనున్.

138

—❖— చెలఁదిపూర్వజన్మమువృత్తాంతము. —❖—

చ. నకలము బద్ధసూతి నిజశక్తి రచింపంగ విశ్వకర్మపు
త్రకుఁడగు నూర్ణనాభుఁడు మందంబున నాతని ధిక్కరించి స్వ
ప్తికిఁ బ్రతిస్పృహ నేర్చున స్వజంపంగ గోపమునకా శపించె గీ
టకత వహింపు మీపు సౌకటంబగు పేర నటంచు గ్రక్కునన్.

139

క. ఆయూర్ణనాభుఁ డాతురుఁడై యేటికి రాకమాను • సన్న్యాసవిధిం
జేయఁ దలంచినఁ జనునె య, పాయంబరి పద్మజనకుఁ • బ్రణతుం డగుచున్. 140

ఉ. నాయపరాధ మేమియు మనంబున నెన్నక మానిమానన
ధ్యేయ కృపావిధేయ తుది • దీనికి నెయ్యది? యేవనంబునం
బోయి వసెంతు నే బురువుపుట్టువు దీతెడుదాక? నానతి
వే యని విన్నవింప విని • వేధ విధూతవిరోధచిత్తుఁడై.

141

మ. జగదుత్పత్తి విధిప్రధాన ధిషణాసామర్థ్య గర్వంబునం
దగిలెకా శాపము, ముక్తి గల్గెను శివుం • దర్శింప, నందాకాభా
త్రి గజారణ్యమునందు బిల్వవనవీధీవర్తివై యుండు మా
తృగుణాపాదితచక్రసంక్రమవిరోధద్రోహ లూతాకృతిన్.

142

ఉ. మున్న చట స్వసింహునకు • ముక్తినుఖంబు ఘటెంప లింగమూ
ర్తి నిలిచెకా శివుం డతనితీరు ఫణాకృతినందు భక్తిసం
పన్నుఁడు పూజసేయు నొకభక్తుఁడు నిత్యము వాని నిష్ఠవం
క పుగజేతుఁ గొల్చి యెఱుకం భజియింతువు గాంతు సాఖ్యమున్.

143

- క. శ్రీనామధేయమున గజ, కాననమధ్యమున బిల్వఃకద్రుమశాఖా
స్థానంబుల నిజగుణపరి, ధానవిధానవసీతఃతం దిరుగు మిలన్. 144
- క. ఈజన్మముకంటెను నీ, కాజన్మమే పావనము గ • జారణ్యములోఁ
దేజోనిధి న శ్వేత్యుఁ, బూజింపు తదీయపదము • పొందం గలుగున్. 145
- క. విడువు నిచారము నీ విక, నడవిఁ జరింపంగఁ గలుగు • టలిగి పఱపువైఁ
బడినగతి యమ్యుఁ జను మనఁ, దడయక నావిశ్వకర్మతనయుఁడు నీతిన్. 146
- శా. లూతాటకమై ద్విదంతవనమా • లూరదుగ్గిశాఖాశిఖా
యాతాయాతవిహారజాతనిజగ • ర్భావిర్భవత్తంతవ
కాగిప్రీతివసింప నంతటను భ • క్తాగ్రేనగుం డీశ్వరా
ర్చితాత్పర్యమునం బ్రసానఫలప • త్రవ్రాతముల్ గోయఁగన్. 147
- తే. చెలఁగి యుండెడు మారేడు • చెట్లుజేరి, దర్శకారాతి పూజావి • ధానవేళ
తప్పకుండగఁ బోవుఁదా • త్పర్య మెసఁగ, సంభ్రమంబునఁ దప్పూ • శములఁగోయ.
- క. ఆకీటము వేణుశలా, కాకల్పితపుష్పవేటి • కాపుటి మారే
జాకులతోఁగూడఁ బడెకా, శ్రీకంఠాలోకనంబు • నేకులుకనవన్. 149
- ఉ. ఆతఁడు కేశకీరతినియందు ని • జాంగము దోచి తత్ప్రయో
ధాతనమస్తదేహుఁ గలు • ధాతనుహీనరగేహు నర్హున్
నేతునిఁ జేయఁ బిల్వదళ • పీటికలోఁ బడియున్న లూతయుఁ
జేరికి వచ్చి శంకరునిఁ • జేసి విలోకన మంతనుండుయన్. 150
- వ. నిజజనసహేతు గూనంబగు జలజభవుశావంబుఁ దలంచుకొని యీశ్వరార్చనాజ్ఞా
నశాశ్వతైశ్వరంబవార్యంబగుటయునీకుమున్నెఱింగించితి తేజంగునవక్షిణైలాస
నివాసుం బూజనీసి సాయుజ్య సామాజ్యంబుఁ గైకొనియె నింకఁ గాశంబుకథఁ
జెప్పెద వినుము. 151

—→ కాశంబుపూర్వజన్మము కథ. ←—

- నీ. గంధర్వకామినీ • గానంబు విని తల, తెత్తియాడెడు భుజ • గేంద్రములును
భుజగఘణారత్న • ములదీధితులఁ బ్రకా, శించు తమస్సమా • శ్లిష్టగుహలు
గుహల పరిధర్మనుల్ • ఘమఘమయనఁ బాటు, నిర్మలోదకముల • నిర్ఘరములు
నిర్ఘరతటముల • నిరుపాధికసమాధి, యోగనిద్రా • నుండుమునులు
- తే. మునుతపములు నిర్విఘ్న • ముగఘలింప, భక్తిరక్షించుకొనివచ్చు • ప్రమథగణముఁ
ప్రమథగణభామినీ యుత • పార్వతీవి, లాసములుఁ గల్గి దనరుకై • లాసనగము. 152
- చ. ఫణిపతిహరి భావభవ • భస్మ సుధాకర భూషితాలికే
క్షుణ్ణ ధనశపిథాకలిత • సానుచరద్వైపభాధిపుఁ ఖణిల్

ఖణిలున ఊకవేయ వెలుంగఁగ నమకూడదు చూడ నన్నగా
గణితదుదిప్రసారము జంగత్త్రీయగాహకమై వెలుంగఁగన్.

153

చ. ఫలములఁ గాచు నద్రీసుతఃపాణిశుకంబు, వృషంబుఁ గాచు శా
డ్యలములఁ గాచు దంతిముఖివాహన మక్షతరాజి, గాచు జో
గులయిలువేల్పువాజి మదిఁగోరక బోనము, భీక్తు లీశ్వరుం
గొలిచిన దాఁకఁ దత్కుఁధరఁకూటగళ త్తటినీలటంబులన్.

154

క. అనవరతఫలితః సుమిత, వనఫలరసమధునదీప్రవాహంబులు పై
కొని సెలయెటులఁ గూడఁగ, మునితతి సంభేదశంకఁ మునుఁగుం బ్రీతిన్.

155

ఉ. పారదరాశి చంచలతఁ బాసి వసించెనొ, శైలమై సుధా
నీరధి నిల్చెనో, కుముదిఁనీపతికాంతి ఘనీభవించెనో
నారజతాద్రీ ముక్తిలలఁనామణి కేళిసుధాంశుకాంతి రా
జీరచితోరుసాధగతిఁ జెల్వెనఁగు న్మృనిసిద్ధసేవ్యమై.

156

క. శంభుఁ డొకనాఁడు వేడుక, సంభోజభవాండమందిఁరాంతర్వీధి
శుంభన్నివేశకాంతా, స్తంభం బగుచున్న రజతశైలమునందున్.

157

చ. గరుషుఁడు రాజహంసమును గంధగజంబును మేఁకపోతు కా
నగము నరుండు సక్రీకులఁచందుఁడు నిజ్జియు గుఱ్ఱ మెద్దు ని
ర్జరులవిమానముల్ మొదటిఁచావడి ముందర సంపడింప శ్రీ
హరి విధి వాసవాదులు నిజావసరాశ వసించి యుండఁగన్.

158

సీ. తొంగలి తూల శాస్త్రాలచర్మముఁ గట్టి, భూతిమైఁ దగ నెఱఁపూఁతఁ బూసి
కొన్నెలవిరి జటాఁకోటిరమునఁ దాల్చి, బ్రహ్మకపాలహంఁరములఁ బూసి
యురగేందు శేషు నుత్తరజందెముగ వేసి, కర్కోటకుని నందెఁగా నొనర్చి
శ్రవములఁ గంబళాశ్వతరుల ధరియించి, శుంబురుఁ గరకంకఁఁబంబు నేసి

తే. వలయుభూషణవితతిగాఁజిలువకలము, జేయుచోఁబ్రియవధూమణిఁ బాయనెడరు
తాళఁజాలక పోయి పాతాళసీమ, నున్న కాళంబుఁ గోపించి యుగ్రు డపుడు.

159

తే. కొలువునకు వచ్చి నవరత్నఁకోటిసుటిత, వీతికాసీనుడై దైత్యభేదికమల
గర్భముఖ్యులు సేవింపఁగాళమనుభు, జంగుఁ బిలిపించి యిట్లనిశాపమిచ్చె.

160

ఉ. వాసుకి శేషముఖ్యఫణిఁవర్ణము నిత్యము సేవసేయ భా
మాసురతప్రసంగసుఖిమగ్నుడవై ననుఁ గొల్పవైతి వా
దోనమువంక మేదిని సఘోభువనంబున నుండు రాకు శై
లానముఁ బూడ నన్న వికలత్వము నొందుచుఁ గాళనాగమున్.

161

- క. నాయవివేకంబున ని, ట్లయెం గెలానపర్వతారోహణముం
జేయక మిము సేవామతి, దాయక నెట్లుండగల దృఢంబగు తాల్చిన్. 162
- మ. అని దుఃఖించుచు మ్రొక్కి లేవని ద్విజిహ్వంబు స్విలోకించి మో
మున మందస్థిత మంకురింప దివిషఃస్మార్థాభిషిక్తుండు లె
వ్వుని నావాక్యము డప్పడైన ధీరః దాఃరాగం బవాచీఃమై
తనకు న్నన్న భజింపు మందు నవరత్న శ్రేణిచే నిర్వ్యమున్. 163
- తే. కొంత కాలంబునకు నన్నుఁ గొలువ నొక్కహస్తి చనుదెంచు దానితోఁ నగువిరోధ
మచట మీకుఁ బరస్పరాహవము గల్గి, చచ్చి మోక్షంబుఁ గాంతురుఁచను మనంగ.
- సీ. తారాచలారోహః గారంభమునకుఁ బ్రత్యూహహాపములు పయోధరములు
శంకరపదపద్మః సందర్శనాంతరా, యనిధానములు కటాక్షౌంచలములు
అభవ సామీప్య నిత్యానందవిఘ్న హేతువు లవియోగసంతోషనీల
లంగజవిమతాంగః సంగభంగానికా, గణములు దృఢపరిరంభణములు
- తే. గాన నిహపరసౌఖ్యంబుఁ గలుగుటెట్లు, కామినుల వీడనోపనిఁ కాముకులకుఁ
బ్రణయిసీమృత్యుయోగంబుఁ ప్రాప్తమైన, హరుని చిత్తంబునకు దూఁ మైతిఁగాడె.
- వ. అనుచు నపారవిచారంబున మునుంగుచు గజకాననంబుకుం జనుదెంచి శివలింగార్చ
నాపరుండై యుండు నవనరంబున. 166

— హస్తిపూర్వజన్మకథ —

- సీ. అన్యోస్య సరసభాషామృతాశీనతః, బ్రణయరోషావహః ప్రార్థనముల
బహువిధాలింగనాభంగురక్రీడల, బింబోష్ఠచుంబనాడంబరముల
బంధసంధానవిభ్రమవిశేషంబులఁ, గేళీపరిశ్రమఁ గాలనములఁ
సరభసరతిఘృతజలహారాంబరములఁ, దాంబూలచర్వణాదానములను
- తే. గనకసౌధంబులోపలఁ గలసిమెలసి, సేవసేయు వయస్యలఁ జేరనీక
యేకతంబున గౌరీమః హేళులున్న, యవనరంబున మిగుల మదాంధుఁ డగుచు. 167
- ఉ. హస్తి యనంగ నొక్క ప్రమథాగ్రిణి వాకిరివారిఁ దోచి చే
తస్తనువృత్తియుం దొరగి తద్రీతినమ్మదభేలనకీయా
వాస్తువు డగ్గఱం గని భవాని శపించె మదించి వచ్చి తే
హస్తివి గమ్యుటంచు దను నల్కయు సిగ్గును గస్తిఁ బెట్టగన్. 168
- క. గజగజవడఁకుచు నాతఁడు, గజచర్మాంబరుని గంధఃగజగమనపదాం
బుజములకు నెరఁగె భువనై, కజనని ! యవరాధి నైతిఁ గావు మటంచున్. 169
- క. వెండియు నధికభయంబున, దండనమన్కృతు లొనర్చి దైన్యంబున నో
రెండం బెదవులు దనువుచు, నొండేమియు ననక మిన్న కున్నం గరుణన్. 170

- ఉ. నావచనంబు దప్పదు మఃసంబున భీతి వహింపనేల తేరి
తావధియందు ముక్తినుఖి మబ్బుగజాటవిలోన లింగమై
భావజనంహరుండు ఘణిభావమున న్వసించినాడు త
తేన యొకర్చు నీకు నొక చిల్వకు నర్చన మచ్చరం బగున్. 171
- క. నీవాభుజగముచే నీచే వాతాశనముఁ జచ్చి శివపదసుఖల
క్షీవరు లయ్యెన రరుగుము, నా వేగమె హస్తా గంధఃనాగం బగుచున్. 172
- శా. మాలూరచ్చద నోల్పలాబ్ధసితవఃద్యశ్రేణిభారంబు శుం
డాలగ్నం బాసరి వి హస్తా శశిజాటపాంతమం దుంచి త
త్కాశస్యస్తమణుల్ పడం దుడిచి కేతక్యావగం గ్రుంకుచుం
గేల న్నిరముఁ దెచ్చి మైదొడసి భక్తిం బూజసల్ సేయఁగన్. 173
- క. నీ మును చెప్పిన తెఱఁగునఁ, బామునకుఁ గరీంద్రమునకుఁ బగర్చె ఘణిచే
సానుజ మహిపతి కరటి, గ్రామణిచేఁ జచ్చి భవము ఁ గడ తేఱంగన్. 174
- క. సానుజ మంబరి మయ్యెన్, బామును నాభరణమయ్యెఁ ఁ ఘణిమదకరులఁ
స్తామనతీపతికృపచే, నా మొదటివిరోధ ముడిగి యభవత్వమునన్. 175
- వ. ఇంకఁ గన్నప్ప తెఱం గెఱింగించెదను వినుము. 176

—*— తిన్ననిపూర్వజన్మన్మత్తాంతము. —*—

- ఉ. ఈశు జగత్త్రియేశు దివిఁ జీతనూధవుఁ డాత్మ నిర్మి ము
క్తాశనుఁడై సమగ్రనియఁమాతీశయంబున నింద్రకీలశై
లేశుపయిం దవంబు రచియించె విపక్షకులక్షయార్థమై
పాశుపతాస్త్రముం బడయఁ బ్రాగ్వరముఖ్యులు చోద్యమందఁగన్. 177
- సీ. జడకొప్పు కేటిపిం ఁ ధవుద్రాటిచుట్టగా, బినరుహాహితరేఖ ఁ పీఠెగాఁగ
సెగలు చల్లెడు కన్ను ఁ జేగుఱుబాట్టుగా, శ్రుతి ఘణియాషధఁలతికగాఁ గ
మెడను బున్నలపేరు ఁ మేటితామరలుగాఁ, దోలుదుప్పటి యొడ ఁ దోలుగాఁగఁ
జేతిపినాకంబు ఁ సెలవింటిబద్దగా, శూల మేర్చిన యంపఁకోల గాఁగఁ
- తే. బ్రమథు లెఱుకులు గా నద్రిఁరాజతనయ, శబరిగా నాల్గువేదముల్ ఁజాగిలములు
గాఁగమూకాసురునిఁ బందిగా నొసర్చి, శబరుఁడై భర్గుఁడద్దునాఁశ్రమముఁజొరఁగ.
- క. కాకోలాశనకృతనూ, నూకోలము సేయఁగొడఁగఁ నలబడి మునిగా
జీకోలాహల మెసఁగఁగ, నాకోలాంగూలకేతుఁనాశ్రమభూమిన్. 179
- చ. వెఱచిన మోనివుంగవులు ఁ విహ్వలత నిర్విమం డంచు బాణముల్
తఱగనితూణముల్ ధనువుఁ దాల్చి వరాహముఁ గూడముట్టి ముం

దఱఁ జనుడెంచి ధూర్జటియుఁ * దానొక యమ్మున దాని నేసె న
త్తటి విజయుండు నేసె నొక * దారుణ బాణమునకా సముద్ధతిన్. 180

క. ఇరువురు నేసినబాణము, లిరుబరులును దాణి తిరిగె * నిరుదెసలకు న
క్కిరి యిరుమొగముల నట్టవ, తిరువుఁ గొనెడు క్రమముతో నతిత్వరిత గతిన్.

క. ఖండేందుధరుని శరముం, బొండవమధ్యముని శరముఁ * బ్రక్కలు గాఢక
రెండుతల లనఁగఁ దిరిగెం, జండగతిం బంది గఱచి * శరములు దివియన్. 182

క. హరుడు సరుండును గిరి బిడు, దని కొనియాడి చేర * నరుడొరఁగఁ ద
చ్చరముల నదియు స్మృతమై, ధరణివయిం బడియెఁ బర్వతంబును బోలెన్. 183

క. ఏ మున్నేసితి ననుచుం, దా మున్నేసితి నటంచుఁ * దమలోఁ గిటుకై
భీముడు భీమానుజుఁడును, భీమాహనకేళి సల్పి * పేర్చిరి కిట్టికై. 184

ఉ. సూనశరారియు న్నముచి * సూదనపుత్రుఁడు దివ్యబాణసం
భానమున న్మహాహవము * దర్ప మెలర్ప నొనర్పనొప్పిరిం
తైసఁ గొఱంత లేక తమయందలి తేజము మిన్నుముట్టఁగా
భానుడు భానుడుం బటుల * భానుపరంపరఁ బోరుకై వడిన్. 185

ఉ. చెంచనుచుకా ధనంజయుఁడు * చీరికిఁ గైకొన కేయుచుం బ్రతా
పించి రణం బొనర్పఁ బురఃభేదికిఁ గోపము పుట్టి వీడు న
న్నించుకయేనియుం దెలియఁ * డిత్తటి సూరకయున్న నీతిగా
దంచు మహేంద్రజాలకుని * యట్లాకమాయ రచింపఁ బూనుచున్. 186

ఉ. అక్షయతూణమందు నొక * యంబకమైనను లేకపోవున
ట్లాక్షణమాత్రఁ జేయ మది * నద్భుత మందియు ధీరుడై సహ
స్రాక్షసుతుండు మోఁదె విశిఖాసన మత్తటి నెక్కుడించి ఛా
లాక్షునిమాళిఁ బాటలజటావళి వీడఁగ కేషు డూడఁగన్. 187

క. బేడిదమగు నాదెబ్బకు, నోడక విల్లెక్కుడించి * యుగ్రుఁడు వైచక
గ్రీడించువేడ్క ననిలో, గ్రీడించుక వెగడునడఁ బరిస్ఫుట శక్తిన్. 188

శా. కోదండంబుల నిట్లు లొండొరుజటా * కోటిరముల్ గుక్షివ
క్షోదేశంబుల సంసభాగముల స * శ్రోధంబున న్వేయుచుకా
రోధోంతంబున నట్టహాసములు నా * ర్పుల్ పిక్కటిల్లంగ బా
హదర్పంబున మల్లసంగరము నే * యం జొచ్చి రుద్రార్జునుల్. 189

అ. మల్లచటచిగొనుచు * మహి పాదఘట్టనఁ, దల్లడిలఁగఁ జేసి * తనువు లించు
కించుకంత వంచి * యిరువురు దొడ బప్పు,ళించి వెదకి తెఱపి * తేమి జేసి. 190

సీ. యొచ్చి యొకకొంతనేవు నేను బల్బి, యినుమడింపగఁ జొరఁగిన మలసి
యొక తెఱంగునఁ జొచ్చి యొండొండఁ గాసెలు, దొడ్డిపట్టుక కొంతతడవు పోరి
యది మాని కొంతప్రాప్తవనినూదిన కాళ్ళు, పెకలించి పడవై వఁ బెనఁగి పెనఁగి
మఱికొంతవడి మెడఁవితీయభుజమ్ములఁ జక్కించి యక్కునఁ నొక్కి నొక్కి

తే. నడుముల నొడిసి కబళించిఁ పుకమిమీఁద, నమముగా వ్రాలిబలవరాఁత్రమములెనఁగ
పొద్దుఁగుండేమియును లేకఁ యీశ్వరుండు, హరిహరునుతుండు మల్లనఁగర మొనర్చు

మ. మదమాతంగమఁ సింధురార్చకముతోఁ మార్కొంచుఁ జెల్లాడు పెం
పుదయింపఁ జేసె. తుకాలతాండవకరుం ఁ మప్పొంగి గాండివిలోఁ
గదనం బిట్లానరింప నాతఁడు భుజాఁగర్వంబు మాత్సర్యము
న్వదలం జాలమి జూచి మెచ్చి శివుఁ డంతఁ దివ్యతేజంబుతోన్. 192

శా. వైకుంఠద్రుహిణాదిదేవతలుగొల్వక వాసుసీమావరో
ధాకారుండయి నాగచర్మవనసుండ్లై చంద్రేఖాధరుం
డై కాకోనంభూషణుం డయి వశఁతానంగ భస్మాంగుడై
లోకన్యాపకపాండుద్ధితికరాఁసిండ్లై వృషాదూఢుడై 193

క. ప్రత్యక్ష మగుచు సకలా, నిత్యులు జయజయ యనంగఁ జేవేంద్రసుతుఁ
గాత్యాయనీమనోహరుఁ, డత్వాదిరమున నభీప్తఁ మమగు మటన్నన్. 194

శా. ఆనందమ్మునఁ బొందునంపనుడు నాఁష్టాంగప్రణామంబు లె
న్నెనం జేసి యొడ ల్వడంకఁగ మగిఁ యాజ్ఞానజాతాపగా
ధానీకంబున కోర్చి శత్రువహనం బార్చుం బ్రభాసారథా
రానిర్యత్పశియాభిపాశుపతమం త్రశ్రేష్ఠ మీవే దయన్. 195

క. ఇదిగాక ముక్తిరమణీ, హృదయేశత్వము వహింపఁ నీవలయును భ
క్తదురాశాపాశలవి, శ్ర ! దయావిక్షణ ! ప్రసన్నతామది సనుడున్. 196

సీ. పాశుపతాస్త్రోపదేశంబు సేసెదఁ, బరులఁ గెల్వము ప్రతాపంబు మీఱ
సాయుజ్య సామ్రాజ్యసామ్రాజ్యమీజన్మంబు, నందు సందపు బంధుహరణమునకుఁ
గాండ్ల జేసితి గానఁ గలియుగంబున మృగ, హంతవై పుట్టి కైలాటపులకు
నాభేటకార్థమై యరిగి యన్మద్రూప, మగుదివ్యలింగంబు నచట గాంచి

తే. దేహమోహంబు విడిచి సం దేహ ముడిగి, భక్తిభంగియించి కామితపదముఁగాంతు
వనుచు నర్వేశ్వరుం డనుఁగ్రహమునేయ, ఫలునుడు తిన్నఁదైపుట్టిపడ సె ముక్తి.

న. అని తత్కథావృత్తాంతం బంతయు మాయాజంగమాకారుం డైన జగజ్జననీజనక
శరీరుండు నీరవ్యసింహయాదవమేచినీ కాంతున కానతిచ్చి కృతార్థుండ వయ్యెద
వస్తుహదేవుని నివాసంబుఁ గట్టింపు మనుచు సంతర్హితం డయ్యె సంతట. 198

- ఉ. ఎంతయుఁ జోద్యమంది ధరఁజీశ్వరుఁ డీశ్వరుఁ బొందఁ గాంచె నే
డెంత గృతార్థురా లిది నిఁజేచ్చ విహారము లానభిచ్చె నే
నెంత కృతార్థుడనా జననఁ మెంత కృతార్థతఁ బొందె బట్టనం
బెంత కృతార్థతం బొరసె • నేమని చెప్ప మదియ భాగ్యముల్. 199
- వ. అని యత్యంత సంతోషితస్వాంతుండై. 200
- ఉ. అంగన నాదరించి వసుఁధాధిపుఁ డాత్మామాత్రలోఁ బుర
ప్రాంగణభూమి సాహిణి రఁయంబునఁ బల్లనకట్టఁ బట్టసా
రంగజవంబుఁ గల్గినతుఁరంగము నెక్కి కదల్చికాళహ
స్తిం గదియంగ వచ్చి డిగి • చిద్వనధి న్మోగలేలుఁ గ్రుంకుచున్. 201
- అయగ్రాహి. మారహరు శైలతనఁ మారమణు
సంతకడిఁ శారజతపర్వతవిఁహారముదితాత్ముఁ
మేరుధరకాయుకసఁరోదుహ దృగంబకు
ధఁరారథు సరోజభవఁసారథిఁ బురారి
సారసహి తేందుధరఁజీరనహుతాశన
సమీరఖమభేశ్వరశఁరీరుఁ బరమేశుఁ
జీరి భాజియించుచుఁ దుఁసారగిరిపుత్రిఁ
బరిఁవారసురలం గొలిచి • కోరిక దలిర్పన్. 202
- వీ. దక్షిణకై లాసఁధర హేనుముఖరీన, భోనదీమధ్యమఁభూమియందుఁ
దిరుకాళహస్తిశుఁ • దిరుగువాఱంగ, జ,లాంతశిలాంతపఁర్వతముగను
నేలత్రవ్వించి యఁన్నెలవుననుంఁడియు, రననర్గమిళితచూర్ణంబుతోడ
నిటికల శిలల సం • దీకుండబంధించి, యామీద హిమగిరిఁజాఖువాహ
- తే. చండగుసాభైరవాదులఁనదనములును, గోవురావర్ణ వర్తనఁకూటములును
భక్తిఁ గట్టించి యమ్మహిఁపాలనరుఁడు, ధరణి నేలుచునుండె శంకరునికరుణ. 203
- శా. నీవారాగ్రశిఖాంత చిద్రసమయానీవారముష్టింపచా
త్తావాసస్థితదేవ పట్నచయనాఁథా రూఢభేదప్రతి
ష్ఠావప్తంభవిజృంభితానననికార్యదావృక్కవాటా మహా
దేవా జన్మజరావిపల్లయదశాదిక్షేత్రసంహారకా. 204
- క. బంధత్రయనాశక భవ, బంధాదికబంధరాశిఁబంధనవిద్యా
బంధురనమస్తభూత, స్కంధావారేశ భక్తఁకల్పమహీజా. 205
- పంచచామరము. నటకమాజనాసభేదఁవాదివాగళుండితా
జటాకుటివిటంకలగ్నఁచంద్రఖండమండితా

కటివశీభనద్విగంతకాలకూటఘన్తరా

సలత్కృపీటభూశిఖాపిసద్ధద్వజితన్తరా.

206

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాళహస్తీశ్వర చరణ కమలసేవాపరాయణసింగమరమానా

రాయణ జగ్గయనారాయణతనూభవభవపాజ్ఞుఖ ధూర్జటిప్రణీతం

బైస శ్రీకాళహస్త మాహాత్మ్యంబను మహాప్రబంధంబునందు

సర్వంబును చతుర్థాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్చనము.

శ్రీ కాళహస్తిమాహాత్యము టీక.

శ్రీకాళహస్తి. శ్రీ=చెలదిపురుగు, కాళము=సర్పము, హస్తి=ఏనుగు, ఈ మూఁడును ముక్తిసందిన స్థలమునకు శ్రీకాళహస్తియని పేరు. ౨. అ. 92-93-155 పద్యములం జూచునది.

1. అజుడు=బ్రహ్మ, లూత=సాలెపురుగు, వాతాశనము=సర్పము, సామజము=ఏనుగు, ఆటవికుడు=తిన్నడను బోయవాడు, రాజీవాక్షీయుగము=(వార) స్త్రీలజంట:—ఈ గ్రంథమున శివుని కృపచే వర్ధిల్లినట్లు చెప్పబడినవారి పేర్లన్నియు నిందుగలవు. దీనిచే గావ్యార్థము నూచింపబడియె. ఇట్లు నూచించుట యుత్తమ కావ్యలక్షణము. ఆర్యా=సార్వతి.

2. కులపాలిక=కులస్త్రీ.—ఇచ్చట హిమవత్పర్వతము భార్యయైన మేనక. ఆమె యొక్కతను=దేహమను, వల్లికా=తీగయందు, జనించిన, ప్రసూన=పుష్పము. ఇది జ్ఞానప్రసూనాంబకు విశేషణము. ప్రథమ పాదమందు జ్ఞానప్రసూనాంబయనను పుష్పముజన్మస్థలము, రెండవపాదమందా పుష్పసారథము, మూడవ పాదమున దానియందలి తేనె, నాలుగవపాదంబున సారథముచే నాకర్షింపబడి తేనెను గ్రోలుచున్న తుమ్మెదలును గీతయందుఁ బూజియుఁ జెప్పబడెను. సావయవ రూపకాలంకారము.

లోకమునఁ గోపాది దుష్టణములు లేని ప్రభువులను జల్లని ప్రభువులని చెప్పట వాడుక. హిమధరాధర మండలేశ్వరయనుటచే భార్యతీ దేవి తండ్రిచల్లని ప్రభువనియు, కులపాలికయనుటచే నామె తల్లి శీలసంపన్నయు, తను వల్లికయనుటచే సుకుమారియు సుందరియు నని స్ఫురించెడి. దీనివలన భార్యతి నత్కులప్రసూతి వర్ధింపబడెను. ఇట్లులే తక్కినపాదములందు నూహించునది. చంద్రార్ధజూటకోటి=అర్ధచంద్రునిగల జడముడి చివర. శివునకువలె భార్యతికిని విఘ్నేశ్వరునకును, సరస్వతికిని బాలచంద్రేశులు మాళియందుగలవు.

3. వ్యాకీర్ణస్థితి=భయముచే జెడరిన స్థితియందు.

కొకరా...వర్ణంబు=భాయను నక్షరము. తైరవుని వాహనము కుక్క. అది భా భాయని మొలుగును.

4. i. కానరాసురుడు=సుహిషాసురుడు. వీనిని జంపునపుడు దుర్గాదేవి యతనిఁ బడవైచి మెడఁద్రొక్కి శిరముఖండింపఁగా నా నెత్తురామెపాదములకుఁ దగిలి స్త్రీలు విలాసముగాఁ బాదములకుఁ బూసికొను లత్తుకవలెఁ బ్రకాశించెనని భావము. ii. ఘర్మవాఃకణరాజః=చెమట నీటిబిందువుల వరుస. స్తనములందుఁ బుట్టిన చెమట బిందువులచాలు దుర్గాదేవి కంఠమున ముత్యముల నరమువలెఁ బ్రకాశించెను. iii. అట్టహాసముచేయఁగా ఆ నవ్వుకాంతి మోమున వ్యాపించి శృంగారవతులు మోమునకుఁ బూసికొనెడి పుష్పాడివలె నుండెను. iv. యుద్ధ కాలమున నీనిన ధూళియె యామెకు మేలిముసుగు. —వీరశృంగారమూర్తి= యుద్ధవర్ణన మగుటచే వీరసము, శృంగారము వర్ణించుటచే శృంగారసము. “హరికి సరికిఁజూడనందంద శృంగార వీరసము లోలి విస్తరిల్ల” భాగ. అను దాని ననుసంధించునది.

5. సర్గస్థిపహయములు=సృష్టి స్థితి లయములు.

ఈయన యదైవ్వియని ౨ అ. 131 వ పద్యమువలనఁ దెలియుచున్నను

తే. జగదధీశ్వరుడగు మహేశ్వరునియందు,
సకలజగదంతరాత్ముడౌ శార్ఙ్గియందు
భేదవిజ్ఞాన మెయ్యెడ లేదు మాకు
నైనఁ దరుణేందు శేఖరునందు భక్తి.

యని భర్తృహరి చెప్పినట్లు పూర్వజన్మవాసన బలమునఁ గేవల శివభక్తుఁ డగుటఁ దక్కిన దేవతల ధ్యానింపఁడయ్యెను.

కవులు తా మేయే పూర్వగ్రంథములఁ బఠించి భాషాజ్ఞానము సంపాదించు కొనిరో యాగ్రంథముల కర్తలను గ్రంథానిని గృతజ్ఞతచే స్మరించుట సంప్రదాయము. ఈయన దానిని బాటించినవాడు కాదు.

షష్ఠ్యంతములు=షష్ఠీవిభక్తి ప్రత్యయములంతమునఁగలవి. యత్కరోషి మదశ్నాసి, యజ్జాహూషి దదాసియత్, యత్తపస్యసి కౌంతేయ తత్కురుష్వమదర్శా” మ్మని యుండుటచే నాద్యులు తాముచేయు కార్యములను భగవంతున కర్పింతురు. అట్టిచ్చునపు డెవ్వనికిత్తురో యతనికి ననివానిపేరు షష్ఠీవిభక్తియందుఁ జెప్పట యన్నిజాతులవారియందును స్వభావము. ఉత్తరములు వ్రాయునపు డును “మ-రా-గా.....వారి సమ్ముఖమునకు” అని వ్రాయుచుము. షష్ఠ్యంతముల యుత్పత్తి కిదేకారణము. షష్ఠ్యంతపద్యములకు సంఖ్యానియ మములేదు. షష్ఠ్యంతము నన్నియభట్టుకూడ వాడియున్నాడు.

52. హిందనము=వ్యాప్తి.
59. సమశ్చివాయు=సంస్కృతపద మనుకరణరహితముగఁ బ్రయోగింపఁ బడినది. “అశ్చర్య సంతాపాద్యర్థంబుల సనుకరణంబులు రామి దోషంబుగాదు. ఉ. అంటిటి సమశ్చివాయు పాపాత్మురాలి. జయజయ శంకర. నమోవిశ్వస్వజే వినమెన్నఁడు.” సులభ వ్యాకరణము.
65. పక్కణము=బోయపల్లె. ఖరళీ=గరడి.
81. అవటము=పల్లము.
83. ఇందు దధలకుఁ బ్రాసము. చూడుము 4 ఆ 189 పద్యము. ఈ ప్రాసము భారత కవులకు నమ్మతము.
88. జీవతా=జీవత్వము.
92. ఉదవసితము=ఇల్లు.
101. నీవార ముష్టింపచులు=ఋషులు.
108. జ్యోతి=ఈ గ్రామము కడపపురమున కేడుమైళ్ల దూరమునఁ బెన్నయొడ్డున నున్నది. సిద్ధవటము జ్యోతికి మూడుమైళ్ల దూరముననున్నది.
116. తాటంకవతి=ము తైదువ.
118. పొందు=యోగ్యమైన స్థలము.
122. కంచుకము=రవిక. న్యజనము=వినసకట్ట. —గంధసారా...న్యము=మలయ పర్వతమునుండివచ్చు గాలియందు క్రిందిపనిచ్చుపుట్టించునది. విక్రీప్త...తలము =చల్లిన నీళ్లునుండి పుట్టు నావిరిగల భూప్రదేశముగలది. అధ్వగా...కంబు= బాలసారుల కానూసమిచ్చునది. ప్రాణే...కారి=భార్యల కొఁగిలింతలకు విఘ్నము కలిగించునది. ఘర్తోదకము=చెమటనీరు. అంబరా...తాప=అంత రాశమునందును, భూమియందును, నీటి ప్రవాహమందును సంచరించు స్వభావముగల జంతువుల యన్యోన్య ప్రదేశములందు సంచరించు కోతిక వర్ధిల్లుఁజేయు తీక్షణతాపము. అనఁగా నెండవేడిమికిఁ దాళజాలక ఆకాశమున సంచరించునవి భూమియందు సంచరించిన సుఖముగ నుండుననియు, భూమి యందుండునవి నీళ్లలోనుండిన సుఖముగ నుండుననియు, నీళ్లలోనుండునవి భూమియందుఁగాని యాకాశమందుఁగాని యుండిన సుఖమనియుఁ దలంచు చుండెనని భావము. ఉష్ణాగమంబు=ఎండకాలము.
124. అహమన్నమ్=ఇది అన్నసూక్తములోని వాక్యము. అత్యాసక్తితో భుజించె నని భావము.

125. పంచశిఖి = నాలుగుప్రక్కల నాలుగుమంటలు మీద నెండ.
132. పోత్రము = పందిమూతి. బ్రహ్మవిష్ణువులు నే నెక్కుడు నే నెక్కుడని తమలో దాము కలహించి శివునియొద్దకుఁబోయి మాలో నెవఁక్కున తెలుపునుని యడుగఁగా నా శిరస్సుగాని పాదములనుగాని చూచివచ్చిన వాఁక్కున యని యాయన చెప్పెను. అప్పుడు బ్రహ్మ హంసయై శిరముచూడ నెగిరి పోయెను. విష్ణువు వరాహమై పాదములను జూడఁబోయి యెంతకాలము పోయినను గవి గానరామి విసివినచ్చెను. బ్రహ్మహంసమై పోవుచుఁ దన కెదురుగఁ జేర్చుని శిరమందుండివచ్చు మొగలిరేకుతోఁ దనస్థితి తెలుపఁగా నీవు శిరము చూచితినిని చెప్పము. నేనును సాక్ష్యము పలికెదనని చెప్పెను. ఆ కారణముచే శివుడు తనకు మొగలిపూలు పూజార్చములు కావని శపించెను.
135. చదలేలు = ఆకాశగంగ.
146. మరున్నెచికి = దేవతాధేనువు, కామధేనువు. సిద్ధాననము, పద్మాననము, కూర్మాననములొనైనవి యోగాభ్యాసవేళి యోగులు కూర్చుండు విధములకుఁ జేర్లు. నాడీశోధనము = ప్రాణాయామధేదము. ఆధారబంధము = మూల బంధము. ఉడ్డినబంధము = నాభియూర్ధ్వార్ధో భాగములను వీపునకుఁ దగులునట్లు లాగుట. బాలంధరము = కంఠమువంచి తొమ్ముదగ్గఁ గడ్డము స్థాపించుట. షట్పక్రములు = మూలాధార చక్రము, స్వాధిపాన చక్రము, మణిపూరకము, అనాహత చక్రము, విశుద్ధ చక్రము, ఆజ్ఞాచక్రము. జ్ఞేయము = దెలియఁదగిన పదార్థము. జ్ఞాత = తెలిసికొనువాడు. జ్ఞానము = తెలివి.
147. సువర్ణ.....నుణి = మేరు పర్వతము విల్లుగాఁగల శివుని యుతఃపురస్త్రీ = పార్వతి.
153. ప్రతి = ఈ సంస్కృత పదమునకుఁ దెనుఁగునఁ బ్రత్యేక ప్రయోగము గలదు.
156. అవిముక్తము = కాశి.
158. సామజపూజ = వీనుఁగువలని పూజ. సామజారి = గజాసుర విరోధియైన శివుడు. కాళహస్తియందుఁ జచ్చుదోమ, యేనుఁగు, కాముకుఁడును శివత్వమునొందు దురని భావము.
162. గుణ = సత్త్వ రజస్తమోగుణములు. ఇషణములు = దారేషణధనేషణ పుత్రే షణములు, తారకాక్షర = శ్రీరామమంత్రము. “శ్రీరామ రామరామేతి, రమేరామే మనోరమే. సహస్ర నామతస్తుల్యం రామనామవరాననే”. యని శివుడు పార్వతి కువదేశించెను. ప్రణావము తారకమే.

163. ఇంద్రతా...హంతా=ఇది యనుభావమును, నేను అను భావమును.

—శ్రీ ద్వి తీ యా శా వ స ము. శ్లో—

1. శ్రీ...ఖని=మలయ పర్వతము గాలి పరంపరయొక్క స్పర్శము మొదలైన విషయములను ఆస్వాదించి (సుఖస్పర్శాది విషయముల నానక్తి గలిగింపని వేదాంత) విద్యకు గనియైన వాడా! ఈ యాశావసమునఁ జెప్పఁబడు విషయము లిందు సూచింపఁబడినవి. శ్రీఖండచలేత్యాదిచే బ్రహ్మ విషయము, ముని...శాఖయనుటచే ఋభువు కథయు, శ్రీకాళహస్తియనుటచే శ్రీ, కాళ, హస్తల చరిత్రము సూచితము.
3. స్వస్తికహస్తములు=భయముచే జేతులు జోడించినవారు. బొటనవ్రేళ్లను వంచి తక్కిన వ్రేళ్లను జూచి రెండు మణికట్టులను జేర్చిపట్టిన స్వస్తికహస్తమగును. భయముతో మాటలాడుట, వాదమొనర్చుట, కీర్తించుటయం దీహస్త మభినయింపఁబడును. కింకుర్వాణులు=సేవకులు.
6. తులాకోటి ద్వయంబు=రెండండలు.
18. ఓరంతప్రాద్దు=చాలాప్రాద్దు పోవువఱకు.
22. ఉన్న కార్యములు=తక్కిన పనులు. నృభార్యతో నైనను నిషిద్ధ సమయముల రమించుట పాపమునకు హేతువు. దాని ఫలము దుష్టసంతానము.
25. అలరమ్ములు=పువ్వు బాణములు.
28. చార్వాక మార్గము=వ్రత్యక్షముగఁగోచరించునదియే వ్రమాణముగాని తక్కిన దేదియుఁ బ్రమాణముగఁ గైకొనని నాస్తికుల మార్గము. వీరికి సర్వము శరీర సౌఖ్యమే.
29. కుల...దూరంబులు చేయుట భ్రష్టులకు యోగులకుఁగూడ సమానమే. సంసారమగు్నులు భ్రష్టులై కులాచారాదులు వదలి సరకమునకుఁ బోదురు. యోగులు జితేంద్రియులై కులాద్యతీతులై సర్వసమదృష్టులై మోక్షము నొందుదురు.
30. కాదంబరి=కల్లు.
41. గగ్గులకాడు=గింజలేని కంకి=నిస్సారము.
49. వేఢోండము=బ్రహ్మాండము.
56. జాతొప్పున=జాతు నొప్పున నని యుండవలయు. ఉదంతమగు తద్ధర్మాధి విశేషమున కచ్చువరమగునపుడు సుగాగమము రామికిఁగారణము మృగ్యము. జేగులు లేబులు=ఎట్టిని సదులు.

62. మాంసము. బరికట్టియ=అలుగులేని యీటి. కలుకుట్టు=ఇనుప సలాకయందు గుచ్చి కాలెప్పడి మాంస ఖండములు. పదడు=బూడిద.
68. ఝంఝా=గాలివాన.
69. పిడి యేనుగు=అడేనుగు.
94. మర్కటకము=సాలె పురుగు.
101. మూరింబోన=అతిశయింపగా
106. ఊర్ణాశ్మ =సాలె పురుగు.
112. అజ్జతా సంతమసము=అజ్జా నాంధకారము.
120. దృషదావళి=జాల సమూహము.
122. రేపాడి=ఉదయము.
128. లోకనయనుండు=సూర్యుడు.
130. విపులా వాలము=భూమియను పాది. వలాశాంతర=అగుల నడుమ.
131. అద్దేవుడు=విష్ణువు.
134. చిందమృతంబు=చిందున మృతమని యుండవలయును. నుకారాగమము రామి దోషము (చూ. 56 న ప, టీక).
137. అచ్చభల్లము=ఎలుగు బంటి.
140. పగ=శత్రువు.
145. మాలూరము=మారేడు.
146. క్రోళ్లు=క్రోవులు.
153. ఈదీది=ఈది + ఈది=క్వావ్విర్థకేకార సంధియామ్రేడితమందైనను సాధువు గాదు.
158. చిరంటి=ముత్తైదువ. ఘంటా పథము=విశాలమైన బాట.
159. ఆజవంజవము=సంసారము.

— శ్రీ తీ యా శ్వా స ము. —

1. శ్రీధర... శోణరాజవ=విష్ణువు శివుని వర్చింపవలయునని సహస్రకమలములు నేకరించి పూజించు సమయమున నొక కమలము తక్కువ పడెను. దానికి మాటుగ విష్ణువు తన కంటిచే వర్చించెనని శైవపురాణ కథ. దీనిచే నీయా శ్వాసమున దిన్నడు తన కంటినే శివున కర్పించు విషయము సూచితము మనో... వైద్యులునుటచే నస్మిర కథ సూచితము.
3. పాత్తపినాడు=పాత్తపి ముఖ్యప్రదేశముగాగల దేశము. ఈపాత్తపికడప నుండ లమునందలి రాజుపేట తాలూకు టంగటూరు గ్రామమునకు మూడు

మైల్లోనున్నది. ఉడుమూరు=దీని నిప్పుడు ఉడుముల పాడు అని యందు రంట. పక్కణము=బోయవల్లె.

4. స్తబ్ధరోమ విషణ్ణము=పండికొమ్ము. ముక్తకంచుకము=కుబునము విడిచిన పాము. ఏనుగు కుంభస్థలము, మేఘము, పండికోట, శంఖము, మత్స్య శిరము, పాప పడగ, ముత్తైఘ్రిజిప్ప, వెదురు వీనియందు ముత్తైములు వుట్టును.
6. పాణుటాకులు=బుఘులు లోనగువారు వస్త్రములును మాటుగాగట్టుకొనెడి యొక విధమైన యాకులు.
7. తవిడచేలు=రాగిచేలు, వెఱబొమ్మ=పక్షులు బెడరుబుక్కి చేయందుంచు వికారపు బొమ్మలు.
8. ఆరబములు=పైర్లు.
9. గోవాల్లు=యావన పురుషులు. ఇది నిత్యబహు వచనాంతము. దీని కాధుని కొక్కడేక వచనము గోవాడు అని కల్పించుట యవిచార మూలకంబు.
12. కరకరి=రాపిడి - విరోధము. బర్హాంబరము=ఆకుచీర. గసికకోల=మొదలు చెక్కబడిన కొయ్య.
16. ఈ పద్యమున ఆడు నెమిళ్లకు శబరకాంతల కచముల కుపమానోపమే యములు చెప్పబడినవి. ఆడు నెమిళ్లకు బెద్ద బించెము లుండవుగాన నీ యుపమాన సారస్యము చింత్యము.
24. గర్భమునందున్న శిశువు జననానంతరము చేయబోవు కార్యములిందు సూచింపబడినవి. గర్భశీఘ్రీకీ గలుగు కోరికలు, ఆమెచేయు వింతచేష్టలు గర్భమందున్న శిశువు లక్షణము జెలుపునని శాస్త్రప్రసిద్ధము.
32. గుంజా=గురిగింజ.
35. మృగయా=వేట, గునుకుంబాలు=ఒక విధమైన గడ్డిగింజలు, ప్రాలు=వియ్యము. కీచక తండులము=వెదురు బియ్యము, కొట్రు=ఎనగు, ఉప్పి=ఆవిరిపోక యుసికించి, ఆవించి=ఆవిరికిబెట్టి, కాలింగ భంగములు=నేల గుమ్ముడు బ్రద్దలు, గుడా=ద్రాక్ష, గుడ=బెల్లము, గుడపుష్ప=ఇప్పపూవు, సరకట్లు=వీణెమిట్లు, గుమ్మెట=తుమము.
41. ఉపదంశము=ఊగుగాయ.
46. గిద్దులు=ఒక విధమైన జేగులు, విడివేట=పక్షులను బక్షులపై విడిచి యాడెడు వేట. పాడివేట=పెంపుడు పిట్టలను నొక చో నుంచి వాని ధ్వనులచే నొక ర్నింపబడినప్పు పిట్టలను బట్టువేట.

55. కచ్చడము=గోచి, దండమాల=తెగినతలల దండ.
58. రొక్కారొక్కముల్=వలువిధములై నవి.
65. ఏనుట్టంబులు=ఏనుట్టములు. ఇది త్రికపూర్వ కర్తృధారయముగావున చకారమునకు సకారాదేశము. దీనిని గొండలు గ్రామ్యమని భ్రమింతును. ఒడిపిట్ల ఆహార విశేషము.
71. 65 మొదలు 72 వరకుగల పద్యములు బాలవాక్యములవలె ముద్దు లొలుకుచు స్వభాసిద్ధముగనున్నవి. ఈ పద్యము పానకములోని పుల్లవలెనున్నది. ఈమాటలుగాని యిందలి భావముగాని బాలునకు సహజముగఁ దోఁపదు.
82. కారాకూరము=(కాదుకూడదని) బలాత్కారము.
87. అద్రిరాజులుని=శివుని. అద్రిరాజు నల్లుని యని యుండవలెను. వష్టీనమానంబున నుగాగమురామికఁ గారణము మృగ్యము.
93. అందీయ=ఇది శబ్దపల్లవము.
105. గండూషజీవనము=పుక్కిటిసీట్లు. సేకము=తడుపుట.
129. హాలాహలభక్త=విషాహారము.
144. కైవేయకము=కంఠహారము.
147. కూటమి... సౌఖ్యములు=ఇందుఁబడఁతుల కనఁగా స్వభార్యలకని గ్రహింపవలయుఁ గాకున్న రాజునందుఁ బరశ్రీసంగమదోష మారోపించిన దోషము కవి యందారోపింపవలసియుండును.
149. రేపాడి=ఉదయము. వర్షగర్భము నడవకపోయె=గర్భముతువులందు వర్షించె ననుట. విదియల...దటిగె=విదియనాటి చంద్రుని రెండుకొమ్ములు సమముగా నుండిన పదార్థముల వెలలు సమముగా నుండును. కుడిచేతి ప్రక్క కొమ్ము తగ్గిన కొలుచు పదార్థములును-ఎడమచేతి ప్రక్కకొమ్ముతగ్గిన తూనిక వస్తువును జక్కఁగ ఫలింపక వెలలు హెచ్చగును. కన్యభిన్నంపదయ్యె=సూర్యుఁడు కన్యా రాశియందుఁ బ్రవేశించినపుడు చినుకులుపడకుండుట వర్షములు లేమి సూచించును.
152. మల్లె=ఒకవిధమైన తెగులు.
155. ప్రాసమున లఘులఘు రేఫములకు మైత్రిగలసియున్నది. ఈ కవి రేఫకారమైత్రి సంగీకరించినట్లు లితరప్రయోగములు (1 ఆ 53. 2 ఆ. 44. 3 ఆ 71 చూడుడు) లేవు గనుక నిందుమాత్రము గలియుటకుఁ బ్రమాదమే కారణము. కలుపు ఇది యుభయ రేఫములుగల శబ్దముకాదు.
170. లూలామాలపుమాటలు=మోసపుమాటలు.

181. జంబుకేశ్వరమున జలలింగము. అరుణాచలమున నగ్నిలింగము. చిదంబరమున నాకాశలింగము. తిరువాలూరునందు బృథివీలింగము. కాళహస్తియందు వాయులింగము ఇవి పంచలింగములు. కాళహస్తియందు గర్భగృహమందు గాలి వచ్చుటకు మూర్ధమేమియు లేకున్నను గాలిచే గడలునట్లు దీపము కడలుచునే యుండును.
185. ఉల్లాముల = అవీతకుచాంబ. అల్లాముల = అరుణాచలము, మల్లాన = భూమి యాశ, పొన్నాన = బంగారుమీది యాశ, పెల్లాన = స్త్రీమీది యాశ.
187. విక్రమసింహపురి = నెల్లూరు.
210. కాళవనపరిభవ = తెల్లు వనమునందు బుట్టినవాడా. దురితగిరి దేవేశ = పాప మను పర్వతమునకు నిందుడైనవాడా.
225. అష్టాపదగిరి = బంగారుకొండ. అష్టాపదగర్భ = బ్రహ్మ.

— చ తు ర్థా శా వ స ము. —

5. వైశ్య = వేశ్యాజన సంబంధమైన.
10. పంకించిన = పూసిన.
15. చతుర్జాతి = పద్మిని, చిత్రిణి, శంఖిని, హస్తిని యని స్త్రీలు నాలుగు తెగల వారు గలరు.
16. పరివాదిని = ఏడుతంతలు గల వీణ. యథాసంఖ్యాలంకారము.
41. దారు... భజంగుడు = దారు కారణ్యమందలి మునీశ్వరులు శివభక్తి సూన్యలై తపస్సుచేయుచుండ శివుడు నగ్నజంగమ వేషమునబోయి వారి స్త్రీల పాతి వ్రత్యమును జెడిచెను.
52. తొంగుండడు = శయనించెడి. దీని శబ్దవల్లవక్రియగా గ్రహించిన గార్వధ కేతనధి దోషము తొలగు.
53. తిరు = శ్రీయర్థమిచ్చు ద్రవిడపదము.
54. కుటుమావు = కొంచెము మాసిన.
55. అద్దమరేయి = అర్ధరాత్రము.
56. భేశరేఖావతంసు = చంద్రరేఖను దలపుచున్నాడని శివుని.
58. కనకనభ = చిదంబరము.
59. ఉచ్చావచ = అనేక భేదములుగల, పాటచ్చరి = దొంగ, వియత్ = ఆకాశము,
62. ఇభరత్నము = విరావతము. తరురత్నము = కల్పవృక్షము, వధూరత్నము = లక్ష్మీదేవి, భేసురత్నము = కామభేసువు, క్లా = చంద్రుడు, హరిరత్నము = ఉచ్చైశ్రవము.

68. హేళి=సూర్యుడు.
69. తిరుకాళశైలము=దీనిని రామగిరియందురు.
96. ప్రోష్ఠులు=ఒక విధమైన జంకలు.
108. జేవులం గొట్టురట్టున కొడిగట్టు వేలువు=యముడు.
122. తొల్లిక=పాఱవంటి సాధనము.
127. ఒక జేమాట=అర్ధనారీశ్వరుడై.
128. వెడలుపాటి=వెడలుపైన.
132. జడధీజడధి=జడమైన బుద్ధియనెను నముదమునందు.
190. మల్లచఱచు=భుజములు లేట్టుకొను.
196. లవిశ్రము=కొడవలి.
201. పల్లన=గుఱ్ఱములోనగువాని నెక్కునపుడు క్రింద మెత్తగానుండుటకై కట్టి మీదవేసి కట్టెడు గంత=జీని.
202. మఖేశ్వర=సోమయాజి. ఖ=ఆకాశము. పంచభూతములు-సూర్యచంద్రులు-సోమయాజి. ఇవి శివునకుఁ దనువులుగావున నాయన యష్టమూర్తియని పిలువఁబడెను.
203. అఖువాహ=విఘ్నేశ్వరుడు.

స వ రణ.

ప్రథమా శ్వాసము.

పద్యము.	పాదము.	తప్ప.	బిష్ట.
35	1	బిడారు	బిడారు
49	2	లజా	లజా
88	2	జీవిత	జీవతా
98	5	—	వై

ద్వితీయా శ్వాసము.

25 వ పుట.		ప్రథమా శ్వాసము.	ద్వితీయా శ్వాసము.
27 వ పుట.		ప్రథమా శ్వాసము.	ద్వితీయా శ్వాసము.
84	4	బానర్పు	బానర్పు
65	1	అంచలు	అంచలఁ
68	1	మహాగ్రీష్మ	మహాగ్రీష్మ
70	4	విడి యేనుఁగు	పిడి యేనుఁగు
71	2	తోడుగ...తోడుగ	దోడుగ...దోడుగ
75	3	స్వస్తాంజలి	స్వస్తాంజలి
128	4	నయనంబ	నయనుండ
130	4	ఫలా శాంతర	పలా శాంతర
137	3	నిధాన	నిదాన

తృతీయా శ్వాసము.

5	3	నుండు	నుండుఁ
157	5	బండు	బండువు
180	3	గీరని	గీరని
210	1	వతల్ప	వత్సల.

చతుర్థా శ్వాసము.

25	3	ష్పలమై	ష్పలమై
91	1	జాలముల	జాజలము

ప్ర క ట న.

శ్రీమదాంధ్ర వాల్మీకి రామాయణము.

కెండవ కూర్పు.

వావిలికొలను సుబ్బరాయ విరచితము.

సంస్కృతమున వాల్మీకిమహర్షి రచించిన శ్రీమద్రామాయణమునకు సరియైన తెలుగు పద్యకావ్యము. శైలి విశ్కీలి సులభము. సర్వజన మనోహరము. ఇది యాంధ్రదేశంబునందెల్ల వ్యాపించి యున్నందున విశేషము వ్రాయనక్కఱలేదు. ఉత్తరకాండముతోడ 7 కాండములు రెండుసంపుటములు నిండుకాలికో వస్త్రముతో నట్ట కట్టించఁ బడినవి. 50 పపునుల దళసరి కాగితములపైఁ బెద్దయక్షరములతో ముద్రింపఁబడినవి. రెండు సంపుటముల వెల తపాలాకూలి గాక రు. 4—8—0. పైకము ముందుగాఁ బంపిన 6 పుస్తకముల వెల రు. 24—0—0. పారాయణమునకు పయోగించుటకై కిత్తలినార వస్త్రముతో అట్ట కట్టి రామపంచాయతన ప్రతిమ గలది. రు. 4—12—0. 6 ప్రతులు. ... 24—12—0.

ఈ గ్రంథమునందు సుందరకాండము మాత్రము. కిత్తలినార వస్త్రము అట్ట. రామపంచాయతన ప్రతిమగలది. 1—4—0. 6 ప్రతులు. 5—10—0.

సు భ ద్రా వి జ య నా ట క ము.

ఇది శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకి రామాయణము శ్రీ కుమారాభ్యుదయము. శ్రీ కాన ల్యాపరిణయము లోనగు సనేకాంధ్ర గ్రంథంబుల రచించి ప్రకృతము చెన్నపురి రాజకీయ సర్వకలాపాఠశాలయం దాంధ్రపండితులుగ నుండు బ్ర॥ శ్రీ॥ రా॥ శ్రీ, వావిలి కొలను సుబ్బరావుగారిచే రచితము.

ఇందలి కథాశరీరము భారతములోని దై నను గథాసంవిధానము మిగులఁ జమత్కారముగను శ్లాఘ్యతరముగను గూర్పఁబడినది. శైలివృద్ధువు, మధురము, మనోహరము. మాటల పొందిక నిరుపమానము. అర్థవిశేషములు సర్వజన రంజకములు. వ్యంగ్యప్రధానము. భాషా నాటకాభిమానుల కందఱ కిది యవశ్యపఠనీయము. ఇట్టి యుత్తమనాటక మిదివఱకు భాషయందులేదు. 5 అంకములు. 112 పుటలు. 60 పపునుల దళసరి కాగితములపైఁ బెద్ద యక్షరములతో నాంధ్రవాల్మీకి రామాయణము వలెనే ముద్రింపఁబడి యదే విధముగ నిండుకాలికో వస్త్రముతో ముచ్చటగ నట్ట కట్టించఁబడినది. తపాలా కూలిగాక వెల 0—9—0. 6 ప్రతుల వెల ముందుగాఁ బైక మంపువారికి రు. 3—0—0. కొలఁది సంఖ్య ప్రతులుమాత్రమే కలవు.

శ్రీ కానల్యాపరిణయము.

వావిలికొలను సుబ్బరాయ రచితము.

రెండవకూర్పు.

రావణుడు పెట్టుబాధలకు వెంటి సురలుహరితో విన్నవింపదాను గౌనల్యా దశరథులకు జన్మించి యతనిజంపుమనని చెప్ప నారదుచే రావణు డావార్త విని వారి వివాహము విఘ్నపఱుపఁ గౌనల్యను దొంగిలించి సముద్రములో దాచుటయుఁ జిత్ర విధముగఁ గౌనల్యా దశరథులకు వివాహమగుటయు లోనగు కథలు కలది. ఇట్టి గ్రంథము భాషయందులేదు. రామధర్మ కల్ప సవశ్యపఠనీయము. ఆంధ్రవాల్మీకి రామాయణము సుభద్రావిజయము శ్రీకాళహస్తిమహాత్మ్యములవలె బెద్దయక్షరములతో ముద్రింపఁబడినది కాలిగో అట్ట 1—4—0 కాగితపు అట్ట 1—0—0 6 ప్రతు లొక్కసారి కొనువారికి 1—0—0 కు 0—4—0 ల వంతున త్రోసివేత. ఇది 1914 డిశంబరు నెలలో వెలువడును, ఈగ్రంథము మొదటి యాశ్వాసమునకు టిక విడిగఁదీయువారికి 0—12—0 కానల్యా పరిణయముతోడఁ దీయువారికి 0-6-0 ఇవి 100 ప్రతులు మాత్రమే కలవు.

శ్రీరామ.

సులభవ్యాకరణము.

ఇది ప్రెసిడెన్సీ కాలేజి తెలుగుపండితులును శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకిరామాయణ, సుభద్రావిజయనాటకాది గ్రంథకర్తలును నగు మ-రా-రా-శ్రీ, బ్ర|| శ్రీ|| వావిలి కొలను సుబ్బరాయగారిచే రచియింపఁబడినది. ఇది సలక్షణభాషను దమలటఁ దామే నేర్చుకొనఁ గోరువారికిని, నితరవ్యాకరణములలోని ముఖ్యవిషయములు తెలిసికొనఁ గోరువారికిని-అర్థము తెలియక బాలవ్యాకరణ ప్రాథవ్యాకరణాది సూత్రములు ముఖ్యములు చేయువారికిని-వ్యాకరణసూత్రము లన్వయింపఁ జెలియఁ గోరువారికిని-మిక్కిలి యావశ్యకమైనది.

ప్రతి సూత్రమునకు సుదాహరణము-సూత్రార్థము - లక్ష్యములందు సూత్ర మన్వయించు పద్ధతి అపవాదములు లోనైన యన్ని విషయములు బాలరకును ఇతరుల తోడ్పాటులేక బోధపడునట్లు సులభశైలిని వ్రాయఁబడినది. ఈ వ్యాకరణమును జదివినవాఁడు మఱి యేవ్యాకరణమును జదువఁ బనియుండదు గాని యితర వ్యాకరణములు చదువువారికి నిది తప్పక తోడుపడఁగలదు-తఱును బాలవ్యాకరణ సూత్రములే యిందు వ్రాయఁబడి యుండుటచే నది చదువువారు దీని జదివి యర్థమును నెఱుంగవచ్చును-మిక్కిలి విషయమైన సూత్రములన్నియు నొక్కటిగఁ బ్రకరణములఁ

శేర్పబడినవి. దీనియందభాను స్వారములుగల శబ్దములనట్టియు, నట్టి యనేక శబ్దముల కుత్పత్తియు-ఖండబిందువు లెందుండవలయునో కనుగొను రీతులును, సంస్కృత సంధి ప్రకరణము-వాక్యరచన విషయమైన వాక్యపరిచ్ఛేదమును గలవు. అదియునుగాక వ్యాస లేఖనము (వాయవలసిన విద్యార్థులకుఁ గాను వ్యాసములు వ్రాయువిధము-అది నేర్పు కొనవలసిన విధము-బాలురు వడు పొరపాటులు లోనగునవి చక్కఁగ విశదీకరింపఁబడి యున్నవి. అదిగాక విద్యార్థులు వ్రాసిన వ్యాసములనుండి 500 దోషములు (కొన భాగమున)నవరించి వ్రాయఁబడినవి. ఈపుస్తకము చదువు వారు వ్యాసలేఖన పరీక్ష యందుఁ దప్పిపోవఁ గారణము లేదు.

ఇది కి భాగములుగ విభజించి మూఁడు సంపుటములుగ నట్ట కట్టఁబడినది.

౧ వ భాగము	సంక్షా సంధి పరిచ్ఛేదములు. ...	0—8—0
౨ వ భాగము	తత్పము పరిచ్ఛేదము మొదలు వాక్య పరిచ్ఛేదము కడవఱకు }	0—9—0
3 వ భాగము	వ్యాసలేఖనము. ...	0—6—0

ఈ భాగము విద్యార్థులేగాక చక్కని శైలి వ్రాయఁగోరువారందఱుఁ జదువఁ దగినది.

ఆర్యచరిత్రమాలికా గ్రంథములు.

మహాశయలారా ! తల్లిదండ్రులారా ! ఉపాధ్యాయలారా !

పాఠశాలలయందు బాలురకుఁగాని బాలికలకుఁగాని నీతి - మతము - పదాచారము నేర్పువిధిలేదు. పూర్వము పెద్దవారలు తమతమ బిడ్డలకు నింటియందే నీతి మతాచారములు పురాణములలోని కథల మూలమున నేర్పించుండిన పద్ధతియు నిలిచి పోయినది. దీనివలన మన బాలురు బాలికలు నీతిహీనులై-మతజ్ఞానములేక - ఆచారములఁగాని వాని వలని ఫలముగాని తెలియక చెడుచుండుటయు దానివలన దేశమున కును, ప్రజలకును, ఆయాకుటుంబములకును కలుగు కీడును ప్రభుత్వము వాటిని విడిత మయియేయున్నది. ఇదంతయు ఆలోచించి చక్కఁగ బాలురకును బాలికలకును కథల మూలమున నీతి మతాచారముల నేర్పుటకై ఆర్యచరిత్రముల నెల్ల చిన్న చిన్న గ్రంథములుగఁ బ్రకటించుచున్నాము. వీనియందు మన పురాణములఁ గల మంచి కథలన్నియుఁ గలవు. శైలి 7-8 సంవత్సరముల వయస్సుగల బాలురకు - బాలికలకుఁ గూడ సులభముగ అర్థమగుచుండును. దేశభిమానము-మతాభిమానము, పిల్లవాండ్రు బాగుపడవలయునని తమ మనస్సులందు కోరికగల వారందఱు మాకీకార్యమునఁ దోడుపడి యీపుస్తకములను తమ పిల్లలచేతను పిల్లవాండ్రచేతను చదివింపఁ గోరెదము. వీనిని ఆంధ్రవార్తీకీరామాయణమురదియించిన మ-రా-రా-శ్రీ వావిలికొలను

సుబ్బరావుపంతుల వారు వ్రాసిరి. అభిమానము గలవారు నిలుకడ చందాదారులుగఁ జేరికాని పాతశాలలయందు బాలురు చదువునట్లు చేసికాని తోడ్పడఁ గోరదము. రకమునకు 5-0-0 కొకసారిగ కొనువారికి రూ 1-0-0 కు 0-4-0 త్రోసివేయఁబడును.

అర్యకథానిధి. మొదటిభాగము. హరిశ్చంద్ర చరిత్రము.

కాలిక్ అట్ట.	0—2—6	కాలిక్ అట్ట.	0—3—0
డిటో 2-వ భాగము	0—2—6	శకుంతలా చరిత్రము.	డిటో 0—3—0
డిటో 3-వ భాగము	0—2—6	నలచరిత్రము	డిటో 0—4—0
డిటో 4-వ భాగము	0—3—0	సావిత్రి చరిత్రము	డిటో 0—3—6

ఈ గ్రంథములు పట్టు కాలిక్లోలోను దొరకును 0—1—0 వెల యెక్కువ. హనుమంతుని చరిత్రము, సీతాదేవి చరిత్రము, చౌపదీ చరిత్రము ముద్రణమందున్నవి.

శ్రీ భీమేశ్వర పురాణము. భీమఖండము.

శ్రీ నాథకవి ప్రణీతము. దక్ష రామమాహాత్మ్యము. వెల రు 0-10-0. కాలిక్లోబైండు రు 1-0-0.

శ్రీ కాళహస్తి మాహాత్మ్యము.

రెండవకూర్పు.

ధూర్జటి కవిప్రణీతము.

అంధ్రవాల్మీకిరామాయణ సుభద్రావిజయములవలె నిదియుఁ బెద్దయక్షరము లతో మరల ముద్రింపఁబడినది. స్తుతిమతియైన యాంధ్రకవిధూర్జటి పల్కులకెట్లు గల్గెనో యతులితమాధురీ మహిమయని కృష్ణదేవరాయలచే స్లాఘింపఁబడినది. సత్కవిత్వ మభ్యసించువారికి మేలుబంతి. కవితాసంప్రదాయమెఱుంగఁ గోరువారికి నిధానము. శివభక్తులు ప్రతిదినము పఠింపఁదగినది.

ఇందు కాళహస్తిపటము, తిన్నెఁడు శివలింగపూజ చేసినపటము గలవు

వెల కాగిదపు అట్టది	1—0—0
,, కాలిక్ అట్టది	1—4—0

6 ప్రతులు తీయువారికి నూటి క్రియవదియైదువంతున ద్రోసివేత.

ఈ గ్రంథములు పలయువారు

- (1) భారత భండారము లిమిటెడ్, తిరునెక్కేటి.
- (2) శ్రీరామ జయమందిరము, తిరునెక్కేటి.
- (3) కం - వేంకట శేషగిరిరావు & సన్సు, నెల్లూరు.
- (4) గిల్స్కా అండుకో 29 సామిపిళ్లవీధి, చూలె మదరాసు.
- (5) పురాణపండా భద్రయశాస్త్రి, పితాపురము.

వీరిలో నెవరికైన వ్రాసికొనవలయును.

శ్రీ భక్తి సంజీవని.

ఇది శ్రీమహాంటిమిట్ట కోదండరామ నవ సమాజమువారి
కైకర్య హాస మాసపత్రిక.

దీనికి సంపాదకులు శ్రీమహాంటిమిట్ట కోదండరామమూర్తి.

విలేజుకుడు:—ఆంధ్రవాల్మీకి చావిలికొలను సుస్సరావు (వాసుదాసుడు)

ప్రకటనస్థలము:—వాల్మీకిశ్రీమము, ఒంటిమిట్ట, కడవూరి పల్లెము.

వాల్మీకి భాగ్యహాసము:—శ్రీ కోదండరామ నవ సమాజసభ్యులు
ఆంధ్రదేశమున మూర్ఖానంద తెలియున్న భక్తిమాతము స్వర్ణ రత్నము దెచ్చుటయే
యొద్దము. క్రింద ముగ వడిచి యుభయములు. అగుపడ నోరువారికి
మిథ్యముగ శ్రీకోదండరామ నవ సమాజ సభ్యులు. తెలియకగిన భక్తింగము
పైన కర్మ, జ్ఞాన, యోగము గుఱించియు భక్తిలక్షణము గాని యనుష్ఠానము గుఱిం
చియు బ్రవర్తించుచు వ్యాసములు, గ్రంథములు, ప్రధానోప సమాజముల
విత్తాంతములు తన్నివ ముమైన లోకవాత్తలు నిందుఁ బ్రకటింపబడుచుండును.

చందాల వివరము.

చందాలములు	సంవత్సరమునకు	అ	ర	ప
భారములు	"	౨	౦	౦
జీవాత్మపులు	"	౧	౦	౦
పోషక	"	౧౦	౦	౦
రక్షకులు	"	౨౫	౦	౦
ఉత్తరములు	"	౫౦	౦	౦
	"	౧౦౦	౦	౦

అంతకు జైపతి గుమ్మవాగు ప్రతిష్ఠాపకులు. సంవత్సరము చందాము.

దీక్షింప గ్రహంపరచు.

శ్రీ తీర్థ

మహాత్మగాని ఈ చిన్నపాతమునందుగాని మహాత్మగాని
మునకు, హైందవ జీవితమున కనన్తేల నర్వజీవితమునకును,
ఆధారమైన నీతిసూత్రముల తత్వము సూత్రప్రాయముగా
బ్రహ్మచర్యము, హిందూ, మహమ్మదీయ, క్రైస్తవమతములన్ని
నారమిదియనినను తప్పుకాదు. అదియెట్లని వివరించు చిన్న
గ్రంథము త్వరలో నేను స్వతంత్రముగా వ్రాయదలచినాను.
నాని ఈలోపుగా ఈ గ్రంథము చదివి ఏమట్లుముననైనను సం
క్షేపములొందువారు వానిని నాకు తెలియజేసినచో కృతజ్ఞుడ
కయ్యెదను.

అరి ముకదునల్లి
ముక్తు వీధి
మద్రాసు,
1907-08-20

ఇట్లు,
బుధ విధేయుడు,
గా. హరిసర్వోత్తమరావు.